ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

เล่ม ๒

ของ

ท. เลียงพิบูลย์

294.31883
94 3181
131891

ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เล่ม ๒

ของ

ท. เลียงพิบูลย์

ทอนยก

พิมพ์ครั้งที่หนึ่ง ๓,๐๐๐ ฉบับ

พ.ศ. ๒๕๐๗

หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก
จันทบุรี

องคการคาของคุรุสภา

ศึกษาภัณฑ์พาณิชย์

ถนนราชดำเนินกลาง

จัดพิมพ์จำหน่าย

1612

เลขห้อง (จป.
294.31883
เลขหมู่ ท 315 ท
เลขทะเบียน น.ทจน.๒๓๒๕

สารบาญ

			หน้า
เรื่องที่	๑๓	นอกฝัน	๑
,,	๑๔	สร้างทุกข์	๓๘
,,	๑๕	สร้างกรรม	๕๐
,,	๑๖	เหตุเมื่อหลบฝน	๖๒
,,	๑๗	เรื่องเวร	๗๕
,,	๑๘	วัยรุ่น	๑๐๐
,,	๑๙	เสียสัตย์	๑๑๒
,,	๒๐	คนบ้านนอก	๑๑๘
,,	๒๑	คู่ปรับ	๑๕๒
,,	๒๒	ความบรสุทธิ	๑๘๔
,,	๒๓	วันเกิด	๒๐๕
,,	๒๔	ทางผิด	๒๓๐
,,	๒๕	มัจจุราชเอื้อมไม่ถึง	๒๕๗
,,	๒๖	วิญญาณกัญญู	๓๐๒

ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เล่ม ๒

เรื่องที่ ๑๓

นอกฝัน

"ความฝัน" เป็นหัวข้อที่มีผู้ได้กล่าวถึงกันมามากแล้ว ทั้งว่าด้วยมูลเหตุ และผลแห่งความฝันนั้น และโดยเฉพาะข้อเขียนของข้าพเจ้านี้ ไม่มีความมุ่งหมายที่จะแสดงถึงมูลเหตุและผลที่เกิดจากการฝันของข้าพเจ้า บังเอิญมีความเกี่ยวข้องถึงความหมายตามวัตถุประสงค์ที่จะกล่าวในหนังสือนี้ ประการหนึ่ง กับความประหลาดมหัศจรรย์ที่เกิดขึ้นทั้งในขณะฝัน และขณะที่ตื่นอยู่ของข้าพเจ้า อีกประการหนึ่ง เป็นที่น่าพิศวงอย่างยิ่ง สมควรแก่การนำมาเล่าสู่ท่านที่เคารพรักทั้งหลาย.....

เมื่อข้าพเจ้ายังเด็กอยู่ในวัยรุ่น บ้านข้าพเจ้าอยู่ทางอำเภอบ้านทวาย (เดี๋ยวนี้เป็นอำเภอยานนาวา) ในหมู่บ้านทวาย

นั้นชาวบ้านส่วนมากเป็นชาวทวาย และพูดภาษาทวายซึ่งฟังคล้ายพม่า หมู่บ้านทวายดังกล่าวในสมัยนั้นจะมีชาวไทยปะปนอยู่บ้างก็เป็นส่วนน้อย มีวัดในพระพุทธศาสนาอยู่วัดหนึ่ง เจ้าวัดเป็นชาวทวาย ผู้คนเคารพนับถือท่านมากทั้งชาวไทย ชาวจีน ชาวพม่า และผู้นับถือพุทธศาสนาทั่วไป ชาวบ้านเรียกท่านว่า "ท่านใหญ่" ท่านมีรูปร่างสูงสง่ามีหูยาว อารมณ์เยือกเย็นเต็มไปด้วยความเมตตากรุณา และเป็นภิกษุที่ถ่อมตนเคร่งมีวิริยาขันติสำรวม นอกจากนั้นยังเชี่ยวชาญทางวิปัสสนากรรมฐาน เป็นที่เคารพนับถือกันทั่วไป

บรรดาชาวบ้านที่เลื่อมใสศรัทธาท่าน เมื่อเกิดการเจ็บป่วย แม้มีอาการหนักถึงขนาดหมอไม่รับ ก็มักไปหาให้ท่านช่วยเหลือ ท่านจะเข้าสมาธิดูทางกระแสจิตให้ในตอนกลางคืน พอตอนเช้าเมื่อเจ้าของไข้ไปหา ท่านจะแจ้งให้ทราบถึงวิธีรักษาหรือบอกอาการของโรคให้ทราบและแนะนำให้ไปหาหมอที่มีรูปร่างลักษณะดังที่ท่านบอก หรือไม่ก็บอกทิศทางที่จะไปตามหมอซึ่งจะมารักษาเท่าที่ข้าพเจ้าทราบ ส่วนมากผู้ที่ได้รับการรักษาตามคำของท่านมักหายเป็นปกติ ท่านไม่เคยเรียกร้องสิ่งตอบแทนจากผู้ใด และช่วยเหลือทุกคนที่ไปหาท่านเหมือนกันหมด

เมื่อเด็ก ๆ ข้าพเจ้ามีเพื่อนเป็นลูกศิษย์ของท่านใหญ่ เมื่อคราวโรงเรียนหยุดข้าพเจ้าเคยเข้าไปคลุกคลีอยู่ในวัดเสมอ มีบางครั้งที่พระบางองค์เกิดอาพาธไปบิณฑบาตไม่ได้ ข้าพเจ้าก็รับอาสาไปรับบาตรตามชาวบ้านแทน (ในสมัยนั้น ศิษย์วัดไปรับบาตรแทนพระที่อาพาธได้) การทำบุญรู้สึกว่ามีชาวบ้านเลื่อมใสศรัทธามาก ตามบ้านเรือนของชาวบ้านทั้งชาวไทยและชาวทวายจะสร้างม้าไว้หน้าบ้านทุกบ้าน สำหรับตั้งขันข้าวและถาดอาหารคาวหวานเพื่อรอใส่บาตรพระที่วัดนี้ พระออกบิณฑบาตเข้าแถวเป็นระเบียบเรียบร้อยตามลำดับ คือท่านใหญ่เจ้าอาวาสเป็นผู้เดินนำหน้า แล้วรองลงไปตามลำดับอาวุโสของพระที่มีพรรษามากน้อย ตลอดไปถึงหางแถวคือเณร รวมทั้งสิ้นประมาณ ๔๐-๕๐ องค์ พอได้เวลาย่ำรุ่งก็เดินออกจากวัดเข้าไปยังหมู่บ้าน ออกถนนใหญ่แล้วเดินอ้อมกลับวัด ระยะทางไม่ไกลนัก และเป็นทางเดินประจำทุกวัน พระทุกองค์ได้ข้าวเต็มบาตร ถึงกับบางครั้งต้องมีศิษย์ไปคอยนำกระบุงถ่ายในระยะครึ่งทาง ซึ่งนับว่าบริบูรณ์ในเรื่องอาหาร

ที่วัดนี้มีประเพณีอย่างหนึ่ง คือ วันขึ้น ๑๔ ค่ำ ก่อนออกพรรษาในตอนเย็นวันนั้นจะมีชาวบ้านนำขันใส่ข้าวสาร ผลไม้และอื่น ๆ ไปไว้ที่ศาลาวัด แต่ยังไม่ถวายพระ พอตกเวลา

๑.๐๐ น. หรือ ๒.๐๐ น. หลังเที่ยงคืน ทางวัดก็จัดการหุงข้าวที่ชาวบ้านนำไปนั้นเป็นกระทะใหญ่ ๆ หลายกระทะ แล้วให้เด็กศิษย์วัดและชาวบ้านที่อาสาเที่ยวตะโกนบ่าวร้องชาวบ้านให้ไปขนข้าว ซึ่งเรียกกันว่า *"ขนข้าวคาถาพัน"* ที่วัดเด็ก ๆ ก็จะไปร้องบอกตามบ้านจนทั่วถึงกันให้ไปขนข้าวคาถาพัน ทางวัดจะจัดหากระด้งไว้พร้อมสรรพ เมื่อชาวบ้านมาถึงพร้อมเพรียงกันแล้ว ศิษย์วัดก็จัดการนำข้าวที่ชาวบ้านหุงเตรียมไว้มาเทลงในกระด้ง พวกชาวบ้านก็ลงมือขนข้าวขนาดเท่าฟองไข่เป็ด หรือส้มเขียวหวาน หรืออุตรขนโตกว่านั้นก็ได้สุดแล้วแต่ศรัทธา แต่บางคนก็หุงและขนมาจากบ้านนำมาสมทบที่วัด เมื่อครบจำนวน ๑๐๐๐ ก้อนก็หยุด แล้วมรรคทายกก็จัดสิ่งของเหล่านั้นเป็นระเบียบ มีข้าว ๑๐๐๐ ก้อน ผลไม้ต่าง ๆ ดอกไม้และธูปเทียนเครื่องไทยธรรมเหล่านั้นครบสิ่งละ ๑๐๐๐ ทุกอย่าง

— พอได้ยินเสียงเงินเสียงทองขน "ท่านใหญ่" กับพระลูกวัดก็ลงจากกุฏิไปทางท้ายโบสถ์ซึ่งจัดปะรำไว้ เมื่อให้ศีลเสร็จแล้ว พวกชาวบ้านก็ถวายอาหารและถวายข้าวคาถาพัน แล้วพระก็เริ่มเทศน์มหาชาติเรื่อง "เวสสันดรชาดก" รวดเดียวติดต่อกันไปตลอดทั้ง ๑๓ กัณฑ์ เริ่มตั้งแต่รุ่งเช้าวันก่อนออกพรรษาถึงเช้าวันรุ่งขึ้น ซึ่งพอดีเป็นวันออกพรรษาแรม ๑ ค่ำ

อาศัยเหตุดังนี้ ทำให้ข้าพเจ้ามีความจำแม่นยำขึ้น เพราะก่อนออกพรรษาเป็นวันสำคัญดังกล่าว ข้าพเจ้าได้นัดกับเพื่อนๆ ไว้ว่า จะชวนกันไปช่วยทำวัดทำบุญในคืนวันย้ายข้าวคาถาพันเพื่อนจะไปปลูกข้าพเจ้าที่บ้านในคืนนั้น.....

ตามธรรมดาเมื่อข้าพเจ้ารับประทานอาหารเสร็จในตอนค่ำ แล้วมักจะออกเดินเล่นเป็นประจำเสมอ เริ่มเดินจากถนนสาธรฝั่งใต้ ผ่านโรงพยาบาลเซ็นต์หลุยส์ถึงโรงสีคุณชมแล้วจึงกลับบ้าน ในสมัยนั้น ถนนสาธรฝั่งใต้ ริมทางมีแต่นาข้าวเป็นส่วนมาก มีบ้านเรือนราษฎรเล็กน้อยห่าง ๆ กัน ส่วนทางฝั่งเหนือก็มีบ้างต้นกระถิน ฉะนั้นหลังโรงพยาบาลเซ็นต์หลุยส์ออกไปเมื่อพ้นฤดูทำนาจึงกลายเป็นทุ่งกว้าง จะมีบ้านเล็กน้อยที่เป็นไร่ผักของชาวจีนซึ่งเช่าที่ของชาวบ้านยกร่องปลูกผัก เมื่อก่อนถ้าเรียกว่าถนนสาธร ไม่ใครมีใครรู้จักแม้กระทั่งจินลากรถเพราะส่วนมากเรียกกันว่า “คลองเจ้าสัวยม”

ค่ำวันนั้นข้าพเจ้าได้ออกไปเดินเล่นตามปกติ แต่ใจยังมุ่งและเป็นห่วงถึงการจะไปทำบุญที่วัด และกำหนดที่นัดเพื่อนไว้ว่าให้ไปตามที่บ้าน จึงรีบกลับบ้านเข้านอนแต่หัวค่ำ ครั้นแล้วในความรู้สึกของข้าพเจ้าก็เลอนลอยเต็มไปด้วย ความฉงนสนเท่ห์ เพราะปรวกฏว่าสถานที่ข้าพเจ้ากำลังยืนอยู่นั้น

ไม่ทราบว่าอยู่ ณ ที่ใด ตำบลใด ทั้งที่แสงเดือนในคืนขึ้น ๑๔ ค่ำ แจ่มจำรัสอยู่กลางฟ้า ข้าพเจ้าพยายามเหลียวมองสังเกตไปรอบ ๆ บริเวณก็ยังนึกไม่ออกอยู่นั่นเองว่าตนอยู่ที่ไหน จะว่าเข็นทุ่งหลังโรงพยาบาลเซ็นต์หลุยส์ก็ไม่ใช่ ขณะนั้นอากาศค่อนข้างเยือกเย็น ภูมิประเทศเบื้องหน้าเข็นทุ่งไกลสุดลูกหูลูกตา ข้าพเจ้าก็ลงเดินเลาะอยู่ชายทุ่งด้านหนึ่ง นึกเท่าไรก็นึกไม่ออกว่าหลงเข้าไปอยู่ที่ตำบลใด เข็นแต่รู้สึกตัวว่าได้หลงทางเสียแล้ว ครั้นจะเที่ยวถามใครก็ไม่เห็นมีผู้คนเดินผ่านมาเลย จึงตัดสินใจออกเดินเลียบชายทุ่งไป ซึ่งอีกด้านหนึ่งเข็นละเมาะไม้ไม่มีบ้านคนเช่นกัน ข้าพเจ้าเดินอยู่เช่นนั้นเข็นเวลานานโข กระทั่งถึงหัวโค้งที่ชายละเมาะยื่นออกมา พอเลี้ยวหัวโค้งไปเล็กน้อย มองไปเบื้องหน้าแลเห็นแสงไฟวอมแวมเข็นจุดข้างหน้าไกลออกไป ข้าพเจ้าดีใจ เพราะนั่นแสดงว่าจะต้องเข็นบ้านคน จึงรีบสาวเท้าเพื่อให้ถึงเร็ว ๆ อีกครู่หนึ่งก็ใกล้เข้าไปจนได้ยินเสียงซูดมะพร้าวและตำน้ำพริก เมื่อถึงหน้าบ้านนั้น สังเกตได้ว่าเข็นเรือนชั้นเดียว ใต้ถุนสูงมีบันไดขึ้นทางหัวเรือนซึ่งเข็นนอกชานโล่ง ๆ แบบบ้านชาวนาในชนบทมีควายอยู่ใต้ถุนเรือนจะเข็นกี่ตัวมองไม่ค่อยถนัด หน้าบ้านมีต้นไม้ใหญ่ขึ้นอยู่แผ่เงามืดครึ้มไปเกือบทั่วลานดินหน้าบ้าน ขึ้นเรือนจุดตะเกียง

ซึ่งไม่ค่อยสว่างนักมีควันตลบ ดูเหมือนจะเป็นตะเกียงลานซึ่งลานเสียใช้ไม่ได้ ตัวเรือนโล่ง ๆ ไม่มีฝาห้องทั้งด้านหน้าและด้านข้าง มองดูคล้ายศาลาวัด มีหญิงสาวสามสี่คนกำลังทำอาหารกันอยู่ ข้าพเจ้ารู้สึกดีใจที่พบบ้านคน ข้าพเจ้าตรงเข้าไปหยุดอยู่นอกรั้ว ซึ่งทำด้วยไม้กระยอกผูกไว้พอเป็นเขตไม่สู้แน่นหนานัก และร้องถามออกไปว่า

"ขอโทษเถอะครับ ทางไปคลองเจ้าสัวยมไปทางไหน?"

เสียงผู้หญิงเหล่านั้นซุบซิบกันอยู่สักครู่ แล้วตอบลงมาว่า

"พวกฉันไม่รู้จักหรอกจ้ะนาย คลองอะไรนั่นน่ะฉันไม่เคยได้ยินชื่อเลย"

"นายหลงทางมาหรือ?" อีกเสียงหนึ่งร้องถามลงมา

ข้าพเจ้าจึงตอบว่า

"จ๊ะ ฉันหลงทางมา อ้อ-แล้วบางรักล่ะไปทางไหนจ๊ะ?"

"ไม่รู้จักจ้ะ-นาย"

"แล้วศาลาแดงล่ะจ๊ะ ไปทางไหน?"

"ไม่รู้จักจ้ะนาย"

ข้าพเจ้ายืนงงและอึงเป็นครู่ นึกแปลกใจว่า ณ ที่ซึ่งข้าพเจ้ายืนอยู่นี้เป็นแห่งหนตำบลไหนกันแน่ ชาวบ้านที่จึง

ไม่รู้จักบางรักและศาลาแดง ฉะนั้นข้าพเจ้าจึงลองถามไปอีกว่า

"ถ้างั้นรู้จักบางกอกไหม กรุงเทพน่ะ-ที่อยู่ในกรุงเทพหรือที่ไหน?"

"ไม่รู้จักจ๊ะ-นาย"

ข้าพเจ้าถึงตะลึงไปชั่วครู่ น่าข้าพเจ้าอยู่ที่ไหน? คนเหล่านี้เป็นใคร อยู่ที่ไหน? ถึงไม่รู้จักบางกอกหรือกรุงเทพฯ มันจะเป็นไปได้หรือว่า ข้าพเจ้าได้เดินทางออกมาจนพ้นเขตกรุงเทพฯ จนไม่มีใครรู้จัก แล้วเดินหวาดหวั่นวิตกไปต่าง ๆ

เสียงหญิงสาวบนเรือนพูดปรึกษากันซุบซิบ แล้วมีเสียงร้องถามยอกลงมาอีกว่า

"ถ้านายหลงทางมาค้างกับเราเสียที่นี่ก็ได้ แล้วพรุ่งนี้ค่อยไป เราจะจัดที่ให้พัก เชิญซิจ๊ะ" แล้วหญิงสาวเหล่านั้นก็หัวเราะกันคิกคัก

นิสัยของข้าพเจ้าในตอนนั้น ซึ่งอายุเพิ่งจะย่างวัยหนุ่มเป็นคนขี้อายในเรื่องผู้หญิงอยู่มาก เมื่อได้ยินเสียงหัวเราะคิกคักของสาว ๆ และเชื้อเชิญให้ขึ้นไปบ้านพักบนเรือนในเวลาค่ำคืนเช่นนั้น ก็บังเกิดความกระดากอาย และประหม่าจนแข้งขาสั่น แข็งใจตอบขึ้นไปว่า

"ขอบใจจ้ะ แต่ฉันจำเป็นต้องรีบกลับบ้าน เพราะพรุ่งนี้เช้าจะต้องไปทำบุญทัวัด อีกประการหนึ่งผู้ปกครองทางบ้านจะเป็นห่วง"

"ค้างเสียทีนเถิดนาย" เสียงหญิงหนึ่งร้องบอกกังวานเสียงหวานและเยือกเย็น "ดึกดื่นป่านนี้อย่าเดินทางเลยจะนาย มีอันตรายมาก เราอยู่กันสองคนพี่น้องเท่านั้นไม่มีคนอื่นหรอก มีแต่ผู้หญิงทั้งนั้น"

ข้าพเจ้าแปลกใจอีก ที่หญิงสาวทั้งสองพี่น้องนี่ช่างมีชีวิตและความเป็นอยู่อย่างประหลาด ครอบครัวของหล่อนไม่มีผู้ชายอยู่ด้วยเลย จะเป็นไปได้หรือ ที่ลำพังหญิงสาวสองพี่น้องจะอาศัยอยู่ที่ปลายทุ่งกว้างอันเปล่าเปลี่ยวเช่นนี้ จะหาเพื่อนบ้านใกล้เรือนเคียงสักหลังหนึ่งก็ไม่มี หล่อนกล้าหาญชาญชัยอะไรเช่นนั้น ขณะที่ข้าพเจ้ากำลังขบปัญหาอันน่าเวียนหัวอยู่นั้นเอง ก็ได้ยินเสียงร้องเร่งมาอีก

"ไงล่ะจะเร็ว ๆ เข้าเถอะนาย ขึ้นมาบนเรือนฉันก่อนไม่ต้องเกรงใจ พรุ่งนี้เช้าถึงค่อยไป เชื่อฉันเถิด ดึก ๆ อย่างนี้เดินทางแถวนี้ไม่ดีหรอก ค้างเสียทีนแหละ"

ข้าพเจ้ายิ่งกระดากมากยิ่งขึ้น บ้านมีแต่ผู้หญิงทั้งนั้น ข้าพเจ้าเป็นผู้ชายคนเดียวจะค้างอยู่กับผู้หญิงถึงสองคนได้อย่างไร

ยิ่งกว่านั้นยังไม่นึกเชื่อว่าจะไม่มีผู้ชายอยู่ที่บ้านนั้นเลย ความรู้สึกของข้าพเจ้าจึงมีทั้งความกลัวและความอายระคนกัน

"ขอยใจจ๊ะ-แต่ไม่-ไม่ต้องหรอกจ๊ะ ฉันจะรีบไป ลาก่อนนะจ๊ะ" แล้วข้าพเจ้ากรีดผละออกจากที่นั่น คงมีเสียงร้องเรียกให้กลับไปก่อน และเสียงวิงวอนอีกหลายคำจากหญิงสาวขึ้นเรือน แต่ข้าพเจ้าคงรีบเดินสาวเท้าเร่งให้พ้นหน้าบ้านนั้นไปโดยเร็ว

ข้าพเจ้าคงเดินคุ้มมุ่งต่อไปข้างหน้าอย่างไม่มีจุดหมายและมิได้มนเต็มที่ อาศัยเพียงแสงเดือนที่กระจ่างส่องทางให้เห็นต้อไม้และหลุมบ่อพอเดินมุ่งต่อไปข้างหน้าได้ มิได้มีความหวังแต่เพียงว่าคงจะได้พบบ้านคนและถามถึงหนทางกลับบ้านเท่านั้น คิดว่ามีปากอยู่กับตัวไม่ต้องกลัวหลงทาง

แต่แล้ว.....ขณะที่ข้าพเจ้าเหลียวมองออกไป ในทุ่งห่างออกไปไม่ไกลเท่าใดนัก ก็มองเห็นคนกลุ่มหนึ่งกำลังนั่งล้อมกองไฟกันอยู่มีจำนวน ๖—๗ คน ต่างมีผ้าคลุมศีรษะเย็นสีดำเหมือนกันหมดทุกคน ข้าพเจ้าเดาว่าคนพวกนี้คงเป็นพวกต้อนวัวไปโรงฆ่าสัตว์ที่ถนนตก และนั่งล้อมวงสุมไฟแก้หนาวคอยเวลาที่จะต้อนวัวไปโรงฆ่าสัตว์ หรือเอาไปลงเรือลำเลียงขึ้นเรือใหญ่ส่งขายต่างประเทศ จึงตรงเข้าไปเพื่อจะถามดู

เพราะอย่างไรเสียก็ต้องรู้จักถนนตกแน่นอน เมื่อรู้ทางไปถนนตก แล้วก็คงหาทางกลับบ้านได้ไม่ยากเย็น เมื่อเข้าไปใกล้พอเห็นได้ถนัดนักแปลกใจอยู่บ้างที่คนเหล่านั้นคลุมศีรษะเสียเกือบมิดหมดทุกคนเหมือนหนาวนักหนา ยิ่งกว่านั้นข้าพเจ้าเหลียวมองรอบ ๆ ไม่เห็นมีวัวควายผูกอยู่เลย จึงนึกระแวงไปว่า พวกนี้อาจเป็นโจรคอยปล้นสะดมก็ได้ แต่ขณะนั้น ขณะที่ความคิดของข้าพเจ้ากำลังสับสนอลหม่านด้วยปัญหาและความสงสัยระแวงใจต่าง ๆ พร้อมกับเท้าซึ่งเดินเรื่อยใกล้หมู่คนในยามวิกาลเหล่านั้นเข้าไปอีกประมาณสัก ๑๐ ก้าว ก็ชะถึงข้างหลังของคนพวกนั้นคนหนึ่ง ข้าพเจ้าก็ต้องหยุดชะงัก ด้วยความสะดุ้งเกิดหวาดไปเอง ก็พอดีกับร่างที่หันหลังอยู่นั้นเหลียวมามองข้าพเจ้า

คุณพระช่วย—ข้าพเจ้าแทบสิ้นสติอยู่ตรงนั้นด้วยความตกใจสุดขีด

เพราะร่างที่หันมามองพร้อมเปิดผ้าคลุมหัวออก นั่นมันหัวกะโหลกผีชัด ๆ นัยน์ตากลวงลึก ข้าพเจ้าถอยหลังกรูด ยังเห็นมือนั้นยื่นมือมีแต่กระดูกขาวโพลนถวักมือ เรียกให้ข้าพเจ้าเข้าไปร่วมวงด้วย ความกลัวเข้าสิงหัวใจข้าพเจ้าอย่างไม่มีอะไรหักห้ามได้ ขนลุกซู่เลือดในกายชาเย็น ขณะนั้นความคิดของข้าพเจ้าทั้งหมดมีแต่ความกลัวคิด

แต่จะหนี หนี หนีไปให้พ้นโดยเร็วที่สุด ความคิดของแก่ตัวเอง
ว่านั่นคือ "ผี" ซึ่งจะต้องหนีไปให้เร็วที่สุดที่จะเร็วได้

แล้วข้าพเจ้าก็หันหลังออกวิ่งไปอย่างสุดฝีเท้า วิ่งไม่คิด
ชีวิต วิ่งไปอย่างไม่มีจุดหมาย จะไปถึงแห่งหนตำบลใดก็แล้ว
แต่ ข้าพเจ้าวิ่งไปเพื่อหนีให้พ้นพวกยักษ์ร้ายเหล่านั้น แต่
ข้าพเจ้ายังได้ยินเสียงกังวานตามมาเบื้องหลัง มิทั้งเสียงกรีด
แหลมและโหยหวนมีกังวานเยือกเย็นจับใจ เคล้าระคนกับเสียง
ร้องเพลงมีสำเนียงต่ำ ๆ เป็นจังหวะพึงแล้วขนหัวลุก แต่อด
เหลียวไปมองไม่ได้ แล้วข้าพเจ้าก็ต้องตกใจขึ้นอีกเป็นทวีคูณ
เพราะยักษ์ที่เห็นอยู่เมื่อแรก ๖—๗ ตัวนั้น บัดนี้เพิ่มขึ้นอีก
เป็นสิบ ๆ ตัว และพากันกวดไล่หลังข้าพเจ้ามาในระยะกระชั้น
ชิด ข้าพเจ้าเร่งฝีเท้าให้เร็วขึ้นอีกด้วยความตกใจ แต่เมื่อ
เหลียวไปดู คุณพระช่วย มันเพิ่มขึ้นอีกแล้วมีจำนวนเป็นร้อย ๆ
ฝูง เพียงแต่โคลงตัวซ้ายที่ขวาที่เข้ากับจังหวะเพลงเสียงต่ำ ๆ
แต่ดูมันกระชั้นชิดเข้ามาทุกที ทั้งที่ข้าพเจ้าได้วิ่งสุดฝีเท้าอย่าง
ไม่คิดชีวิต

เหลียวไปครั้งไร เจ้าพวกผีเผ่าทั้งเหล่านั้นก็ยิ่งเพิ่ม
จำนวนมากขึ้น จากร้อยเป็นพัน แล้วก็เป็นจำนวนหมื่น ซ้ำ
กระชั้นชิดเข้ามาตลอดเวลาข้าพเจ้ายังคงวิ่ง วิ่งต่อไปข้างหน้า

ด้วยความหมดหวัง หากเท้ายังทำหน้าที่ต่อไป เพราะความกลัวเท่านั้น ข้าพเจ้าคิดว่าบิศาจเหล่านคงเป็นบิศาจทหารโบราณ ณ ท้องทุ่งแห่งนี้คงเคยเป็นสนามรบมาก่อน และเกิดการรบราฆ่าฟันกันมาแล้วอย่างนองเลือด มีนักรบเสียชีวิตไปมากมาย ล้มตายลงในขณะที่ได้รับบาดเจ็บและโกรธแค้น ฉะนั้นวิญญาณทั้งหลายจึงมีแต่ความพยาบาทและดุร้าย

ขณะนี้ข้าพเจ้ารู้สึกเหน็ดเหนื่อยเกือบจะก้าวขาไม่ออกอยู่แล้วมันหนักอึ้งไปหมด และนึกท้อถอยว่าหากหมดกำลังล้มลงข้าพเจ้าจะหลับตานิ่งฟุบหน้าลงกับพื้นดิน ไม่ยอมลืมตามองสารรูปอันน่าขนพองสยองเกล้าเหล่านั้นเลย เป็นอันขาด จะเป็นตายร้ายดีอย่างไรก็ปล่อยไปตามยถากรรม

ทันใดนั้นเอง สายตาที่ทอดออกไปเบื้องหน้าก็เห็นต้นตาลใหญ่ ๓ ต้นอยู่ข้างหน้า ข้าพเจ้าเกิดกำลังใจขึ้นอีก แม้จะเป็นความหวังที่ออกจะเลื่อนลางอยู่บ้าง แต่เป็นสิ่งเดียวที่มีอยู่ ข้าพเจ้าจึงรวบรวมกำลังเป็นครั้งสุดท้าย แข็งใจวิ่งตรงไปที่ต้นตาล ๓ ต้นนั้น คิดว่าพอถึงจะรีบปีนขึ้นไป แต่ขณะที่ใกล้เข้าไปจะถึงนั่นเอง จึงเห็นว่ามีม้าตัวหนึ่งยืนเล็มหญ้าอยู่ใต้ต้นตาลผูกเครื่องอานครบเรียบร้อย ความคิดที่จะหนีขึ้นต้นตาลเป็น

อันเลิกลัมแต่ทะใช้ม้าตัวนี้ควบต่อไป โดยความกลัวพอถึงข้าพเจ้า
ก็เผ่นขึ้นนั่งหลัง เพราะปรากฏว่าม้าตัวนั้นไม่ได้ล่ามไว้ กระตุก
บังเหียนให้ออกวิ่งแต่ม้าเจ้ากรรมตัวนั้น กลับผงกหน้าหันซ้าย
หันขวาเหมือนมันกำลังตื่นตกใจ และไม่ยอมออกวิ่ง เมื่อ
ข้าพเจ้าเหลียวไปดู ตายแล้ว-ฝูงยักษ์เหล่านั้นใกล้เข้ามาจน
เกือบทะถึงตัว มองเห็นดวงหน้าของมันซึ่งเป็นหัวกระโหลก
นัยน์ตากลวงลึกโบ๋ไปได้ถนัดชัดเจนมือทมแต่กระดูกมากระชาก
ตัวข้าพเจ้าอย่างหวุดหวิด เป็นการจวนตัวอีกครั้งหนึ่ง ได้แต่
เอียวตัวหลบไปหลบมาเพื่อมิให้มือของยักษ์นั้นถูกต้องตัวได้
นึกเสียใจอยู่บ้างที่ไม่ควรยิดเอาม้าตัวนี้เป็นทพังเลย ระแวงไป
ว่า ฝูงผีเหล่านั้นจะแกล้งเอาม้ามาล่อดักหน้าข้าพเจ้าไว้ และขณะ
ที่ข้าพเจ้าขยับจะเผ่นลงจากหลังม้าวิ่งหนีนั่นเอง มือก็ไปถูกไม้
เรียวที่เหน็บอยู่ข้าง อาน แล้ว สมอง ก็สั่ง งานไป โดยไม่ ต้องใช้
ความคิด กระชากไม้เรียวออกมาหวดแรง ๆ ที่ท้ายม้า มันก็
เผ่นทะยานพุ่งออกไปข้างหน้าปานพายุ ซึ่งพอดีกับพวกยักษ์
เหล่านั้นถลันเข้ามาถึง เป็นการพ้นไปอย่าง หวุดหวิด ที่สุด
ข้าพเจ้าควบม้าออกไปอย่างเต็มฝีเท้า

อีกครู่หนึ่ง เมื่อเหลียวกลับไปดูข้างหลัง ข้าพเจ้าตกใจ
แทบสิ้นแรงหูล่นจากหลังม้า เพราะเจ้าฝูงยักษ์เหล่านั้นยังคง

ไล่กระชั้นชิดเข้ามาเช่นเดิม ไม่ห่างจากตัวข้าพเจ้าเท่าไรนัก หน้าซ้ำดูจำนวนของพวกมัน จะยิ่งมากขึ้นไปอีกเห็นเต็มทุ่งไปหมด ทรายกคอมันออกวิ่งไล่กวดหลังมาอย่างไม่ลดละ แต่ละคนถือดุ้นฟืนเป็นอาวุธ บางคนก็ถือคบเพลิงและดุ้นฟืนมีไฟลุกโพลงอยู่ เสียงที่ไล่มานั้นดังกึกก้องและองอลอย่างยอกไม่ถูก บางครั้งเสียงอูมาดังเกิดพายุใหญ่ทั้งที่ไม่มีลมพายุมาต้องกายข้าพเจ้าเลย ข้าพเจ้าได้แต่ควบม้าต่อไปอย่างเต็มฝีเท้าเคราะห์อย่างหนึ่ง ถึงหากจะเหนอยเมอยล้าเพียงไร แต่ข้าพเจ้าได้อาศัยนั่งหลังม้าพอผ่อนเอาแรงได้บ้าง และในขณะที่พุ่งสายตาไปเบื้องหน้านั่นเอง กำลังใจและขวัญของข้าพเจ้าดขนอกเบนกอง

เพราะถัดออกไปเบื้องหน้านั้นเองเห็นวัด มีโบสถ์และกำแพงแก้วล้อมรอบ แสงเดือนสาดลงมาต้องกำแพงแก้วและผนังโบสถ์ขาวโพลนเห็นได้ถนัด ข้าพเจ้าดีใจและมีความหวังเพราะมีวัดก็ต้องมีพระ เวลานี้พระเท่านั้นซึ่งจะเป็นที่พึ่งของข้าพเจ้าได้ ฉะนั้นจึงควบม้าตรงเข้าไปอย่างสุดฝีเท้า ข้างหลังยังมีฝูงปีศาจตามมาอย่างไม่ลดละ เมื่อม้าข้าพเจ้าเข้าไปถึงข้างโบสถ์นั้น เห็นหน้าต่างบานหนึ่งเปิดอยู่มีแสงไฟลอดมาสลัว ๆ ข้าพเจ้าจึงชักม้า

กระโดดข้ามกำแพงแก้วเตี้ย ๆ นั้นเข้าไป จนถึงหน้าต่างที่เขียดอยู่แล้วขึ้นยืนบนหลังม้า โดดจับขอบโขสถ์โหนตัวขึ้นไป แล้วโดดเข้าข้างในทันที รีบปิดหน้าต่างเสียรีบแขวงลงสลักกลอนไว้พอหันกลับก็เห็นภิกษุองค์หนึ่ง กำลังนั่งสมาธิหลับตาเข้าฌานนั่งอยู่เบื้องหน้ามีเทียนจุดอยู่เล่มหนึ่ง ด้วยแสงไฟจากเทียนเล่มนั้นเองที่ข้าพเจ้ามองเห็นจากหน้าต่างโขสถ์เมื่อแรก

ด้วยความหวาดกลัวฝูงปีศาจกับความดีใจที่ได้มาพบที่พึ่งเข้าโดยยังเอิญ ข้าพเจ้าไม่ทันคิดถึงสิ่งใด ข้าพเจ้ากรากเข้ากอดเอวท่านไว้พยายามเอาศีรษะซุกเข้าไปในจีวรของท่าน

"หลวงพ่อช่วยผมด้วย ผีมันไล่ - หลวงพ่อช่วยผมด้วยครับ"

รู้สึกว่าท่านยังนั่งนิ่งไม่กระดุกกระดิก แต่ภายนอกนั้นเสียงฝูงปีศาจร้าย ยังกู่ร้องและกรีดเสียงเยือกเย็นรายล้อมโขสถ์ไว้โดยรอบ ข้าพเจ้ายิ่งเบียดตัวเข้าชิดหลวงพ่อ และพยายามซุกศีรษะจนซบลงบนตักท่านด้วยความกลัวแม้ว่าศีรษะจะมุดอยู่ในจีวรของท่านแล้ว แต่ใจยังนึกจะมุดเข้าไปให้จีวรหลวงพ่อคลุมจนมิดตัว ปากก็พร่ำวิงวอนขอให้ท่านช่วย และขอว่าฝูงผีมันไล่ติดตามมาจะคร่าตัวไปให้ได้

"นิ่ง ๆ เถอะลูก สงบสติอารมณ์เสียให้ดี หลวงพ่อรู้แล้ว" ท่านพูดเรียบ ๆ พ้งชัดเจน "เจ้าไม่ต้องกลัว หลวงพ่อจะช่วย ออกมานั่งดี ๆ เถอะ"

ข้าพเจ้าค่อยใจชื้นและคลายความหวาดกลัวลงบ้าง จึงคลานมานั่งตรงหน้าท่าน แล้วข้าพเจ้าก็ต้องตะลึงงันไปชั่วครู่ เพราะพระภิกษุองค์นั้นเมื่อมองหน้าถนัดแล้ว ไม่ใช่ใครที่ไหน คือ "ท่านใหญ่" นั่นเอง ข้าพเจ้ากัมลงกราบท่านด้วยความเคารพและดีใจยิ่งนัก ที่ได้พบท่านในยามคับขันเช่นนี้ แต่สิ่งที่ทำให้ประหลาดใจก็คือ ท่านใหญ่ พูดภาษาไทยได้ชัดเจนไม่มีสำเนียงแปร่งหรือเพี้ยนเลย ซึ่งโดยปกติถ้ามีคนไทยไปหาท่านใหญ่ทุกครั้งจะต้องมีล่ามทวายแปลเป็นไทยอีกทอดหนึ่ง เพราะท่านพูดแต่ภาษาทวายเท่านั้น

หลวงพ่อช่วยผมด้วย ขอให้ผมค้างในโบสถ์นี้ด้วยคนสว่างผมจึงจะกลับไป - กลัวเหลือเกิน"

ท่านยิ้ม ๆ อย่างอารมณ์เยือกเย็น "เจ้าอยู่ในโบสถ์นี้ถึงสว่างไม่ได้หรอกลูก เพราะเจ้าจะต้องไปถวายข้าวคาถาพันจวัดย่ำรุ่งพรุ่งนี้ไม่ใช่หรือ ?" ท่านนิ่งมองข้าพเจ้าอยู่ครู่หนึ่งแล้วบอกว่า "นี่แน่ - เจ้าจงจำคำหลวงพ่อไว้ให้

ดีเถิด คนเรานะ ต่อให้มีข้าทาสหญิงชาย และพ่อแม่พี่น้อง แม้ที่สุดจะมั่งมีมหาศาล มีมิตรสหายและบริวารแวดล้อมอยู่ก็ตาม เมื่อถึงความคับขันมีภัยบังเกิดขึ้นจะไม่มีใครช่วยเราได้อย่างแท้จริงหรอก นอกจากความดีและกุศลของเราที่สร้างไว้เท่านั้น ที่จะช่วยตัวเราได้อย่างเที่ยงแท้แน่นอน ฉะนั้นจงอุตส่าห์สร้างสมแต่ความดีไว้ เมื่อคราวคับขันบารมีแห่งกุศลและคุณความดีนั้นจะช่วยตัวเราเอง”

ข้าพเจ้ากรายลงด้วยใจเคารพ “ใช่ครับหลวงพ่อ แต่เดี๋ยวนี้ไม่มีใครแม้พ่อแม่พี่น้องแต่สักคนที่จะรู้เห็นและช่วยผมได้ เห็นแต่หลวงพ่อองค์เดียวเป็นที่พึ่ง ผมจะต้องไปทำบุญที่วัดตอนย่ำรุ่งให้ได้ หลวงพ่อช่วยไปส่งผมด้วย ผมกลัวผีเหลือเกิน มันยกพวกมาคอยดักอยู่ข้างนอกโบสถ์ กรุณาผมด้วยเถิดครับหลวงพ่อ

“หลวงพ่อไปส่งเจ้าไม่ได้หรอก แต่ไม่ต้องกลัวหลวงพ่อจะให้ของไปคุ้มครองตัว” ท่านปลอบข้าพเจ้าน้ำเสียอ่อนโยนมีเมตตาเช่นผู้ทรงศีล ข้าพเจ้านึกดีใจเพราะเชื่อมั่นในคุณวิเศษและแก่กล้าด้วยอาคมขลัง ซึ่งทราบในกิตติศัพท์มานานแล้วว่า

ท่านใหญ่มีของดีแต่ท่านไม่ค่อยจะให้ใครง่าย ๆ เมื่อลันวาจามา
เช่นนั้ จึงทำให้ข้าพเจ้ามีกำลังใจดีขนมากมาย

"ถ้างั้นหลวงพ่อให้ผมเดียวนี้เลยครับ"

"เออน่ะ - ไม่ต้องร้อนใจหรอก" ท่านรับคำยิ้ม ๆ แล้ว
ยกมือลูบศีรษะข้าพเจ้าบอกให้ก้มหัวลงที่หน้าตักของท่าน แล้ว
ท่านเอาด้ายมงคลสวมศีรษะบริกรรมคาถาเข้าลงบนศีรษะอีก
สามครั้ง ในฉับพลันนั้นเอง เหมือนมีปาฏิหาริย์ดลบันดาลให้
ข้าพเจ้าเกิดกำลังใจขึ้นอย่างน่าประหลาด ความหวาดกลัวต่อ
พวกผีปีศาจสูญหายไป ไม่มีความขลาดเหลืออยู่ในหัวใจอีกเลย
เมื่อข้าพเจ้าเงยหน้าขึ้นมองท่านเห็นยังหลับตาบริกรรมคาถา
แล้วเป่าลงตามร่างกายของข้าพเจ้า เมื่อเสร็จแล้วจึงก้มกราบ
ท่านและถามว่า

"หลวงพ่อครับ ผมหลงทางมาจำไม่ได้เลยแล้วจะกลับ
บ้านได้อย่างไร"

"ไม่เป็นไรลูก หลวงพ่อจะช่วยให้เจ้ากลับจนได้" แล้ว
ท่านใหญ่ก็ควานมือไปข้างตัวท่านหยิบดาบส่งให้ข้าพเจ้าเล่มหนึ่ง
บอกให้เอาไปป้องกันตัว ข้าพเจ้ารับดาบมาจากมือท่านรู้สึกว่า
เขาผิดปกติ เมื่อพิจารณาดูจึงรู้ว่าเป็นดาบที่ทำด้วยไม้ นึกอยู่
ในใจว่านี่คงเป็นดาบเล่นลิเก ท่านคงเดาใจข้าพเจ้าถูกจึงบอกว่า

"เย็นดาบไม้ ลงอักขระเลขยันต์ประดุจอาคมไว้ใช้ปราบปรามภูตผีปีศาจสารพัด เจ้าอย่าสงสัยเลย"

เมื่อข้าพเจ้าพิจารณาดูอีกครั้งหนึ่งโดยละเอียด ก็เห็นมีอักขระเลขยันต์ลงไว้ตลอดเล่มดาบ จึงแน่ใจว่าเย็นของดีมีอาคมขลัง และในที่สุดท่านได้แนะนำให้ใช้ดาบนั้นชี้ไปรอบ ๆ ทิศ หากเห็นแสงสว่างมาทางทิศไหนจงมุ่งไปทางนั้นจะถึงบ้านโดยปลอดภัย

"จงรีบกลับไปเสียเถอะลูก ม้าของเจ้ายังคอยอยู่ที่หน้าต่างข้างโบสถ์" ท่านกล่าวขึ้นในที่สุด

ข้าพเจ้าจึงก้มกราบนมัสการลาท่าน บัดนี้รู้สึกว่าจิตใจของข้าพเจ้าห้าวหาญไม่หวาดกลัวฝูงปีศาจเหล่านั้นเลย จึงเดินตรงไปเปิดหน้าต่างโบสถ์แล้วเหลียวมามองท่านใหญ่ เห็นหลับตานิ่งเข้าสมาธิต่อไป เสียงม้าร้องอย่างคึกคะนองและดีใจ เมื่อข้าพเจ้าหย่อนตัวลงจากหน้าต่างโบสถ์ พอขึ้นนั่งหลังม้าเรียบร้อยแล้ว มองออกไปนอกกำแพงแก้ว คุณพระช่วย! ฝูงปีศาจมามากมาย มันยังล้อมกำแพงโบสถ์อยู่โดยรอบทุกด้าน แสงไฟจากคบและคันพ่นพิษมันถือสว่างไปทั่วบริเวณ ขณะนั้นท้องฟ้ามืดมัวไปทั่วทุกสารทิศ ข้าพเจ้าขี่ม้าวนไปรอบโบสถ์ภายในกำแพงแก้ว เพียงได้เห็นจำนวนพวกปีศาจร้ายที่มันแห่กัน

มาล้อมโขสถอยู่ขณะนั้นเกิดท้อใจ เพราะมันมากมายสุดจะคณานับดูล้นหลามไปหมด อย่าเอาถึงกับจะสู้รบมันโดยลำพังตัวเองเลย เพียงแต่จะเดินเบียดแซกมันออกไปก็ไม่ทราบว่าเมื่อไรจะพ้นฝูงยักษ์เหล่านั้นไปได้ มองไม่เห็นทางจะบุกออกไปได้อย่างไร ข้าพเจ้าเกิดลังเลที่จะย้อนกลับเข้าไปหาหลวงพ่ออีกครั้ง พอนึกได้เท่านั้น โขสถก็หลังก็พลันหายวับไปทันทีคงเหลือแต่กำแพงแก้วทั้งสี่ด้านกันพวกยักษ์ไว้เท่านั้น ข้าพเจ้ารำลึกได้ถึงคำหลวงพ่อว่าให้เอาดาบชี้ไปรอบทิศ หากปรากฏแสงสว่างขึ้นทางทิศไหนให้ออกไปทางนั้น

ข้าพเจ้าจึงยกดาบขึ้นประนมมือยกเหนือศีรษะ รำลึกถึงหลวงพ่อผู้มีพระคุณ อธิษฐานขอคุณพระศรีรัตนตรัยคุ้มครองให้รอดพ้นอันตราย แล้วฟาดดาบชี้ไปโดยรอบ ทันใดนั้นทางเบื้องซ้ายมือของข้าพเจ้า ปรากฏแสงพ่าแลบแปลบสว่าง ลั่นเปรี้ยงซ้อนๆกัน แล้วคร่างครืนเหมือนฟ้าจะถล่ม ฝูงยักษ์เหล่านั้นล้มระเนระนาด ส่งเสียงร้องโหยหวนด้วยความหวาดกลัว ข้าพเจ้าจึงเตือนม้าโผนออกวิ่งไปทิศทางนั้น ซึ่งพวกยักษ์ล้มระเนระนาดอยู่ พวกมันที่ยังเหลือพากันรุมล้อมเข้ามา ข้าพเจ้าจึงฟาดดาบพันกราดเข้าไปพร้อมกันควบม้าตะลุยไปอย่างไม่หยุดยั้ง ยักษ์เหล่านั้นล้มกลิ้งกระจัดกระจายไปคนละทางสองทาง

ส่งเสียงโอดครวญเหมือนแสนเจ็บปวดทรมาน ข้าพเจ้ายังพ้น
กระหน่ำไม่หยุดมือ เห็นพวกมันวิ่งหุนกันกระจัดกระจาย บาง
ตัวที่อยู่ในระยะใกล้ชิดก็หัวขาดล้มกลิ้งร้องโอดครวญเสียงเยือก
เย็นคนทรมทรายอยู่ครู่หนึ่ง พอแขนขาดิกกันได้อย่างเดิมก็ลุก
ขึ้นวิ่งหนีไปอย่างไม่คิดชีวิต ข้าพเจ้าคงยกทะลวงไปข้างหน้า
สังเกตได้ว่าเจ้าพวกยักษ์เหล่านั้นหวาดกลัวมาก เพราะ
อานุภาพของดาบศักดิสิทธิเลมนทรงพลังและอิทธิฤทธิมหาศาล
เมื่อฟาดไปทางใดยักษ์ที่อยู่ในรัศมีก็มีร่างกายขาดกระจุยกระจาย
ที่ห่างไปหน่อยก็กระเด็นล้มลุกคลุกคลาน ร้องโอดครวญด้วย
ความเจ็บปวด ขณะนี้ไม่มียักษ์กลุ่มใดตนใดกล้าเข้าขวางหน้า
อีกแล้ว ต่างพากันวิ่งหนีกระเจิดกระเจิงหายไปในท่ามกลาง
แสงเดือนขมุกขมัว

อีกครั้งเดียว ท้องท่องอันกว้างใหญ่ก็แลโล่งปราศจากภูต
ตนใดมาสำแดงร่างให้เห็นอีก ได้ยินแต่เสียงโหยไห้เยือกเย็น
แว่วอยู่ไกล ๆ และค่อยห่างออกไปทุกทีจนกระทั่งเงียบสูญไป
ขณะนี้ทุ่งอันกว้างใหญ่ไพศาลก็เงียบสงัด มีแต่เสียงฝีเท้าม้าที
ข้าพเจ้าขี่ระทึกไปตลอดทาง ม้าซึ่งได้มาโดยยังเอญและ
ค่อนข้างจะเป็นม้ารีพาควบตะบึงไปอีกพักเดียว ก็ถึงตาล ๓ ต้น
เมื่อแรกที่ม้าตัวนี้ยืนเล็มหญ้าอยู่ ข้าพเจ้าระลึกถึงคุณม้าที่ช่วย

ชีวิตข้าพเจ้าไว้ได้ จึงตบแผงคอเบา ๆ พูดกับมันว่า เจ้ามีคุณแก่เรามาก เราจะรำลึกอยู่ไม่ลืมเลย แต่ขอให้เจ้าทำบุญและเมตตาแก่เราอีกครั้งเถิด ช่วยพาเราไปส่งให้ถึงบ้านด้วย น่าประหลาดที่ม้านั้นทำกิริยาเหมือนรู้ภาษาคน ผงกหน้าผงกหลังแล้วซอยเท้าควบลิ่วมุ่งไปยังชอบพ้าที่มีแสงสว่างเรืองรอง

ชั่วอดใจเดียวก็มองเห็นกองไฟ มีคนนั่งล้อมรอบอยู่ พอเข้าไปใกล้ข้าพเจ้าเห็นถนัดและจำได้ว่า มันคือพวกยิศาจที่ข้าพเจ้าพบครั้งแรกและพวกมันไล่กวดจะเอาชีวิตข้าพเจ้า ฉะนั้นจะต้องแก้มือกำราบให้มันสำนึกตัวเสียบ้าง ข้าพเจ้าก็ชักดาบในมือแน่นแล้วกระตุ้นม้าโผนเข้าใส่ แต่พวกยิศาจทั้ง ๗ ตนนั้นกลับออกวิ่งหนี ข้าพเจ้าจึงกวดตามไปพอเข้าใกล้ได้ระยะช่วงดาบคิดจะฟันให้ขาดกระจาย แต่ทันใดนั้นมันทั้ง ๗ กลับคุกเข่าลงหมอบนิ่งกับพื้นดินด้วยกิริยายอมแพ้อย่างราบคาบ นึกสงสารจึงลดดาบลงพูดกับมันว่า

"เจ้าไล่กวดทำร้ายจะเอาชีวิตข้าก่อน แต่ทนเย็นคราวของข้าบ้างละ"

"ได้โปรดกรุณาเถิด อย่าทำร้ายข้าเลย พวกข้าต้องทนทุกข์ทรมานอยู่ในถุงนี่มานานนักแล้ว"

ข้าพเจ้าแปลกใจที่ยักษ์พวกนี้พูดได้ จึงบอกกับมันว่า

"แต่พวกเจ้าไม่ควรจะหลอกหลอนทำร้ายแก่คนที่หลงทางมาในเวลาค่ำคืนเช่นนี้ คอยให้ความช่วยเหลือยังจะเป็นบุญกุศลแก่เจ้าบ้าง"

"ข้าขอสัญญาแก่ท่านว่า ต่อไปผู้มีจิตใจบริสุทธิ์ผ่านทางนี้ พวกข้าจะไม่ทำอันตรายเลย แต่ถ้าเป็นผู้ใจบาปหยาบช้าไม่มีศีลสัตย์พวกข้าจะคอยหลอนหลอกทำร้าย" ยักษ์ตนหนึ่งกล่าวขึ้น

"ก็พวกเจ้าจะเว้นทำอันตรายแก่มนุษย์ทั้งหมดไม่ได้หรือ ?"

"ไม่ได้"

"แล้วมันจะได้ประโยชน์อะไรบ้างที่พวกเจ้าคอยทำอันตรายมนุษย์"

พวกยักษ์เหล่านั้นคุกเข่าก้มหน้านิ่งเฉยอยู่ ข้าพเจ้าถามซ้ำไปอีกหลายคำ แต่ยักษ์ทั้ง ๗ ยังคงนิ่งอึดเออนไม่ยอมตอบอะไรทั้งสิ้น ข้าพเจ้าจึงแกล้งตะคอก

"บอกมาซิว่าเจ้าคอยทำอันตรายมนุษย์ เพื่อประโยชน์อะไรกัน บอกมานะ ถ้าไม่บอกข้าจะฟันเจ้าเดี๋ยวนี้" แล้ว

ข้าพเจ้าเงอดาบขนทำท่าจะพ่น เสียงมันร้องโอยด้วยความกลัว แล้วประนมมือไหว้"

"โอย-กลัวแล้ว อย่าพ่นเลยจะบอกให้เดี๋ยวนี้แล้ว"

"บอกมาเร็ว ๆ" ข้าพเจ้าแกล้งขู่ "เจ้าทำร้ายเพื่อจะไร"

"กิน" เสียงยักษ์ตอบอย่างไม่เต็มปาก

ข้าพเจ้าอึ้งไปทันที นึกหวาดไปถึงตัวเองเมื่อครู่ใหญ่ ถ้าพวกมันไล่จับข้าพเจ้าได้ทันบ้านคงเป็นอาหารของมันไปแล้ว แต่ถึงอย่างไรมาได้คิดเสียอย่างหนึ่งว่า การที่จะบังคับผืนใจจนเกินไปคงจะไม่ได้ผล เพียงทพวกมันให้สัญญาว่าจะไม่ทำร้ายผู้มีใจบริสุทธิ์ ก็น่าจะเป็นที่พอใจแล้ว จึงบอกกับมันว่า

"เออ-ตามที่เจ้าให้สัญญาข้าพอเข้าใจแล้ว แต่ต้องรักษาให้มั่นคงอย่าสับปลับ ลุกขึ้นเถิด-แล้วบอกข้าด้วยว่าทุ่งนี่ชื่อทุ่งอะไรถึงกว้างใหญ่นัก"

"ทุ่ง....."

"ทุ่ง....." ข้าพเจ้าทวนคำ นึกแล้วนึกอีกแต่ยังเลือนลางไม่รู้ว่าทุ่งนี่อยู่ที่ไหนจึงย้อนถามไป

"ทุ่งนี่อยู่ที่ไหน เมืองอะไรตำบลอะไร ?

"พวกข้าไม่รู้อะไรมากกว่านี้หรอก รู้แต่ซอทุ่งมหา... เท่านั้น"

ข้าพเจ้าเห็นเสียเวลาอยู่นานแล้ว และคงจะไม่ได้ประโยชน์อะไรอีกในการซักถามจึงตัดความเสียว่า

"ข้าจะต้องลาพวกเจ้าไปก่อน แล้วอย่าลืมคำมั่นสัญญาที่ว่าจะไม่ทำร้ายมนุษย์ผู้บริสุทธิ์เสียก็แล้วกัน"

บัศาจทั้ง ๗ ตนลุกขึ้นเต้นอย่างดีอกดีใจขณะที่ข้าพเจ้าเตรียมม้าออกเดิน เสียงพวกมันตะโกนพร้อมกัน

"พวกข้าไม่ลืมสัญญา ขอท่านอย่าลืมพวกข้า พวกข้าต้องทนทุกข์ทรมานมานานแล้ว ถ้าทำบุญอะไรขอให้นึกถึงและแผ่ส่วนกุศลให้พวกข้าบ้าง" เสียงนั้นร้องอยู่ซ้ำ ๆ หลายครั้ง จนข้าพเจ้าควบม้ามาไกลแล้ว เหลียวไปมองยังเห็นพวกบัศาจโยกมืออยู่ แล้วเสียงนั้นก็ค่อยห่าง และเงียบหายไป

ข้าพเจ้าเร่งควบม้าอย่างรวดเร็ว พักเดียวก็ผ่านเรือนหญิงสาวทั้ง ๔ พี่น้อง แต่ม้ากำลังควบตะบึงจึงมองไม่ถนัด เห็นแต่แสงไฟตะเกียงเป็นที่สังเกต รู้สึกว่าม้าที่ข้าพเจ้าขี่มามีผีเท้าเร็วมาก ลมปะทะหน้าและหูสองข้างออไปหมด กระทั่งตกถึงชายทุ่งอีกด้านหนึ่ง ม้าก็วิ่งตรงเข้าไป ในป่าละเมาะมีต้นมะพร้าวขึ้นอยู่ข้างประปราย แล้วก็ถึงป่าใหญ่มีต้นไทรขึ้นอยู่

เย็นอันมาก ม้าท้าพเจ้าขี่ชำนาญทางเย็นอย่างดีพาวิ่งลดเลี้ยว ไปตามทางในป่า อย่างคล่องแคล่วโดยที่ไม่ต้องชักบังเหียน บังคับเลย เดินทางอยู่ในป่าใหญ่สักครู่ก็ออกถึงทุ่งโล่งแห่งหนึ่ง ไม่สู้กว้างใหญ่นัก แสงเดือนกระจ่าง ท้องฟ้าปลอดโปร่งไม่มีเมฆบดบัง แม้พระจันทร์จะค่อนไปทางตะวันตกซึ่งสังเกตได้ว่าคงเลยเที่ยงคืนไปแล้ว แลเห็นหมู่บ้านเรียงรายอยู่ขอบทุ่งข้างหน้า แล้วม้าก็วิ่งเข้าไปในหมู่บ้านซึ่งทุกหลังคาเรือนเงียบสงัดเห็นจะหลับไหลกันหมดสน

พอพ้นหมู่บ้านนี้ไปแล้ว ม้าก็ลดฝีเท้าลงซึ่งทำให้มองเห็นอะไรได้ชัดเจนขึ้นมาก ขณะนี้ออกมาถึงปากซอยสู่ถนนใหญ่ มีต้นไม้สองข้างถนน ข้าพเจ้าดีใจเพราะจำทางได้แล้ว เมื่อดึงบังเหียนม้าให้เลี้ยวขนสะพานออกถนนอีกสายหนึ่ง มีคลองขนานไปกับถนน อีกสักครู่ก็ถึงโรงสีข้าวแขก ใกล้ ๆ นั้นเป็นร้านซักรีดของชาวญี่ปุ่นอยู่ใต้ต้นประดู่ใหญ่ ข้าพเจ้าเคยผ่านมาเห็นชายชาวญี่ปุ่นยืนรีดผ้าตั้งสูง มีผ้าขาวขวั้นเป็นเกลียวพันศีรษะไว้จำได้แน่นอนแล้ว ต่อไปอีกจึงมองเห็นโรงพยาบาลเป็นตึกสีขาวชั้นเดียว ตึกหลังนี้เป็นของชาวต่างประเทศผู้ใจบุญผู้หนึ่ง เป็นโรงพยาบาลที่ทันสมัยที่สุดในสมัยนั้น

ข้าพเจ้าเลี้ยวซ้ายมือออกถนนสายใหญ่ คือถนนเจริญกรุง บรรดาร้านโรงต่าง ๆ ปิดกันหมดแล้ว นอกจากที่ตรงข้ามตลาดที่มีโรงยาฝิ่นเห็นยังเปิดไฟสว่างอยู่ แต่ตามข้างถนนไม่มีแสงไฟเลยเพราะเดือนหงายไฟฟ้าตามถนนจึงปิดหมด ที่หน้าโรงยาฝิ่นมีรถลากจอดอยู่ ๕ คัน เข้าใจว่าจีนลากรถคงเข้าไปนอนสูบฝิ่นกันหมด ถัดไปอีกหน่อยก็ถึงร้านขายโจ๊ก ณ ที่นั้นเป็นครั้งแรกในคืนวันนั้น ข้าพเจ้าได้แลเห็นมนุษย์จริง ๆ ที่ร้านโจ๊กนั่นเอง เห็นจีนขายโจ๊กซึ่งข้าพเจ้าจำได้ เพราะเคยมาซื้อรับประทานบ่อย ๆ กับคนไทยรูปร่างเล็ก ๆ ผอมดำนุ่งโสร่งสีแดงตาขาวเก่า ๆ สวมเสื้อในขาวคร่ำคร่ากำลังยืนโต้เถียงกัน

"กูให้แล้วไอ้ห่ะ..... มึงจะมาเอาอะไรกับกูอีก ทั้งเนื้อทั้งตัวกูมีสิบสตางค์เท่านั้น แล้วจะเอาที่ไหนให้มึง"

"คงอะไรกิงแล้วไม่ให้ตัง" เสียงเจ๊กอ้วนขายโจ๊กบ่นเจ็ดอิง "เดินไปเฉย ๆ บอกให้แล้ว ฉิบหาย"

ข้าพเจ้าไม่ได้สนใจอะไรมากนัก คงขี่ม้าผ่านไปจนถึงร้านขายน้ำชาจีน ซึ่งอยู่ถัดมาเป็นร้านเปิดขายคืนยังรุ่งอีกร้านหนึ่ง ที่หน้าร้านมีรถลากจอดอยู่ ๕ คันเหมือนกัน คันริมสุดมีจีนลากรถเข้าของขดตัวหลับอย่างสบาย โดยนั่งอยู่ที่ ๆ วาง

หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก
จันทบุรี

เท้าผู้โดยสารเอาศีรษะพิงริมเบาะนั่งก้อดอกคู้ตัวหลับอย่างสบาย ส่วนอีก๔คันกำลังนั่งซดน้ำชาคุยกันเสียงสนั่น จากนั้นข้าพเจ้าก็ข้ามสะพานปากถนนสาธร พบรถขนอุจจาระเป็นรถคู่แบบใช้คนลากหลายคัน บางคันจอดอยู่ริมถนน คนลากยังเข้าไปเปลี่ยนถังตามบ้าน และยังทิ้งถังเรียงรายอยู่ข้างถนนส่งกลิ่นตลบอบอวล ข้าพเจ้าจึงรีบขี่ม้าผ่านกลิ่นปฏิกูลเหล่านั้นไปเสียโดยเร็ว ถัดไปถึงซอยเข้าบ้าน และบ้านข้าพเจ้าอยู่ลึกเข้าไปจากถนนใหญ่ไม่ไกลนัก เมื่อเข้าซอยถึงบ้านข้าพเจ้าลงจากหลังม้า

ที่บ้านเห็นปิดประตูนอนกันหมดแล้ว ตามธรรมดาเมื่อข้าพเจ้ากลับบ้านตกผิดเวลา มารดาของข้าพเจ้าจะนั่งคอยเปิดประตูยังไม่ยอมหลับนอน แล้วท่านก็จะบ่นว่าที่ไปเที่ยวดึก ๆ ซึ่งข้าพเจ้าไม่เคยโต้เถียงเลยจนคำเดียว และบางครั้งข้าพเจ้าหลับไปแล้วตื่นขึ้นมายังได้ยินท่านบ่นอยู่อีก แต่คนนอกแปลกที่คุณแม่ไม่คอยเปิดประตูรับ นอนหลับกันเงียบหมดทั้งบ้าน ครั้นจะร้องเรียกก็นึกเกรงใจคนอื่น ๆ ข้าพเจ้ามองไปตรงหน้าต่างห้องนอนของข้าพเจ้าซึ่งอยู่ชั้นบนเห็นหน้าต่างยังเปิดอยู่ จึงปีนขึ้นไปเพื่อเข้าทางหน้าต่าง ขณะที่ปีนขึ้นไปนั้นรู้สึกว่าตัวเบาปีนได้คล่องแคล่ว พอเอื้อมมือจับขอบหน้าต่างได้ ข้าพเจ้าก็โหน

ตัวขึ้นไปนั่งบนขอบหน้าต่างจะก้าวลงในห้อง ทันทีนั้นเองศีรษะก็กระแทกเข้ากับขอบหน้าต่างบนเต็มแรง มงคลและดายพลัดตกลงไปข้างล่างทันที เมื่อเหลียวมองลงไปข้างล่างก็เห็นม้าที่มาส่งข้าพเจ้าร้องเสียงก้องเหมือนจะบอกลา แล้วออกวิ่งย้อนกลับไปตามทางเดิม ข้าพเจ้าใจหายนึกเสียดายเหลือเกิน เมื่อหันเข้ามาในห้องเห็นเตียงนอนของข้าพเจ้าเอามังลงเรียบร้อยแล้ว เสียงบิดาของข้าพเจ้าซึ่งนอนอยู่ห้องถัดไปกรนอย่างหลับสนิท ข้าพเจ้าจึงย่องไปขึ้นเตียงนอน....

เสียงที่ปลุกให้ข้าพเจ้าตกใจตื่นขึ้นนั้น คือเพื่อนทั้งสองของข้าพเจ้าที่นัดกันไว้ว่าจะไปขึ้นข้าวคาถาพันทวีดนั่นเอง เมื่อลุกลงจากเตียงเพื่อไปล้างหน้าแต่งตัวนั่นเอง ก็ได้ยินเสียงพวกศิษย์วัดมาเที่ยวตะโกนบ่าวร้องชาวบ้านให้ไปขึ้นข้าวคาถาพัน จึงรู้ว่าข้าพเจ้าฝันไป ฝันไปอย่างประหลาดพิสดาร มีทั้งน่ากลัวและความมหัศจรรย์คาดไม่ถึง ยิ่งไปกว่านั้นทำให้ข้าพเจ้าเริ่มแปลกใจ เพราะเสียงที่บิดาของข้าพเจ้ากรนอยู่ขณะนี้ไม่ผิดแปลกกันเลยกับในความฝันขณะที่ยืนหน้าต่างเข้ามาเมื่อครู่ เมื่อแต่งตัวเสร็จแล้วข้าพเจ้าออกไปพบกับเพื่อนทั้งสองที่นั่งคอยอยู่หน้าบ้าน

เพื่อนคนหนึ่งบอกว่านาฬิกาเพิ่งตีสองเท่านั้น ไปรับประทานโจ๊กที่ตลาดเสียก่อนก็ทันถมไป เมื่อตกลงกันแล้วเราทั้งสองก็พากันมุ่งไปที่ตลาดกระทั่งมาถึงร้านขายน้ำชา ข้าพเจ้าต้องตกตะลึง เพราะทุกสิ่งทุกอย่างในภาพฝันได้ปรากฏเป็นภาพในสายตาของข้าพเจ้า ยัดนรถราก ๕ คันจอดอยู่ในที่ของมันคันริมสุดจีนลากรถขดตัวนอนอยู่ในท่าเดิม อีก ๔ คน ก็ยังนั่งคุยกันพึ่งอยู่ที่โต๊ะ ไม่มีอะไรผิดแปลกไปจากภาพฝันเลย ข้าพเจ้าสงสัยอย่างยิ่ง อยากจะเล่าให้เพื่อนทั้งสองฟังเกรงจะไม่เชื่อจำต้องนิ่งฉงนใจอยู่คนเดียว

เมื่อเข้าไปในร้านเจ๊กอ้วนขายโจ๊กแล้ว เราตรงไปนั่งที่โต๊ะหนึ่งซึ่งมีอีก ๒ โต๊ะมีคนนั่งกินอยู่แล้ว เราสั่งโจ๊กใส่ไข่ ๓ ชาม ข้าพเจ้าถือโอกาสเดินเข้าไปหาเจ๊กอ้วนซึ่งกำลังหยิบเครื่องในใส่อวยทองเหลืองขนาดตั้งเตาไฟแล้วถามว่า

"นี่เฮีย-- เมื่อสักครู่มีคนไทยนุ่งโสร่งแดงเก่า ๆ รูปร่างผอม ๆ ท่าทางเป็นขยา มากินโจ๊กแล้วไม่ให้สตางค์ใช่ไหม?"

เจ๊กอ้วนชะงักมือที่กำลังต่อยไข่ทันที หันมามองข้าพเจ้าอย่างสงสัย

"ทำไมล่ะ"

"กริงไหมล่ะ" ข้าพเจ้าถามรวบรัด เจ๊กอ้วนรู้สึกเคืองขึ้นมาอีก กล่าวบริภาษชายผู้นั้นต่อไป

"คนระยำหมา- กินแล้วเดินออกไปเฉยๆ ทวงมันมันยอกให้แล้ว หน้าด้านฉิบหายสิบสตางค์ก็โกง อ้วอยากต่อยหน้าอีหัง- กลัวมันตาย ทำอย่างนี้ไม่ดีน่าคนจีนถือ เช้าๆ กินไม่ให้สตางค์ซวยทั้งวัน" เจ๊กอ้วนยังบ่นและด่าไปอีกหลายคำแล้วหวนมาถามข้าพเจ้าว่า

"ทำไมลอรู-- เห็นเรอะ?"

ข้าพเจ้าไม่ตอบคำถาม แต่กลับตั้งคำถามต่อไปอีก

"แล้วตอนนั้นลอเห็นคนขี่ม้ามาทางนี้หรอเปล่า?"

เจ๊กอ้วนบอกว่าไม่ม เห็นแต่รถม้ามาส่งหมู แล้วยังเพียรซักถามข้าพเจ้าอีกว่า รู้เรื่องคนกินโจ๊กได้อย่างไร แต่ข้าพเจ้าไม่กล้าพูดอะไรทั้งสิ้น หยิบสตางค์ ๑๐ ยื่นส่งให้เจ๊กอ้วน บอกว่าข้าพเจ้าใช้แทนคนขี่ยานั้นให้ จะได้ไม่ซวยตามที่เขาถือ เจ๊กอ้วนยินดีรับสตางค์ใส่ลิ้นชักอย่างดีใจ หัวเราะอย่างอารมณ์ดี ความจริงคงไม่ใยดีกับสตางค์ของข้าพเจ้าเพียงเท่านั้น แต่เป็นธรรมเนียมที่ถือเคล็ดลางคนค้าขายเท่านั้น

ถึงแม้ว่าเพื่อนทั้งสองจะซักถามข้าพเจ้าถึงเรื่องที่คุยกับเจ๊กอ้วน แต่ข้าพเจ้าไม่อาจเล่าอะไรให้ฟังได้ เพราะว่าแม้แต่

ตัวเองยังงงงัน เกือบไม่นึกเชื่อว่าจะเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ สมมติว่าผู้อื่นเล่าให้ข้าพเจ้าฟัง ก็ต้องหาว่าเป็นเรื่องตลกหรือมดเท็จอย่างร้ายกาจ

เราทั้ง ๓ คนไปถึงวัดเมื่อเวลา ๓ นาฬิกา ผู้คนมากมายทั้งหญิงชายกำลังยืนข้าวด้วยจิตศรัทธา ทุกคนมีใบหน้ายิ้มแย้มอิ่มเอิบ สำหรับข้าพเจ้าที่มาทำบุญครั้งนี้รู้สึกว่าจิตใจเกิดศรัทธาผิดกว่าก่อน ๆ ซึ่งหวังไปในเรื่องสนุกสนานเสียมากกว่า เช่น ซื้อประทัดและพวงดอกไม้ไปจุดเล่น แล้วก็ดูพวกสาว ๆ แต่คนนี้อาจเป็นเพราะเหตุการณ์ในความฝันทำให้ข้าพเจ้ามีศรัทธาจริงจัง ข้าพเจ้ายืนข้าวด้วยความตั้งใจและยืนเท่าอายุซึ่งขณะนี้ข้าพเจ้ายังไม่ครบขวบ เมื่อเสร็จแล้วก็ไปกราบพระพุทธและนำเงินไปติดเทียน นึกแผ่กุศลไปให้พวกบิดาในทุ่ง... อันลึกลับนั้น

พอ ๔ นาฬิกาเศษ ผู้ที่มาทำบุญก็ช่วยกันยกข้าวของไปประกอบท้ายโบสถ์ และจัดเตรียมของไว้ถวายพระในตอนรุ่งอรุณ กระทั่งมีคนทางวัดมาขอกว่าเตรียมตัวได้ เพราะท่านใหญ่กำลังมาถึงแล้ว เมื่อผู้มาทำบุญรวมทั้งข้าพเจ้าและเพื่อนไปถึงที่โบสถ์ก็เห็นท่านใหญ่ถือตาลปัตรนำหน้าสงฆ์ลูกวัดองค์ถัดๆมา ขณะท่านผ่านมาชายหญิงทั้งหนุ่มสาวเฒ่าแก่นั่งลงยกมือไหว้

ข้างก็ก้มลงกรายด้วยความเคารพ สำหรับข้าพเจ้านั้นเพียงได้เห็นโฉมหน้าท่านขณะนั้น รู้สึกปลื้มปิติและเลื่อมใสในตัวท่านยิ่งนักว่าทุกครั้งคราว แทบว่าจะเข้าไปกราบแทบเท้าท่าน หากเกรงว่าผู้อื่นจะครหาว่าประจบประแจงจนน่าเกลียด เมื่อท่านผ่านมาจึงเพียงแต่ไหว้แล้วประนมมือก้มศีรษะเฉยอยู่ แต่ใจข้าพเจ้านั้นแน่วแน่เหมือนเข้าไปกราบท่านที่แทบเท้าแม้ตัวจะไม่เคลื่อนไหวก็ดี ทันใดนั้นก็มีสิ่งประหลาดเกิดขึ้น กล่าวคือเมื่อท่านผ่านมาถึงข้าพเจ้า แทนที่ท่านจะผ่านเลยไปเหมือนคนอื่น ๆ ท่านใหญ่กลับหยุดยืนและลูบศีรษะข้าพเจ้า ข้าพเจ้าขนลุกซู่ทั้งตัว เมื่อเงยหน้าขึ้นก็ประสบกับสายตาที่จ้องมองข้าพเจ้าด้วยความเมตตาปรานี ข้าพเจ้าอยากจะเดาว่ามันมีความหมายประหนึ่งว่า "ลูกเอ๋ย-- ถ้าหลวงพ่อไม่ช่วยเจ้าไว้เจ้าอาจไม่ได้มาทำบุญในเช้าวันนี้แน่" ท่านยิ้มกล่าวอะไรพึมพำเหมือนจะให้ศีลให้พรเป็นแน่ แล้วท่านก็เดินเลยไป ข้าพเจ้ารู้สึกว่าทุกคนในที่นั้นต่างพากันพิศวงประหลาดแม้แต่เพื่อนของข้าพเจ้าเอง เพราะผู้คนในที่นั้นมากมายนับร้อย ๆ ท่านมาหยุดยืนตรงหน้าและลูบศีรษะของข้าพเจ้าคนเดียว

เช้าวันนั้นเมื่อท่านให้ศีล ข้าพเจ้าทำจิตใจบริสุทธิ์และรับศีล ๘ ด้วยจิตศรัทธา เมื่อฉวายข้าวพระเสร็จไปแล้ว พอ

ถึงเวลาตรวจน้ำข้าพเจ้าตั้งจิตแน่วแน่ แล้วแผ่ส่วนกุศลอุทิศ
ไปให้ฝูงยักษ์ณ "ทุ่ง....." โดยทั่วถึงกัน ทันใดนั้น
หูข้าพเจ้าก็แว่วไปเหมือนมีเสียงจำนวนหมื่นแซ่ซ้องร้องขึ้น
พร้อมกันว่า "สาธุ" เสียงนั้นกึกก้องกัมปนาทจนข้าพเจ้า
ตกตะลึง เมื่อเหลียวมองก็เห็นว่าทกคนอยู่ในความสงบ อดรน
ทนไม่ได้จึงกระซิบถามเพื่อนว่า เมื่อกี้ได้ยินเสียงอะไรที่ผิด
ปกติบ้างหรือเปล่า เพื่อนทั้งสองบอกว่าไม่มีเสียงอะไรเกิดขึ้น
แล้วซักไซร้ข้าพเจ้าเป็นการใหญ่ ซึ่งข้าพเจ้าต้องบ่ายเบี่ยงไป
ในทำนองว่า ข้าพเจ้าหูไม่ดีแว่วไปเอง

เรื่องทั้งปวงที่เกิดขึ้นไม่ว่าเป็นความฝัน หรือ ความจริงที่
ประสบมาเมื่อคืนวันยืนข้าวคาถาพันทำให้ข้าพเจ้า ฉงน สงสัยอยู่
ตลอดมา พยายามคบคิดเท่าไรก็คิดไม่ออก ที่สุดจึงต้องตัด
สินใจที่จะนำเรื่องนี้ไปกราบเท้าถามท่านใหญ่ให้จงได้ ฉะนั้น
เมื่อออกพรรษาได้ไม่กี่วันข้าพเจ้าทนนิ่งไม่ไหวข้าพเจ้าจึงไปกุฏิ
ท่าน บนกุฏิขณะนั้นมีหญิงชายชาวทวายอยู่หลายคน มีหญิง
ชราชาวทวาย คนหนึ่งเป็นผู้คุ้นเคยกับมารดาและเอ็นดูแก่ข้าพ-
เจ้าดี เมื่อข้าพเจ้าตรงเข้าไปกราบท่านแล้ว หญิงทวายซึ่ง
ข้าพเจ้าเรียกแกว่ายายจึงถามความประสงค์ในการที่ข้าพเจ้ามา

หาท่านใหญ่ ข้าพเจ้าได้โอกาสจึงเล่าความฝัน ผ่านหญิงชรา ผู้นั้นให้เป็นล่ามบอกท่าน ใหญ่ อยาก ทราบ ว่าจะ เป็น ความ จริง เพียงไร

ท่านใหญ่เรียกข้าพเจ้าเข้าไปนั่งใกล้ ๆ ท่านยิ้มอย่างเมตตากรุณาแก่ข้าพเจ้า แล้วบอกผ่านล่ามหญิงทวายนั้นว่า

"สิ่งใดที่เราเชื่อก็เป็นความจริง ถ้าเราไม่เชื่อก็ไม่จริง และสิ่งที่เราจะเชื่อ ก็ต้องพิจารณาให้ถ่องแท้เสียก่อนจึงจะควรเชื่อ"

เป็นอันว่าข้าพเจ้าไม่ได้รับคำตอบที่ตรงเผง ตามปัญหาที่ยังสงสัย เป็นแต่ท่านตอบมาให้คิดเอาเอง ซึ่งก็เป็นความจริงและเหตุผลที่ไม่มีข้อโต้แย้งได้ แต่อะไรก็ช่างเถิดท่านที่เคารพ ข้าพเจ้าต้องประสบกับสิ่งประหลาดและมหัศจรรย์ที่สุด ในชีวิตข้าพเจ้าจึงตะลึงอ้าปากค้าง เพราะขณะที่เหลือบไปที่ข้างฝากุฏิข้างหลังที่ท่านใหญ่นั่งนั้นเอง ก็เห็นดาบไม้ช่างเหมือนกับเล่มที่ท่านให้ข้าพเจ้าใช้ปราบฝูงปีศาจเหน็บอยู่ ยิ่งกว่านั้นยังมีแผ่นหนังซึ่งตัดเป็นรูปม้ามีอานและบังเหียนพร้อม ตัวขนาดเท่าหนังตะลุงระบายสีงดงาม แล้วยังมีด้ายสายสิญจน์ขดเป็นวงเสียบอยู่ใกล้กับของ ๒ สิ่ง ข้าพเจ้าขนลุกซู่พูดอะไรไม่ออก ทั้ง

เลื่อมใสศรัทธาและมหัศจรรย์ใจ คาดไม่ถึงว่าในโลกนี้จะมีสิ่ง
ประหลาดเร้นลับซึ่งไม่มีสิ่งใดพิสูจน์ได้ ดังที่ข้าพเจ้าประสบมา
นอกหรือ ? แม้กระทั่งทุกวันนี้เหตุการณ์นั้นยังพันวิสัยที่ข้าพเจ้า
จะขบคิดได้ ขอท่านที่เคารพทั้งหลายได้โปรดใช้วิจารณญาณ
ของท่านหาทางพิสูจน์เอาเองเถิด

เรื่องที่ ๑๔

สร้างทุกข์

เรื่องนี้ถึงแม้ว่าเหตุการณ์จะเกิดขึ้นก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ มาแล้วก็ตาม ข้าพเจ้าก็อดคิดไม่ได้ว่ามันอาจเป็นตัวอย่างที่เป็นประโยชน์อันหนึ่งสำหรับอนุชนรุ่นหลัง ในทางที่จะช่วยยับยั้งจิตใจของผู้ที่กำลังประสบเหตุการณ์ที่คล้ายคลึงกับเรื่องนี้ มิให้ต้องตกอยู่ในห้วงของความทุกข์ ดังที่ข้าพเจ้าได้พบและบรรยายต่อไปนี้

ณ วันหนึ่งก่อนสงครามโลกครั้งที่แล้ว ข้าพเจ้าได้รับบัตรเชิญรับประทานอาหารในงานมงคลสมรสของคู่ข่าวสาว ซึ่งจัดให้มีขึ้น ณ ภัตตาคารที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่ง ครั้นถึงวันกำหนดในตอนเช้า ขณะที่ข้าพเจ้ากำลังจะออกจากบ้านไปทำงาน ข้าพเจ้าก็ตั้งใจไว้ว่า วันนี้ต้องจัดหาของขวัญสักชิ้นหนึ่งเพื่อไปในงานสมรสที่ได้รับเชิญในคืนนี้ แต่ยังไม่ทันที่จะออกจากบ้าน เจ้าข่าวก้บพวกเพื่อน ๆ ก็มาหาที่บ้าน ขอร้องให้ไปในงานสมรสคืนนี้ให้ได้ เพราะเขานับถือข้าพเจ้าเสมือนญาติผู้ใหญ่คนหนึ่ง

ที่เขามากำชับเตือนเพราะเกรงว่าจะลืม ข้าพเจ้ารับปากว่าคืนนี้ต้องไปแน่ เพราะคุ้นเคยสนิทสนมกับบิดาของเขาดี และแม้เจ้าบ่าวก็นับถือเรียกข้าพเจ้าว่าอา

เย็นวันนั้น ข้าพเจ้าก็ตรงไปยังภัตตาคารตามเวลาที่แจ้งไว้ในบัตรเชิญ เมื่อขึ้นไปชั้นบนที่เขาจัดโต๊ะเลี้ยงอาหารก็เห็นผู้คนมาในงานมากมาย ข้าพเจ้าได้รับการต้อนรับอย่างดีจากเจ้าภาพ และถูกเชิญไปนั่งที่โต๊ะมุมหนึ่ง ซึ่งมีผู้ใหญ่นั่งอยู่หลายท่านจึงร่วมวงสนทนากัน ข้าพเจ้าสังเกตดูรู้สึกว่าการจัดงานครานี้เป็นงานทีมโหฬารใหญ่โต โต๊ะอาหารพร้อมด้วยสุราต่างประเทศอย่างดี จัดตั้งเรียงรายเตรียมไว้สำหรับบรรดาแขกเป็นจำนวนมาก นอกจากนั้นยังมีวงดนตรีและเครื่องขยายเสียง นักร้องหญิงชายมีออกมาครวญเพลงด้วยเสียงอันไพเราะ และมีพวกหนุ่ม ๆ สมัครออกมาร้องเพลงทั้งไทยและเทศตามที่ตนถนัด บรรยากาศในห้องโถงใหญ่เต็มไปด้วยความสนุกสนานรื่นเริงน่าเพลิดเพลินสำหรับชีวิตหนุ่มสาวยิ่งนัก ข้าพเจ้านึกชมอยู่ในใจว่า เจ้าภาพฝ่ายเจ้าบ่าวช่างจัดงานได้หรูหราถึงเพียงนี้ ทั้ง ๆ ที่ฐานะ

ก็ไม่ได้มั่งมีมากมายอะไรเลย ฐานะของเจ้าสาวก็มีสภาพเช่นเดียวกัน

หลังอาหารมีการให้ศีลให้พรคู่บ่าวสาว และเจ้าภาพก็ได้แสดงความขอบคุณแขกที่มาในงาน เมื่อสมควรแก่เวลาแล้วข้าพเจ้าก็ลากลับ จากระยะเวลานั้นไม่นานนักข้าพเจ้ากลับงานสมรสอันหรูหรานั้นเสียสิ้น

นับจากคืนวันนั้นมา เย็นเวลาประมาณ ๑ ปีกว่า ข้าพเจ้าได้ไปรับประทานอาหารกลางวันกับเพื่อน ๆ ที่ภัตตาคารแห่งหนึ่ง เมื่อเข้าไปก็เห็นชายผู้หนึ่งกำลังรับประทานอาหารอยู่กับเพื่อนหลายคน ชายผู้นั้นคือเจ้าบ่าวที่ข้าพเจ้าไปในงานสมรสของเขาเมื่อปีที่แล้วนั่นเอง รู้สึกว่าเขาดีใจมากที่เห็นข้าพเจ้า ลุกขึ้นจากโต๊ะตรงมาหาและเชื้อเชิญให้ข้าพเจ้าไปร่วมโต๊ะกับเขา แต่ข้าพเจ้าขอกว่าข้าพเจ้ามากับเพื่อนหลายคน พลางชี้ไปที่เพื่อน ๆ ที่เดินนำหน้าไปก่อน และถือโอกาสถามเขาว่า

"เป็นอย่างไรหลานชาย สบายดีหรือ มีลูกกี่คนแล้ว !

แทนที่เขาจะตอบด้วยหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสตามธรรมดาของคนหนุ่มที่เพิ่งแต่งงานเพียงปีกว่า ใบหน้าของเขากลับสลดลงพร้อมกับระบายความในใจออกมาว่า

"ไม่ไหวดอกครับคุณอา ผมแย่ ภรรยาก็เริ่มตั้งท้อง หนี้สินเมื่อครั้งแต่งงานก็ยังใช้ไม่หมด รายได้ก็ไม่เพิ่ม เงินก็ยิ่งหายากเต็มที ถ้ามีลูกก็ต้องเพิ่มค่าใช้จ่ายขึ้น ผมกลุ้มใจจริง ๆ อยากจะตายให้พ้นทุกข์ร้อนไปเสียที"

ข้าพเจ้าไม่นึกว่าจะได้ยินคำเหล่านี้ เพราะเมื่อแต่งงานก็เห็นรื่นเริงและมีความสุขดี แต่บัดนี้รองรอยความสุขไม่เหลืออยู่เลย ข้าพเจ้าตบไหล่เขาเบา ๆ แล้วปลอบใจว่า

"อย่าเพิ่งคิดสั้นอย่างนั้น เกิดมาเป็นคนทำอะไรก็ต้องมีผิดพลาดบ้างค่อย ๆ แก้ไขซิ คิดดูให้ดี ๆ"

เมื่อเห็นข้าพเจ้าให้สติและให้ความเห็นอกเห็นใจเช่นนั้น สีหน้าก็คลายลงบ้าง เขาขอตัวข้าพเจ้ากลับไปขอโทษเพื่อนที่นั่งรวมโต๊ะเดียวกันเพื่อขอเวลาสนทนา แล้วเดินตามข้าพเจ้ามา เราใช้เวลาที่เพื่อน ๆ กำลังยุ่งอยู่กับการสั่งอาหารมาสนทนาซักถามถึงเรื่องราวของเขา จึงได้ทราบว่าการแต่งงานครานั้น ต้องไปกู้ยืมเขามาแต่ง การแต่งงานที่หน้าตาย่อมใช้เงินมาก แต่ภายหลังการแต่งงานถึงยิ่งกว่าแล้ว เงินที่กู้ยืมมาก็ยังใช้เขาไม่ถึงครึ่ง ข้าพเจ้าไม่ได้ติเตียนเขาในสิ่งที่ล่วงมาแล้ว เพราะอาจทำให้เขากระทบกระเทือนใจมากขึ้น โดยคิดว่าแค่นแก้

ได้รับความทุกข์และรู้สึกตัวพอแล้ว เวลานี้แกก็มีทุกข์หนัก
อยู่ในใจเรื่องหนี้สิน แต่ก็อดนึกตำหนิในใจไม่ได้ว่าแกอยาก
เอาหน้าเอาตาเพียงชั่วระยะวันกับคืนเดียว ดูไม่สมกันเลยที่ตัว
เองต้องมานั่งใช้หนี้เขาไม่รู้จักสิ้นสุดเย็นการหาทุกข์ใส่ตัวแท้ ๆ
ผัดนี่ไปในงานคืนวันนั้นต่างกลุ้มกันหมดแล้ว ตัวเองต้อง
ทนทุกข์ต่อไป เย็นเรื่องที่น่าสงสารและน่าเห็นอกเห็นใจอยู่
เหมือนกัน

ข้าพเจ้าจึงถามว่า

"หนี้สินใช้ไปเท่าไร และยังเหลืออีกเท่าไรล่ะ ?"

เขาตอบว่า

"อ้ายส่วนรายย่อย ๆ ผมใช้ไปหมดแล้ว เหลือแต่ราย
ใหญ่ใช้ไปได้ประมาณ ๔๐% เดี๋ยวนี้ผมไม่มีจะส่งใช้เจ้าหนี้
แล้ว ไม่กล้าแม้แต่จะมองหน้าคอยแต่จะหลบหน้า ผมกลุ้มใจเหลือ
เกิน วันนี้เผื่อญเพื่อนเขามาจากต่างจังหวัดชวนมาทานอาหาร
จึงได้พบกับคุณอา ถ้ามิฉะนั้นก็คงไม่ได้พบ ผมเองก็ไม่ได้
เกียจคร้านหรือคิดจะฉ้อโกงอย่างใด งานทุกสิ่งทุกอย่างผมทำ
ได้ทั้งนั้น ขอแต่ให้ได้เงินมาใช้หนี้ก็แล้วกัน งานรับเหมาที่ผม
เคยทำก็ไม่มี ผมผ่อนใช้หนี้เขาจนหมดทุนแล้ว

ข้าพเจ้านั่งฟังด้วยความเห็นใจ แล้วถามเขาว่า "เจ้าหนี้รายใหญ่น่ะใคร อยู่ที่ไหน ? เป็นคนหน้าเลือดหรือเปล่า ?"

เขาตอบว่า

"เปล่าครับ ท่านเป็นคนดีน่านับถือมาก ถ้าเป็นเจ้าหนี้อื่นผมคงไม่มีทอยู่แล้ว ผมรู้ตัวว่าผมเป็นคนไม่ดี ไม่สมกับที่ท่านไว้วางใจผม"

เขาพูดด้วยเสียงเครือ ๆ ข้าพเจ้าถามอีกว่าเป็นใครอยู่ที่ไหน ชื่ออะไร เพราะรู้สึกสนใจที่นาน ๆ จะได้ข่าวที่ว่ามีลูกหนี้ชมเชยเจ้าหนี้สักครั้ง

"ท่านเป็นหลวงครับ ชื่อคุณหลวง.....อยู่ทางใต้ของพระนคร"

เมื่อข้าพเจ้าได้ยินชื่อคุณหลวง....จึงถามว่า

"รูปร่างเล็ก ๆ ขาว ๆ ผมบางหน่อย หน้าตายิ้มแย้มอยู่เสมอใช่ไหม และเวลานี้เป็นข้าราชการเบี้ยบำนาญ"

"ใช่แล้วครับ ! ผมอายท่านเหลือเกินไม่อยากจะพบหน้าเพราะพูดไว้ไม่เหมือนคำพูด คุณอามีช่องทางจะช่วยเหลือแนะนำอะไรผมบ้างไหมครับ นึกว่าเอาผมไว้ใช้สักคนเถิดครับ"

ข้าพเจ้าเห็นหน้าแล้วก็สงสารอยากจะช่วย เพราะเขาพูดอย่างซื่อ ๆ และเปิดเผยดี จึงแนะนำว่า

"อันที่จริงเราน่ะมันผิดมาตั้งแต่ต้นแล้วนะ แต่ก็พอมีทางจะแก้ไขได้บ้าง ถ้าอาแนะนำหลานจะเชื่อและทำตามที่อาบอกไหม"

แกรีบตอบรับโดยเร็วด้วยดวงหน้าและประกายตาที่ค่อยแช่มใสขึ้นบ้าง

"ผมรู้ว่าคุณอาหวังดีต่อผม บอกมาเถิดครับ ว่าจะให้ผมทำอย่างไร ถ้าเป็นความเห็นของคุณอาแล้วผมจะทำตามทุกอย่าง ผมเคารพนับถือคุณอาเหมือนพ่อของผมก็ว่าได้"

ข้าพเจ้ายิ้มเมื่อได้ยินเช่นนั้น

"ขอบใจที่นับถืออา ในเบื้องต้นอาขอให้ความเห็นว่าการที่คอยหลบหน้าเจ้าหนี้นั้น ถือกันว่าเป็นความผิดอย่างมากที่เดียวตลอดเวลาที่หลบ เราต้องแบกเอาความทุกข์ไว้ด้วย มันเป็นการทรมานจิตใจหมดความสุขสบาย และเราควรจะเคารพความจริงเราต้องกล้าสู้หน้ากับความจริง โดยเฉพาะสำหรับคุณหลวง นี่ท่านเป็นคนดีมีศีลธรรม ที่ท่านออกจากราชการก็เพราะครบเกษียรอายุ และท่านเองก็ไม่ค่อยจะแข็งแรง อารู้จักผ่านดีตั้งแต่ท่านยังรับราชการอยู่ที่... การที่ท่านยินยอมให้หลานกู้หนี้ยืมสินมานั้นว่าเป็นพระคุณ แม้ทรัพย์นั้นจะถูกใช้ไปในทางที่ผิดหรือถูกก็ตาม เราก็ยังคงเป็นหนี้บุญคุณท่านอยู่

เสมอ ฉะนั้นเรา จึงควรจะมีความกตัญญูต่อท่าน โดยไปหาท่านที่บ้านเล่าความจริงให้ท่านฟัง มีหรือไม่มีก็ต้องไปขอกและขอความเห็นใจจากท่าน คนเราเมื่อได้พูดจากันคงจะเห็นใจบ้างไม่มากก็น้อย ถ้ามีก็ค่อยผ่อนใช้ไปบ้าง ถ้าไม่มีก็ผลัดไป แต่ต้องไปมาหาสู่อยู่เสมอ อย่าหลบหน้ามีอะไรที่จะช่วยท่านได้ค่อยรับใช้ หรือเอาแรงงานเข้าช่วยไปก่อน ที่อาพูดมานี่พอทำได้ก็เริ่มทำเสียเลย”

ข้าพเจ้าได้ย้ำถามเขาหลายหน เขานั่งคิดอยู่สักครู่หนึ่งก็ตอบว่า

“ความคิดของคุณอานี่ก็แปลกดีเหมือนกัน ที่แรกผมคิดว่าจะหลบหน้าท่านจนกว่าจะหาเงินมาใช้หนี้ได้ครบ แต่ถ้าทำอย่างนั้นใจมันก็ไม่มีความสุขความสบายจริง ๆ อย่างคุณอาว่าผมจะทำตามที่คุณอาแนะนำ บางทีอาจทำให้ผมสบายขึ้นได้บ้าง”

พอดีขอยกอาหารที่เพื่อน ๆ ข้าพเจ้าสั่งไว้มาตั้งบนโต๊ะ เขาจึงถือโอกาสลากลับไปนั่งที่โต๊ะเดิม ต่อจากวันนั้นข้าพเจ้าก็ไม่ได้พบเขาอีกเลยเป็นเวลาแรมปี

ครั้นวันหนึ่งข้าพเจ้าก็ได้พบคุณหลวง ในงานพระราชทานเพลิงศพท่านข้าราชการเก่าผู้หนึ่ง ข้าพเจ้าจึงถือโอกาส

สนทนากับท่าน เพราะไม่ได้พบกันเป็นเวลานาน และข้าพเจ้าได้เรียนถามถึงลูกหนี้คนนั้น ซึ่งคุณหลวงก็เล่าให้ฟัง ตอนหนึ่งคุณหลวงเล่าว่า

"...เอ้อ : เมื่อพูดถึงเจ้าคนนี้มันก็แปลกดีเหมือนกัน เดิมมันคอยหลบหน้าหลบตาผมเรื่อยเพราะเอาเงินมาใช้ บ้างไม่ใช้บ้าง ต่อมากมันลับมาหาและบอกผมว่า มันสำนึกในบุญคุณที่ผมได้ช่วยเหลือมันในยามขาดแคลน เมื่อยังไม่มีเงินนำมาคืนก็อยากจะมาช่วยทำงานขัดดอกไปก่อนสุดแท้แต่จะให้ทำอะไร ผมได้ฟังก็เห็นใจ เพราะเคยเห็นลูกหนี้เมื่อไม่มีเงินมาใช้หนี้ก็คอยหลบเจ้าหนี้ทุกคน ครั้นพบก็ผลัดเมื่อนั้นเมื่อนี้ แต่นายคนนี้มันแปลกดี จากวันนั้นมันก็ไปบ้านผมเสมอ ว่างเวลาไหนเย็นมา บางทีก็พาเมียมาด้วย เมียเขาก็ช่วยเมียผมทำการงานบ้าน เมียผมก็สงสารเอ็นดู จนเมียเขาท้องแก่แล้วยังอุตส่าห์มารับใช้ เมียผมเกิดสงสารขึ้นมาเลยเป็นธุระช่วยฝากท้อง เป็นธุระในการคลอดทุกอย่าง นี่แหละนะคนเรา เมื่อเขามีมิตรจิตเราก็ต้องมีมิตรใจตอบ จริงไหมคุณ"

ข้าพเจ้าได้ยินเช่นนั้นก็พลอยยินดีไปด้วย จึงถามว่า

"แล้วหนี้สินที่ยังค้างอยู่นั่นละครับใช้หมดหรือยัง"

คุณหลวงหัวเราะอย่างใจดี

"ยังหรอกคุณ แต่เหลือไม่เท่าไหร่หรอกและผมก็ไม่สนใจแล้ว คนดี ๆ อย่างนี้หาไม่ค่อยได้ เวลานี้เขาก็เท่ากับเป็นสมาชิกในครอบครัวของผมเหมือนกัน ผมชอบที่เขาเป็นคนซื่อมีความกตัญญูทั้งผัวทั้งเมีย นี่ออกลูกมาเป็นผู้ชาย เมียผมเกิดสงสารเด็กเลยรักเหมือนลูกเหมือนหลาน และผมก็ให้งานรับเหมาไป ๒ ราย และแนะนำไปที่อื่น ๆ อีกหลายแห่ง"

ข้าพเจ้ารู้สึกตื้นตันใจมาก ที่ได้ทราบว่าคำแนะนำของข้าพเจ้าได้ผลเกินความคาดหมาย ข้าพเจ้าจึงพูดกับคุณหลวงว่า "เป็นเคราะห์ดีของลูกหนี้ที่ได้เจ้าหนี้ใจบุญอย่างคุณหลวง เพราะเจ้าหนี้ส่วนมากไม่ค่อยเห็นใจลูกหนี้และลูกหนี้ก็ไม่เข้าใจเจ้าหนี้ เลยทำให้เข้าใจกันไม่ได้ ผมคิดว่านี่เป็นหนึ่งในพันด้วยซ้ำที่เป็นเช่นนี้" คุณหลวงยิ้มแล้วพูดว่า

"มันประกอบกันคุณ ฝ่ายใดจะดีฝ่ายเดียวไม่ได้ เพราะตบมือข้างเดียวมันก็ไม่ดัง มันต้องดีด้วยกันทั้ง ๒ ฝ่าย จริงไหมคุณ ? ผมมาคิดดูเราก็อายุบ้านนี้แล้วจะอยู่ไปได้สักกี่วัน จะทำหน้าเลอะขูดริดไปมันก็เป็นบาปเป็นกรรมติดตัวไปเปล่า ๆ คิดช่วยให้คนขัดสนให้เขาได้พึ่งก็เป็นกุศลเหมือนกัน"

เมื่อเราสนทนากันถึงแค่นี้ก็พอได้ยินเสียงพิณพาทย์ประโคมขึ้น พวกแขกทั้งหมดพากันยืนขึ้นแสดงความเคารพ

แล้วก็เดินเข้าแถวกันขึ้นไปวางดอกไม้จันทน์ซึ่งเป็นพิธีการเผาศพขั้นต้น แล้วก็แยกย้ายกันกลับบ้าน

ต่อจากงานพระราชทานเพลิงศพมาประมาณ ๗-๘ เดือน ก็ถึงเทศกาลขึ้นปีใหม่ วันนั้นข้าพเจ้าอยู่บ้านในตอนเช้า เห็นรถยนต์คันหนึ่งแล่นเข้ามาในบ้าน และชายคนหนึ่งซึ่งข้าพเจ้าจำได้ว่าคือเจ้าบ่าวคนที่ข้าพเจ้าแนะนำเขาไป ลงมาจากรถพร้อมด้วยถาดซึ่งมีของเต็มอยู่ในมือ ข้าพเจ้าเชิญให้เขาเข้าไปในห้องรับแขก เมื่อนั่งลงแล้วก็ทำความเคารพข้าพเจ้า

"ผมมากราบขอบพระคุณ คุณอาครับ"

ข้าพเจ้าจึงถามว่า

"มาขอบคุณเรื่องอะไรกันล่ะ ทำไมเอาของมาให้มากมายอย่างนั้น"

"ผมถือโอกาสมาส่งความสุขปีใหม่ด้วยครับ ภรรยาและบุตรก็ตั้งใจจะมากราบคุณอาพร้อมกัน เผอิญวันนี้บ้านคุณหลวงมีงานรื่นเริงสำหรับเด็ก ๆ ภรรยาผมจึงต้องไปช่วยทางโน้นและคิดว่าวันหนึ่งคงได้มากราบคุณอา"

ข้าพเจ้าตื้นตันในความกตัญญูของเขา จึงตอบว่า

"ขอใจไม่ต้องให้ลำบากหรอก เออ! การงานเป็นอย่างไรดีขึ้นบ้างไหม!"

294.31483
น.31ป. 2553ฉบ. ท 398 ท ๒๕๕๗

ท. เสียงพิบูลย์

"ค่ะคุณอา ที่ทำให้ผมต้องมากราบขอบพระคุณ คุณอาที่ได้ให้คำแนะนำ เพราะตั้งแต่ผมปฏิบัติแล้วก็สบายใจขึ้น เพราะคุณหลวงและคุณนายเป็นคนดีมาก ใจโอบอ้อมอารี เหมือนที่คุณอาพูด คุณหลวงได้ช่วยเหลือให้ผมได้งานทำ ๒ แห่งเป็นงานรับเหมา ซ้ำยังออกทุนให้ก่อน พองานเสร็จผมก็มีเงินใช้หนี้จนหมดสิ้นเรียบร้อย เวลานี้ผมหมดความกังวลแล้ว สบายใจ ผมนึกถึงคุณอาเสมอ ตั้งใจจะมาหาหลายครั้ง แต่ไม่มีเวลาว่างเลย พอดีวันนี้ปีใหม่งานหยุดจึงได้โอกาส"

"ความจริงอาไม่ได้ช่วยอะไรมากนัก เพียงแต่แนะนำให้บ้างเท่านั้น ความดีนี้อยู่ที่ผู้ปฏิบัติ ไม่ได้อยู่ที่ผู้แนะนำ หลานปฏิบัติได้ดีเป็นผลเกินกว่าที่อาได้คิดไว้ นี่แหละหลาน คนเราเกิดมาไม่ว่าใครย่อมจะมีการผิดพลาด รู้เท่าไม่ถึงการณ์ไม่น้อยกว่าครั้งหนึ่งในชีวิต แต่ก็ยังไม่ควรหมดอาลัยในชีวิต เราต้องอดทนต่อสู้กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิต ขอให้ถือว่ามันเป็นเพียงความทุกข์ที่เกิดขึ้นมาบดบังให้ปัญญาหายไปชั่วคราว ถ้าได้ตั้งใจเบ่าความทุกข์ไปไว้เสียทางหนึ่ง แล้วใช้ปัญญาคิดแก้ไขปัญหาอยู่เสมอก็จะพบทางออกที่งดงาม ดังเรื่องของหลานนี้"

เรื่องที่ ๑๕

สร้างกรรม

ครั้งหนึ่งนานมาแล้ว ข้าพเจ้าได้โดยสารรถยนต์สองแถวไปยังต่างจังหวัด โชคดีที่ได้นั่งข้างหน้ากับคนขับรถ จึงรู้สึกกระเทือนน้อยลง ขณะแล่นอยู่บนถนนที่ไม่สู้จะเรียบร้อย รถวิ่งไปหลายชั่วโมงก็มาหยุดจอดพักที่ตลาดเล็ก ๆ ในหมู่บ้านแห่งหนึ่ง เพื่อให้ผู้โดยสารลงพักยืดแข้งยืดขา รับประทานอาหารกลางวัน พอพักผ่อนตามสมควรเวลาแล้ว รถก็ออกวิ่งเดินทางต่อไป ข้าพเจ้าถือโอกาสสนทนากับคนขับและชมแกว่าเป็นคนอารมณ์ดีการขับรถอยู่ในความไม่ประมาท มีความระมัดระวังดีสมกับที่ผู้โดยสารฝากชีวิตไว้กับคนขับคนเดียว ข้าพเจ้ารู้สึกพอใจในอัธยาศัยของชายผู้นี้ยิ่งนัก ตลอดเวลาที่ได้สังเกตมาหลายชั่วโมงแล้ว ข้าพเจ้านึกแต่ในใจว่าคนผู้นี้ยังอยู่ในวัยหนุ่ม ต่อไปคงจะต้องมีอนาคตรุ่งเรืองแจ่มใสอย่างแน่นอน เพราะกิริยาท่าทางทุกสิ่งส่อไปในทางที่ดีทั้งสิ้น ฉะนั้นการที่ข้าพเจ้าชมแกนั้นชมด้วยความจริงใจ มิได้เคลือบแฝงแกล้ง

เยินยอเลย สังเกตดูแกเห็นใจผู้โดยสารตลอดจนคนเดินถนน เมื่อเราหยุดพักแกก็อุตส่าห์ช่วยพยุงคนชราทั้ง ๆ ที่มีผู้ช่วยอยู่แล้ว ใช้คำพูดนิ่มนวลแสดงความคารวะผู้สูงอายุ มีกิริยาวาจาเรียบร้อยกับผู้โดยสารทั่วไป ข้าพเจ้าพอใจที่แกไม่ยอมขับรถเร็วเป็นพายุและซ้ำเกินไป ไม่แซงซ้ายแซงขวาตัดหน้าคนอื่น หรือแสดงท่าโลดโผนอวดผู้โดยสารว่าข้านี้เก่ง และนึกภูมิใจเหมือนคนรถบางคนที่ข้าพเจ้าเคยเห็นมาแล้ว ทำให้ผู้โดยสารบ่นกันว่าโดยสารครั้งเดียวเข็ดจนตาย แทนที่จะชมว่าขับเก่ง กับแอบด่าแอบบ่นว่าคนจัญไรมันรีบขับไปหาพ่อหาแม่มันที่ไหนกัน แต่ชายผู้นี้ไม่มีลักษณะเช่นนั้นเลย มีแต่ความสภาพเรียบร้อย และข้าพเจ้าไม่เคยรู้จักเห็นหน้ามาก่อน เมื่อมาพบเห็นก็อดนึกรักนึกเอ็นดูมิได้ คิดว่าความดีของคนผู้นี้ ทำให้ข้าพเจ้ารักใคร่เอ็นดูอย่างจริงใจ

รถแล่นออกมาไม่นานนัก ก็มีชายบ้านนอกคนหนึ่งวิ่งผ่านตัดหน้ารถในระยะใกล้ชิด ข้าพเจ้าเองก็อดตกใจไม่ได้ใช้เท้ายันรถจนสุดแรงตกใจเผลอตัวนึกว่าตัวขับเอง แต่คนขับได้ห้ามล้อหยุดทันท่วงที ด้วยความไม่ประมาทและคอยระวังตัวอยู่เสมอ ผู้วิ่งตัดหน้าผ่านไปด้วยความปลอดภัย คนขับนั้นแทนที่จะใช้คำหยาบยื่นหน้าตะโกนออกไป เพื่อระบายอารมณ์

โกรธอย่างที่ข้าพเจ้าเคยพบเห็นบ่อย ๆ แต่ชายผู้ขับนกลับยิ้มเศร้า ๆ แสดงกิริยาเห็นอกเห็นใจและสงสาร หันกลับมาพูดกับข้าพเจ้าว่า

"ธรรมดาทุกคนกลัวตายทั้งนั้น การที่แกวิ่งตัดหน้ารถก็เพราะรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ไม่มีใครหรอกครับที่วิ่งตัดหน้ารถเพื่อล้อเล่นกับความตาย นอกจากประมาทและตื่นตกใจจวนตัวไม่รู้จะวิ่งไปทางไหน คนเช่นนี้ผมสงสารและเห็นอกเห็นใจ เมื่อรอดไปได้แกก็ขวัญเสียอยู่แล้ว ถ้าเราใช้คำหยาบตะโกนว่าแกไปก็ไม่ได้ประโยชน์อะไร มันไม่ทำอะไรให้ดีขึ้น เรื่องมันแล้วไปแล้วจะระบายอารมณ์ใช้คำหยาบ ๆ ทำให้คนอื่นที่มีจิตใจเป็นธรรมฟังแล้วก็เกิดชังน้ำหน้าเราเปล่า ๆ"

ข้าพเจ้าได้ฟังแล้วก็นึกว่าบุคคลผู้นี้ แม้จะเป็นคนขับรถโดยสารแต่ก็มีจิตใจสูง ดีกว่าคนที่มีอาชีวาสนาหรือบุคคลที่ร่ำรวยมหาศาลแต่มีจิตใจต่ำ และคิดว่าชายผู้นี้คงจะได้รับการอบรมมาแต่ในทางที่ดี ก่อนที่เขาจะขับรถนี้ คงจะเป็นผู้ที่ตกยากหรืออะไรทำนองนั้น จึงพยายามเลียบเคียงถามถึงก่อนหน้าที่จะมาขับรถโดยสาร แกยอกับข้าพเจ้าว่า

"ชีวิตของผมก่อนที่จะมาขับรถคันนี้มันเป็นเรื่องเศร้ามากครับ" แล้วแกก็หันมาถามข้าพเจ้าว่า

"คุณเชื่อไหมครับ ว่า คนที่สร้างกรรมชั่วนั้น กรรมต้องตามสนอง"

ข้าพเจ้าบอกว่า ข้าพเจ้าเชื่อมานานแล้ว เรื่องสร้างกรรมดีหรือกรรมชั่ว กรรมนี้ย่อมจะตามสนอง เป็นแต่ช้าหรือเร็ว ชาตินี้ชาตินี้เท่านั้น

แกบอกว่า "ผมรู้สึกว่า คุณนี้ถูกชะตากับผม จึงอยากจะเล่าเรื่องชีวิตผมได้ผ่านมาและได้รู้เห็นมากับตนเองให้คุณฟัง คนที่ไม่เชื่อผมก็ไม่อยากจะเล่า

"เรื่องมีว่า เมื่อก่อนผมเป็นลูกน้องติดตามรถบรรทุกซึ่งมีนาย.....ลูกพี่ของผม เป็นผู้รับจ้างบรรทุกของไปส่งจังหวัดต่อจังหวัด ผมเป็นผู้ช่วยผลัดเปลี่ยนขับ เพราะบางเวลาเราต้องขับทั้งกลางวันและกลางคืน ผมขับรถเป็นก็เพราะลูกพี่คนนี้ ลูกพี่ของผมคนนี้เป็นคนขับรถที่ชำนาญแต่ชอบโลดโผนขับรถเร็ว ใครจะแย่งขึ้นหน้าเป็นไม่ยอม จะต้องแข่งขึ้นหน้าจนได้ การแข่งตัดหน้าเช่นนี้บางเวลาก็มีวาทด้วยคำพูดเกือบจะวางมวยกันหลายครั้ง รถเกือบ ๆ จะตกถนนก็หลายหน แต่

ก็ไม่ตกสักที เวลาขับกลางคืนก็ไม่ยอมหรี่ไฟเมื่อสวนทางกัน รถคันที่สวนทางมาต้องหยุดข้างทางเพราะมองไม่เห็นถนนกลัวจะถูกชนหรือตกถนน บางคันก็ตะโกนด่าด้วยอารมณ์โกรธที่ใช้แสงไฟใหญ่เข้าตา บางคันก็เพียงแต่บ่น ก่อเรื่องไม่เว้นแต่ละครั้ง แต่ลูกพ่อของผมเห็นเป็นของสนุกและพอใจ ต่อมาแกมีนิสัยใหม่ที่กลับมาร้ายไปกว่าเดิม คือถ้ามีรถหลังมาขอทางก็คอยกันแซงขวาไว้ก่อน พอเห็นมีรถข้างหน้าสวนทางมาแกก็ระยะพอเฉียดอย่างใจคอหาย แล้วก็ให้สัญญาณโบกมือให้รถหลังขึ้นหน้าแล้วแกก็ชลอรถพอให้ห่าง ๆ จากรถที่ขึ้นหน้ากับรถที่สวนทางมาข้างหน้าประกัน ซึ่งต่างมาจังหน้าในระยะใกล้จะเบารถหยุดหรือห้ามล้อก็ไม่ทัน ต่างก็หักพวงมาลัยหลีกกันอย่างตกใจเกือบ ๆ จะตกถนนลงไปด้วยกัน บางครั้งก็ประทะกันบังโคลนบุบด้วยกันทั้งคู่ บางทีก็หมอยไปไม่ได้ด้วยกัน ผมเห็นแกมีความพอใจสนุกสนานในผลการกระทำของแก ผมรู้สึกไม่ชอบและไม่พอใจและเด็กรุ่น ๆ อีกสองคนที่ประจำรถก็เห็นเป็นของสนุกไปด้วย ส่วนมากแกใช้ให้เด็กเป็นคนโบกมือให้สัญญาณขึ้นหน้าในเมื่อมีรถบีบแตรขอทาง ผมได้เตือนแกว่า อย่าทำอย่างนี้ ถ้าเกิดมีคนตายด้วยการกระทำของแกแม้จะเอาผิดไม่ถนัด แต่กรรมที่แกทำนี้จะตามสนองแก

สักวันหนึ่ง และขอให้แกเห็นแก่ศีลธรรม มนุษยธรรม ขอให้แกเลิกเล่นพิสดารอย่างทารุณเสียด้วย แกแก้ตัวว่าแกไม่ได้ทำอะไรเลย เขาขอทางก็หลีกทางให้ เมื่อไปชนรถข้างหน้าหรือสะพานมันก็ไม่ใช่ความผิดของแก ถ้าใครจะขอกว่าแกผิดเพราะให้สัญญาณโยกมือให้ขึ้นหน้าแกก็จะแก้ว่าไม่ได้ให้สัญญาณ แย่งขึ้นหน้าไปเองหรือตาฝาดไปเอง รถที่เป็นเหยื่อของลูกพี่ผมนั้น ส่วนมากเป็นรถพวงมาลัยขับทางซ้าย เพราะมองไม่เห็นรถสวนมาข้างหน้าเนื่องจากมีรถหน้าบังอยู่ ถนนเป็นผู้นก็ยังไม่มีทางที่จะเห็นรถสวนหรือสะพานแคบ ๆ ได้เลย แม้ผมจะไม่ได้ขับผมก็พยายามนั่งข้างหน้าและนั่งติดซ้ายทางลงให้ชิดที่สุด เมื่อเห็นว่าลูกพี่ของผมสั่งให้เด็กทำสัญญาณโยกมือให้รถตามหลังขึ้นหน้าเพื่อจะให้ปะทะกับรถสวนมาหรือสะพานก็ดี ผมก็แอบยื่นมือโยกห้ามเป็นสัญญาณไม่ให้ขึ้นหน้าจนกว่าจะพ้นอันตราย แต่จะได้ผลเพียงไร ผมไม่แน่ใจนัก แต่รถขับพวงมาลัยซ้ายนั้นคงเห็นถนัด จึงไม่มีรถคันไหนได้รับอันตรายเลย ทำให้ลูกพี่มองผมด้วยสายตาเริ่มจะไม่เป็นมิตร เหมือนจะรู้ว่าผมเริ่มขัดขวางในความสนุกของแก และผมเองก็ทนดูความบ้าของแกไม่ไหว คิดว่าออกไปตายดาบหน้าดีกว่าที่จะทนเห็นการเล่นทารุณของแก

ผมยืนคำขาดขอให้แกเลิกเล่นเกมกีฬาที่เหยียมโหดเสียที แกก็ยืนคำว่าแกไม่ได้ทำผิดอะไร เรากมีการเถียงกันบ้าง และผมได้ขู่ว่าหากแกยังแสดงกิริยาบ้า ๆ เช่นนี้อีก ถ้าผมรู้จะไปแจ้งความจริงให้เจ้าหน้าที่ทราบถึงแม้จะผิดหรือไม่ผิดก็คงรู้กัน เราได้โต้เถียงกันหลายคำ แล้วผมก็จากมาผมคิดว่าตั้งแต่วันนั้นแกคงไม่คิดเล่นแบบนี้อีก แกคงจะกลัวตามที่ผมได้ขู่ไว้ แต่ก็ไม่แน่ใจนักที่แกจะละทิ้งนิสัยชั่วนี้ได้ เพราะผมได้แยกกับแกแล้วคงไม่มีใครขัดขวางการกระทำของแก จิตใจผมยังเป็นห่วงแกมาก เพราะทุกครั้งที่ผมได้ข่าวว่า มีรถชนกันก็ดี ตกสะพาน หรือชนสะพาน หรือตกข้างถนนตกคูก็ดี เหล่านี้ก็อดที่จะคิดสิ่งไม่เป็นมงคลถึงการกระทำของลูกพี่ทุกครั้งไป แม้แกเองจะไม่รู้และไม่เกี่ยวข้องด้วยก็ดี

ผมได้ข่าวลูกพี่มาประมาณ ๖ เดือน ผมก็ได้งานขับรถประจำและระหว่างก่อนหน้าผมก็ได้แต่แทนเท่านั้น เมื่อผมได้ขับรถประจำแล้ววันหนึ่งผมได้ขับรถไปตามทางก็มองเห็นข้างหน้ามีคนมุงดูรถบรรทุกคันหนึ่งหลบชนสะพานรถเสียหลักตกลงไปตะแคงข้างถนน พอผมเห็นก็ตกใจเพราะจำได้ว่ารถคันนั้นลูกพี่ของผมเป็นผู้ขับ ผมรีบหยุดรถลงข้างถนนแล้วลงไปถามชาวบ้านซึ่งมีทั้งเด็กผู้ใหญ่หญิงและชายกำลังยืนพูดถึงเรื่องรถตก

ถนนกันอยู่ ก็ได้ความว่ารถคันนั้นได้แย่งขนหน้ารถอีกคันหนึ่ง พอขนหน้าได้ก็เห็นสะพานกลัวจะชนสะพาน คนขับจึงตัดสินใจลงข้างถนนรถจึงพลิกลงลงตะแคงอยู่ข้างถนนดังที่ได้เห็นมาแล้ว ผมได้ถามถึงคนขับว่าเป็นอย่างไรบ้าง ก็ทราบว่าคนขับถูกพวงมาลัยกระแทกหน้าอกสลบไป และรถที่ตามหลังมาก็รีบจัดการส่งคนบาดเจ็บไปโรงพยาบาลที่ใกล้ที่สุด ผมได้ทราบก็สลดใจและเศร้าใจมาก เพราะถึงอย่างไรแกก็เคยมีบุญคุณกับผมที่จะลืมเสียมิได้ การโต้เถียงก็มิใช่ว่าจะโกรธกัน เป็นเพราะผมหวังดีแท้ ๆ วันนั้นพอผมนำรถกลับเข้าจังหวัดแล้ว ผมก็รีบไปขออนุญาตเจ้าของรถไปเยี่ยมลูกพี่ของผมที่โรงพยาบาลเท่าที่ผมได้ทราบมา ผมไปถึงโรงพยาบาลถามถึงชื่อและเหตุที่ต้องมาอยู่โรงพยาบาลจากนางพยาบาล แล้วก็รีบไปที่ห้องตามที่นางพยาบาลบอกทันที เมื่อเข้าไปในห้องก็เห็นคนบาดเจ็บนอนเรียงรายกันเป็นแถว ดูลานตาไปหมด บังเอิญผมได้มองไปเห็นพี่ชายของลูกพี่ กำลังยืนหน้าเศร้าอยู่ที่มุมของห้องข้างเตียงคนไข้ ผมก็ทราบได้ว่าแกคงนอนบาดเจ็บที่นั่น แต่แล้วผมก็มองเห็นมารดาของแกนั่งอยู่ข้างเตียงน้ำตานอง ผมเข้าไปทำความเคารพพี่ชายและมารดาของลูกพี่แล้วมองดูเห็นแก่พันผ้าเลยหน้าอกขนมาก็ใจหาย ได้ทราบว่าเขาเพิ่งเอาออกจากห้อง

ปฐมพยาบาลหรือห้องผ่าตัดแกยังสลบอยู่ ผมเลยถือโอกาสถามถึงสาเหตุ ก็ได้ทราบจากพี่ชายของแกว่า รถที่แกแซงขึ้นหน้านั้นเป็นรถที่พี่ชายแกเป็นคนขับ และพี่ชายแกก็ประหลาดใจแกตกใจเหมือนกัน เพราะอยู่ ๆ แกก็เร่งขึ้นหน้าทั้ง ๆ ที่ข้างหน้าเป็นสะพาน พี่ชายได้ตะโกนบอกว่าอย่าเพิ่งแซง แกก็ไม่ฟัง พอขึ้นหน้าก็จะชนสะพาน แกเลยตัดสินใจหักลงข้างทางผมเองได้ยินก็สลดใจอย่างที่สุด พอดีแกก็พ้นจากสลบ ทำหน้านิ่วด้วยความเจ็บปวด เมื่อลมตามาเห็นผมก็พยักหน้าเข้ามาใกล้ ๆ

คนป่วยพูดเสียงแผ่วเบาเพราะความเจ็บปวดทรมาน และขอน้ำทานเป็นคำแรก ผมรีบหยิบกาใส่น้ำที่ตั้งไว้ไปจ่อที่ปาก จิตใจสงสารเป็นที่สุด เมื่อดูน้ำจากพวยกากระเบองพอสมควร แกก็เอ่ยปากขึ้นว่า

“พี่ขอบใจที่แกมาเยี่ยม..... พี่รู้สึกตัวแล้วว่ากรรมชั่วได้ตามสนองพี่แล้ว พี่คงจะไม่ได้มีโอกาสที่จะเห็นหน้าแกต่อไป พี่รู้สึกตัวดี มันเจ็บปวดเหลือเกิน เจ็บไปทั้งหน้าอก”

แกพูดพลางน้ำตาก็ไหลรินออกมา ทำให้ผมสงสารอย่างจับใจน้ำตาก็พลอยร่วงลงมาด้วย ได้แต่ปลอบโยนแกให้ทำใจ

ให้เข้มแข็งเพื่อจะได้ต่อต้านกับความเจ็บปวด แต่แล้วมารดา
แกก็เข้ามาขอร้องอย่าให้พูดมากให้นอนนิ่ง ๆ วันนั้นผมได้จาก
แกมาด้วยจิตใจที่เศร้ามาก และได้มอบเงินให้กับมารดาแกไว้
ร้อยบาท บอกว่าถ้าหากแกต้องการจะกินอะไรก็ช่วยซื้อให้ด้วย
ผมเองเวลานั้นก็ไม่ใช่ว่าจะมีมีอะไร แต่เห็นการเจ็บป่วยต้อง
ทรมานแล้วก็สงสาร นึกว่าผมเองจะอดกินดี เพราะผมก็ตัว
คนเดียวคงไม่อดตายแน่ ก่อนกลับก็ไม่ลืมไปเยี่ยมเด็กประจำ
รถอีกสองคน อีกคนหนึ่งแขนเดาะแต่ยังพูดจาได้ดี ผมจึงได้
รู้เรื่องว่าการที่ลูกพี่แซงขึ้นหน้ารถพี่ชายนั้นเพราะแกเห็นว่า
คันหน้าให้สัญญาณโยกมือให้ขึ้นหน้าทั้ง ๆ ที่ไม่มีใครเห็น แต่
ลูกพี่ตาฝาดไปเองจึงเกิดเรื่องขึ้น นี่แหละครับคุณทำให้ผมเชื่อ
แน่เหลือเกินว่า กรรมใดที่สร้างไว้กรรมนั้น ย่อมตาม
สนอง เพราะตอมาลูกพี่ของผมก็ถึงแก่กรรมเพราะทนพิษบาด
แผลไม่ไหว นี่แหละเรื่องเศร้าเรื่องหนึ่งในชีวิตของผม

ข้าพเจ้าฟังเรื่องราวแล้วก็พลอยเศร้าไปด้วย แล้วข้าพเจ้า
ถามว่า

"เมื่อไหร่จะคิดแต่งงานมีครอบครัวบ้างล่ะ"

แกยิ้มอย่างอาย ๆ และพูดว่า

"เดี๋ยวนี้ผมมีภรรยาแล้วครับ" ข้าพเจ้าต้องยิ้มเก้อ ๆ ไป ด้วย เลยถามว่า แต่งงานมานานแล้วหรือ ภรรยาเป็นชาว จังหวัดไหน หรือคนกรุงเทพ ฯ

"ภรรยาผมเป็นลูกสาวเจ้าของรถที่ผมขับนี่แหละครับ" แกเล่าให้ข้าพเจ้าฟังว่า เมื่อมาขับรถประจำได้ประมาณสักปีเศษ เจ้าของรถเห็นแกเป็นคนซื่อ เหล้ายาก็ไม่กิน และพวกคน โดยสารขึ้นลงประจำ เขานิยมนั่งรถที่แกขับมากกว่าคันอื่น ด้วยมารยาทที่ดีและขับรถไม่ประมาท เป็นที่ไว้ใจได้ว่าไม่พาไป ตกถนนหรือชนกันแน่ หรือพากันไปตายหมู่เหมือนคันอื่น ฉะนั้นระยะเพียงปีเดียวทำรายได้มากกว่าคนรถเก่าตั้งครึ่ง ต่อ มาเจ้าของรถคงเห็นความดีอันนี้จึงได้ยกบุตรสาวให้เป็นภรรยา โดยมิได้รังเกียจว่าแกเป็นเพียงลูกจ้างขับรถ ข้าพเจ้าชมแกว่า เล่าได้ละเอียดดีมาก แกบอกว่า

"ผมได้บันทึกไว้ครับ ผมได้พยายามอ่านทวนความจำ อยู่เสมอ เพื่อจะได้คอยเตือนสติให้ผมไม่ประมาททำในสิ่งที่ผม ไม่ควรกระทำ"

ข้าพเจ้าฟังแกเล่าเรื่องอย่างยืดยาว ก็มีความพอใจใน ความประพฤติของแกที่ล่วงแล้วมา จึงคิดและพูดว่า

"ผู้ใดประกอบกรรมดี ผู้นั้นย่อมจะได้รับกรรมดี สนองเหมือนกันกับความชั่ว ไม่ช้าก็เร็ว ไม่มีใครสามารถจะยอแย่งเอาความดีไปได้ ขอให้ทำความดียิ่ง ๆ ขึ้นไปเถิด จะได้เป็นมงคลกับตัวเอง"

ข้าพเจ้าเห็นแกยิ้มอย่างภูมิใจและมีความสุข เมื่อพูดถึงความดีที่มีผู้ชม และพูดว่า

"ครับ ผมจะดำรงความดีจนชีวิตหาไม่"

อันตัวข้าพเจ้านั้นแม้มิใช่ญาติพี่น้องของแกก็จริง แต่เมื่อทราบถึงกรรมดีที่แกได้สร้างมา ก็อดที่จะพลอยปลื้มยินดีไปด้วยความจริงใจไม่ได้

เหตุเมื่อหลบฝน

เมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๒ สงบลงใหม่ ๆ วันหนึ่ง ขณะที่ข้าพเจ้ากำลังเดินอยู่บนถนนสายหนึ่งนอกชานพระนคร เวลานั้นเป็นเวลาบ่ายฝนได้ตกลงมาอย่างหนักโดยมิได้ตั้งเค้ามาก่อนเลย ผู้คนซึ่งกำลังเดินอยู่บนท้องถนน ต่างกวงหาที่กำบังเพื่อหลบฝนมิให้เปียก ข้าพเจ้าผู้หนึ่งที่ต้องวิ่งเข้าไปใต้กันสาดตึกแถวร้านค้าใกล้ที่สุดในย่านนั้น ฝนที่ตกอย่างกับเทลงมา กันสาดตึกแถวนั้นไม่สามารถจะกันละอองฝน ซึ่งกระเซ็นมาถูกต้องเครื่องแต่งกายได้ ข้าพเจ้าจึงเดินเลาะใต้กันสาดเพื่อไปหาที่พอจะกันละอองฝนได้ดีกว่า และมีหลายคนคิดเหมือนข้าพเจ้าจึงเดินลัดเลาะมาพอได้มุมตึกแถวเป็นทางที่จะเข้าไปในตลาดเล็ก ๆ ซึ่งพอเป็นที่กำบังทั้งลมและฝน และละอองฝนได้ดี ข้าพเจ้าคงหยุดเพียงหัวมุมตึกเท่านั้น ทางที่จะเข้าเกือบถึงตลาดนั้นเป็นที่เฉอะแฉะเลอะเทอะ จึงไม่ค่อยมีใครจะเข้าไปหลบ นอกจากยายค้าแม่ค้าและแม่ครัวที่มาจ่าย

ตลาดเท่านั้น บุคคลที่หลบฝนต่างยืนนิ่งมองดูน้ำฝนที่ตกลงมา
จากชายคาเป็นระยะถี่บ้างห่างบ้างสุดแต่ลมจะพัดกระโชกมาเป็น
คราว ๆ

พวกเราที่มาหลบฝนนี้คงมีความปรารถนาอย่างเดียวกัน
คือคิดว่าเมื่อไหร่ฝนจะหายสักทีจะได้กลับบ้าน คอยแล้วคอยอีก
ฝนก็ไม่เบาบางลง ซ้ำตกหนักหนาเม็ดขึ้นกว่าเดิมอีก นอก
จากฝนตกแล้วพายังคะนองกระหึ่มแลบแปลบปลาบเป็นสายสว่าง
แฉลบลงมาจากท้องฟ้า พวกผู้หญิงเอากระเป๋าถือบังหน้าบังแสง
เข้าตา บ้างก็เอามือปิดหูกลัวเสียงฟ้าร้องซึ่งเสียงดังเหมือนจะ
ผ่าลงมาใกล้ ๆ หลังจากแสงฟ้าแลบสว่างวาบเป็นระยะ ๆ เสียง
ฟ้าลั่นแทบจะทำให้แผ่นดินถล่มทลายก็ตามมาทุกครั้ง

กลุ่มผู้คนที่หลบฝน นอกจากข้าพเจ้ายังมีชายจีนสองคน
ซึ่งปากอย่างไม่สู้จะชอบถ่มน้ำลายออกไปนอกชายคา เหมือนจะ
โกรธฝนมาสักร้อยปี บางครั้งข้าพเจ้าก็ต้องถอยหลบกลัวฝอย
น้ำลายจะกระเซ็นมาถูกตัว และมีสุภาพบุรุษไทยอายุกลางคน
ผู้หนึ่งยืนอยู่ข้าง ๆ ข้าพเจ้า และห่างไปเล็กน้อยก็มีสุภาพสตรี
วัยรุ่นแต่งตัวเป็นนักศึกษาอยู่สองคนยืนคุยกระซิบกระซาบกัน
รู้สึกว่าไม่ค่อยจะเอาใจใส่เรื่องฟ้าฝนเท่าใดนัก ส่วนอีกกลุ่ม
หนึ่งมีสามคนเป็นสาวใหญ่แต่งกายแบบเดินแถวย่านพาหุรัด

หญิงทั้งสามนี้รู้สึกมีความกระวนกระวายมาก ต่างหันหน้ามา
ระบายอารมณ์สาปแช่งฝนว่าไม่รู้จะตกไปทำไม ตกไม่รู้จัก
หยุด ทำบ้านนอกท้องนาไม่ไปตกดันมาตกแต่กรุงเทพฯ จะไป
ไหนก็ไม่ได้กลุ้มใจจริง ๆ นอกจากนี้ยังมีหญิงแม่ค้าหาบห่อ
หมกขาย แกวางหาบแล้วก็นั่งพิงผนังตกข้างร้านเหม่อมอง
อย่างอ่อนอกอ่อนใจ หมดอาลัยไยดีต่อโลกภายนอก คงคิด
ว่าจะขาดทุนหรือกำไรเท่านั้น เมื่อห่อหมกยังอยู่เต็มหาบ ฝน
ก็ยังไม่หยุด ข้าพเจ้าเข้าใจว่าแกจะเป็นคนบ้าจ เพราะทุกครั้ง
ที่เสียงฟ้าร้องแกตกใจ ทำท่ายกมือยีดยองเหมือนหลยหมัด
หลยมวยแล้วอุทานออกมาเป็นคำแปลก ๆ ซึ่งบางคำคนธรรมดา
ไม่เคยได้ยิน ทำให้เกิดขันและขำไปตามกันพอแก้เหงาในยาม
หลยฝนได้บ้าง

ขณะนั้นได้ยินเสียงเด็กร้องไห้เสียงดังเป็นห้วง ๆ และ
มีเสียงไม้เรียวกระทบเนื้อหนังดังคู่กันไปด้วย ข้าพเจ้าหันหลัง
เข้าไปดูในร้านที่นอยู่นั้น ก็มองเห็นชายอายุประมาณสามสิบ
กำลังหิ้วแขนเด็กชายลากถูลู่ถังอีกมือหนึ่งใช้ไม้เรียวฟาด
ลงไปตามร่างของเด็กอย่างไม่เลือก ปากก็ด่าว่าสั่งสอนอย่าง
อารมณ์ของผู้โกรธจัด เมื่อไม้เรียวฟาดถูกร่างเด็ก ๆ ก็ร้องดัง
ขึ้นทุกครั้ง เด็กคนนี้คะเนอายุไม่เกิน ๗ ขวบ ซึ่งทำให้พวก

ที่หลบฝนอยู่ต่างก็มองดู นึกตำหนิในใจว่า ทำโทษเด็กนั้น
หนักเกินไป ต่างก็สงสารเด็กน้อยซึ่งถูกเฆี่ยนตีอย่างทารุณ
เพราะผู้ใหญ่เป็นทาสของอารมณ์โกรธ แต่เราไม่รู้จะทำอย่างไร
เพราะไม่ได้เกี่ยวข้องเป็นญาติหรือผู้คุ้นเคยกับชายผู้นั้นมาก่อน
เราเพียงแต่เป็นผู้หลบฝน เมื่อฝนหายแล้วต่างก็แยกย้ายกันไป
คนละทาง นึกสงสารเด็กและติเตียนผู้ใหญ่อยู่แต่ในใจ และคิด
ว่ามีทางใดที่จะให้ชายผู้นั้นยุติการเฆี่ยนเด็กได้บ้าง

แต่ทันใดนั้นข้าพเจ้าเห็นพระภิกษุรูปหนึ่งเดินเข้า
ไปในร้าน ใช้มือแตะแขนชายผู้นั้นซึ่งกำลังกำหน้ากำตาใช้
ไม้เรียวหวดลงไปตามร่างของเด็ก มิได้เอาใจใส่ต่ออย่างอื่น
มุ่งแต่จะให้คลายอารมณ์ด้วยการเฆี่ยนตีเท่านั้น เมื่อผู้มาแตะแขน
เงยหน้าขึ้นมอง พอเห็นเป็นพระภิกษุสีหน้าชายผู้นั้นก็เปลี่ยน
เป็นคลายความโกรธ และรู้สึกได้สติขึ้นบ้าง วางไม้เรียวแล้ว
ปล่อยแขนเด็กยกมือพนมแสดงความเคารพ แล้วนิมนต์ให้
นั่งเก้าอี้ทันที ข้าพเจ้านึกชมในใจว่า ชายนี้แม้จะอยู่
ในอารมณ์โกรธ แต่ยังมีจิตใจเป็นกุศล รู้จักเคารพ
พระสงฆ์ผู้ทรงศีล

ข้าพเจ้าได้ยินพระองค์นั้นกล่าวว่า

"อาตมาขอยืมถามหยุดเมี่ยนตีหนูคนนี้ไว้ก่อนเถิดโยม แกเป็นบุตรของโยมใช่ไหม?"

ชายผู้นั้นตอบว่า

"บุตรของผมเองครับหลวงพ่อ แต่มันซนดื้อด้านสันดาน ผมเมี่ยนตีสั่งสอนเท่าไรก็ไม่จดจำ ทำให้เกิดโมโหต้องเมี่ยนกันเสมอไป"

เด็กน้อยครั้นเห็นพระมาช่วยให้พ้นจากการถูกเมี่ยนก็หยุดร้องไห้ นั่งกับพื้นพิงพ่อกับพระพูดกันทั้งน้ำตายังไม่ทันแห้ง ชายผู้นั้นพูดต่อว่า

"ผมห้ามไม่ให้วิ่งเล่นน้ำฝนเวลาฝนตก ห้ามแล้วห้ามอีกมันก็ไม่ฟังเสียง เผลอหน่อยเดียวก็ออกไปวิ่งเล่นอีกแล้ว ร้องเรียกเท่าไรก็ไม่กลับมา มันกวนโมโหเหลือเกินหลวงพ่อ อยากจะตีให้มันเนื้อแตกดีกว่าจะให้มันไปถูกรถชน"

พระภิกษุรูปนั้นยิ้มอย่างอารมณ์เย็นแล้วพูดว่า

"จริงของโยม คนเรามีความโกรธขึ้นมาแล้วก็ลืมอะไรหมดทั้งสิ้น มุ่งแต่จะทำสิ่งที่ให้สมกับความโกรธ ไม่นึกถึงเหตุผลจะผิดหรือถูกอย่างไร ความโกรธทำให้คนดีกลายเป็นคนบ้าไประยะหนึ่ง ทำให้

เกิดเหตุร้ายแรง และทำให้เกิดฆาตกรรมขึ้นบ่อย ๆ เพราะเหตุไม่มีสติเหนี่ยวรั้งอารมณ์ไว้ กว่าจะรู้สึกตัวว่าได้ทำอะไรลงไปมันก็สายเกินไปที่จะแก้ไข นี่แหละโยมขอให้ยับยั้งความโกรธไว้ก่อน อาตมาเห็นว่าลูกชายของโยมคนนี้แกยังมีอายุน้อย ความนึกคิดก็น้อยตามอายุไปด้วย การพูดจาสั่งสอนอย่างธรรมดาแกก็ไม่ค่อยจะเข้าใจอยู่แล้ว เพราะแกยังเด็กมาก จะพูดจาอะไรจะให้แกรู้อย่างผู้ใหญ่นั้นไม่ได้ ยิ่งสอนพลางตีพลางให้แกเจ็บให้แกกลัวนั้นไม่ได้ผล เด็กจะเจ็บตัวเปล่า ๆ ไหนแกจะคอยระวังไม่เรียวจะสั่งอะไรแกไม่คิดจำทั้งสิ้น แกจะคอยระวังไม่เรียวอย่างเดียว จะให้แกรับปากอะไรไม่ให้แกทำอะไร แกก็รับปากทุกอย่าง ขออย่างเดียวขอให้หยุดเฆี่ยนไว้ก่อนเท่านั้น การที่โยมเฆี่ยนลูกก็เพื่อสั่งสอนเพราะรัก โยมคงไม่อยากจะเฆี่ยนเพื่อดับโมโห ขอโยมจงพิจารณาดูที่อาตมาพูดนี่เป็นความจริงไหม?”

ชายผู้นั้นตอบว่า

“จริงครับหลวงพ่อ ถูกอย่างหลวงพ่อพูด ยิ่งตีมันเวลาถูกเฆี่ยนมันรับปากทุกอย่างขอไปที แต่แล้วมันก็ลืม ผมหมดปัญญาสั่งสอนมันแล้ว เจ็บใจนักเลี้ยงลูกไม่อยู่ในโอวาทเหมือนลูกคนอื่นเขาจึงต้องเฆี่ยนด้วยโมโห”

พูดแล้วแก่ก็แสดงความน้อยอกน้อยใจ พระองค์นั้นท่านยิ้มอย่างเห็นใจแล้วปลอบว่า

"อย่าท้อถอยเลยโยม อาตมาดูท่าทางแกไม่น่าจะด้อยเลย ท่าทางก็ฉลาด ขอให้อาตมาซักถามแกสักหน่อย บางทีแกจะดีขึ้น โยมคงไม่ขัดข้องนะ";

ชายผู้นั้นรีบตอบว่า

"นิมนต์ครับหลวงพ่อ บางทีมันอาจจะเชื่อหลวงพ่อดีกว่าผม";

ทันใดนั้นพระก็จงมอเด็กน้อยผู้นั้นลุกขึ้น ซึ่งแกกำลังนั่งฟังพ่อกับพระสนทนากันเพลินอยู่ ท่านแสดงความเอ็นดูด้วยกิริยายิ้มแย้ม ทำให้เด็กหายหวาดกลัว เพราะท่านเป็นที่พึ่งให้พ่อหยุดเฆี่ยนได้ และท่านใจดีมิได้แสดงกิริยาเกรี้ยวกราดดุกระโชกเหมือนพ่อของตัว แล้วหันมาดูพ่อเหมือนจะแสดงให้รู้ว่าที่นี่พ่อตีหนูไม่ได้แล้วละ พระท่านช่วยหนูแล้ว คงนึกคิดตามภาษาเด็ก ๆ แล้วตรงเข้าไปหาพระเพื่อขอความคุ้มครองและประจบ

ท่านเอามือเชยคางเด็กน้อยขึ้นมาดูด้วยความเมตตา พลางบอกให้พ่อเอาผ้าห่มมาเช็ดตัวเด็กให้แห้งและห่อให้ ชายผู้นั้นบัดนี้คงได้สติ ความโกรธที่มีอยู่ได้หายไปหมดสิ้นแล้ว

เด็กน้อยก็ลมการถูกเฆี่ยนตี เพราะตามธรรมดาของเด็กนั้น ลืมง่ายหายเร็ว พระท่านก็เริ่มถามว่า

"หนูถูกเฆี่ยนเพราะหนูไม่เชื่อพ่อห้ามไม่ให้วิ่งเล่นน้ำฝนที่ถนนใช่ไหม ?"

ท่านถามขึ้น เมื่อเห็นเด็กคุนกับท่าน โดยไม่มีความกลัวเหลืออย่ เด็กนั้นตอบว่า

"ใช่ครับ มันสนุกดี อ้ายตุลูกเจ๊กโกก็เล่น เตี่ยมันไม่เห็นดี อ้ายเปี๋ยหลังบ้านก็เล่นไม่เห็นแม่มันเฆี่ยน มีพ่อเฆี่ยนหนูคนเดียว"

เด็กพูดด้วยความน้อยใจขึ้นมา พระยิ้มแล้วลูบหลังอย่างเอ็นดูแล้วพูดว่า

"หนูเคยเห็นคนถูกรถชนไหม ?"

เด็กน้อยทวนคำ

"ถูกรถชนหรอครับ"

แล้วทำท่านึกแล้วอุทานออกว่า

"เคยครับ เห็นคนวิ่งข้ามถนนตรงโน้น"

พลางชี้มือออกไปข้างนอก

"รถยนต์แล่นมาก็พอดีชนลงไปนอนกลางถนน แล้วคนรถก็หยุดลงมาดู คนนั้นนอนอยู่กลางถนนเลือดออกตามหน้า

ตามตัวร้องโอย ๆ แล้วตำรวจกับคนขับรถก็อุ้มขนรถคันนั้นไป เขาว่าคงไปโรงพยาบาล หนูกับอ้ายตี๋กับอ้ายเบี๊ยยังวิ่งไปดู”

พระยิ้มด้วยความพอใจแล้วถามว่า

“หนูกลัวไหมรถยนต์ชน กลัวมากไหม ?”

เด็กตอบทันทีว่า

“หนูกลัวครับ กลัวมากครับ”

แล้วแสดงกิริยาหวาดกลัวขึ้นมาทันที

พระท่านพูดต่อไปว่า

“นี่แน่ะหนูพ่อเขารักหนูมาก กลัวว่าหนูวิ่งเล่นน้ำฝน แล้วรถมาชนหนูเหมือนคนนั้น พ่อก็ไม่รู้แม่ก็ไม่เห็น เขาอุ้มหนูไปโรงพยาบาล หนูไม่ได้พบแม่ ต้องร้องไห้หาพ่อหาแม่ ต้องไปนอนคนเดียว หนูไม่คิดถึงพ่อแม่หรือ ?”

ทันใดเมื่อพระพูดขาดคำหนูน้อยก็ร้องขึ้นว่า

“หนูไม่ไป-หนูไม่ไป หนูจะอยู่กับพ่อหนูจะอยู่กับแม่ที่บ้าน หนูกลัวครับ”

เด็กน้อยพูดขึ้นด้วยความหวาดกลัวอย่างจริงใจ พระท่านพูดต่อไปว่า

“หนูไม่ต้องตกใจ พ่อเป็นคนรักหนูมาก พ่อจึงไม่อยากให้หนูถูกรถชน พ่อจึงห้ามหนูไม่ให้วิ่งเล่นน้ำฝนตามถนน

กลัวหนูจะถูกอุ้มไปนอนโรงพยาบาลคนเดียว ไม่เห็นพ่อไม่เห็นแม่ หนูไม่เชื่อ พ่อจงเฆี่ยนหนู"

พระท่านพูดแล้วทีละระยะช้า ๆ เพื่อให้เด็กเข้าใจดีขึ้น เมื่อท่านพูดขาดคำ เด็กก็ร้องขึ้นว่า

"หนูไม่วิ่งเล่นน้ำฝนอีกแล้วหนูกลัว"

พลางเด็กน้อยเหลียวมาหาพ่อ ซึ่งบัดนี้กลมการถูกเฆี่ยนแล้ว จิตใจก็มีอยู่อย่างเดียวคือไม่ยอมจากพ่อจากแม่ บัดนี้ใบหน้าแห่งความโกรธเคืองเกรี้ยวกราดของผู้เป็นพ่อเมื่อก่อนนั้นได้หายไปสิ้นแล้ว คงเหลือแต่ความสงสารเมตตากรุณาและความรัก ซึ่งเป็นธาตุอันแท้จริงของผู้เป็นพ่อ น้ำตาไหลซึมออกมาจากเบ้าตาของผู้เป็นพ่อ เข้าอ้ามอรับเมื่อเด็กน้อยโผเข้าหา แล้วกอดคอพ่อไว้แน่น เป็นการสารภาพผิดในตัวความรู้สึกของมัน แล้วเป็นภาพสะเทือนใจแก่ผู้พบเห็นยิ่งนัก ข้าพเจ้าเองก็พลอยสะอื้นในทรวงอกด้วยความปีติยินดีที่ได้เห็นภาพเช่นนั้น

เมื่อเห็นเรื่องลงเอยอย่างสดชื่นเช่นนั้น ข้าพเจ้าจึงหันไปดูบรรดาเพื่อนร่วมหลบฝนซึ่งได้พากันกลับเมื่อใดข้าพเจ้าไม่ได้สังเกต ปรากฏว่าฝนหยุดแล้ว เหลือแต่ข้าพเจ้ายังเพลินต่อ

เหตุการณ์ที่ได้เห็นในวันนั้น ก่อนกลับข้าพเจ้าไม่ลืมเหลือบดู
หมายเลขบ้านและคิดมาตลอดทาง ครุ่นคิดถึงคำพูดของพระ
ของเด็กและผู้เป็นพ่อ

ต่อจากนั้นมาประมาณ ๗-๘ เดือน ข้าพเจ้าได้ผ่านไป
ทางเก่าที่เกิดเหตุเมื่อวันฝนตกหนักนั้นอีก ข้าพเจ้าถือโอกาส
ไปซื้อของบางอย่างที่ไม่จำเป็นในร้านนั้น ต้องการเพียงเป็นสื่อ
สนทนา เพราะข้าพเจ้าจำพ่อของเด็กคนนั้นได้ แกกำลังอยู่
ในร้าน เมื่อชำระเงินเสร็จเรียบร้อยแล้ว ข้าพเจ้าถือโอกาสถาม
ถึงบุตรชายของแก และท้าวความถึงวันฝนตกเมื่อ ๗-๘ เดือนมา
แล้ว และพระองค์หนึ่งได้ขอบิณฑบาตการเฆี่ยนตีเด็ก เมื่อเจ้า
ของร้านได้ทราบเช่นนั้น ตาแกลุกวาวยมออกมาด้วยความยินดี
และพอใจ แสดงกิริยาต้อนรับข้าพเจ้าอย่างเป็นกันเองทันที เชิญ
ให้ข้าพเจ้านั่งเหมือนคนคันเคยกันมาแรมปีก็ไม่ปาน เหมือนว่า
ข้าพเจ้าถามไปถูกใจแก ซึ่งอยากจะเล่าให้ใคร ๆ ฟังอยู่แล้ว
เมื่อมีคนมาถามขึ้นเช่นนั้นก็เป็นที่ถูกใจ

แกเล่าให้ฟังว่า.....

"ตั้งแต่วันนั้นผมไม่เคยเฆี่ยนลูกผมอีกเลย .....

ผมเชื่อหลวงพ่อท่านว่า คนเราส่วนมากเฆี่ยนตีลูกเพื่อดับ

โมโห ไม่ใช่เฆี่ยนตีเพื่อสั่งสอน เป็นความจริงส่วนมาก ครับคุณ”

แกยิ้มอย่างเป็นสุขและพอใจแล้วพูดว่า

“ขอบคุณลูกผมเป็นคนว่านอนสอนง่ายไม่เหมือนก่อน จะพูดอะไรก็เข้าใจง่าย เพราะผมใช้คำพูดง่าย ๆ ซ้ำ ๆ สำหรับเด็กอายุ ๗ - ๘ ขวบพอจะเข้าใจได้ เด็กมีอายุน้อยความคิดก็น้อย สิ่งใดที่ผู้ใหญ่เข้าใจเด็กย่อมไม่เข้าใจเป็นส่วนมาก นี่แหละครับคุณ หลวงพ่อท่านอบรมลูกผมวันนั้นผมจึงได้สติ ต่อมาผมไม่ยอมเป็นทาสของอารมณ์โกรธต่อไป”

แล้วข้าพเจ้าก็เห็นหญิงสาวคนหนึ่ง อุ้มเด็กออกมาจากข้างใน เด็กนั้นอายุประมาณ ๖ - ๗ เดือนหน้าตาน่าเอ็นดู ชายผู้นั้นก็แนะนำให้ข้าพเจ้ารู้จักว่าเป็นภรรยา และเล่าต่อไปว่า เมื่อวันฝนตกหนักนั้นภรรยาของแกได้คลอดบุตรได้เพียง ๓ - ๔ วันพลางบอกภรรยาว่า

“คุณผู้นี้ แกมายืนหลบฝนที่นี่และเห็นหลวงพ่อท่านมาอบรมสั่งสอนลูกเราวันนั้นด้วย”

ภรรยาแกหันมาทำความเคารพข้าพเจ้าแล้วพูดว่า ลูกคนนี้แต่วันนั้นมาแกดขึ้นผิดกันคนละคน ซนน้อยลง รู้

อะไร ๆ มากขึ้น วันอาทิตย์หยุดเรียนดิฉันก็ให้พ่อเขาพาไปหาหลวงพ่อที่วัด.....ท่านใจดีรักเด็กและเด็กก็ติดท่าน

ทั้งสองสามีภรรยาได้กล่าวถึงบุตรและพระด้วยความยินดี คิดว่าคงจะได้ระบายความรู้สึกของตนให้ผู้อื่นทราบและมีความภูมิใจ

เมื่อข้าพเจ้าลากลับ ท่านยังสั่งว่า หากข้าพเจ้าผ่านมาทางนี้ขอให้แวะเยี่ยมบ้านแก้ด้วย คงจะเห็นข้าพเจ้าสนใจจึงทำให้เกิดความสนิทสนมขึ้นอย่างรวดเร็ว ข้าพเจ้าต้องขออภัยหากจะมีบางท่านคิดว่าข้าพเจ้าเอาเรื่องข้างถนนมาใส่ใจ แต่ข้าพเจ้าก็เห็นว่าเรื่องนี้แม้จะไม่เป็นประโยชน์ทั่วไป ก็คงมีประโยชน์สำหรับบางท่านบ้างไม่มากก็น้อยจึงได้เก็บมาเล่าสู่กันฟัง

เรื่องเวร

เมื่อก่อน พ.ศ. ๒๕๐๑ เป็นเวลาที่ชีวิตของข้าพเจ้าต้องตกอยู่ในความทุกข์ทรมานจิตใจอย่างแสนสาหัสทนแทบไม่ไหว เกือบจะระเบิดออกมาเป็นความบ้า เพราะข้าพเจ้าเป็นผู้ถือความเป็นธรรม สิ่งใดที่เห็นว่าไม่เป็นธรรม ข้าพเจ้าไม่ยอมปฏิบัติและไม่ยอมเห็นดีด้วย การที่ข้าพเจ้าต้องตกอยู่ภายใต้บังคับบัญชาของผู้หลงอำนาจผู้หนึ่ง ที่มีจิตใจหยาบช้า เอาแต่อารมณ์ของตนเองเป็นใหญ่ เห็นแก่ตัวโดยไม่คำนึงถึงหลักธรรม แม้ใครจะเดือดร้อนก็ช่าง หวังแต่ให้ได้ผลประโยชน์ส่วนตัวก็แล้วกัน เป็นธรรมดาอยู่เองเมื่อความเห็นไม่ลงรอยกันเช่นนี้ สายตาย่อมไม่กินกัน ข้าพเจ้าก็เริ่มถูกกลั่นแกล้งอย่างไม่เป็นธรรม นอกจากนั้นข้าพเจ้ายังได้รับคำดูหมิ่นเสียดสีจากพวกประจบสอพลอทำนองนายว่าขี้ข้าพลอย ใช้คำพูดแดกดันเยาะเย้ยถากถางจนบางครั้งข้าพเจ้าแทบจะกระอักออกมาเป็นโลหิต เพราะความโกรธแค้น แต่ข้าพเจ้าสามารถทนอยู่ได้ก็เพราะความซื่อสัตย์

สุจริตปฏิบัติงานมาแต่เก่าก่อน เจ้านายชั้นสูงยังมีใจเย็นธรรม
อยู่บ้าง เห็นความดีของข้าพเจ้า จึงเย็นเหมือนเกาะแก้วคอย
ป้องกันภัยเหล่าอธรรมไว้ได้โดยไม่สามารถสั่งให้ข้าพเจ้าพักงาน
เพื่อหวังตำแหน่งให้ลูกน้องผู้ใกล้ชิดประจบสอพลอได้ ฉะนั้น
จึงถูกแกล้งทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อให้ทนอยู่ไม่ได้ จนลาออกไปเอง
แต่ข้าพเจ้าไม่ยอมลาออก คิดว่าธรรมย่อมชนะอธรรม จึงถูก
แกล้งจนประสาทเกือบเสีย หลายครั้งต้องไปนอนคิดด้วยความ
กลัดกลุ้มใจเพราะทั้งเจ็บทั้งแค้น รู้สึกมีอาการสมองมึนชา
ประสาทหลงลืมเหมือนจะครั่งหลับครั่งตื่น บางครั้งเกือบจะไม่
รู้กาลเวลาว่าเช้าหรือเย็น กลางคืนหรือกลางวันคล้ายกับถูกผีอำ
จิตใจไม่มีสติจะคิดอะไรได้ ครั้นรู้สึกตัวก็พยายามทำใจนิ่งสงบ
หยุดคิดพึ่งซ่าน นึกถึงแต่พระธรรม ทำจิตใจให้เย็นอย่าให้
ยอมอยู่ในอารมณ์ใดๆ อาการร้ายเช่นนี้เย็นชั่วระยะหนึ่งไม่
นานก็หายไป เมื่อถูกกดขี่กลั่นแกล้งมากเข้า เย็นเหตุให้ความ
แค้นถึงสุดขีด กลายเป็นความพยาบาทเกิดขึ้นในใจ . ข้าพเจ้า
หมดความอดทน หมดความอาลัยไยดีในชีวิตต่อไปแล้ว
ปรารถนาให้สุดสิ้นกันที คิดว่าความชั่วช้าสามานย์เช่นนี้
อย่าให้มีชีวิตอยู่ในโลกต่อไปเลย เขาควรจะตายไปข้างหนึ่ง
แผนสังหารก็เกิดขึ้นในสมองทันที เราจะอยู่ร่วมโลกกันไม่ได้

ข้าพเจ้าจึงเตรียมการไว้เรียบร้อย และคิดว่าจะลงมือในวันสองวันนี้ อยากจะเห็นมันถูกทรมาน อยากจะเห็นมันเจ็บปวด อยากเห็นมันดิ้นตายไปต่อหน้าต่อตาเพื่อให้สมกับความแค้น ข้าพเจ้าก็เริ่มวางแผนการไว้อย่างแนบเนียนตั้งใจจะลงมือเอง เพราะความแค้นอย่างพยาบาทจะทำได้ทุกสิ่งทุกอย่างที่ไม่เคยทำมาก่อน เมื่อกำหนดวันโดยเรียบร้อยแล้วในวันนั้นรู้สึกจิตใจมันว้าเหว่เหมือนตัวคนเดียวโดดเดี่ยวอยู่ในโลกกว้างใหญ่ ซึ่งมองไม่เห็นใครเป็นที่พึงจะระบายความแค้นให้ทราบได้ นอกจากอัดไว้ในอกของตัวเอง ต้องซ่อนความรู้สึกที่แท้จริงไว้ในใจไม่ยอมให้เกิดพิรุธเป็นที่สงสัยแก่ผู้อื่น แม้แต่ภรรยาและบุตร เมื่อหวนมานึกถึงบุตรและภรรยาแล้วก็สะท้อนใจ เห็นท่วงทีกิริยาบริสุทธิ์ร่าเริงอย่างไม่เดียงสา แกคงไม่ทราบว่าพ่อของแกและสามีของเธอกำลังจะเป็นฆาตกร กำลังจะเป็นผู้ร้ายฆ่าคน อีกสองวันถ้าหากเธอทราบว่า ข้าพเจ้าเป็นตัวการผู้ร้ายฆ่าคนเธอจะรู้สึกอย่างไร คิดแล้วใจหายไม่สบายใจ รู้สึกเศร้าอย่างบอกไม่ถูกไม่ทราบจะระบายอย่างไร

เข้าไปในห้องพระกราบพระพุทธรูปและอธิษฐานพรที่ได้ล่วงลับไป ซึ่งตั้งเรียงรายอยู่ตรงหน้า คนนั้นเป็นคนเดือนหงาย

แต่ไม่มีความหมายอะไร สำหรับคนมีความทุกข์ความแค้นและความพยาบาทอย่างข้าพเจ้า ยิ่งนึกถึงเวลาที่จะลงมือใกล้เข้ามา ก็ยิ่งกระสับกระส่ายกระวนกระวาย เพราะไม่เคยมีผู้มือประหัตประหารมนุษย์ พยายามตั้งจิตให้สงบ และนึกถึงคุณพระรัตนตรัยแล้วก็ระบายความคับแค้นในใจให้พระรับทราบและวิญญาณบุพการีว่าข้าพเจ้าได้รับความแค้นและกำลังจะล้างแค้น ขอให้พระและวิญญาณบุพการีช่วยคุ้มครองข้าพเจ้าด้วย ข้าพเจ้าไม่เคยสร้างบาปสร้างกรรมใดๆมาแต่ก่อน ขอให้จิตใจข้าพเจ้าเข้มแข็ง ด้วยเจตนาอันแรงกล้า ขอให้การสังหารมนุษย์ชั่วเกิดผลสมตามประสงค์ แม้กระนั้นก็ยังรู้สึกว่าจิตใจยังไม่ปลอดโปร่ง เพราะพระพุทธรูปมิได้แสดงกิริยาเห็นดีเห็นชอบหรือคัดค้านประการใด

ขณะนั้นจิตหวนระลึกถึงพระภิกษุรูปหนึ่ง ที่ข้าพเจ้าเคารพนับถือมาก ข้าพเจ้าคุ้นเคยกับท่านก่อนที่จะอุปสมบท แม้ว่าท่านจะอ่อนพรรษาและอ่อนวัย แต่ข้าพเจ้ากลับรู้สึกว่ายังไม่เคยมีใครถูกชะตาเท่ากับพระภิกษุรูปนี้ และข้าพเจ้ากลับรู้สึกว่าท่านเองก็มีความกรุณารักใคร่ข้าพเจ้าไม่น้อยกว่าที่ข้าพเจ้าเคารพนับถือท่าน เห็นจะเป็นเพราะเรามีจิตใจตรงกันเมื่อท่านไปบวชเป็นภิกษุ ท่านก็มุ่งปฏิบัติในทางธรรม

อย่างเคร่งครัดสมกับท่านได้สละแล้วในทางโลก ข้าพเจ้าระลึก
ถึงพระภิกษุรูปนั้นขึ้นมาได้ก็รู้สึกจิตใจผ่องใสขึ้นมาทันที เห็นแสง
เดือนสว่าง ทางเข้าวัดก็ไม่สู้จะลำบากนัก และระยะทาง
ระหว่างบ้านกับวัดแม้จะอยู่ห่างไกลสักหน่อย แต่การไปมาก็
สะดวก นึกได้เช่นนั้นข้าพเจ้าแต่งตัวออกจากบ้านทันที พอไป
ถึงที่วัดสำนักของพระภิกษุผู้เป็นเพื่อนก็รีบขึ้นไปบนกุฏิ ทราบจาก
เด็กว่าท่านกำลังสวดมนต์ในห้อง ข้าพเจ้านั่งรออยู่ข้างนอก
สนทนากับเด็กไปพลางเพื่อรอเวลาท่านสวดมนต์จบ สายตา
ก็มองดูรอบ ๆ บริเวณวัด เห็นหลังคาโบสถ์เหลืองอร่าม
เมื่อสทองต้องกับแสงเดือน มองเห็นสุสานที่ไว้ศพ
เป็นช่องเรียงเป็นแถว เห็นเมรุเผาศพถาวร ทุกสิ่งทุก
อย่างที่เห็น มันเป็นสิ่งที่เตือนจิตใจให้สำนึกถึงสังขาร
อันไม่เที่ยงแท้แน่นอน มองดูสุสานนึกถึงร่างที่นอน
เรียงรายอยู่ภายในอย่างเงียบสงบ ร่างเหล่านั้นคงจะมี
ทั้งดีและชั่ว บางท่านเคยพบสำมะเลเทเมาตามสถาน
ที่หย่อนใจในราตรี พร้อมทั้งสุรานารี เต้นรำตามเสียง
เพลงอย่างสนุกสนานในสถานที่มีแสงสีอันงดงามไม่
เคยนึกถึงความตาย มาจบชีวิตง่าย ๆ ก็นอนสงบรวม
อยู่ในสถานที่นั้น บางท่านกำลังสาวสวยสดงดงาม

ความรู้สูงพร้อมทั้งทรัพย์สินมหาศาล ชื่อหอมฟุ้งไปทั่ว
ทิศ ใครเห็นก็ชมอยากรู้จัก แต่ต้องมาจบชีวิตกำลัง
สาวสวยด้วยความประมาท ต้องมานอนสงบท่ามกลาง
แสงเดือนในป่าช้า ร่างที่เคยสดงดงาม บัดนี้เหลือแต่
ร่างที่น่าเกลียดน่ากลัว บางท่านข้าพเจ้าเคยรู้จักครั้งหนึ่ง
เคยรุ่งเรืองด้วยอำนาจวาสนา พร้อมด้วยทรัพย์สมบัติ
บริบูรณ์ดีกรามบ้านช่องใหญ่โต เครื่องบำรุงความสุข
ทุกอย่างที่จะหาได้ด้วยเงินตรา แต่เมื่อจบชีวิตแล้วญาติ
ก็นำมาฝากวัด ส่วนทางบ้านมุ่งหวังที่จะช่วงชิงทรัพย์
สินที่ผู้ตายเหลือทิ้งไว้ บางคนก็ยังแช่งด่าผู้ตายว่าไม่
ให้ความยุติธรรม เลยนำร่างฝากไว้ทวัดมิได้กำหนดจัด
การสิ่งใดลงไป ข้าพเจ้าเคยเดินดูมิทั้งที่รู้จัก และไม่
รู้จักมากมายด้วยกัน คิดแล้วก็เศร้าใจ

กำลังคิดเพลินอยู่ภิกษุผู้เพื่อนก็ออกจากห้องกุฏิ เห็น
ข้าพเจ้านั่งคอยอยู่ก็ทักทายปราศัยตามควร ข้าพเจ้ากราบท่าน
ท่านจัดแจงรินน้ำชาใส่ถ้วยส่งให้ แล้วท่านก็เอ่ยขึ้นว่า

"วันนี้เธอคงมีธุระสำคัญ จึงได้มาหาอาตมาในเวลาค่ำ
คืน"

ข้าพเจ้าอึกอักอยู่พักหนึ่ง เพราะไม่รู้จะเริ่มต้นอย่างไรถูก ทั้ง ๆ ที่ท่านเคยเป็นเพื่อนรักใคร่กันมาก่อน จิตใจข้าพเจ้าเกิดจะรวนเร เพราะเรื่องคอขาดบาดตายอย่างนี้ไม่ควรจะรับกวนผู้ทรงศีล แต่คิดว่าไหน ๆ ก็ตั้งใจมาแล้วก็หักใจเรียนท่านไปว่า

"ผมมีธุระสำคัญที่สุดในชีวิต อยากจะแจ้งให้หลวงพ่อทราบเป็นความลับ"

ท่านนิ่งฟังไม่พูดอะไร เดินไปผลักบานประตูกุฏิแล้วหันมาพยักหน้ากล่าวว่า

"เข้ามาพูดข้างในดีกว่า"

ข้าพเจ้าลุกขึ้นตามท่านเข้าไปแล้วงับบานประตูไว้ ในห้องมีพระพุทธรูป และตั้งเครื่องบูชาประดับไว้อย่างงดงามรู้สึกหอมอบอวลไปด้วยกลิ่นธูปควันเทียน และกลิ่นผ้าเหลือง ข้าพเจ้าถือโอกาสกราบบูชาสามครั้ง เมื่อกราบพระพุทธรูปแล้ว ท่านก็ให้ข้าพเจ้าเริ่มเรื่องธุระกับท่าน ข้าพเจ้าก็เล่าถึงเหตุผลตั้งแต่ต้นจนสุดสิ้นทุกสิ่งทุกอย่าง ตลอดจนได้วางแผนการที่จะล้างแค้น เวลาที่ข้าพเจ้าเล่าท่านนั่งฟังด้วยความสงบและสนใจ จนข้าพเจ้าเล่าเรื่องจบ ท่านก็นั่งนิ่งใช้ความคิดตรึกตรองสักครู่หนึ่งท่านจึงพูดขึ้นว่า

"อาตมาเห็นใจในเรื่องของเธอมาก สมควรแล้วที่เธอจะต้องแค้นพูดตามจิตใจของผู้ที่อยู่ในทางโลก อาตมาเห็นใจเธอในเรื่องนี้ ถ้าอาตมายังไม่เข้ามาสู่ความสงบในทางธรรม ยังอยู่ในทางโลกเหมือนครั้งก่อนก็คงคิดอย่างเธอเหมือนกันและอาจร่วมมือกับเธอด้วย คิดว่าคนชั่วชนิดนี้ ไม่ควรจะมีอยู่ในสังคมใดบ้านใดเมืองใด เพราะจะนำความเดือดร้อนมาสู่บ้านนั้นเมืองนั้น หากผู้นั้นมีวาสนามากขึ้นก็จะนำความยุ่งยากมาสู่โลกได้ คนชนิดนี้เกิดมาเพื่อทำลาย"

ข้าพเจ้าได้ยินคำพูดของท่านแล้ว รู้สึกขัดหูขัดตาขึ้นอย่างประหลาด และเพิ่มความเคารพท่านยิ่งขึ้นที่ท่านผู้เป็นพระภิกษุสงฆ์ทรงศีลยังให้ความเห็นอกเห็นใจ ทำให้อุ่นใจที่ไม่ว้าเหว่อย่างที่เคยคิด แต่แล้วท่านก็พูดต่อไปว่า

"แต่เวลานี้อาตมาเป็นสงฆ์มีบังควรจะออกความเห็นในสิ่งที่ผิดต่อศีลธรรม เรื่องการฆ่าฟันกันนั้นมันมิใช่กิจของสงฆ์ที่จะส่งเสริมหรือห้ามปรามในเวลานี้ สงฆ์มีหน้าที่จะชักนำไปสู่ทางดีเท่านั้น"

ท่านพูดแล้วก็หันมามองหน้าข้าพเจ้า เหมือนจะอ่านจิตใจว่า ข้าพเจ้ากำลังคิดอะไรอยู่ ข้าพเจ้ากำลังปลาบปลื้มใจในคำพูดของท่าน ข้าพเจ้าก้มลงกราบท่านน้ำตาไหลซึมออกมาด้วยความดีใจ แล้วก็พูดว่า

"ขอบคุณหลวงพี่ที่ให้ความเห็นอกเห็นใจ ผมมีความอบอุ่นขึ้นอย่างประหลาด อย่างน้อยก็มีหลวงพี่องค์หนึ่งที่เห็นใจ"

แต่แล้วท่านก็กล่าวเรียบ ๆ ว่า

"ที่เธอจะทำการครั้งนี้ เหมือนเอาชีวิตเข้าแลกด้วยจิตใจที่เข้มแข็งไม่ยอมให้สิ่งใดมาเปลี่ยนแปลงเจตนาของเธอได้"

ข้าพเจ้าตอบว่า "จริงครับหลวงพี่ ถ้าผมไม่ได้ล้างแค้นจะอยู่เป็นคนต่อไปก็ไม่มีความสุขตลอดชาติ"

ท่านอมยิ้มอย่างเห็นใจแล้วพูดว่า

"ก่อนเธอจะสร้างกรรมไปนั้น อาตมาใคร่จะแนะนำในสิ่งที่ดีและเป็นมงคลกับตัวเธอสักอย่างหนึ่ง ไม่ทราบว่าเธอจะทำตามหรือไม่ แต่ไม่เป็นที่ขัดขวางเกี่ยวข้องการกระทำสิ่งใดของเธอเลย"

ท่านพูดแล้วก็นิ่งฟังคำตอบของข้าพเจ้า ๆ คิดแล้วจึงตอบท่านว่า

"หลวงพี่ผู้เดียวที่ผมไว้ใจ และเป็นผู้ที่เห็นใจผม สิ่งใดที่หลวงพี่แนะนำไปในทางดีไม่ขัดต่อการกระทำของผม ๆ ยินดีปฏิบัติทุกสิ่งทุกอย่าง"

เมื่อท่านได้ยินข้าพเจ้าพูดท่านก็แสดงความพอใจและเสริมว่า

"อาตมาเห็นว่าชีวิตเป็นสิ่งที่ไม่เที่ยงแท้แน่นอน จึงอยากจะให้สร้างความดีเสียก่อนที่จะทำอะไรลงไป คืออยากให้เธอถือศีล ๘ อยู่ทวัดนกับอาตมาสัก ๘ วัน และอยากจะให้เริ่มต้นแต่วันพรุ่งนี้ เพราะเป็นวันพระขึ้น ๑๕ ค่ำ แล้วให้ถึงวันพระแรม ๘ ค่ำ เป็นวันสุดสันตามอาตมาร้องขอ ต่อจากนั้นอาตมาจะไม่ร้องขออะไรอีกเลย"

เมื่อข้าพเจ้าได้ยินเช่นนั้น ทำให้อกอกมิได้ตอบรับทันทีการที่ให้ข้าพเจ้าถือศีล ๘ วันนั้น หมายความว่าข้าพเจ้าจะต้องยืดเวลาตามแผนการออกไปอีกหลายวัน เมื่อท่านเห็นข้าพเจ้านิ่งท่านก็พูดต่อไปว่า

"การที่อาตมาแนะนำให้ถือศีลนั้นก็เพื่อเธอจะได้ชำระจิตใจให้สะอาดบริสุทธิ์เสียก่อน เพื่อกุศลอันนี้จะได้ช่วยเธอได้บ้าง"

ข้าพเจ้าทบทวนดูแล้ว คิดว่าการถือศีลเพียง ๘ วันนั้นไม่ทำให้ข้าพเจ้าเปลี่ยนแปลงจิตใจได้ นอกจากจะประวิงเวลาให้ช้าไปเท่านั้น การถือศีลก็เป็นความดีอย่างหนึ่งของท่านไม่

เสียหายอะไร เพื่อสนองความหวังดีและเห็นอกเห็นใจของท่าน
ที่มีต่อข้าพเจ้า ก็ตกลงรับปากกับท่านว่าจะถือศีลอยู่กับท่านให้
ครบ ๘ วันก่อนจะทำอะไรลงไป ท่านแสดงความพอใจและ
ยินดีด้วย

รุ่งขึ้นข้าพเจ้าลาพักงานทันที แล้วก็มาอยู่วัดตามที่
ตกลงไว้ ทำให้บิดาและภรรยาของข้าพเจ้าแปลกใจกันใหญ่ ๆ ที่
เข้าวัดถือศีล ซึ่งก่อนหน้านี้ไม่เคยมีแววเลย การมาอยู่และ
ถือศีลทำให้จิตใจปลอดโปร่งขึ้น จิตใจสบาย ซึ่งแรมปีแล้ว
มาข้าพเจ้าไม่เคยมีความสบายใจเช่นนี้มาก่อนเลย หลวงพ่อท่าน
ไม่เคยพูดและเอ่ยถึงสิ่งอะไรทั้งสิ้น นอกจากพูดสอนศีลธรรม
ทางปฏิบัติทั่ว ๆ ไป

ต่อจากนั้นอีก ๒ วันก็ถึงวันพระ ๘ ค่ำ เข้าวันหมด
กำหนดที่ข้าพเจ้าตกลงไว้ วันนั้นท่านได้กล่าวขึ้นว่า

อาตมาจะเล่าเรื่องจริงให้ฟังสักเรื่องหนึ่ง แม้เรื่องนี้จะ
เกิดขึ้นนานมาแล้วก็ดี แต่เรื่องนี้ก็คล้ายคลึงกับเรื่องที่เธอ
ประสบมา เรื่องมีอยู่ว่าวัดทางชนบทวัดหนึ่ง มีพระอาจารย์ผู้
ทรงคุณวุฒิในทางวิปัสสนากรรมฐานชื่อพระอาจารย์พรหมมีคน
เคารพนับถือมากมาย มีลูกศิษย์ที่รักใคร่อยู่คนหนึ่งชื่อเจียม
วันหนึ่งว่างจากงานออกร้าน มีเพลง ละครรำ และลิเก ๓ วัน

๓ คน ซึ่งตามบ้านนอกในสมัยนั้นก็นับว่าเป็นงานสนุกสนาน เพราะนานปีจะมีสักหน ผู้คนชาวบ้านใกล้ไกลต่างชวนกันมาเที่ยวงานกันอย่างคับคั่ง ห่างจากวัดออกไปหลายคุ้งน้ำมีหมู่บ้านอยู่หมู่หนึ่ง ชาวบ้านมีอาชีพในทางทำนา ในหมู่บ้านนั้นชายหนุ่มอยู่คนหนึ่งชื่อนายพุ่ม ซึ่งพ่อแม่แม้จะทำนากพอมีอันจะกิน วันนั้นนายพุ่มอยากจะไปเที่ยวงานวัดท้ายพรหมอยู่ เพราะไม่เคยไปเลย และนายพุ่มแม้จะเป็นลูกชาวนาเกิดในละแวกบ้านก็ดี แต่พ่อแม่ได้ส่งมาอยู่กับลุงทางกอกตั้งแต่เด็ก เพิ่งจะกลับไปอยู่บ้านนาไม่กี่เดือน ฉะนั้นเมื่อได้ทราบข่าวว่าท้ายวัดอาจารย์พรหมมีงาน ทำให้ใจจดใจ่ออยากจะไปอย่างที่สุด ในชีวิตนายพุ่มไม่เคยมีเช่นนี้มาก่อนเลย เที่ยวชวนเพื่อนหนุ่ม ๆ ในละแวกบ้านก็ไม่มีใครเขาไปเป็นเพื่อน เพราะต่างก็ยังติดงานนวดข้าว ขอร้องให้นายพุ่มรอไว้ให้วันสุดท้ายจึงจะไปเป็นเพื่อนด้วย แต่นายพุ่มไม่ทันใจ อยากจะไปแต่วันต้นเมื่อไม่มีใครไปเป็นเพื่อน ก็ถามหนทางที่จะไปให้แน่นอนเพื่อกันหลงทาง ธรรมดาจากหมู่บ้านไปทางเรือกว่าจะถึงวัดก็หลายชั่วโมง หากจะเดินตัดทุ่งราวสองชั่วโมงก็ถึง ฉะนั้นนายพุ่มจึงเลือกเอาทางบก แม้พ่อแม่จะห้ามปรามนายพุ่มก็ไม่ยอมพ่ายเสียง เพราะตั้งใจอย่างเด็ดขาดไว้แล้ว นายพุ่มออก

เดินทางจากบ้าน มีไม้ตะพดอันเดียวเป็นเพื่อนร่วมทาง พวกเพื่อนและพ่อแม่คิดว่าคงจะไปติดลูกสาวชาวบ้านใกล้วัดแถวนั้นเป็นแน่

ครั้นนายพุ่มไปถึงในบริเวณวัดที่มงาน ก็เดินเที่ยวชมงานอยู่คนเดียว ดูโน่นนิดนี่หน่อยจนมาถึงโรงละครรำ เห็นชายกลุ่มหนึ่งกำลังเพลินอยู่ เนื่องจากละครกำลังเล่นบทตลกจึงมีเสียงเฮฮาอย่างครื้นเครงทั่วไป นายพุ่มจึงเร่เข้าไปด้วย

ขณะที่กำลังยืนดูอยู่เหลือบไปเห็นหน้าชายคนหนึ่งซึ่งยืนอยู่ใกล้กัน ๆ นายพุ่มไม่เคยรู้จักชายคนนั้นมาก่อนเลยแต่เห็นหน้าแล้วรู้สึกไม่ถูกชะตา ให้รู้สึกชังน้ำหน้าเหมือนกับว่าเป็นศัตรูคู่อริกันมานาน ไม่ว่าชายผู้นั้นจะแสดงกิริยาสนุก หรือร่าเริงอย่างไร ก็รู้สึกขัดนัยน์ตาของนายพุ่มทุก ๆ อย่าง ชายคนนั้นไม่รู้ตัว คงตั้งหน้าดูละครและหัวเราะอย่างสนุกสนาน นายพุ่มเองก็นึกแปลกใจตนเองเหมือนกันว่า ทำไมจึงเกลียดชายคนนั้นอย่างรุนแรงถึงเพียงนี้ ทั้งที่ไม่เคยทำความเจ็บช้ำน้ำใจมาก่อนเลย

นายพุ่มยืนดูสักครู่ รู้สึกหมั่นไส้กิริยาท่าทางของชายคนนั้นจนทนไม่ไหว ลืมตัวไปวูบหนึ่ง นายพุ่มจึงใช้ไม้ตะพด

ที่ถอมาที่หัวชายคนนั้นเต็มแรง ทำให้ชายคนนั้นซึ่งไม่รู้ตัว
ถลาลงไปนอนคนอยู่พักหนึ่ง คนซึ่งกำลังดูละครเรื่องสนุก ๆ
แตกฮือกันขึ้น ตัวละครชะงักการเล่นกลางคัน ส่วนนายพุ่ม
นั้นพอได้สติรู้ตัวว่าทำอะไรลงไปแล้วก็ตกใจ เห็นคนแตกตื่น
ตกตะลึงกันอยู่ จึงถือโอกาสหนีทัง ๆ ที่ตัวเองก็ไม่ชำนาญทาง
พวกเพื่อน ๆ ของชายคนนั้น เมื่อหายตกตะลึงกวงตามหลัง
นายพุ่มมาทันที นายพุ่มวิ่งไปหลบอยู่ตามใต้ถุนกุฏิพักเดียว
เห็นผู้คนล้อมเข้ามารอบด้านก็รู้ว่าตัวใกล้จนมุม ครั้นเห็นไม้-
กระดานใต้ถุนกุฏิแห่งหนึ่งมีช่องโหว่ พอตัวจะรอดขึ้นไปได้
จึงใช้มือเหนี่ยวโหนตัวขึ้นไปทันที ก่อนพวกติดตามจะแลเห็น
พอทรงตัวได้ก็แลเห็นพระภิกษุรูปหนึ่งยืนดูอยู่ที่ชานหน้ากุฏิ
นายพุ่มขณะนั้นรู้สึกตัวกลัวความผิดจนตัวสั่น ครั้นพบพระก
ก็ลงกราบ แล้วบอกว่า

"ช่วยผมด้วยเถิดครับหลวงพ่อ เขากำลังจะตามจับผม"

พระภิกษุรูปนั้น ชี้เข้าไปในห้อง นายพุ่มรีบวิ่งหลบเข้า
ไปในห้อง พระองค์นั้นเดินตามเข้ามา และปิดประตูห้องกุฏิ
แล้วท่านจึงสั่งให้นายพุ่มนั่งลง สงบสติอารมณ์ให้ดี และเล่า
เรื่องให้ท่านฟัง ท่านรับรองว่าเมื่อนายพุ่มอยู่กับท่านจะปลอดภัย
นายพุ่มค่อยหายกลัว จึงนั่งเล่าเรื่องตั้งแต่ตอนที่อยู่บ้าน และ

มีความรู้สึกอยากมาเที่ยวในงานเหลือเกิน จึงพยายามมาเที่ยวจนได้ ตลอดจนได้มาพบเห็นและเกิดเรื่องต่าง ๆ ขึ้นแล้ว ตัวโหนช่องโหว่หนีขึ้นมาบนกุฏิ เมื่อเล่าขบถพอดีได้ยินเสียงผู้คนเดินอยู่นอกห้องขวักไขว่ และได้ยินเสียงพูดกันว่า

"หลวงพ่อคงจำวัด"

แต่อีกเสียงหนึ่งบอกว่า

"ต้องบอกให้ท่านรู้ เพราะลูกศิษย์ของท่านถูกตีหัวเย็นการลบเหลี่ยมพวกเรา และดูถูกหลวงพ่อด้วย แล้วพวกเราก็มากมายยังจับมันไม่ได้ ปล่อยให้มันลอยนวลไปได้

อีกเสียงหนึ่งกล่าวว่า

"มันไวยังกะปรอท เผลอเดียวเดียวหายตัวไปแล้ว พวกเราก็มัวตะลึงอยู่ ไม่นึกว่าจะมีนักเลงดีต่างถิ่นมาเหยียบหมู ถ้าข้าพเจ้าจะไม่ไว้ชีวิตมันแน่"

นายพุ่มได้ยินเสียงพูดหลายเสียง เต็มไปด้วยความโกรธแค้นก็นั่งตัวสั่นอยู่ในกุฏิ กรายแล้วกรายอีกให้หลวงพ่อช่วย ท่านจึงบอกให้นั่งนิ่ง ๆ ก่อน และทำใจให้ดี ท่านจะจัดการให้เรียบร้อย หลวงพ่อก็เปิดประตูกุฏิออกไป พบลูกศิษย์ของท่านแสดงความโกรธแค้น แต่ละคนถือไม้ตะพดและอาวุธอื่น ๆ ท่าทางเอาเรื่อง ถ้าพบคนต้นเหตุอย่างน้อยก็มีหวังเนื้อตัวน่วม

เย็นแน่ พวกลูกศิษย์ครั้นเห็นท่านอาจารย์พรหมออกมาจากห้อง ต่างก็นั่งลงไหว้ และรายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นให้ทราบ ท่านอาจารณ์นิ่งฟังอย่างสงบไม่พูดว่าอะไร แต่หันกลับไปหยิบไพลออกมาแล้วยื่นให้ลูกศิษย์ชื่อเจียมที่ถูกตีหัวโนเท่าลูกมะกรูดพลางบอกว่า

"เอาไปทาประเดี๋ยวก็ยุบ" นายเจียมลูกศิษย์คนโปรดเห็นชามใส่ไพลก็ตกใจ เพราะเมื่อเช้าหลวงพ่อสั่งให้เขาฝนไพลไว้ เมื่อเขาถามว่าจะฝนไปทำไม หลวงพ่อก็บอกว่าเอาไว้ให้ตัวเขาเอง เจียมยังหัวเราะนึกว่าท่านพูดตลกเล่น เพราะไม่นึกว่าตัวเองจะเจ็บป่วยเป็นอะไร เนื่องจากเป็นคนแข็งแรง

ยังนึกท่านได้ยื่นชามไพลมาให้ จึงรู้ว่าท่านพูดจริง ไม่ได้พูดตลกเล่นขัน ๆ ตามความเข้าใจเสียแล้ว เจียมนึกในใจว่าหลวงพ่อนี้ ทายเหตุการณ์ล่วงหน้าได้แม่นยำ เสียแต่ว่าท่านไม่ได้บอกให้รู้ตัวจึงพูดอย่างน้อยใจว่า

"หลวงพ่อรู้ว่าผมจะถูกตี ทำไมไม่เตือนให้ผมรู้ตัวบ้าง เสียแรงเป็นลูกศิษย์ของหลวงพ่อแท้ ๆ ยังปล่อยให้คนอื่นมาทำได้"

หลวงพ่อจึงปลอบนายเจียมว่า

"เจียมเอ๋ย เจ้าอย่าน้อยใจเลย หลวงพ่อรู้กยอกเจ้าไม่ได้ เพราะมันเป็นการก่อเวรไม่สิ้นสุด จึงอยากจะให้พ้นเวรสันกรรมกันเสียทีในชาตินี้ การที่เจ้าถูกตีหัววันนี้เป็นเวรกรรมกันมาแต่ชาติก่อน เมื่อชาติก่อนเจ้าถูกเขาฆ่า มาชาตินี้ ถ้าหลวงพ่อบอกเจ้าจะมีคนมาทำร้ายเจ้าก็จะต้องฆ่าเขาตาย เป็นการใช้เวรกัน เท่ากับหลวงพ่อสร้างเวรให้เจ้าต่อไป หลวงพ่ออยากจะให้หมดเวรกันแต่เพียงชาตินี้เจียม เจ้าควรหัดเป็นคนมีความอดทน รู้จักเสียสละและการให้อภัย เวรย่อมระงับด้วยการไม่จองเวร แล้วเจ้าก็จะมีความสุข"

เมื่อท่านพูดจบแล้ว นายเจียมยังไม่หายน้อยใจจึงกล่าวขึ้นว่า

หลวงพ่อจะให้ผมเสียสละอดทน แต่ผมถูกลอบตีหัวโดยไม่รู้ตัวผมไม่เคยทำความเจ็บใจให้มันมาก่อนเลย แล้วหลวงพ่อจะให้ผมยอมแพ้มันง่าย ๆ หลวงพ่อเห็นคนอื่นดีกว่าผมเสียแล้วหรือครับ

เจียมพูดด้วยกิริยาเศร้าโศกเสียใจ ท่านอาจารย์พรหมท่านประกอบด้วยความสุขุม จึงปลอบศิษย์รักของท่านว่า

"เจียมเอ๋ย เท่าที่เจ้าอยู่กับหลวงพ่อมา เคยเห็นว่าหลวงพ่อมีอคติลำเอียงต่อศิษย์คนใดบ้าง เจ้าเคยเป็นศิษย์ที่ดีมีความกตัญญู เคยว่าเจ้าหมดความนับถือไม่เชื่อฟังคำหลวงพ่อแล้วหรือ การใดที่ทำไปนั้นก็ด้วยความหวังดีต่อเจ้า และเพื่อเป็นการให้ระงับเวรในชาตินี้ และวันนี้หลวงพ่อต้องการให้เจ้าพ้นทุกข์ หลวงพ่อเป็นสงฆ์ไม่เคยหวังร้ายต่อใครมีแต่หวังดีทั้งสิ้น"

พอท่านพูดจบ เจียมก็รู้สึกตัวว่า ตัวเองออกจะวู่วามและทำให้อาจารย์เสียใจ จึงตรงเข้ากราบขอโทษพร้อมกับกล่าวว่า

"พระคุณของหลวงพ่อที่กรุณาผมมาตั้งแต่น้อยคุ้มใหญ่ผมยังไม่ได้ตอบแทนคุณเลย ที่พูดไปนั้นด้วยความน้อยใจเท่านั้น บัดนี้ผมรู้สึกตัวแล้ว ผมขออภัยหลวงพ่อด้วย ผมจะเชื่อหลวงพ่อ ผมจะอดทนที่ต้องได้รับความเจ็บปวดผมจะเสียสละและให้อภัยแก่คนที่ทำผมลับหลังโดยที่ผมไม่รู้จักตัว ขอให้หลวงพ่อเมตตาผมเหมือนเดิม ถ้าผมไม่มีหลวงพ่อคุ้มครองวันนี้ คงจะเจ็บมากกว่านี้"

พระผู้เป็นอาจารย์เห็นศิษย์เชื่อฟังก็พอใจ พลางบอกให้ศิษย์อื่น ๆ รออยู่ข้างนอก ชวนนายเจียมเข้าไปกราบพระในกุฏิ พอนายเจียมเข้าไปท่านก็ปิดประตูลงกลอน ในห้องมืดสลัว

เพราะท่านได้ปิดหน้าต่างหมดทุกด้าน ท่านให้นายเจียมจุดธูป-เทียน บูชาพระพุทธรูป แล้วกราบพระพุทธรูป ๓ ครั้ง แล้วให้กล่าวต่อหน้าพระว่า

"ข้าขอสัญญาว่า วันนี้ข้าถูกทำร้ายโดยศัตรูที่ไม่เคยรู้จักกันมาก่อนเลย ข้าจะขออโหสิกรรมให้ และไม่ขอจองเวรของกรรมกันต่อไป ไม่ว่าในชาตินี้หรือชาติไหน ๆ ขอพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ จงเป็นองค์พยานด้วย"

นายเจียมกล่าวจบ ก็ก้มลงกราบพระพุทธรูปอีกครั้งหนึ่ง นายพุ่มซึ่งหลบอยู่ในมุมมืด ได้ยินการสนทนาระหว่างศิษย์กับอาจารย์ทราบความตลอดหมด เมื่อศิษย์และอาจารย์เข้ามาในห้อง นายพุ่มก็จับตาดูตลอดเวลาด้วยหัวใจที่สั่นระริก เมื่อเจียมกล่าวคำต่อหน้าพระเสร็จแล้วก็รู้สึกเบาใจ อาจารย์ก็พยักหน้าให้นายพุ่มออกมา นายพุ่มก็คลานออกมาจากมุมห้อง เจียมได้ยินเสียงกอกแกกก็เหลียวไปดู เห็นคนคลานออกมาก็ตกตะลึง เพราะไม่เคยนึกฝันมาก่อน นายพุ่มเมื่อคลานออกมาตรงหน้านายเจียมก็ก้มลงกราบ พลางพูดว่า

"ขอพี่จงยกโทษให้ฉันด้วย ที่ฉันทำไปเพราะอารมณ์วูบเดียวแท้ ๆ แล้วนึกมาพบท่านอาจารย์จึงรอดชีวิตมาได้ ท่านอาจารย์บอกว่าเป็นเพราะกรรมเก่าแต่ชาติก่อน เราเคยก่อเวร

ของกรรมกันมา ท่านจึงขอให้เราอโหสิกรรมเสียในชาตินี้ให้หมดเวรหมดกรรมกันเสียที ขอพ่อภัยให้ด้วย”

นายพุ่มนั้นไม่ได้กล่าวแต่เพียงคำพูดอย่างเดียว แต่สะอื้นน้ำตาไหลเนื่องจากสำนึกในความผิดของตัว เจียมครั้งแรกเห็นคนคลานจากที่มืดก็ตกตะลึงอยู่แล้ว เมื่อนายพุ่มเข้ามากราบขอโทษ จึงเตาเรื่องถูกหมด ครั้งแรกก็ยังนึกโกรธอยู่ เพราะตัวถูกเจ็บโดยไม่รู้เรื่องราว แต่เมื่อนึกว่าตัวได้สัญญากับอาจารย์ จะอโหสิกรรม และตัวเองก็ได้ประกาศต่อหน้าพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์แล้ว จิตใจก็อ่อนลง เห็นนายพุ่มร้องไห้ก็สงสาร จึงปลอบนายพุ่มว่า

“เจ้าเสียเกิดน้องชาย พี่ยกโทษให้หมดแล้ว เราไม่ขอของเวรของกรรมกันต่อไป เราสองคนนี้เป็นหนี้พระคุณของหลวงพ่อท่านที่ท่านช่วยระงับเวร ซึ่งเนื่องมาแต่ชาติก่อนให้สิ้นสุดกันไป”

ท่านอาจารย์เห็นทั้งสองปรองดองกันได้เรียบร้อยก็มีความพอใจ ท่านจึงบอกให้ทั้งสองรับศีลห้าจากท่านพร้อมกัน เสร็จแล้วทั้งสองก็กล่าวคำอโหสิกรรมต่อหน้าพระพุทธรูปในกุฏินั้นพร้อมกันอีกครั้งหนึ่ง นายพุ่มอ่อนกว่านายเจียมสองปี จึงถือนายเจียมเป็นพี่ ต่อจากนั้นมาทั้งสองคนก็รักใคร่กันมากและ

สามารถตายแทนกันได้ จึงเป็นเรื่องที่ศัตรูกลายเป็นมิตร เรื่องนี้ชาวบ้านแถบนั้นเล่าให้ลูกหลานฟังกันตลอดมา และวัดนั้นต่อมาเมื่อจัดงาน ทางวัดก็ห้ามคนถือตะพดเข้าไปเที่ยวในบริเวณงานอีก ใครจะถือติดมือไปก็ต้องไปฝากไว้ที่ประตูทางเข้าในงาน โดยทางวัดจัดให้มีคนคอยรับฝากให้ความสะดวกโดยทำเบอร์เลขเป็นใบรับตรงกันไว้ให้ และก็เป็นตัวอย่างของงานวัดอื่น ๆ ต่อมา

เมื่อข้าพเจ้าได้ฟังเรื่องราวที่พระท่านเล่านั้น ก็มาครุ่นคิดถึงเรื่องของตัวเอง จิตใจรวนเรตัดสินใจอะไรไม่ถูก เพราะระยะที่ได้ถือศีลนั้นได้เปลี่ยนจิตใจของข้าพเจ้าให้เบาบางจากความแค้นลงไปมาก คิดถึงเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นเมื่อข้าพเจ้าได้ล้างแค้นได้สมประสงค์ ข้าพเจ้าก็คงจะไม่มีความสุขอย่างที่หวัง เพราะมีอีกฎหมายก็คงจะจัดการกับข้าพเจ้า ข้าพเจ้าอาจถูกคุมขังหรืออาจถูกประหาร ผลที่ได้รับมันยิ่งร้ายเสียกว่าการทรมานใจเนื่องจากความแค้นมากมาย ถ้าข้าพเจ้าจะยึดการให้อภัย ความอดทน และการเสียสละ เหตุการณ์ต่าง ๆ คงจะคืนดีมาเอง และข้าพเจ้าก็ได้ชื่อว่าชนะใจตัวเอง ยิ่งนี้ข้าพเจ้าได้สำนึกว่าการที่ข้าพเจ้าคิดแก้แค้นทำลายชีวิตคนเป็นทางผิด ข้าพเจ้าได้ตัดสินใจเลือกเดินทางที่ถูกต้องแล้ว จิตใจข้าพเจ้า

ปลอดโปร่งขึ้น ความอาฆาตมาดร้ายผ่อนคลายลง ข้าพเจ้าไม่รู้สึกทรมานใจเหมือนก่อน

รุ่งเช้าวันสุดท้ายที่ข้าพเจ้าครบกำหนดถือศีลวันที่ ๘ พอดี ข้าพเจ้าไปหาพระภิกษุผู้ชี้ทางสว่างให้แก่ข้าพเจ้า แล้วนั่งสนทนากับท่านอยู่ชั่วครู่ เรียนว่าข้าพเจ้านอนไม่หลับข้องใจในเรื่องต่าง ๆ ที่ได้ยินได้ฟัง แต่รู้สึกว่าจิตใจสบายขึ้นกว่าเดิม ท่านได้ฟังเช่นนั้นก็ หัวเราะและพูดว่า

"นั่นแหละจิตเราเกิดกุศลขึ้นแล้ว การอดทนการเสียสละและการให้อภัยนั้น ถ้าใครยึดถือได้ก็ย่อมทำให้จิตใจสงบเกิดความสุขแก่ผู้นั้นและถือว่าเป็นผู้ชนะจิตใจตนเองได้ขั้นหนึ่ง อันผู้ใดได้ก่อความชั่วไว้ กรรมย่อมจะสนองผู้นั้นไม่ช้าก็เร็ว ฉะนั้นที่เธอคิดจะแก้แค้นด้วยชีวิตนั้นมันเป็นการก่อเวรขึ้น ไม่สมควรที่เธอจะเข้าไปเกี่ยวข้อง ให้เกิดเวรขึ้นตามสนองจองล้างกันตลอดไปไม่สิ้นสุด อาตมาจึงอยากจะห้ามตั้งแต่ตอนแรกที่เธอมาระบายความแค้นออกมาให้ทราบแล้ว แต่อาตมาคิดว่าหากห้ามเวลานั้นคงไม่สำเร็จ ถือสุภาษิตโบราณว่า น้ำเชี่ยวอย่าขวางเรือ อาตมาจึงให้ความเห็นอกเห็นใจและคล้อยตามไปก่อน ทำให้เธอคลายความตึงเครียดลงบ้าง เพราะอย่างน้อยก็ยังมีผู้เห็นอกเห็นใจ หากเวลานั้นถ้าอาตมาห้ามปราม ในขณะที่เธอกำลังโกรธแค้น

ย่อมมุมานะทำสิ่งที่ไม่สมควรลงไป เพราะคนเรามีความอวดดี ประจำตัวไม่มากก็น้อย ยิ่งห้ามก็เหมือนยิ่งยุ อาตมาจึงได้ประวิงเวลาไว้ เพื่อให้เธอได้ผ่อนคลายอารมณ์แค้นลงและให้เธอได้คิดภายหลัง แล้วบัดนี้การที่เธอได้ตัดสินใจยอมอโหสิกรรมนั้น อาตมามีความพอใจและตรงตามความประสงค์ของอาตมา ปล่อยให้กรรมชั่วสนองผู้สร้างเองดีกว่า จงคอยดูไป อาตมาว่าไม่ช้ากรรมนั้นคงสนองแน่"

ข้าพเจ้าได้ฟังท่านให้โอวาท จิตใจผ่องใสสดชื่นขน ข้าพเจ้ากราบท่านแล้วพูดว่า "หลวงพ่อเรืองนายพุ่มละเอียดมาก ผมคิดว่าหลวงพ่อคงเป็นศิษย์อาจารย์พรหมคนหนึ่ง"

ท่านยิ้มแล้วตอบว่า "มิได้ นายพุ่มเป็นปู่ทวดของอาตมา" ข้าพเจ้าจึงว่า

"กระผมรู้สึกผิดชอบแล้วครับหลวงพ่อ ผมจะอดทนต่อไปและเสียสละ และจะให้อภัยแก่เขาผู้นั้น"

แล้วข้าพเจ้าก็เข้าไปกราบพระพุทธรูปขออโหสิกรรม ไม่จองเวรจองกรรมต่อไปตั้งแต่บัดนี้ และตั้งใจว่าถ้าหากถูกกลั่นแกล้งอย่างไรอีก ข้าพเจ้าจะอดทนและให้อภัยและคิดถึงทางธรรมว่า ให้ทุกข์แก่ท่าน ทุกข์นั้นถึงตัว เมื่อคิดได้จิตใจ

ก็สบายไม่ทุกข์ทรมานเหมือนอย่างเดิมเพียงระยะ ๘ วันที่ข้าพเจ้าได้เข้าวัดเปลี่ยนจิตใจของข้าพเจ้าผิดกันเป็นคนละคน

หลังจากข้าพเจ้ากลับเข้าทำงานแล้ว ทุกสิ่งเปลี่ยนแปลงไปอย่างประหลาด การกลั้นแกล้งทำลายจิตใจก็เกือบจะไม่มีเห็นจะเป็นเพราะข้าพเจ้าอดทนให้อภัย หน้าตาคงจะเปลี่ยนจากความเคร่งเครียดมาย้มแย้ม จึงทำให้ทุกอย่างเข้าสู่ระดับปรกติต่อจากนั้นไม่นานนักเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงไปอย่างนักไม่ถึงก็เกิดขึ้น ผู้บังคับบัญชาที่เคยกลั้นแกล้งทางจิตใจเกือบจะทำข้าพเจ้าเป็นบ้าเป็นหลังเสียผู้เสียคน จวนจะเป็นผู้ร้ายใจเหี้ยมกหมดอำนาจวาสนาดับแสงลงทันทีท่ามกลางความรุ่งเรือง ซึ่งตัวเองก็ไม่เคยนึกฝันมาก่อน พวกประจบสอพลอก็พากันตีตนออกห่างที่คอยติดหน้าตามหลังก็หายไปสิ้น ข้าพเจ้าก็ได้ลืมเรื่องเก่า ๆ และได้อโหสิกรรมให้อภัยสิ้นแล้ว เมื่อเห็นกรรมตามสนองก็อดมีใจกลับนึกสงสาร และนึกคิดถึงคำว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” ยังยืนยงคงอยู่ไม่อับแสงลบล้าง สิ่งที่ข้าพเจ้าเคยคิดว่า “คนที่สร้างกรรมชั่วแต่กลับได้ดี” บัดนี้กรรมชั่วได้ตามสนองเห็นผลทันตาแล้ว จากนั้นข้าพเจ้ารู้สึกว่าชีวิตช่างมีความหมาย โลกเต็มไปด้วยความสดชื่นน่าพิสมัย ทุกสิ่งทุกอย่างเต็มไปด้วยชีวิตจิตใจ แม้แต่ต้นไม้ดอกไม้ดอกหญ้าช่างสวยสด

งดงามเหมือนจะยิ้มรับ อันคนเรายามสุขนั้นมองเห็นทุกสิ่ง ทุกอย่างสดชื่นเบิกบาน อันยามทุกข์มองเห็นทุกสิ่งทุกอย่างเหี่ยวแห้งมีแต่ตรมเศร้า จะแก้ไขได้ก็ด้วยที่ใจของตนเอง แต่ผู้นั้นจะต้องมีจิตใจบริสุทธิ์ มีความอดทนให้อภัยและเสียสละ ดังตัวข้าพเจ้าได้ประสบมาเป็นตัวอย่าง ข้าพเจ้ายังนึกถึงพระคุณของพระภิกษุผู้จุงข้าพเจ้าออกจากทุกข์มาสู่แสงสว่างที่สดชื่นซึ่งเป็นชีวิตใหม่ ที่ได้ปรับปรุงจิตใจสดใสบริสุทธิ์มองดูโลกได้ทุกแง่ ข้าพเจ้าจะขอจดจำพระคุณอันนี้นานกว่าชีวิตจะหาไม่

หมายเหตุ: คำว่า "ข้าพเจ้า" นั้น เป็นคำผู้ที่ได้ประสพการณ์ ซึ่งไม่ประสงค์จะออกนาม ข้าพเจ้าผู้เขียนเป็นแต่เพียงผู้เรียบเรียง หากผู้ใดไม่เชื่อในกรรมดีกรรมชั่วก็ขอให้คิดว่าเป็นเรื่องอ่านเล่น เพราะเรื่องกรรมดีกรรมชั่วนั้น เป็นเรื่องเข้าใจกันยาก นอกจากจะประสบกับตัวเท่านั้น

เรื่องที่ ๑๔

วัยรุ่น

กลางดึกของคืนวันหนึ่ง เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๙ เป็นวันที่บุตรชายของข้าพเจ้าขออนุญาตไปในงานต้อนรับน้องใหม่ของสถาบันการศึกษาชั้นสูงแห่งหนึ่ง คืนวันนั้นข้าพเจ้ารู้สึกกระวนกระวายใจด้วยความเป็นห่วง เนื่องจากได้ทราบข่าวมาในตอนเย็นวันนั้นว่า การต้อนรับน้องใหม่ของสถาบันนี้ บรรดานักศึกษารุ่นพี่ที่เป็นชายจะมอมกรอกสุรายาเมาพวกน้องใหม่ที่เป็นชายจนเมาหมดสติ แล้วอุ้มไปหอพักเพื่อจัดการแก้ไขพยาบาล เป็นวิธีการต้อนรับที่ออกจะแปลกประหลาดอยู่เท่าที่ข้าพเจ้าเคยได้ยินมาและรู้สึกว่าน่าเป็นห่วงมาก สำหรับผู้อื่นอาจเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความสนุกสนานขบขันครึกครื้นและเป็นของธรรมดา แต่ยังเอิญข้าพเจ้าเป็นผู้ไม่ชอบการดื่มสุรายาเมา เพราะชีวิตข้าพเจ้าเคยผ่านมารู้คุณโทษของมันดี ฉะนั้นจึงไม่ยอมให้บุตรของข้าพเจ้าดื่มเป็นอันขาด และถือเป็นข้อบังคับ

ประจำบ้าน ถ้าหากผู้ใดที่อยู่ในบ้านของข้าพเจ้าผ่าผืนไปดื่มสุรา เมามายแล้ว ข้าพเจ้าถือว่าเป็นความผิดร้ายแรง

ตอนเย็นวันงานนั้น ข้าพเจ้าได้เรียกบุตรชายมาพูดว่า

"เธอก็รู้แล้วนะ พ่อไม่ชอบคนกินเหล้าเมายา ยิ่งถ้าคนนั้นเป็นลูกของพ่อก็ยิ่งเป็นสิ่งที่ไม่น่าให้อภัย ฉะนั้นถ้าเธอหลีกเลี่ยงการดื่มไม่ได้ก็ไม่ควรไป แม้ว่าเธอจะถูกมอมหรือถูกขอร้องประการใดก็ดี เธอจะอ้างเหตุผลอย่างไร พ่อก็ไม่ยอมยกโทษให้เป็นอันขาด จำไว้นะ"

ข้าพเจ้าเห็นบุตรชายทำหน้าเศร้าแสดงความหนักใจและตอบว่า

"เป็นประเพณีเขามามานานแล้ว ผมไม่รู้จะผ่าผืนอย่างไร ครั้นผมจะหลบไม่ไปก็นัดกับเพื่อนฝูงไว้แล้ว ไม่อยากให้เสียคำพูด จึงจำเป็นต้องไป"

ข้าพเจ้าพูดว่า

"ถ้าเธอจะเป็นขี้เมาในคืนนี้ ก็ไม่ต้องมาให้พ่อเห็นหน้าอีกต่อไป จงจำไว้ เธอต้องกลับมาโดยไม่แตะต้องสุรายาเมา คิดว่าเธอคงเข้าใจดี"

ครั้นแล้วบุตรชายข้าพเจ้าก็ไปงานโดยจิตใจไม่สู้สบายนัก

ฉะนั้นนั่นแม้จะพันเทียงคืนไปนานแล้วก็ดี ข้าพเจ้าก็ยังไม่หลับผลุดลุกผลุดนั่ง ลุกขึ้นมาหยิบหนังสือนั่งอ่านเพื่อฆ่าเวลาในการรอการกลับของลูก แต่แล้วก็อ่านไม่รู้เรื่อง เพราะจิตใจไม่ได้อยู่ที่หนังสือ สายตาคอยจับอยู่ที่ประตูนอกว่าเมื่อไรจะเห็นแสงไฟหน้ารถยนต์ เมื่อไรจะได้ยินเสียงเปิดประตู ความเป็นห่วงทำให้จิตใจไม่เป็นสุข ความเงียบในกลางดึกทำให้นึกถึงเรื่องเก่า ๆ เมื่อตัวเองยังอยู่ในวัยรุ่น นึกถึงการเริ่มคมครั้งแรกในชีวิต เรื่องในอดีตช่างจำได้ติดหูติดตา หวนนึกถึง.....

เมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๑ สงบลงโดยฝ่ายพันธมิตรเป็นผู้มีชัย ครั้งนั้นทหารอาสาสงครามของไทยเรากลับจากยุโรปถึงประเทศไทยรุ่นสุดท้ายทางราชการและห้าง ร้านต่าง ก็ประดับธงทิว จุดประทีปโคมไฟกันสว่างไสว มีมหรสพสมโภชต้อนรับทหารหาญของชาติ เวลานั้นอายุของข้าพเจ้าอยู่ในวัยที่ยังมองเห็นโลกแคบ ข้าพเจ้ากับพวกเพื่อนจึงชวนกันออกเที่ยวเตร่ เราเริ่มออกจากบ้านตั้งแต่เย็น ตั้งใจจะเดินเที่ยวดูไฟประดับในสถานที่ต่าง ๆ อย่างสวยงาม และกำหนดว่าจะให้ถึงวังหลวงให้ค่ำพอดีเมื่อได้เวลาจุดโคมไฟ ได้พากันเดินมาเลยปากตรอกเต๊าไปหน่อยก็มีร้านขายสุราแขวนธงแดงเป็นเครื่องหมาย เราก็แล

เห็นเพื่อนร่วมเรียนหลายคน กำลังนั่งดื่มสุราอยู่ในร้าน พอ
เดินผ่านหน้าร้าน เพื่อนผู้หนึ่งตาไวมองเห็นพวกเราผ่านไป
จึงวิ่งออกมาตามเข้าไปในร้าน ข้าพเจ้าตั้งใจจะไม่ยอมเข้าไป
แต่เสียอ้อนวอนเพื่อนไม่ได้เข้าไปนั่งในร้าน ร้านนั้นเป็นร้าน
จำหน่ายสุราอย่างเดียว มีสุราชนิดต่าง ๆ และยาดองเหล้า
ใส่ในขวดโหลเรียงราย ข้าพเจ้าเห็นเพื่อนคนหนึ่งสั่งให้เจ้าของ
ร้านตักสุราใส่แก้วมาแจกเรียงตัวรวมทั้งข้าพเจ้าด้วย ข้าพเจ้าขอ
ตัวไม่ดื่มเพราะดื่มไม่เป็น คนอื่นเขารับแก้วมาแล้วกดื่มกัน
อย่างสนุกสนานสรวลเสเฮฮา มีข้าพเจ้า คนเดียว เท่านั้นที่
ปฏิเสธ เพื่อน ฝูงหลายคนพยายามอ้อนวอนให้ข้าพเจ้าดื่ม
ข้าพเจ้าก็ยังไม่ยอมดื่ม และพวกเพื่อนไม่ละความพยายาม
เพื่อนคนหนึ่งตัดพ้อต่อว่าเป็นเชิงเยาะเย้ยถากถางข้าพเจ้าว่า
"เกิดมาเป็นลูกผู้ชาย ถ้าไม่ดื่มเหล้า ก็ไปนุ่งผ้า
ซิ่นเสียดีกว่า"

คำเยาะเย้ยนี้เอง ทำให้ข้าพเจ้าผู้ยังเยาว์ต่อความคิด
เยาว์ต่อโลก เยาว์ต่อสิ่งที่ผิดและถูก ชั่วและดี มุมานะคิด
ว่าตัวเรานี้ก็เป็นลูกผู้ชาย ไฉนจะให้คนอื่นดูหมิ่นเยาะเย้ยอยู่
ทำไม ข้าพเจ้าจึงยกแก้วเหล้าขึ้นดื่มอย่างผึ่นใจ เป็นการดื่ม

ครั้งแรกในชีวิต เพื่อนฝูงที่ร่วมโต๊ะต่างตบมือ แสดงความยินดี เขาคงดีใจที่ทำให้ข้าพเจ้าดีมได้ ต่างก็ร้องว่า

"ลูกผู้ชายต้องอย่างนี้"

แต่ข้าพเจ้าเวลานั้นไม่รู้ว่าจะร้องไห้หรือหัวเราะดี เพราะเหล้าที่ผ่านเข้าไปในลำคอนั้น มันเผ็ดร้อนวูบวาบในลำคอชอบกล ไม่หอมหวานเหมือนที่คิดไว้ก่อนดื่ม ต้องถมน้ำลายออกมาอย่างเสียกริยาเพื่อให้คลายความขันคอ เพื่อน ๆ พากันหัวเราะ เมื่อเห็นข้าพเจ้ามีสีหน้าต่าง ๆ และพากันเรียกข้าพเจ้าว่าไก่อ่อน บางคนยื่นกับแกล้มส่งมาให้แก่เพื่อน ข้าพเจ้ารับมากินอย่างซังกะตาย ประเดี๋ยวก็ร้อนวูบตามหน้า รู้สึกว่าหูร้อนและหูหนาขึ้น หน้าก็ชักจะตึง ๆ ท้องไส้ก็ร้อนวูบ ๆ บ้านช่องดูคล้ายกับว่าสั่นโคลงเคลงและเริ่มหมุน นี่แหละคือการเริ่มต้นการดื่มของข้าพเจ้า ต่อมาข้าพเจ้าในความคิดของเพื่อนๆ ก็เริ่มเป็นลูกผู้ชายเต็มตัวขึ้นมาทันที ข้าพเจ้ามาได้คิดว่า ผู้ที่อยู่ในวัยรุ่นนั้นอาจจะชักนำไปในทางดี หรือทางชั่วได้ง่ายกว่าวัยอื่น เพราะยังอ่อนต่อโลก ยังอ่อนต่อความคิด มักจะไม่สามารถทนการเยาะเย้ยดูหมิ่นยุยงได้ มักดิ้นรนพยายามทำสิ่งที่ตนไม่เคยทำ เพราะอยากจะเป็นคนเก่ง เป็นลูกผู้ชาย สมกับที่คำโบราณว่า

"คบคนพาล พาลพาไปหาผิด คบบัณฑิต บัณฑิตพาไปหาผล คบคนดีมีศรีแก่ตน คบคนชั่วอัปราชัย"

ต่อมาภายหลังเพื่อนที่เคยเยาะเย้ยข้าพเจ้า ในเรื่องการดื่ม เขามีครอบครัวและมีบุตรชายคนหนึ่งอายุประมาณ ๒ ขวบ เมื่อผู้ใหญ่เลี้ยงสราเมรัยกัน ก็เรียกเด็กน้อยเข้ามา ขับสุรากรอกเข้าไปให้เด็กดื่ม เมื่อเด็กร้องไห้เดินโซเซ พวกผู้ใหญ่ก็เห็นเป็นของสนุกขบขัน บิดาของเด็กทำท่าคล้ายจะอวดเพื่อนว่า ลูกอวนเป็นลูกผู้ชายตั้งแต่เล็ก ๆ ข้าพเจ้าแม้จะเป็นคนขี้เมาหยำเปคนหนึ่งไปแล้วก็ตาม ยังนึกติเตียนและเวทนาสงสารเด็กมิได้สนุกสนานไปด้วยเลย

ต่อมาข้าพเจ้าได้ตัดสินใจเลิกดื่มเด็ดขาด เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๓ เพราะมีเหตุการณ์บางอย่างเกิดขึ้น อันเป็นเหตุให้ข้าพเจ้าเลิกดื่มได้ ดังที่ข้าพเจ้าได้บันทึกไว้ในเรื่อง "ครั้งหนึ่งในชีวิต" ภายหลังต่อมาเพื่อนผู้ถือคติว่า "เป็นลูกผู้ชายต้องดื่ม" เมื่อนานวันไปก็ยิ่งดื่มมากขึ้น ๆ ทุกที จนติดเป็นสันดานไม่สามารถจะเลิกได้ แต่เป็นคนใจใหญ่ชอบเลี้ยงเพื่อน ผลซึ่งต้องสิ้นเปลืองทรัพย์และเสียสุขภาพ ต่อมาสมองก็เริ่มเสื่อมลง ผลสุดท้ายต้องออกจากงานและหางานทำไม่ได้ ขั้น

ปลายของชีวิตก็ยากจนลงต้องเที่ยวขอความช่วยเหลือจากเพื่อนฝูงเพื่อยังชีพ หลายครั้งที่แกมาหาข้าพเจ้า เมาจนพูดอะไรแทบไม่รู้เรื่อง พูดได้แต่เพียงว่า

"ขอสตางค์ อีวจนเต็มที"

ทำให้ข้าพเจ้าสังเวชใจและสงสารอย่างที่สุด เขาและข้าพเจ้าเป็นเพื่อนฝูงเก่าแก่กันมา ข้าพเจ้าจึงพยายามช่วยเหลือเท่าที่จะช่วยได้ ภายหลังก็ถึงแก่กรรมลงด้วยโรคพิษสุราเรื้อรัง น่าเศร้าใจที่สุดในชีวิตของเพื่อนผู้นี้ถ้ารู้จักประมาณตัวและไม่ประมาท ชีวิตก็คงไม่อับเฉาถึงเพียงนี้ ข้าพเจ้าคิดแล้วก็เศร้าใจ ความเงียบสงบของราตรีภายหลังเที่ยงคืนไปแล้ว ทำให้ข้าพเจ้าหวนนึกถึงแต่เรื่องเก่าๆ ร้อยแปด ในอดีตที่ชีวิตผ่านพ้นมาแล้ว ใจหนึ่งก็คอยนึกว่า เมื่อไรลูกจะกลับมาถึงบ้านสักที และถ้ากลับมาแล้ว ถ้ามีกรรยาเปลี่ยนไปในทางมืนเมาข้าพเจ้าจะทำอย่างไร แต่แล้วก็นึกมั่นใจว่าลูกของข้าพเจ้าคงไม่ดื่มเหล้าในคืนนี้เป็นแน่ แม้กระนั้นจิตใจก็ยังกระวนกระวายไม่หาย ข้าพเจ้าเพิ่งจะมารู้สึกตัวเอาตราวนี้เองว่า อันความรักความห่วงใยของบิดามารดาที่มีต่อบุตรนั้นสูงสุด ยากที่จะหาความรัก ความห่วงใยอันใดมาเปรียบเทียบได้ เป็นความรักที่บริสุทธิ์และละเอียดอ่อนเสมอต้นเสมอ

ปลาย ข้าพเจ้าก็มาได้สำนึกกับตัวเอง ยังทำให้หวนไปคิดถึงครั้งหนึ่งในอดีต

สมัยแผ่นดินพระมงกุฎเกล้านี้มีงานฤดูหนาวที่สวนจิตรลดา เป็นงานที่หรูหราเอิกเกริกครึกครื้นที่สุดงานหนึ่งในสมัยนั้น มีการออกร้านมีร้านของเจ้านายฝ่ายใน และร้านของข้าราชการพ่อค้า ส่วนรอบนอกมีร้านสำเพ็ง ทางด้านนี้การพนันประเภท ๒ เช่น น้ำเต้า ปูปลา ขายยก และเต้าเขย่า ฯลฯ ผู้คนจึงพากันมาเที่ยวมากมาย คืนนั้นข้าพเจ้าได้ขออนุญาตผู้ปกครองไปเที่ยวในงานนั้น ด้วยเพื่อนคนหนึ่งนำรถมารับข้าพเจ้าไปด้วยกัน ๒ คน เที่ยวกันอย่างสนุกสนาน เพลิดเพลินกับการนั่งรถกระดอนขึ้นกระดอนลง สมัยนั้นเรียกว่ารถเหาะ แต่ความจริงเป็นรถที่ใช้รางเหล็กประกอบขึ้นเป็นโครงสูงจากพื้นดิน แล้ววางรางจากที่สูงลงต่ำและจากที่ต่ำไปที่สูงเหมือนลงจากภูเขาแล้วก็ขึ้นอีกลูกหนึ่ง และการลงจากที่สูงนี่เองที่ส่งไปถึงปลายทางได้สบาย มีผู้คนพอใจนั่งกันมาก เพราะมันทำให้ตื่นเต้นหวาดเสียว และสนุก พวกสาว ๆ ร้องวี้ดวาดไปตามกัน เมื่อขึ้นที่สูงแล้วก็ดิ่งลงต่ำ ข้าพเจ้าเองกับเพื่อน ๆ ก็เพลิดเพลินเป็นเวลานานขึ้นแล้วขึ้นอีกจนดึก ยิ่งดึกยิ่งหนาว แล้วเราก็ออกจากรถเหาะไปเดินดูร้านในสำเพ็ง สำเพ็งเป็นซอ

เรียกในบริเวณรอบนอกของงานในสมัยนั้น ซึ่งมีร้านขาย
อาหารและการละเล่นต่าง ๆ และการพนัน พากันเดินดูร้าน
โน้นนิดร้านนี้หน่อย จนบางร้านในสำเพ็งจดประทัดยิดร้าน
เพราะลูกค้าไม่มีเล่นเวลาหวนสว่างแล้ว ถามดูถึงรู้ว่าเย็นเวลา
๔ นาฬิกา เนื่องจากเย็นวันสุดท้ายของงาน พวกจีนจึงจด
ประทัดไหว้เจ้าแล้วก็เลิกร้าน ข้าพเจ้ากับเพื่อนจึงรีบออกมาจาก
ในงานขึ้นรถกลับบ้าน เพราะรู้ว่าทางบ้านต้องเย็นห่วง เพราะ
ไม่เคยเที่ยวดึกเช่นนี้มาก่อน

ครั้นมาถึงบ้านหวนสว่าง ได้ทราบว่าทั้งพ่อและแม่ไม่ได้
หลับนอนตลอดคืน นั่งคอยเวลากลับของข้าพเจ้าด้วยความเย็น
ห่วง และได้ว่ากล่าวติเตียนที่ข้าพเจ้าเที่ยวสนุกสนานจนลืม
บ้าน ไม่รู้ว่าพ่อแม่เย็นห่วงเพียงไร คอยแล้วคอยอีกไม่ได้นอน
ตลอดคืน ข้าพเจ้ารับผิดกับท่านที่เที่ยวเพลินแต่ในใจข้าพเจ้า
อดนึกไม่ได้ว่า คนอยู่บ้านไม่ควรจะเย็นห่วงคนไปเที่ยวสนุก
สนาน ถ้าเย็นข้าพเจ้าก็จะนอนให้สบายไม่ต้องเย็นห่วง แต่ก
ไม่ได้พูดอะไรออกมา เพียงแต่เข้าห้องล้มตัวลงนอนหลับไป
เพราะความเพลียและอดนอน

ครั้นเหตุการณ์เหล่านั้นได้มาถึงตัวข้าพเจ้าแล้ว ข้าพเจ้า
จึงได้สำนึกถึงตัวเอง ความรักและความเย็นห่วงของพ่อแม่มี

ต่อลูกนั้นมีมากเพียงไหน ก่อนข้าพเจ้าไม่เคยนึกไม่เคยสนใจเลย ขณะนี้ข้าพเจ้ารู้แล้ว แต่เด็กวัยรุ่นยังไม่รู้เพราะไม่สนใจ ไม่มีทางจะรู้ได้ว่า ความรักของพ่อแม่นั้นลึกซึ้งเพียงไร จนกว่าจะได้ตำแหน่งเป็นพ่อแม่ เมื่อนั้นแหละจะต้องกลับมาหวนคิดถึงความรักของพ่อแม่ เมื่อนึกถึงน้ำใจน้ำตาจะไหลออกมาให้ได้ ความรักของพ่อแม่นั้นบริสุทธิ์สุขุมและอบอุ่น แม้จะไม่แสดงออกมาก็ฝังไว้ในส่วนลึกของหัวใจ แม้ลูกจะเป็นคนร้ายดีอย่างไรพ่อแม่ก็ไม่สามารถจะทอดทิ้งได้ ผิดกับความรักของหนุ่มสาว เป็นความรักที่สดชื่นหวานฉ่ำรักอย่างหลงไหลใฝ่ฝันปานจะกลืนเป็นความรักที่รุนแรง ครั้นความรักจืดจางหมดลงก็เกิดความชังขึ้นมาแทน แม้แต่หน้าก็ยังไม่อยากมองอยู่ใกล้ก็เหมือนอยู่ไกล ลืมความรักที่หวานชื่นซึ้งเคยมีมาแต่อดีตทั้งสิ้น บางรายในที่สุดก็ประหัตประหารถึงแก่ชีวิตก็มี ความรักของพ่อแม่สุขุม แม้จะมีการดุด่าเฆี่ยนตีบ้างก็เป็นความหวังดี ไม่มีความอาฆาตมาดร้ายแค้นเคืองอยู่ในใจของพ่อแม่ แม้ลูกจะผิดก็ให้อภัย บางครั้งเสียสละยอมพลีชีวิตเพื่อลูก สุดที่จะหาความรักอันใดมาเสมอเหมือนได้ยากยิ่ง ความ

คิดและเงียบสงัดทำให้จิตใจหวนไปนึกถึงแต่ชีวิตเก่าๆ อันเป็นความหลังที่ได้ผ่านมาแล้ว

ข้าพเจ้าต้องตื่นจากภวังค์ ได้ยินเสียงบุตรข้าพเจ้าเข้ามาในบ้าน พร้อมด้วยใบหน้าอันยิ้มแย้ม กล่าวกับข้าพเจ้าว่า

"พ่อยังไม่นอนหรือครับ"

"พ่อกำลังคอยเธอ"

แกพูดขึ้นด้วยกิริยาร่าเริงว่า

"โชคดีครับพ่อ ขืนอาจารย์ห้ามไม่ให้มอมเหล้าน้องใหม่เหมือนขืนแล้วๆ มา ผมเลยรอดตัว ไม่ต้องคอยหลบหลีก"

ข้าพเจ้าก็พลอยโล่งใจ เมื่อทราบว่าสถาบันแห่งนี้งดการมอมเหล้า ไม่เหมือนอย่างก่อนๆ ข้าพเจ้าคิดว่าถ้าขืนต่อไปงดการมอมเหล้าก็จะเป็นที่พอใจสำหรับผู้ปกครองที่ไม่ชอบให้บุตรหลานดื่มเหล้า เช่นข้าพเจ้าเป็นต้น สำหรับผู้ที่ถือคติว่า ลูกผู้ชายต้องดื่มเหล้าเป็นคงจะไม่พอใจเพราะจิตใจคนเราไม่เหมือนกัน ในสิ่งเดียวย่อมมองกันไปคนละแง่ทั้งดีและร้าย หากว่าสถาบันแห่งนี้จะมีประเพณีนี้ขึ้นอีก ก็ขอให้เป็นแต่เพียงให้พวกน้องใหม่สมัครใจเองไม่ควรบังคับให้ดื่ม เพราะบางคน

ไม่ต้องบังคับก็อยากอยู่แล้ว ข้าพเจ้าคิดว่าจะเป็นการยุติธรรม
ค่อสำหรับผู้ที่อยากดื่มและไม่อยากดื่ม ข้อความที่ข้าพเจ้าเขียน
ขึ้นนี้ หากจะเป็นที่กระทบกระเทือนผู้ใดบ้าง ข้าพเจ้าต้องขอ
อภัยมา ณ ที่นี้ด้วย

เสียสัตย์

วันหนึ่งเมื่อปลาย พ.ศ. ๒๕๐๒ มีเพื่อนผู้หนึ่งมาหาข้าพเจ้า เพื่อนผู้นั้นได้ไปประกอบอาชีพอยู่ต่างจังหวัด นานทีปีหนจึงจะได้เข้ามาธุระในกรุงเทพฯ เลยถือโอกาสมาเยี่ยมข้าพเจ้าในฐานะที่ชอบพอรักใคร่คิดถึงและจากกันไปนาน เราคู่ใจที่ได้พบกันสนทนาตามอัธยาศัยไต่ถามทุกข์สุขซึ่งกันและกัน หลังจากสนทนาเรื่องอาชีพ ทุกข์สุขและดินฟ้าอากาศกันพอสมควรแล้ว เพื่อนผู้นั้นพูดว่า

"มีเรื่องเศร้าใจเกิดขึ้นสดๆ ร้อนๆ ต่อหน้า ผมอยากจะเล่าให้คุณฟัง บางทีเรื่องนี้อาจเป็นคติเตือนใจแก่บุคคลทั่วไปและผู้ที่มีอาชีพอย่างเดียวกัน อย่าให้เกิดเหตุเป็นประวัติศาสตร์ซ้ำรอยไม่รู้จักสิ้นสุด"

เรื่องของเขานั้นมีดังนี้

"สถานที่ผมอยู่นั้นห่างไกลจากตัวจังหวัด เป็นหมู่บ้านที่อยู่ในป่าใกล้ลำน้ำ มีโรงเลื่อยจักร และมีตลาดเล็กๆ สมกับ

สภาพของบ้านป่า ชาวบ้านนั้นส่วนมากมีอาชีพทำไม้และเป็นกรรมกรรับจ้างแรงงาน บ้างก็มีช้างไว้สำหรับรับจ้างลากจูงไม้ซุง แม้เวลานี้ความเจริญทำให้มีรถบรรทุกและรถแทรกเตอร์ลงลากจูง เครื่องยกกว้านและเครื่องทุ่นแรงอื่น ๆ มากมายก็ดี แต่ช้างก็ยังเป็นสัตว์ที่จำเป็นจะต้องใช้งาน เพื่อประโยชน์จะขาดเสียมิได้ ฉะนั้นที่ผมอยู่จึงมีช้างสำหรับใช้งานจำนวนไม่น้อย ช้างเหล่านั้นผู้ใช้การได้ดี ทั้งยังรู้เวลาทำงานและเวลาพักรักษาเวลาได้เที่ยงตรง โดยถือเอาเสียงหวูดสัญญาณของโรงเลื่อย บอกเวลาทำงานและพักงานและเลิกงานเป็นสำคัญ วันนั้นเผอิญผมอยู่ในที่นั้นด้วย จึงเห็นเรื่องราวได้ตลอด คือมีควาญช้างคนหนึ่งรับเหมาขนไม้ซุงซึ่งกองไว้ใกล้ ๆ กับโรงเลื่อยขนลงไปไว้ที่ท่าน้ำ เพื่อรอเวลาน้ำมากจะได้ผูกแพล่องต่อไป แกเริ่มใช้ช้างลากจูงไม้ซุงกองนั้นตั้งแต่เช้าจนถึงเวลาเที่ยงยังคงเหลืออีก ๒ ต้นก็จะหมดกอง ก็พอดีสัญญาณทางโรงเลื่อยดังขึ้น หมายถึงเวลาเที่ยงเป็นเวลาที่หยุดพัก ควาญผู้นั้นไสช้างขึ้นจากท่าน้ำพอดี แล้วไสช้างให้เข้าไปที่กองซุงแต่ช้างนั้นจะยังอยู่ไม่ยอมเดินเข้าไป เพราะถือเป็นเวลาเที่ยงสำหรับพักผ่อน ช้างอื่น ๆ พากันหยุดพัก ควาญได้นำไปใต้ร่มไม้ใหญ่ให้หญ้าให้น้ำที่เคยปฏิบัติกันมา พวกกรรมกรต่าง

ก็ไปหาที่ร่มไม้แล้วก็แก้ห่อข้าวออกมานั่งรับประทานกัน บ้างก็สรวลเสเฮฮาหยอกล้อซึ่งกันและกันตามประสาของผู้ใช้กำลังเป็นแรงงาน ไม่ต้องมีภาระหนักใจรับผิดชอบในสิ่งใดทั้งสิ้น ส่วนควาญช้างผู้ขยันเห็นช้างชะงักไม่ยอมเข้าไปก็พูดขึ้นว่า

"อ้ายเพื่อนยาก ลากลงไปตีนท่าอีกสักต้นเถิดแล้วค่อยพักผ่อนกินหญ้ากินน้ำ คงไม่เสียเวลามากนัก"

เมื่อช้างได้ยินดังนั้น ก็ยอมตรงเข้าฉุดลากซุงลงไปท่าน้ำต่อไป พวกเพื่อน ๆ ควาญช้างและกรรมกรที่นั่งพักรับประทานอาหารอยู่ ต่างก็นึกว่า วันนี้ทำไมทั้งช้างและคนช่างขยัน แล้วก็ตะโกนล้อเลียนเล่นขัน ๆ แกมตลกพากันหัวเราะสนุกสนาน เมื่อช้างขนซุงลงไปท่าเสร็จเรียบร้อยแล้ว ควาญก็ไสช้างขึ้นมาทางเก่า เพื่อจะนำช้างไปพักใต้ร่มไม้ครั้นผ่านกองซุงเห็นยังเหลืออีก ๑ ต้นก็ไสช้างตรงเข้าไปแล้วพูดว่า

"มันเหลืออยู่ต้นเดียวเท่านั้นทิ้งไว้ทำไม ทำเสียให้มันเสร็จเรียบร้อย ข่ายจะได้ทำงานอื่นต่อไปไม่ต้องเสียเวลา"

แต่คราวนี้ช้างไม่ยอมทำงาน ดื้อนิ่งยืนเฉยหูกางอยู่ ควาญเห็นเช่นนั้นก็มีความโกรธ ร้องด่าไปหลายคำล้วนแต่คำหยาบ ๆ แถมยังว่า

"อ้ายมึงนี่มันสันดานขเกยะและจองหอง ซุงเพียงต้นเดียวแค่นมึงจะทำให้เสร็จก็ไม่ยอมทำ มึงคอยดูกูจะให้มึงอดหญ้าอดน้ำ มึงจะลองดีกับกูก็ให้รู้ไป"

ว่าแล้วก็จะเอาชนะช้างให้ได้ พลางเอาขอสับแล้วเอาซ่นเท้ากระทุ้งหูสองข้าง

ช้างนั้นเมื่อเห็นควาญโกรธ ก็ยอมตรงเข้าไปฉุดลากไม้ซุงต้นสุดท้ายลงไปท่าน้ำแต่โดยดี ถึงกระนั้นยังไม่เย็นที่พอใจของควาญ แกบ่นด่าไปตลอดทาง

ครั้นถึงท่าริมน้ำ ช้างก็วางซุงลงเรียบร้อย แล้วก็ใช้งวงตวัดขนบนหลังรัดตัวควาญซึ่งไม่ทันรู้ตัว และกำลังบ่นอย่างคนปากอยู่ไม่สุข แล้วจับฟาดลงกับพื้นริมตะลิ่งท่าน้ำขาดใจตายทันที ท่ามกลางของหมู่กรรมกรที่คอยผูกแพไม้ซุงและพวกล่องแพ ต่างก็เห็นเหตุการณ์โดยตลอด แต่ไม่สามารถจะเข้าช่วยแก้ไขได้ทันท่วงที เพราะมัวตกตะลึง และไม่นึกว่าเหตุร้ายแรงจะเกิดขึ้น

ช้างนั้นเมื่อจับควาญฟาดลงมาถึงแก่ความตายแล้ว เหมือนจะรู้สำนึกตัวได้ จึงตรงเข้าไปยืนเอาขาทั้งสี่คร่อมศพไว้น้ำตาไหลพราก พลางส่ายหัวอยู่ไปมา เหมือนจะรู้ความผิดที่ตัวได้กระทำลงไป และน้ำตาไหลคร่ำครวญอาลัยควาญซึ่งเป็นคู่ทุกข์

คู่ยากกันมาแต่เก่าก่อนต้องมาดับชีพลงเพราะอารมณ์โกรธของตนเพียงวูบเดียว

ข้าพเจ้าฟังเพื่อนเล่าแล้วก็พลอยสลดใจไปด้วย มานึกและคิดว่าแม้แต่ช้างซึ่งเขลาเพียงแต่สัตว์เดียรฉานยังรู้จักโกรธในเมื่อมนุษย์ผู้ซึ่งเจริญแล้ว ไม่รักษาคำพูดเอาแต่ประโยชน์ของตัวเองเป็นใหญ่ ไม่ยอมเห็นอกเห็นใจช้าง ซึ่งเป็นสัตว์ที่นำผลประโยชน์มาให้ สัญญาจะให้พักก็ไม่ให้ตามสัญญา ครั้นช้างจะไม่ยอมทำตามก็มีอารมณ์โกรธ ไม่นึกถึงเหตุผล และคำที่ตัวพูดไว้ ดูถูกว่าช้างเป็นสัตว์ที่อยู่ใต้อำนาจของตน จะทำอะไรก็ทำตามชอบใจ ขาดความเมตตาปราณี จึงต้องจบชีวิตอย่างน่าเอ็นจอนาถใจ

เมื่อหวนมานึกถึงมนุษย์เราทุกวันนี้ มีจิตใจเสื่อมทรามลงมิใช่น้อย มีข่าวฆ่าฟันกันตายในหน้าหนังสือพิมพ์มากมายเหลือที่จะจดจำไว้ได้ เกือบจะเป็นข่าวธรรมดา ผิดกับสมัยก่อนนานทีหนกว่าจะมีข่าวฆ่ากันตาย เห็นจะเป็นเพราะสมัยก่อนคนกลัวบาปและมีสัตย์มากกว่าคนสมัยนี้ แต่คนสมัยนี้ส่วนมากมีแต่คำพูดไม่แน่นอน พูดกลับไปกลับมามีแต่ความหลอกลวง ไม่รักษาคำพูด ไม่มีศีลสัตย์ไม่มีความอายต่อบาป แม้แต่ช้างซึ่งเป็นสัตว์ที่ไร้เดียงสากยังมีความโกรธแค้นอาฆาตจนทนไม่

ไหว ต้องสังหารควาญช้างถึงแก่ความตายเช่นในเรื่องนี้ หาก มนุษย์เรายังมีชีวิตจิตใจเสื่อมทราม ไม่รักษาความสัตย์ เอาแต่อารมณ์ของตนเป็นใหญ่ เห็นประโยชน์ของตนสำคัญกว่าสิ่งอื่น ขาดความเมตตา คนผู้นั้นย่อมจะมีแต่ศัตรูมากกว่ามิตร และชีวิตย่อมจะไม่ยั่งยืนเหมือนผู้ที่มีจิตใจบริสุทธิ์รักษาสัตย์ เห็นอกเห็นใจมีจิตเมตตารู้ให้อภัย คนผู้นั้นย่อมจะมีแต่มิตรปราศจากศัตรู และภัยอันตรายจะไปไหนก็ไม่ต้องหวาดระแวงคอยระวังภัย นกเป็นรางวัลชนหนึ่งของผู้ที่ประพฤติแต่กรรมดี ที่ตาเห็นในชาตินกคอ “ความสบายใจที่ปราศจากศัตรู”

คนบ้านนอก

เช้าวันหนึ่ง ข้าพเจ้าหยิบหนังสือพิมพ์รายวันขึ้นมาอ่านก่อนที่จะรับประทานอาหาร ได้เห็นข่าวประจำวันที่น่าสนใจมีชื่อของบุคคลผู้หนึ่ง ข้าพเจ้าเคยรู้จักมาก่อน ถูกนำมาเป็นข่าวในเรื่องจ่ายเช็คไม่มีเงินในธนาคาร เจ้าทุกข์ได้แจ้งให้ทางตำรวจจัดการ.....ฯ ข้าพเจ้ารู้สึกสลดใจมาก เพราะเมื่อประมาณปีเศษมาแล้ว นับย้อนหลังจากเช้าวันนั้น ข้าพเจ้าได้รับเชิญไปรับประทานอาหารที่บ้านของชายผู้เป็นข่าวนี้ จำได้ว่าวันนั้นไปถึงในเวลา ๑๘.๐๐ น. มีแขกซึ่งได้รับเชิญมาก่อนหน้าข้าพเจ้าทั้งหญิงชายประมาณ ๘—๙ คน งานนี้เจ้าภาพไม่ได้บอกว่าเป็นงานอะไร ผู้รับเชิญจึงจัดของขวัญไม่ถูก ฉะนั้นส่วนมากจึงไม่มีอะไรติดมือไป เพียงแต่ไปร่วมรับประทานอาหารตามธรรมดา แต่ก็มีผู้เอาช่อดอกไม้งาม ๆ สำหรับยกแจกันและกระเช้าดอกไม้หลากสีไปด้วยหลายท่าน

เจ้าของบ้านซึ่งเป็นผู้กว้างขวางและมีใจนักเลงผู้หนึ่งตามที่รู้กันทั่วไปว่ายังเป็นโสดอยู่ ในจำนวนแขกนี้เป็นสุภาพ

สตรีทั้งสาวสวยและไม่สวยอีกหลายคน มีทีข้าพเจ้าเคยรู้จัก
และไม่เคยรู้จัก คิดว่าในจำนวนหญิงสาวเหล่านี้คงจะมีคนใด
คนหนึ่งต้องเป็นคู่หมายของเจ้าบ้านรวมอยู่ด้วย

เมื่อข้าพเจ้าได้รับคำแนะนำให้รู้จักกับแขกอื่น ๆ ทั้งชาย
หญิงที่ยังไม่เคยรู้จักกันมาก่อนโดยทั่วถึงกันแล้ว เราก็ได้ร่วม
สนทนากันด้วยอัธยาศัยไมตรี บางคนก็ดื่มสุราพลางคุยพลาง
อย่างสนุกสนานเป็นกันเอง ข้าพเจ้าแม้จะไม่ดื่มสุรา แต่ก็เข้า
กับพวกที่ชอบดื่มได้เป็นอย่างสนิทสนม

จนกระทั่งจวนพลบค่ำมีหญิงชราผู้หนึ่งปรากฏตัวมาในบ้าน
สังเกตได้ว่าเป็นชาวชนบททั้งกิริยาท่าทางและเครื่องแต่งกาย
แก่หวชะลอมใส่ของทั้งสองมือมีสีหน้าและกิริยาตื่นเต้นน้อย
เมื่อเห็นมีแขกมากหน้าหลายตาอยู่บนบ้าน ทำให้แกชะงักแล้ว
เดินเลียงเลาะข้างบ้านมุ่งตรงไปบ้านคนใช้ซึ่งอยู่ข้างครัวห่าง
จากตัวบ้านทางด้านหลัง

มีเพื่อนผู้หนึ่งถามเจ้าบ้านว่าใครมาหา เจ้าบ้านบอกว่า
เป็นญาติของแม่ครัว แม้คำพูดและกิริยาที่ตอบจะไม่สนใจ
ต่อหญิงชราผู้เป็นญาติของแม่ครัวผู้นั้นก็จริง แต่สังเกตเห็นว่า
เจ้าบ้านได้แฝงความไม่พอใจในสีหน้าอย่างชัดเจน

จากนั้นทุกคนรวมทั้งข้าพเจ้าก็ไม่ได้สนใจกับหญิงชราคนนั้นต่อไปอีก

เราคงสนทนาสรวลเสเฮฮากันต่อไป . สุราผสมกับโซดาแก้วแล้วแก้วเล่า ความสนุกสนานเพิ่มพูนขึ้นตามจำนวนสุราที่หมดลงไป เสียงพูดคุยหรือหยอกล้อดังขึ้นเสียงหัวเราะที่ประหยัดและอดออมอยู่เมื่อแรกก็ค่อยระบายออกจะผาดโผนเพิ่มขึ้น บางคนก็พูดล้อเลียนหยอกเย้าสุภาพสตรีอย่างสนิทสนมความเกรงอกเกรงใจซึ่งกันและกันดูเหลือน้อยเต็มที อาหารหนักยังไม่ทันยกมาตั้งโต๊ะ พวกแขกนั่งดื่มต่างก็มีนเมาไปตาม ๆ กัน ต่างผลุดลุกผลุดนั่งร้องรำทำเพลงไป ตามภาษาคนที่ตกอยู่ในอำนาจน้ำเมา ขณะนั้นเองที่ข้าพเจ้าสังเกตเห็นว่าเจ้าบ้านได้ลุกหายไปจากที่นั่น ตามความเข้าใจนึกว่าเขาคงจะเข้าไปสั่งงานบางอย่างในเรื่องอาหาร

เป็นการยั่งเยิญอย่างที่สุด ที่ข้าพเจ้าต้องการเข้าห้องน้ำปรากฏว่าห้องน้ำบนบ้านมีห้องเดียวมีสุภาพสตรีผู้หนึ่งไปอยู่ก่อนข้าพเจ้าคอยอยู่ครู่ใหญ่จนไม่สามารถจะทนรอต่อไปได้ ข้าพเจ้าจึงรีบลงจากบ้านเพื่อไปหาที่ลับตาพอถ่ายเบาได้ เดินไปหาที่หลายแห่งก็ไม่พ้นแสงไฟจากบ้านใหญ่ได้เลย จึงแอบไปเดินทางด้านหลังครัวเห็นเป็นที่ลับตาและมืดพอสมควร . ทันใดนั้น

ข้าพเจ้าก็ได้ยินเสียงคนพูดคุยกันในห้องคนใช้ข้าง ครัวเป็นเชิงต่อว่าต่อขานกัน ออกจะเสียกิริยาที่ข้าพเจ้าไปได้ยินเข้าโดยไม่ตั้งใจ

เสียงหนึ่งข้าพเจ้าจำได้ว่าเป็นเสียงของเจ้าบ้าน เสียงนั้นไม่ค่อยดังนัก แต่ก็ได้ยินถนัดชัดเจนซึ่งทำให้ข้าพเจ้าสะดุ้ง

"ฉันบอกแม่กครั้งแล้วว่าอย่ามา นี่แม่ตั้งใจจะมาฉกหน้าฉันหรอ? ดูสิ แขกมาเต็มบ้าน รู้หรือเปล่า ล้วนแต่ผู้ดีมีเกียรติทั้งนั้น แม่ไม่ไว้หน้าฉันบ้างเลย ทำให้ฉันต้องอับอายขายหน้าแขกเท่าไหร่ ต่อไปใครเขาจะนับถือฉัน"

เสียงหญิงชราพูดสั่นเครือ เหมือนจะร้องไห้ว่า

"โธ่! นี่แกถือเอาเป็นความผิดกับแม่ใหญ่โตถึงเพียงนี้เทียวหรือ มีแม่ที่ไหนบ้างจะฉกหน้าลูกอย่างที่แกว่า"

เสียงนั้นแสดงความน้อยใจแกมสะอื้น ข้าพเจ้าเองก็สะเทือนใจไม่น้อย

เสียงเจ้าบ้านพูดว่า

"ฉันไม่รู้ละ แต่แม่ทำอย่างนี้มันเสียหายกับฉัน"

เขาพูดเสียงกระโชกกระชากราวกับคุณเด็กคนใช้

"ถ้าฉันไม่สั่งไว้ก่อนจะไม่ว่าเลย แม่ลองดูตัวของแม่เองซิ ดูได้รึ แต่งเนื้อแต่งตัวเหมือนกับตัวอะไรอย่างนี้แล้วเพื่อนฝูงแขกเหรอทำไมเขาจะไม่ดูถูกฉัน"

เสียงหญิงชราสะอื้นก เสียงนั้นพลอยขาดลงไปในหัวใจข้าพเจ้าด้วย

"แกพูดอย่างนี้แม่เสียใจ แม่ไม่รู้เลยจริง ๆ ว่ากำลังมีงาน คิดถึงลูกแม่ก็มาหา กลับเป็นความผิดไปเช่นนี้ได้".....

เสียงของหญิงชราขาดหายไปในลำคอ แล้วก็มีเสียงสะอึกสะอื้นร่ำไห้

ข้าพเจ้าไม่สามารถที่จะทนฟังเสียงนั้นต่อไปได้ ความรู้สึกเต็มไปด้วยความปวดร้าวและเศร้าใจ นกเห็นอกเห็นใจหญิงชราผู้เป็นแม่ยิ่งนักอดคิดไม่ได้ว่าแกคงจะตามใจลูกชายจนเคยตัว และนกชังเจ้าบ้านที่ใช้กิริยาอันไม่สมควร ไม่เคารพต่อผู้บังเกิดเกล้า ส่อให้เห็นว่าปราศจากความกตัญญูรู้คุณ

ข้าพเจ้ารินผละจากที่นั้นไปด้วยอารมณ์อันขุ่นหมอง ขนขบข้านรวมกับแขกที่กำลังสนุกสนานเฮฮากันตามภาษาคนเมาและไม่เมาปนกัน อีกครู่ใหญ่เจ้าบ้านก็กลับขึ้นมาด้วยสีหน้าอันยิ้มแย้มชื่นบานเป็นที่สนิทเสน่หาสำหรับคนอื่น *แต่สำหรับข้าพเจ้า?.....* *รู้สึกเหมือนว่ามองทะลุเข้าไปภายในเห็นจิตใจของ*

ผู้นี้ได้ดีกว่าแขกที่รับเชิญมาทุกคน ข้าพเจ้าไม่อาจทนอยู่ได้ จึงขอตัวลากลับก่อน . แม้ว่าจะยังไม่ถึงเวลาอาหารก็ดี การทักทวงเหน็บแหนมรังของเพื่อน ๆ รวมทั้งเจ้าบ้านก็ไม่สามารถเปลี่ยนใจข้าพเจ้าได้ เพียงข้อแก้ตัวสั้น ๆ และง่าย ๆ ที่ข้าพเจ้ายินกรานไว้ว่ารู้สึกไม่ค่อยสบายต้องขอตัวกลับก่อน ช่วยให้ปลีกตัวกลับก่อนได้โดยไม่ยากนัก . ; และความจริงก็ไม่สบายจริง ๆ แต่ไม่ใช่ทางร่างกาย... แต่เป็นทางจิตใจ จึงอยากปลีกตัวให้ห่างไกลพ้นไปจากกลิ่นไอของผู้ไม่มีความเคารพกตัญญูต่อผู้บังเกิดเกล้าของตนเอง ! !

บัดนี้ชายนั้นมาเป็นข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ เมื่อหวนคำนึงถึงเรื่องเก่า ๆ แล้วก็อดสลดใจไม่ได้ หลังจากนั้นไม่กี่วันได้พบเพื่อนผู้หนึ่ง ซึ่งคุ้นเคยกับชายผู้นั้นมาก ข้าพเจ้าจึงถามว่าข่าวหนังสือพิมพ์รายวันลงนั้นเป็นความจริงเพียงไร

จากเพื่อนผู้นั้นก็ได้ทราบว่า เมื่อเจ้าหน้าที่ได้ขอให้ทางการตำรวจขับกุม..... ชายผู้นั้นก็ให้คนไปส่งข่าวถึงมารดาซึ่งอยู่ต่างจังหวัด หญิงชราผู้เป็นมารดาเมื่อทราบข่าวร้ายเกิดขึ้นกับบุตรชายก็ตกใจ เป็นทุกข์เป็นร้อนเพราะเรื่องเกี่ยวแก่คดีอาญา ด้วยความรักลูกถึงแม้จะรู้ว่าลูกนั้นขาดความเคารพกี

ตัดไม่ขาด นำทรัพย์สินเท่าที่มีอยู่ไปจำหน่ายหรือจำนองรวบรวมเงินมาช่วยลูกชายให้พ้นจากข้อหาของเจ้าหน้าไป ทำให้อดคิดไม่ได้ว่า พ่อแม่นั้น แม้จะโกรธแสนโกรธ เมื่อรู้ว่าลูกตกอยู่ในอันตรายจะเป็นจะตายร้ายดีอย่างไร ก็ไม่สามารถทอดทิ้งดูดายอยู่ได้ ต้องพยายามช่วยเหลือสุดความสามารถยามเมื่อลูกมีความสุขสนุกสบายพร้อมด้วยเพื่อนฝูงหญิงชาย พ่อแม่ไม่ได้ร่วมความสุขสนุกสนาน แต่เมื่อลูกเกิดได้รับทุกข์ได้รับความลำบากขึ้นมา พ่อแม่ต้องร่วมรับทุกข์ไปกับลูกด้วย ข้าพเจ้าคิดว่าชายผู้นี้จะสำนึกถึงสิ่งที่ได้ทำกับหญิงชราผู้มารดามาแล้ว และน่าจะเห็นหัวอกของแม่ที่รักลูก เสียสละเพื่อลูก กลับใจเคารพบูชาพระคุณของแม่ต่อไป

หลงอ่านข่าวหนังสือพิมพ์และพบข่าวหญิงชราผู้เป็นมารดาซึ่งช่วยบุตรให้พ้นจากข้อหา เรื่องนี้รบกวนจิตใจให้ข้าพเจ้ารู้สึกเศร้าสลดอยู่หลายวัน ทำให้หวนระลึกถึงชีวิตอดีตเมื่อกำลังอยู่ในวัยเรียน เหตุการณ์ซึ่งเกิดขึ้นตั้งสมัยพระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๖ นั้น จะผ่านพ้นมานานแล้วก็ดี แต่เมื่อนึกถึงสิ่งดีงามที่ล่วงเลยมาแล้วหัวใจก็ชุ่มชื่นขึ้นอย่างประหลาด.....

บรรยากาศในสมัยนั้นช่างเต็มไปด้วยคนดีมีศีลธรรม มีความเคารพผู้หลักผู้ใหญ่ มีความกตัญญูต่อบิดามารดา ครูบาอาจารย์ มีความเสียสละ อดทน ยิ่งนักยิ่งมองเห็นภาพในอดีตอันสดชื่นในครั้งนั้นเหมือนความฝันที่ได้ผ่านพ้นไปใหม่ๆ ทำให้จิตใจแช่มชื่นแจ่มใสในความทรงจำของข้าพเจ้าอย่างไม่รู้ลืม

ในครั้งนั้น ข้าพเจ้ายังเป็นเด็กนักเรียนสวมหมวกฟางนุ่งกางเกงคำสั้น ใส่เสื้อคอบีดมีขอเกี่ยวใช้ลูกกระดุม ๕ เม็ด ทองเหลืองกลมขัดเป็นเงา ส่วนรองเท้านั้น บางครั้งก็สวม บางครั้งก็เดินเท้าเปล่าไปโรงเรียน ที่โรงเรียนมีเพื่อนสนิทร่วมห้องเรียนคนหนึ่ง อายุแก่กว่าข้าพเจ้า ๓ ปี มาจากต่างจังหวัด ขอเรียกชื่อสมมติของเขาว่า "ขวัญ" การที่ขวัญมีอายุแก่กว่าข้าพเจ้า ๓ ปี แต่มาอยู่ห้องเดียวกันก็เนื่องจากขวัญเป็นบุตรคนโตของบิดา ต้องช่วยทำงานทางบ้านเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงของพ่อ ฉะนั้นจึงต้องรอให้น้องชายโตขึ้นมาพอทำงานแทนได้จึงได้เข้ามาเรียนในกรุงเทพฯ ขวัญต้องเสียเวลาการเล่าเรียนไปด้วยประการฉะนี้ เมื่อเข้ามาเรียนกรุงเทพฯ นั้นได้มาอาศัยอยู่กับพระวัดซึ่งไม่ไกลจากโรงเรียนนัก

ขวัญเป็นเด็กบ้านนอกที่มีอัธยาศัยและอารมณ์ดี ใจคอเยือกเย็นและหนักแน่น เมื่อเข้ามาเรียนใหม่ ๆ รู้สึกเคอะเขินสำเนียงพูดก็แปร่ง ๆ เหน่อ ๆ เหมือนชาวชนบททั่ว ๆ ไปในเวลานั้น แต่สำหรับสมัยนี้สำเนียงเช่นนั้นไม่ค่อยได้ยินเนื่องจากการศึกษาและการคมนาคมสะดวก เพื่อนนักเรียนทั้งเรียกกันล้อเลียนเอาะเยอะต่าง ๆ นา ๆ เพราะเห็นเป็นตัวตลกว่า "อ้ายบ้านนอก" บ้าง "อ้ายควายไถนา!" บ้าง ฯลฯ ขวัญก็ไม่ถือโกรธ และไม่โต้ตอบให้มากความ การล้อนั้นจึงไม่เกิดรสชาติสนุกอย่างไรขึ้น เพราะเป็นการล้อข้างเดียวนาน ๆ เข้าพวกที่ล้อกลัวจะเป็นบ้าไปฝ่ายเดียวเลยยอมแพ้หยุดไปเอง

เนื่องจากขวัญเป็นบุคคลสำคัญในเรื่องนี้ ข้าพเจ้าจึงใคร่จะนำประวัติของขวัญที่เข้ามาเรียนในกรุงเทพ ฯ เท่าที่ทราบมาเล่าให้ท่านผู้อ่านฟัง

ขวัญพักอยู่วัดกับพระภิกษุรูปหนึ่ง ซึ่งขวัญเรียกว่าหลวงอาทั้ง ๆ ที่ไม่มีความเกี่ยวพันทางวงศาคณาญาติกันเลย หลวงอาเป็นบุตรชายคนเดียวของคุณนายผู้มั่งคั่งเจ้าของนาที่บิดาของขวัญเช่าทำอยู่ เมื่อครั้งยังไม่ได้อุปสมบทก็เคยออกไปตรวจนาและเก็บค่าเช่าข้าวเป็นครั้งเป็นคราว หลวงอาเป็นผู้มี

จิตใจเมตตากรุณาโอบอ้อมอาริคนยากจนและมีศีลธรรม บาง
ครั้งเมื่อออกไปเก็บค่าเช่านา ลูกนาขอความกรุณาผ่อนผันว่า
ทำนาไม่ได้ผลเพราะฝนแล้ง ท่านไม่เคยพูดจาให้เจ็บใจหรือ
เร่งรัดเหมือนเจ้าของนารายอื่น กลับปลอบใจไม่ให้กังวลใน
เรื่องค่าเช่า ขอให้มีมานะทำต่อไปเมื่อได้ผลเมื่อไหร่ค่อยนำไป
ผ่อนให้ตามกำลัง ครั้งนั้นเองหลวงอาได้พบกับขวัญก็มีความ
พอใจเอ็นดูรักใคร่มาก เพราะขวัญเป็นเด็กขยัน ขวัญเล่าให้
ฟังว่าได้ยินพ่อปรารภว่าในชีวิตของพ่อไม่เคยเห็นใครมีน้ำใจดี
เช่นนี้เลย เมื่อได้ยินพ่อชมเชยหลวงอาก็รู้สึกเคารพบูชานิยม
ชมชอบความดีของหลวงอาซ่อนไว้ในใจตามประสาเด็ก

ครั้งหนึ่งพ่อของขวัญได้นำเงินค่าเช่านามาชำระที่บ้าน
ท่านในกรุงเทพ ฯ หลวงอาซึ่งยังไม่ได้บวชก็ได้ให้การต้อน
รับอย่างดี ไม่เหยียดหยามว่าเป็นลูกหนี้หรือลูกนา วาระนี้เอง
ที่ชีวิตของขวัญได้หันเข้าสู่ทางอันหัวเลยวหัวต่อโดยความกรุณา
ของหลวงอานั่นเอง ได้แนะนำให้บิดาของขวัญส่งลูกชายคน
โตมาเล่าเรียนในกรุงเทพ ฯ ท่านจะเป็นผู้ช่วยเหลืออุปการะ
ตามควร บิดาของขวัญเห็นการณ์ไกล จะส่งบุตรเข้ามาเรียน
กรุงเทพ ฯ ก็ไม่มีทุนทรัพย์ เมื่อมีผู้อุปการะให้เล่าเรียนก็ดีใจ

แต่ขวัญก็เป็นหัวแรงในการทำมาหากิน จึงชอผลัดให้ลูกคน
เล็กเติบโตพอช่วยงานได้เสียก่อน

ครอบครัวของขวัญมีกันเพียง ๓ คนพ่อลูก เพราะ
มารดาได้ถึงแก่กรรมตั้งแต่น้องชายยังเล็ก ๆ ขวัญเป็นหัวเรี่ยว
หัวแรงของพ่อ เมื่อน้องชายโตขึ้นพอช่วยทำนาได้แล้ว พ่อ
ก็พาขวัญมากรุงเทพ ฯ ตามที่สัญญาไว้เมื่อมาถึงได้ทราบว่า
หลวงอาได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุแล้ว จึงพากันไปหาท่านที่วัด
ขอฝากลูกเพื่อเข้าเล่าเรียนต่อไป หลวงอาต้อนรับด้วยความ
เต็มใจ จัดการให้ขวัญได้เข้าเรียนตามความประสงค์

ก่อนที่พ่อจะกลับไปบ้านนา ได้พร่ำสอนลูกชายให้เอาใจ
ใส่ในการเรียน ให้เคารพและเชื่อฟังคำสั่งของหลวงอา เพราะ
ท่านเป็นผู้มีพระคุณให้ทำตัวเป็นคนว่านอนสอนง่าย ไม่ละเลย
หน้าที่ปฏิบัติรับใช้ท่าน ความกตัญญูรู้คุณจะเป็นแรงกุศลส่งให้
ประสบความสำเร็จและรุ่งเรืองต่อไปในภายหน้า ขวัญเป็นเด็ก
รักว่านอนสอนง่าย เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำพ่อทุกอย่าง
จึงเป็นที่รักและเมตตาปรานีของหลวงอาตลอดจน พระสงฆ์ และ
ศิษย์วัดทั่วไป

เมื่อขวัญจากบ้านมาเข้าเรียน และ อยู่กับ หลวงอาที่ กรุง-
เทพ ฯ แล้วต่อมาความเป็นอยู่ของพ่อทางบ้านนาผิดเคืองลง

เพราะน้องชายขยันขันแข็งในการงานไม่เหมือนพี่ ทั้งพ่อก็มีอายุมากร่างกายทรุดโทรมกว่าแต่ก่อน จึงมีรายได้น้อยลง ฐานะตกอยู่ในระดับอัตคัด ขวัญรู้เรื่องก็ไม่สบายใจ ครั้นจะหันไปพึ่งหลวงอาท่านก็อยู่ในเพศสมณะสละหมดทั้งสิ้นในโลกียสมบัติ ในกุฏิของท่านไม่มีอะไรสะสมไว้ นอกจากเครื่องใช้ที่จำเป็นสำหรับสงฆ์ ถ้าท่านยังไม่ขวนขวายครอบครัวของขวัญก็คงไม่ลำบาก แต่พ่อของขวัญเป็นคนอดทนจึงมานะกัดฟันต่อสู้ไม่ท้อถอย เพื่อความเจริญก้าวหน้าของลูกในอนาคตเช่นเดียวกับพ่อทั่วทั้งหลาย

ชีวิตนักเรียนของขวัญในกรุงเทพ ฯ ดำเนินไปอย่างราบรื่น มีหลวงอาเป็นทั้งประคับประคองโพธิทอง นอกจากท่านจะได้ให้ความอุปการะเรื่องที่อยู่ทั้งกินและอดหนุนจนเจอตามฐานะของผู้ทรงศีลแล้ว หลวงอายังคอยอบรมสั่งสอนด้วยความเมตตาเอ็นดูปลูกฝังคุณธรรมอันดีให้เกิดขึ้นกับจิตใจของขวัญ เป็นต้นว่าให้รู้จักเคารพพ่อแม่และผู้มีคุณ ให้รู้จักอดทนและมีใจคอเยือกเย็นเอาชนะความชั่วด้วยความดี แม้ที่สุดจนให้ระพฤติตัวอยู่ในศีลธรรมเหล่านี้เป็นต้น

ข้าพเจ้าเชื่อว่าด้วยเหตุผลเหล่านี้เอง ที่ทำให้ขวัญมีนิสัยดี ใจคอเยือกเย็น มีความอดกลั้นต่อโทสะจริตได้อย่างน่า

สรรเสริญ หากเป็นเด็กอ่อน ถ้าตกอยู่ในสภาพเช่นขวัญได้รับแต่การดูหมิ่นเหยียดหยาม ล้อเลียนอยู่เสมอ น้อยคนนักที่จะอดกลั้นอยู่ได้ แต่ขวัญชนะด้วยความอดกลั้น นิ่งและให้อภัย จนต่อมาเป็นที่นับถือของนักเรียนทั่วไป นี่เป็นข้อที่ขวัญได้เอาชนะด้วยความดี

นิสัยของขวัญรักความสงบและยุติธรรม เคยมีอยู่ ๆ นักเรียนที่โตกว่ากำลังจะรังแกและข่มเหงเด็กที่เล็กกว่า ขวัญเป็นต้องเข้าไปห้ามปรามขอร้อง แต่โดยดีและไกล่เกลี่ยให้สงบเรื่องและได้ผลดี ทำให้เขากลายเป็นคนที่รักยกย่องและเกรงใจของเด็ก ๆ ซึ่งเป็นเพื่อนทุกคน มิใช่เพราะรูปร่างอันใหญ่โตแข็งแรงเช่นคนทำงานหนัก แต่ข้าพเจ้าคิดว่าคงเนื่องจากอัธยาศัยอันดี ใจอารีอารอบของเขามากกว่าเหตุอื่น แม้จะยากจนด้วยทรัพย์สินเงินทอง แต่ขวัญก็มีจิตใจอันงดงามเต็มไปด้วยศีลธรรม ซื่อสัตย์มั่นคงอยู่ในความกตัญญูกตเวที ที่ได้ถ่ายทอดจากหลวงอา

ข้าพเจ้ารักน้ำใจขวัญมาก เรามีความสนิทสนมกันยิ่งขึ้น สนิทกันมากกว่าคนอื่น ๆ ด้วยความดีของเขาตามที่กล่าวมาแล้วนั่นเอง ต่อมาข้าพเจ้าเรียกขวัญว่า "พ" และเรียกติดปาก

เรื่อยมาจนกระทั่งเราทั้งสองโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ มีงานอาชีพเป็นหลักฐาน

ระหว่างที่ยังเป็นนักเรียนอยู่นั้น พิขวัญเคยชมเชยยกย่องสรรเสริญคุณงามความดีของหลวงอาอยู่เสมอ จนทำให้ข้าพเจ้านึกบูชาเคารพท่านด้วยทั้งที่ยังไม่เคยพบเห็นมาก่อน และก็ไม่เคยได้ยินพิขวัญว่าใครไม่ดีเลย

วันหนึ่งขณะที่เป็นเวลาพักรับประทานอาหารกลางวัน นักเรียนต่างพากันเข้าไปในโรงอาหาร บางคนพอออกจากห้องเรียนได้ก็วิ่งออกหน้ารีบไปก่อน บางคนก็ลงไปเตะลูกยอลล์เล่นอยู่กลางสนามก่อนอาหาร ข้าพเจ้าเดินเข้าไปในโรงอาหารพร้อมกับพิขวัญ ที่มุมหนึ่งในโรงอาหารเห็นชายสูงอายุผู้หนึ่งนั่งชะเง้อมองไปตามกลุ่มนักเรียนเหมือนมองหาใครสักคนหนึ่ง สารรูปของชายผู้นั้นมอซอ ลักษณะท่าทางเป็นชาวชนบท เครื่องแต่งกายบอกให้รู้ว่ายากจนค่นแค้น

ทันใดนั้นเอง พิขวัญซึ่งเดินเคียงอยู่กับข้าพเจ้าเพื่อไปทานอาหารด้วยกัน พอเห็นชายผู้นั้นก็ผละรีบสาวเท้าตรงเข้าไปหาทันที

"พ่อ พ่อจ๋า"

พิขวัญย่อตัวกัมลงกราบบนตักชายผู้นั้น

"พ่อมาตั้งแต่เมื่อไหร่"

ข้าพเจ้าตามเข้าไปยืนดูอย่างตกตะลึง เพราะคาดไม่ถึงแม้นักเรียนอกเป็นจำนวนมากหยุดมองดูชายผู้นั้นหรือพ่อของพขวัญลูบศีรษะบุตรชายอย่างเอ็นดู ดวงตาทั้งสองของแกแจ่มใสขึ้น พขวัญก็กอดรัดไม่ห่างพ่อเลย เป็นภาพที่ก่อความรู้สึกสะเทือนใจ พร้อมกับนึกชมในความกตัญญูที่ได้เห็นบุตรผู้แสดงการวะต่อผู้บังเกิดเกล้า ต่อหน้าที่ผู้ได้ประสบ โดยมิได้นึกรังเกียจว่าพ่อแต่งกายเก่อยจะเป็นขอทาน เข้าไปกอดรัดด้วยความรักใคร่ด้วยใจในการพบครั้งนี้

"พ่อคิดถึงก็มาเยี่ยมลูก ไปที่วัดมาแล้ว หลวงอาท่านบอกให้มาที่นี่ พ่อจะต้องรีบกลับวันนี้ค้างไม่ได้"

แกหยุดมองหน้าลูกชายครู่หนึ่ง แล้วพูดต่อไปว่า

"ทิ้งอ้ายแดงให้อยู่บ้านคนเดียวไม่ค่อยไว้ใจ คำมีดอย่างไรก็ต้องกลับให้ถึงบ้าน หมู่นี้ทางบ้านขโมยควายกันชุมเรากมีอ้ายเผือกอยู่ตัวเดียว ถ้าโดนเข้ามันจะแย่เทียวลูกเอ๋ยพ่อนะหมดปัญญาแล้วไม่รู้จะหาเงินที่ไหนไปซื้อแทนอีกได้ ตั้งแต่เข้ามาอยู่กรุงเทพฯ แล้ว ทางบ้านหากินผิดเคืองเต็มที ทำไม่ค่อยพอกิน อ้ายแดงมันก็ยังเด็กนัก ทำงานได้ครึ่งเสียครึ่ง"

แกพรรณนาให้ลูกชายฟัง สีหน้าหม่นหมองลงกว่าเดิม ขณะนนพอดพขวัญเหลียวมาเห็นข้าพเจ้า จงแนะนำให้รู้จักว่าเป็นบิดา ข้าพเจ้ายกมือไหว้ด้วยความเคารพไม่ได้นึกรังเกียจอย่างไร เพราะข้าพเจ้ารักและนับถือพขวัญ คนเรามิได้เคารพกันที่เครื่องแต่งกายหรือรูปร่าง เราเคารพน้ำใจกัน แกยกมือข้างหนึ่งขึ้นรับไหว้

"ไหว้พระเถิดพ่อคุณ ขอให้พ่อจำเริญจำเริญเถิด"

ข้าพเจ้าเพียงก้มศีรษะรับคำพรนั้นไม่ทราบจะพูดอะไรต่อไป สายตาเหลือบไปเห็นป้าอมแม่ค้าขายข้าวแกงประจำโรงเรียน แกจ้องมองมาที่พขวัญและพ่อเม่าด้วยสายตาที่มแววของความพอใจอย่างเห็นได้ชัด แกยิ้มทั้งน้ำตาไหลซึมด้วยความชื่นชม ครูบางคนที่ผ่านมาก็หันมามองดูด้วยความเห็นใจ ข้าพเจ้าสังเกตดูไม่เห็นว่ามีใครแสดงท่าทางดูหมิ่นเหยียดหยามหรือรังเกียจเลย ที่พ่อของพขวัญเป็นคนยากจนพวกเพื่อนๆกลับเห็นใจและสงสารพขวัญมากขึ้น เมื่อพ่อลูกคุยกันอีกสักครู่ ชายผู้เป็นบิดาก็กลับไป

ตั้งแต่นนมาข้าพเจารู้สึกว่า พวกครูอาจารย์ต่างก็ให้ความกรุณาเห็นอกเห็นใจพขวัญมากขึ้น หาโอกาสให้รางวัล

ในการเรียนดี สอบดีเช่น ให้สมุดดินสอเป็นต้น แม้จะขนช้น
ก็ยังอุตส่าห์หาหนังสือเรียนมาให้ ทั้งนี้ข้าพเจ้าเองก็ไม่ทราบ
แน่ว่า เนื่องจากได้เห็นความกตัญญูต่อพ่อของพี่ขวัญ
หรือเป็นเพราะความหมั่นเรียน แต่พี่ขวัญก็เป็นผู้หมั่นอยู่
ในความเคารพยำเกรงครูบาอาจารย์ เมื่อถึงครูบาอาจารย์สมัย
นั้นบางท่านแล้ว ข้าพเจ้าก็อดนึกเคารพบูชาด้วยความจริงใจ
เสียมิได้ เพราะท่านเหล่านั้นเป็นผู้น่าเคารพบูชาจริง ๆ เท่าที่
ข้าพเจ้าได้เคยเห็นมา ท่านไม่เคยมีอคติต่อศิษย์คนหนึ่งคนใด
ใครเรียนดีท่านก็สนับสนุนให้ความรู้ สั่งสอนให้ไม่มีความ
เบื่อหน่าย ดวงหน้าของท่านก็ยิ้มแย้มอยู่เสมอ ทำให้ศิษย์
ทุกคนรักท่านอย่างฝังจิตฝังใจ บางครั้งท่านไม่ได้มาสอน
ดวงหน้าของศิษย์ก็เศร้าหมองไปตามกัน กลัวท่านจะเจ็บป่วย
หรือเป็นอะไรไปจนไม่สามารถมาสอนได้ เมื่อครูบางคนถูก
ย้ายหรือออกจากหน้าที่ไปเรากพากันอาลัย บางครั้งถึงร้องไห้
ก็มี นี่คือความรักที่ออกมาจากใจจริงของเด็ก ๆ ในสมัยนั้น
ความรักครูบาอาจารย์ รักโรงเรียน รักเพื่อนฝูง นี่เป็น
ความรักของเด็กเกือบทั่วไป พวกเราเคารพรักเพราะท่านไม่
เลือกชั้นวรรณะ ลูกคนยากคนจนคนมั่งมี เศรษฐีหรือผู้ม

อำนาจ ท่านให้ความรัก ความรักความเห็นอกเห็นใจเท่ากันหมด ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง ผิดท่านก็ทำโทษ ถูกท่านก็ชมเสมอหน้ากัน

ครั้งหนึ่ง ข้าพเจ้าถูกใช้ให้ไปในห้องอาจารย์ใหญ่ แต่ในห้องของท่านมีแขก ข้าพเจ้าต้องรออยู่ข้างนอกห้อง จึงบังเอิญได้ยินการสนทนาระหว่างอาจารย์ใหญ่กับแขกผู้มีเกียรติซึ่งข้าพเจ้ายังจำได้อย่างแม่นยำ ท่านผู้มีเกียรติกล่าวกับอาจารย์ใหญ่ว่า

"ผมได้ข่าวว่าที่โรงเรียนนี้ให้ความเสมอภาค ไม่ว่าลูกคนมีคนจนไพร่หรือผู้ดีเหมือนกันหมด ความจริงผมชอบวิธีนี้ โรงเรียนที่ถูกแล้วที่อบรมเช่นนี้ ผมจงอยากฝากลูกให้เข้าเรียนกับอาจารย์ ลูกคนจนซึ่งกำลังเรียนอยู่ในเวลานี้อาจเป็นผู้ยิ่งใหญ่ในอนาคตก็ได้ เด็กที่เรียกว่าลูกผู้ดีอาจตกยากในภายหน้าใครจะรู้ชะตาชีวิต จริงไหม ผมพูดอย่างนี้"

ข้าพเจ้าได้ยินอาจารย์ใหญ่ตอบว่า

"จริงครับ ใต้เท้าพูดถูก"

แขกของอาจารย์ใหญ่หัวเราะเสียงดังแล้วพูดว่า

"เราอย่าดูกันแต่เพียงวันนี้ ควรดูวันข้างหน้าด้วย อย่าไปนึกว่าลูดผมเป็นลูกเข้าคุณ ต้องเอาอกเอาใจมัน แม้มันจะ

ขเกียจครูก็ไม่ทำโทษ มันจะได้ใจนิกว่า บารมีพ่อมันคุมครอง ต่อไปมันก็ระยำ ขอให้อาจารย์เห็นมันเป็นเด็กธรรมดาแล้วผักมันให้ดี ผมอนุญาตให้เฆี่ยนตีสั่งสอนได้ ผมชอบให้มันสังคมเป็นเพื่อนกับเด็กทั่ว ๆ ไป ผมเองก็เคยเป็นเด็กวัดมาก่อนเหมือนกัน" ท่านพูดเสียงดังอย่างเปิดเผยและหัวเราะอย่างอารมณ์ดี

ข้าพเจ้าได้ยินคำพูดแล้วซาบซึ้งว่า ท่านผู้นี้มีจิตใจเที่ยงตรง มองเห็นการณ์ไกลจริง ๆ

ครั้งหนึ่งข้าพเจ้าจำได้ว่า มีเด็กพาลเกเรมาเข้าใหม่คนหนึ่ง ได้ทราบว่าออกจากโรงเรียนที่เคยเรียนมาเพราะความเกเร ทำผิดร้ายแรงเข้าโทษจึงถึงกับไล่ออก เด็กคนนี้เป็นคนใจแข็งแม้จะถูกเฆี่ยนตีหน้าชื่นเพราะความผิดแก่ก็ไม่มีสีหน้าวิตกทุกข์ร้อน กลับยิ้มแย้มเหมือนยืนขนแสดงจำอวดให้ดู แต่ความผิดความเกเรเกิดซ้ำ ๆ กันเข้า จวนจะถูกเสนอเข้าที่ประชุมใหญ่พิจารณาอยู่แล้ว ท่านอาจารย์ใหญ่ขอประวิงเวลาไว้ก่อนเพราะเป็นห่วงอนาคตของเด็ก แล้วท่านก็เรียกนักเรียนเกเรคนนั้นเข้าไปในห้อง ต้องเสียเวลานานพอควรอยู่ในห้องของท่าน นักเรียนเกเรก็ออกจากห้องอาจารย์ใหญ่ .

น่าประหลาดที่เขาเดินร้องไห้จนตาแดงออกมา เป็นครั้ง
แรกที่ได้เห็นเด็กเกเรผู้นี้ร้องไห้ ทั้งที่อาจารย์ใหญ่หาได้เฆี่ยนตี
หรือทำโทษเหมือนครูประจำชั้นไม่ นอกจากจะใช้แต่เพียง
คำพูดก็ทำให้เด็กที่พาลเกเรร้องไห้ได้ ทำให้พวกเราตระหนัก
ได้ว่า เด็กคนนี้กลัวคำพูดของอาจารย์ยิ่งกว่ากลัวโดนเฆี่ยนเสีย
อีก เราไม่มีโอกาสทราบว่าท่านได้พูดว่าอะไร ทั้งตัวเด็ก
คนนั้นก็ไม่ยอมบอก ต่อมานิสัยพาลเกเรก็ค่อย ๆ หายไป
กลับกลายเป็นเด็กดีเรียบร้อย เป็นที่รักใคร่ของครูอาจารย์และ
เพื่อนร่วมเรียน

ข้าพเจ้ายังจำได้ว่า ครั้งหนึ่งยังมีนักเรียนเก่าผู้หนึ่งกลับ
มาจากต่างประเทศ ท่านผู้นั้นได้เที่ยวตามหาครูบาอาจารย์
ผู้หนึ่งตามตรอกตามซอย ตามเรือกสวนไร่นาที่ห่างไกลจาก
ชุมนุมชน เป็นเวลาหลายวันกว่าจะได้พบตามความประสงค์
ด้วยความกตัญญู เมื่อได้พบแล้วทั้งศิษย์และอาจารย์ ต่างก็
ปลาบปลื้มยินดี ศิษย์ตรงเข้าไปกราบตรงหน้าทำให้ท่านอาจารย์
ผู้นั้นน้ำตาไหล เพราะดีใจที่ศิษย์จน ๆ ของท่านซึ่งครั้งหนึ่ง
ท่านได้ช่วยเหลือหาสมุดดินสอให้เรียน เท่าที่จะช่วยได้ มา
บัดนี้ได้ประสบความรุ่งเรืองในชีวิต แต่ด้วยแรงกตัญญูศิษย์

ผู้นั้นมิได้ลืมเลย ครูบาอาจารย์ก็มีความปลื้มปีติเมื่อทราบว่าศิษย์ของท่านประสบความสำเร็จในชีวิต

เวลานั้นยังไม่มีสมาคมศิษย์เก่า แต่ศิษย์ทุกคนก็หาโอกาสมาเคารพและช่วยเหลือครูบาอาจารย์อยู่เสมอ ความจริงครูบาอาจารย์มากด้วยกันย่อมต้องมีบางท่านที่มีจิตใจล่าเอียงศิษย์ที่ยากจน เอาอกเอาใจแต่เด็กที่พ่อแม่ร่ำรวย หรือเข้นขุนนาง แต่ข้าพเจ้าก็ไม่ค่อยได้พบในสมัยนั้น ถ้าจะพูดถึงคุณงามความดีของครูบาอาจารย์สมัยนั้นแล้ว ย่อมไม่มีวันจบ จึงขอพักไว้และดำเนินเรื่องต่อไป

วันรุ่งขึ้น เมื่อข้าพเจ้าไปรับประทานอาหารกลางวัน ป้าอ่อมแม่ค้าข้าวแกงได้คุยกับข้าพเจ้าถึงเรื่องพ่อขวัญ แกยกย่องพ่อขวัญ สรรเสริญความดี ความกตัญญูของพ่อขวัญมากมายตอนหนึ่งแกบอกว่า

"จริงๆ นะเธอ คนอย่างพ่อขวัญมีแต่จะเจริญขึ้น เด็กอย่างนี้ไม่อับเฉาหรอก ไม่เชื่อคอยดูกันไปไม่ผิดจากปากป้าไปได้หรอก ป้าเห็นมามากแล้ว เด็กที่มีความกตัญญูอย่างนี้ต้องเจริญไม่มีวันตกต่ำ"

แกหยิบหมากและพลูจีบใส่ปากเคี้ยวพลาง พูดพลางอย่างชื่นชมไม่เบื่อ

ตั้งแต่นั้นมา พิขวัญก็ได้รับความเอ็นดูเห็นอกเห็นใจจากครูอาจารย์ยิ่งขึ้น ข้าอมแกก็นิยมชมชื่นพิขวัญยิ่งกว่าใครทั้งหมดเพราะแกเป็นคนไม่มีลูก สามีตายตั้งแต่แกยังสาว แกก็ไม่คิดจะมีสามีอีก ครองตัวเป็นโสดทำมาหาเลี้ยงตัวเอง โดยทำข้าวแกงขายเป็นประจำที่โรงเรียน นอกจากนั้นแกก็มีเด็กซึ่งแกขอกว่า เป็นหลานสาวหน้าตาค่อนข้างขรุขระคอยช่วยเหลือล้างจานชามส่งอาหารตามโต๊ะ แล้วก็ไม่มีใครอีก

ในระยะนี้ทางบ้านพ่อของพิขวัญเกิดขัดสน การทำนาไม่ค่อยได้ผล น้องชายของพิขวัญไม่ขยันเหมือนพี่ชาย พ่อจะทำคนเดียวก็ไม่ไหวจึงทำกินไปวันหนึ่ง ๆ พอกันอดตายเท่านั้น พิขวัญต้องเจียดเงินค่าขนมค่าใช้จ่ายที่หลวงอาให้ เพื่อนำไปให้พ่อใช้ทางบ้านนา ส่วนตัวเองนั้นอุตส่าห์อดมื้อกินมื้อด้วยความอดทน ไม่กล้ารบกวนหลวงอา เวลานั้นเครื่องแบบนักเรียนก็เหลือชุดเดียว พิขวัญบอกว่าบางคนเมื่อเสร็จจากปฏิบัติหลวงอาจนท่านจำวัดแล้วก็จัดแจงมาซัก พอบิดให้หมาด ๆ จึงใช้เตารีด ซึ่งยืมจากเด็กวัดด้วยกันรีดไปจนกว่ามันจะแห้งคาเตา รุ่งเช้าจะได้ใช้สวมไปโรงเรียน ข้าอมแกทราบเรื่องก็สงสารอุตส่าห์เจียดกำไรค่าข้าวแกง นำเงินมาให้ไปตัดเครื่องแบบอีกชุด พิขวัญบอกว่ารับไม่ได้เพราะเกรงใจ

แกก็ยังเยียดให้ พี่ขวัญน้ำตาไหลเมื่อนกถึงป้าอมแม้แกจะยากจนค่นแค้น แต่น้ำใจแกนั้นประเสริฐเหลือ คนจนย่อมเห็นอกคนจนด้วยกัน แกเมตตาราวกับว่าพี่ขวัญเป็นเลือดเนื้อเชื้อไขของแกเอง ป้าอมให้สิทธิพิเศษแก่พี่ขวัญให้รับประทานข้าวแกงของแกฟรี และออกปากให้ความช่วยเหลือ แต่พี่ขวัญไม่ใช่คนฉวยโอกาสไม่ยอมรับประทานอาหารฟรี เห็นใจป้าอมที่แกเป็นคนจนมีน้ำใจดี จึงช่วยป้าอมล้างจานใส่อาหารขายโดยไม่อาย แต่ป้าอมแกก็ไม่ยอมให้ทำเหมือนกัน บอกว่าที่ช่วยเหลือพี่ขวัญมิได้ปรารถนาการตอบแทนด้วยสิ่งใด นอกจากรู้สึกรักในอุปนิสัยและน้ำใจที่มั่นคงมีความกตัญญู เป็นเด็กในลักษณะที่เรียกว่า "รักดี" ยิ่งกว่าสิ่งอื่น

.....ในระยะนี้ทางบ้านของพี่ขวัญทวีขัดสนยิ่งขึ้น พี่ขวัญเกือบตัดสินใจลาออกจากโรงเรียนไปช่วยพ่อทำนาเสียหลายครั้ง เพราะสงสารพ่อที่แก่แล้วยังต้องลำบากเหน็ดเหนื่อยต่อการงาน แต่หลวงอาห้ามไว้ บอกว่าไหน ๆ ได้ยากขั้นเล่าเรียนมาถึงเพียงนี้ถ้าเลิกเสียกลางคันก็น่าเสียดายมาก ยิ่งกว่านั้นท่านยังปลอบโยนให้กำลังใจอีกเป็นอันมาก พี่ขวัญซึ่งปกติเคารพและเชื่อฟังหลวงอาอยู่แล้ว จึงระงับความคิดที่จะลาออกเสีย แต่จิตใจเป็นห่วงพ่อเป็นที่สุด เมื่อหลวงอารับรองว่าจะไปขอความ

ช่วยเหลือจากโยมผู้เป็นมารดาของท่าน ขอให้งดเก็บค่าเช่านา จากบิดาของพิขวัญ ท่านอ้างเหตุผลว่าเพราะบุตรชายได้มาเป็นศิษย์รับใช้ปฏิบัติอยู่ทุกวัน และเป็นเด็กดีท่านรักใคร่มากทั้งยังขอร้องให้โยมแม่ของท่านช่วยเหลือทางการเงินแก่ครอบครัวนี้บ้างเป็นครั้งเป็นคราว โยมของท่านก็เต็มใจปฏิบัติตามความประสงค์ของพระลูกชาย

แต่นั้นมา บิดาของพิขวัญจึงค่อยคลายความเดือดร้อนในด้านการครองชีพมีความสุขขึ้นบ้าง เป็นผลเกี่ยวโยงให้พิขวัญมีความสบายใจตั้งหน้าเล่าเรียนไม่ต้องมีทุกข์กังวลใจอย่างเมื่อก่อน การเล่าเรียนก็ได้ผลดีขึ้นพิขวัญพูดเสมอว่า ในชาตินี้หลวงอาเป็นผู้มีบุญคุณอันยิ่งใหญ่ แม้จะเอาชีวิตทดแทนก็ยังไม่คุ้ม

ต่อมาข้าพเจ้าจะต้องถูกย้ายโรงเรียน เป็นความเจตนาของบิดามารดา ซึ่งสุดปัญญาที่จะทัดทานและขัดความประสงค์ได้ เป็นความหวังดีเพื่ออนาคตอันรุ่งเรืองของบุตร . แต่ก็เป็นความหวังที่นำความว้าเหว่และเศร้าใจมาให้แก่ข้าพเจ้าอย่างยิ่ง เพราะข้าพเจ้าจะต้องจากครูบาอาจารย์และเพื่อนฝูงที่รัก . โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าพเจ้าจะต้องจาก พิขวัญซึ่งข้าพเจ้ารักเหมือนพี่ร่วมอุทร กับป้าอมแม่ค้าใจดีที่ข้าพเจ้านับถือน้ำใจ และแก๊

รักใคร่เอ็นดูข้าพเจ้าไม่น้อย พอพี่ขวัญรู้ข่าวว่าข้าพเจ้าจะต้องย้ายโรงเรียน เขาหน้าเศร้าและเงียบเหงาไปจนผิดสังเกต บางครั้งเมื่อเราอยู่กันสองต่อสองและพูดกันถึงเรื่องน พี่ขวัญน้ำตาคลอเห็นได้ว่ามีความอาลัยอาวรณข้าพเจ้าไม่น้อย พี่ขวัญบอกว่าตั้งแต่มีเพื่อนมาไม่เคยรักใครเท่าข้าพเจ้าเลย รักเหมือนน้องในไส้ป้าอมเองก็เสียน้ำตาสำหรับการต้องจากไปของข้าพเจ้า

ในวันปิดเทอมปลายปีข้าพเจ้าได้กราบลาครูบาอาจารย์และร่ำลาเพื่อนฝูงเป็นครั้งสุดท้าย ต่างแสดงความเสียใจที่ข้าพเจ้าจะต้องจากไป เพื่อนฝูงที่สนิทหลายคนน้ำตาไหลพราก ป้าอมกับพี่ขวัญนั้นถึงแม้จะรู้ข่าวมาก่อน แต่ว่าวันนั้นเป็นวันสุดท้ายที่ข้าพเจ้าจะต้องจากไป แกก็สะกดน้ำตาไหลไม่ได้ทำให้ข้าพเจ้าต้องพลอยน้ำตาร่วงพรูไปด้วย

“คุณไปแล้วหาเวลามาเยี่ยมป้าบ้างนะ ป้าคิดถึง โธ่! คุณสองคนกับพ่อขวัญรักกันมาก เห็นคนหนึ่งก็ต้องเห็นอีกคนไม่ห่างกันเลย เมื่อจากไปเสียเช่นนี้ก็ใจหาย ทีนี้ป้าจะได้เห็นแต่พ่อขวัญคนเดียว”

ข้าพเจ้ารับคำว่าจะพยายามหาโอกาสมาเยี่ยม วันนั้นเป็นวันที่ข้าพเจ้าเศร้าที่สุดสำหรับวัยเด็กซึ่งอยู่ในวัยศึกษา นับแต่ข้าพเจ้ากับพี่ขวัญได้แยกเรียนกันก็ดี เราก็ยังติดต่อกัน

เสมอ ฉะนั้นเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดกับพี่ขวัญ ข้าพเจ้ายังทราบดีเพราะพี่ขวัญเล่าให้ฟัง

ต่อจากนั้นไม่นานนัก คุณนาย...ผู้เป็นโยมของหลวงอาก็ป่วยลงด้วยโรคชรา หลวงอาท่านต้องหาหมอมารักษาพยาบาลตัวท่านเองก็ต้องเผ้าไข้ตลอดเวลาทั้งกลางวันกลางคืน สังขารร่างกายย่อมจะแตกดับ เมื่อถึงกาลเวลาไม่มีใครจะหนีพ้นความตายไปได้ ที่สุดโยมของท่านก็ได้ถึงแก่กรรมลง ทรัพย์สมบัติมากมายก็ตกทอดมาเป็นของหลวงอา ซึ่งเป็นบุตรชายคนเดียวผู้เป็นทายาท ทุกคนเมื่อทราบเรื่องก็คิดว่าหลวงอาคงจะลาสิกขาบทออกมาเป็นฆราวาสเพื่อปกครองทรัพย์สินบ้านเรือน เมื่อจัดงานศพโยมของท่านเรียบร้อย แทนที่ท่านจะศึกออกมาปกครองทรัพย์สินตามความเข้าใจของคนทั่วไป ท่านกลับเรียกทนายประจำตระกูลมาจัดการเรื่องมรดกของท่านโดยให้แบ่งทรัพย์สินทั้งหมดออกเป็น ๓ ส่วน

ส่วนหนึ่งถวายวัด เพื่อใช้ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เป็นที่ถาวรสืบไป

ส่วนหนึ่งท่านมอบให้พวกข้าเก่าแก่ และคนใช้ที่อยู่กับโยมของท่านตลอดมารวมทั้งผู้ที่ได้ปฏิบัติโยมของท่านในเวลา

เจ็บป่วย แต่ละคนก็ได้มากน้อยตามความดีและความชั่วสัตย์สุจริตที่เคยปฏิบัติมาแล้ว

อีกส่วนหนึ่งท่านมอบให้พิขวัญ ซึ่งไม่มีใครจะนึกจะฝันว่าจะเป็นไปได้เช่นนั้น!! แต่ทุกสิ่งได้เป็นไปแล้วตามความประสงค์ของหลวงอา ท่านได้เปลี่ยนแปลงชีวิตของเด็กบ้านนา จน ๆ คนหนึ่งซึ่งมีความกตัญญูเป็นที่ตั้ง อาศัยพระและข้าวัดเลี้ยงชีวิตมากลายเป็นผู้มั่งคั่งขึ้นแล้ว ส่วนหลวงอานั้นหาได้แตะต้องทรัพย์สินมรดกอันมีค่านั้นไม่ เครื่องใช้ที่จำเป็นและเครื่องบริขารมีอยู่เท่าใดก็ยังคงมีเท่าเดิม

ภายหลังจากเมื่อเสร็จการแบ่งทรัพย์สินเรียบร้อยแล้ว หลวงอาก็พูดขึ้นกับพิขวัญว่า

"ขวัญ, บัดนี้โยมของหลวงอาก็สิ้นไปแล้ว ความเป็นห่วงกังวลก็สิ้นสุดลง สำหรับขวัญกับหลวงอานั้น เมื่อชาติก่อนเราเคยทำบุญร่วมกันมา ชาตินี้จึงทำให้หลวงอามีความรักใคร่เพราะความประพฤติดีของขวัญ มีความกตัญญูเคารพเชื่อฟังคำสั่งสอนของผู้ใหญ่ ทำให้หลวงอาเมตตาเกื้อกูลเท่าที่จะสามารถทำได้ ขวัญก็ได้รับสิ่งตอบแทนความดีความชอบที่ได้ประพฤติตลอดมาแล้ว หลวงอาจะลาขวัญเพื่อธุดงค์ไปหาสถานที่วิเวก สงบเงียบเหมาะสมกับการประกอบศาสนกิจ"

พขวัญเล่าให้ข้าพเจ้าฟังว่า เมื่อได้ยินหลวงอาพูดเช่นนั้ ใจหายวาบราวกับใครมาควักเอาหัวใจออกจากร่าง รู้สึกสังหรณ์ในใจว่า จะไม่ได้พบท่านอีกในชาตินี้ น้ำตามันร่วงออกมาอย่างไม่รู้ตัวก้มลงกราบที่เท้าท่านแล้วพูดว่า

"หากหลวงอาจะไปที่แห่งใดจะลำบากยากเย็นประการใด กระผมก็จะขอติดตามไปทุกหนทุกแห่ง เพื่อปรนนิบัติหลวงอาจนกว่าชีวิตจะหาไม่ หลวงอาเป็นผู้มีพระคุณล้นเหลือ ชุบชีวิตของกระผมจากเด็กชาวนาจน ๆ คนหนึ่งขึ้นมาเป็นคนได้ด้วยความกรุณาของหลวงอา ในชีวิตนี้ตั้งใจจะฉลองพระเดชพระคุณของหลวงอาตลอดไป กระผมไม่ยอมพรากจากหลวงอา"

หลวงอาท่านยิ้ม แล้วปลอบศิษย์รักของท่านว่า

"ขอบใจขวัญมาก หลวงอานี้หมดภาระหมดห่วงใย เพราะโยมแม่ท่านก็สิ้นบุญไปแล้ว สำหรับขวัญนี้ยังมีพ่อทุราและน้องชายที่จะต้องเป็นห่วง นอกจากนี้ยังมีทรัพย์สมบัติที่จะต้องดูแล ชีวิตของขวัญยังจะรุ่งเรืองในทางโลกต่อไป ฉะนั้นหากยังเคารพนับถือหลวงอาอยู่เช่นเดิมจะขอสั่งว่า เมื่อหลวงอาจุดงค์จากไปแล้วห้ามติดตามหรือใช้ให้ผู้หนึ่งผู้ใดติดตามหลวงอาไป เพราะหลวงอาตั้งใจอุทิศทุกสิ่งทุกอย่างตลอดทั้งชีวิตและร่างกายเพื่อแสวงหาสัจจธรรม หากจะมีกรรมใดที่

ได้สร้างไว้ในอดีตชาติก็จะได้ใช้หนี้ให้สิ้นสุดกันเพียงชาตินี้ เป็นความประสงค์ของหลวงอา ขอให้ปฏิบัติตาม" ถ้าขวัญยังเคารพระลึกถึงหลวงอาก็ขอให้ประกอบความดีตลอดไป

ขวัญต้องจำใจรับปากจะปฏิบัติเคารพตามคำสั่งของท่านอย่างไม่เต็มใจ จิตใจของพี่ขวัญต้องทุกข์ระทมอย่างสาหัส

ภายหลังออกพรรษาแล้วไม่นาน ท่านก็ได้ออกเดินทางจากกรุงเทพ ฯ ไป แล้วก็ไม่ทราบข่าวคราวอีกเลยว่าท่านไปอยู่ที่ไหน อีกพรรษาหนึ่งก็ได้ผ่านพ้นไปแล้วกำลังเข้าพรรษาใหม่ พี่ขวัญอดที่จะระลึกถึงอาลัยอาวรณ์หลวงอามิได้ แม้จะได้รับปากว่าจะไม่คิดตามแต่ก็อยากทราบว่าท่านได้จำพรรษาอยู่แห่งใด จึงได้จัดส่งคนไปเที่ยวสืบหาตามวัดต่าง ๆ ในประเทศไทยทุกตำบลทุกจังหวัด ตั้งแต่ภาคเหนือจดภาคใต้ แต่ก็ไม่พบว่าหลวงอาท่านไปจำพรรษาอยู่วัดใดเลย ที่ออกสืบหาหลวงอาในเวลาเข้าพรรษานั้นก็เพราะยังมีหวังง่ายกว่าเวลาธรรมดา ทั้งตัวพี่ขวัญก็ออกสืบเองและให้คนไปสืบเป็นเวลาติด ๆ กันถึง ๓ พรรษา ก็ไม่มีแววเลยทราบแต่เพียงว่า มีพระองค์หนึ่งรูปร่างลักษณะเช่นเดียวกับหลวงอา ได้ผ่านออกไปทางแม่สอด คงจะออกไปทางประเทศพม่าและอาจเดินทางต่อไปทางอินเดียและอียิปต์ ทั้งเวลานั้นการเดินทางออกนอกประเทศก็สะดวก ไม่กวดขันเข้าออก

ทั้งฝ่ายอังกฤษและไทย ฉะนั้นการสืบหาจึงเป็นเรื่องลำบาก มี
ผู้ใหญ่บางท่านบอกว่าหลวงอาท่านสำเร็จแล้ว

ต่อมาพี่ขวัญได้เข้ารับราชการ และมีครอบครัวทั้งได้รับ
บรรดาศักดิ์ทางราชการเจริญรุ่งเรืองในเวลาต่อมา ส่วนข้าพเจ้า
นั้นได้เดินทางไปเผชิญโชคทางภาคเหนือ ข้าพเจ้ากับพี่ขวัญ
คงติดต่อกันเสมอทางจดหมาย ความรักใคร่สนิทสนมคงยัง
แน่นแฟ้นไม่เปลี่ยนแปลง

ครั้งหนึ่งข้าพเจ้าเดินทางลงมาจากภาคเหนือไม่ได้พบกับพี่
ขวัญเพราะไปตรวจการต่างจังหวัด ข้าพเจ้าถือโอกาสไปเยี่ยม
ป้าอิ่มแกไปอยู่สวนไม่ไกลจากพระนครมากนัก

ป้าอิ่มเห็นข้าพเจ้าก็แสดงความดีใจ เมื่อถามถึงความ
ทุกข์สุขพอสมควรแล้ว ข้าพเจ้าก็ถามป้าอิ่มว่า

"ทำไมป้าจึงชอบมาอยู่ในสวน เงียบออกจะตาย"

ป้าอิ่มหัวเราะแล้วพูดว่า

"ป้าชอบทำงาน"

แกเล่าว่าครั้งแรกพี่ขวัญรับแกไปอยู่บ้าน ขอกว่าให้ไป
ช่วยทำงานบ้านทำครัว แกจึงเลิกขายข้าวแกงที่โรงเรียน
เห็นว่าตัวเองก็แก่แล้ว การหาบๆ คอนๆ ก็ไม่ค่อยจะมีแรง

เหมือนก่อน คิดจะไปช่วยทำงานเป็นแม่ครัวพอมีชีวิตไปวันหนึ่งๆ เพื่อฝากผีฝากไข้เมื่อยามป่วยก็คิดเหมือนกัน ครั้นมาอยู่บ้านพี่ขวัญเข้าจริงๆ งานเขาก็ไม่ให้ทำจะช่วยทำครัวเขาก็มีแม่ครัวแล้ว ก็ได้แต่นั่งกินนอนกิน คนนินทาก็ยกย่องเรียกคุณข้า คนนินทาคุณน้า งานการไม่ได้ทำนั่งเป็นนาย เช้าสำรับถึง เย็นสำรับถึง ข้าอายขอกว่าทนไม่ได้ที่จะต้องอยู่เฉยๆ ทั้งไม่ได้เป็นญาติกับเจ้าของบ้านสักนิดจึงบอกกับพี่ขวัญว่า อยู่อย่างนี้ทนไม่ไหว ประเดี๋ยวเป็นง่อยตาย ขอไปหาข้าวแกงขายตามเดิม

แกเล่าให้ข้าพเจ้าฟังแล้วยังแถมท้ายว่า

"จริงๆนะคุณ ข้าอยู่เฉยๆไม่ได้ คุณขวัญเป็นคนดีจริงๆ ยอกว่าข้าแก่แล้วไม่อยากให้ไปทำอะไร เพราะข้ามีบุญคุณกับแกมาก ซ้ำแกเองก็ไม่มีแม่ แกเคารพข้าเหมือนแม่ของแก ข้ารู้สึกตื้นตันใจที่ได้ยินแกพูดเช่นนี้ ข้าบอกว่าขอให้ข้าได้ทำงานบ้างเถิด เพราะข้าทำงานมาตั้งแต่สาวจนแก่ พอไม่ได้ทำงานมันก็ไม่สบายใจ ข้ารู้สึกขอบคุณคุณขวัญมากที่เอาใจใส่ต่อข้าคนแสนคนและทุกคนในบ้านก็เคารพข้ารวมทั้งภรรยาของคุณขวัญ ไม่เคยพูดจาให้ข้าสะเทือนใจเลย ช่างดีอะไรเช่นนี้ก็ไม่รู้"

แกพูดพลางน้ำตาไหลออกมา แกเอาผ้าแถบซับน้ำตา ข้าพเจ้าได้มาเห็นน้ำตาของข้าอิมเบ็นครั้งที่สอง ที่ไหลออกมาเพราะความดีของเด็กบ้านนาจน ๆ คนหนึ่ง ครั้งแรกที่แกได้พบพขวัญกราบพ่อซึ่งแต่งตัวมอซอที่โรงอาหารโรงเรียน และก็มาครั้งนี้ซึ่งแกก็ร้องไห้เพราะตื้นตันในความดีของพขวัญอีก

"จริง ๆ นะคุณ ข้าเองก็ไม่เคยนึกฝันว่าพยคนดีอุปการะข้าอย่างนี้" แกพูดต่อไป

"ไม่มีคนดูถูกว่าข้าเบ็นคนจน ๆ หาบข้าวแกงขายมาก่อนทุกคนเคารพข้า ไม่มีใครรังเกียจ"

ข้าพเจ้าจึงพูดขึ้นว่า

"กพขวัญเบ็นเจ้าของบ้านมีความเคารพข้า ก็เบ็นธรรมดาคนอื่นเขาก็ต้องเคารพข้าไปด้วย และข้าแม้จะเบ็นคนขายข้าวแกงยากจนคนหนึ่ง แต่เบ็นคนจนมีน้ำใจดี น่าเคารพยชาดีกว่าคนมั่งมีที่มีน้ำใจเลวเห็นแก่ตัว ผมเองก็เคารพข้าเพราะข้ามีจิตใจงาม"

ข้าพเจ้าพูดออกจากใจจริง

"พอเถิดคุณอย่ามายอข้าเลย เดี๋ยวข้าจะลอยเท้าไม่ตดดิน"

ข้าพเจ้าขอกว่าพูดออกมาจากใจจริงไม่ได้พูดเกินความจริง

แล้วเลยถามแกว่าทำไมจึงได้มาอยู่ในสวนนี้ ป้าอิมเล่าให้ฟังว่า แกเป็นคนไม่ชอบอยู่นิ่ง ชอบทำงาน เมื่อเห็นว่าป้าอิมแกไม่ยอมอยู่ที่บ้าน พี่ชวัญจึงยกสวนให้เป็นกรรมสิทธิ์มีผลไม้นา ๆ ชนิดเป็นที่ถูกใจป้าอิมมาก แต่ป้าอิมจะขอเพียงอยู่ไปทำไปเท่านั้นไม่ขอเป็นกรรมสิทธิ์ แต่พี่ชวัญไม่ยอมอ้างว่าเหตุการณ์ข้างหน้าไม่แน่นอน ฉะนั้นจึงได้โอนกรรมสิทธิ์ให้ป้าอิม... ซึ่งป้าอิมจะขายหรือให้ใครก็ได้ตามใจชอบ สวนนี้ข้าพเจ้าทราบว่าเป็นมรดกชิ้นหนึ่งที่หลวงอายกให้พี่ชวัญ

ส่วนบิดาของพี่ชวัญนั้น ข้าพเจ้าทราบว่าไม่ยอมมาอยู่กับลูกชายที่กรุงเทพ ฯ อ้างว่าเคยอยู่บ้านนอกมาตั้งแต่เกิดจึงไม่อยากจากมา ที่นาก็เป็นกรรมสิทธิ์ของลูกชายแล้วไม่มีสิ่งใดจะต้องทุกข์ร้อน ลูกชายคนเล็กมาเรียนหนังสืออยู่ในกรุงเทพ ฯ แล้วก็ออกไปอยู่บ้านนา และแต่งงานกับหญิงชาวบ้านตำบลเดียวกันมีบุตรด้วยกัน พ่อของพี่ชวัญก็ไม่เงียบเหงายังมีหลานเล็ก ๆ ทำให้ชีวิตสดชื่นขึ้นอีกบั้นปลายของแกก็มีความสุข วันที่ข้าพเจ้าไปสวนเพื่อเยี่ยมป้าอิมนั้น ข้าพเจ้ารู้สึกว่าป้าอิมมีความสุขมาก ข้าพเจ้าจึงได้ถามแกว่า

"ป้าอิม คงมีความสุขมากที่ได้มาอยู่สวน"

แกบอกว่า

"ข้าสบายใจที่ได้ทำงาน วันพระก็ได้ไปวัดฟังเทศน์ฟังธรรมข้างเรามันแก่แล้ว ข้าคิดว่า สวนนี้หากข้าตายก็จะยกคืนให้คุณขวัญตามเดิม เพราะคุณขวัญแกเป็นคนดีจริง ๆ หาไม่ได้อีกแล้วคนอย่างนี้ และมาเยี่ยมข้าเสมอทั้งผัวทั้งเมีย เมื่อมีกะซอของอะไรมาฝากข้าอยู่ทุกครั้ง ถึงปีใหม่สงกรานต์มีผ้านุ่งผ้าห่มมาให้ ข้าได้แต่สวดมนต์ไหว้พระขอให้เจริญยิ่งขึ้นวันนี้ข้าพเจ้าจำได้ว่าข้าอิ่มได้เลี้ยงข้าวมื้อสุดท้ายข้าพเจ้า ซึ่งข้าพเจ้าเคยชมฝีมือปรุงของแกตั้งแต่เป็นนักเรียนแล้ว ก่อนที่ข้าพเจ้าจะลากลับก็อดพูดออกคิดไม่ได้ว่า

"คนดีพบคนดี นำไปในทางที่ดี"

คู่ปรับ

เช้าวันหนึ่ง ข้าพเจ้านั่งทำงานอยู่ก็ได้รับโทรศัพท์จากเพื่อนซึ่งไม่เคยได้พบกันบ่อยนัก และเป็นคนค่อนข้างจะถือตัว ถามว่า

"ได้รับเชิญไปรดน้ำสังข์ในงานมงคลสมรสที่.....หรือเปล่า"

ข้าพเจ้าตอบว่า "ได้รับแล้ว และจะไปแน่"

เสียงบอกมาอีกว่า "นี่ไปก่อนเวลารดน้ำสักชั่วโมงได้ไหม ?"

ข้าพเจ้ามานึกดูสถานที่รดน้ำนั้นเป็นสโมสร แม้จะไปเร็วก็ไม่เป็นไร ถ้าเป็นบ้านคงไม่เหมาะ แต่ยังสงสัยจึงย้อนถามว่า "จะให้ไปช่วยเจ้าภาพทำอะไรหรือ ?" ก็ได้รับตอบว่า

"เปล่า ! ผมเองต้องการพบคุณ หาเวลาพบกันยากเหลือเกินเลยนึกขึ้นได้ว่าคุณชอบพอกับเจ้าภาพคงไปในงานนั้นด้วย จึงถือโอกาสนัดพบเลยไม่ต้องเสียเวลาตกลงนะ"

ข้าพเจ้าตอบว่า "ตกลง" แต่นึกสงสัยว่าเพื่อนผู้นี้จะมีเรื่องอะไรสำคัญที่จะสนทนากับข้าพเจ้า คิดดูแล้วไม่เห็นมีอะไร แต่ก็ไม่อยากเดาให้เสียเวลา เมื่อถึงวันงานคงรู้เอง

พอถึงวันงานข้าพเจ้าก็ออกจากบ้านก่อนเวลาชั่วโมงกับสิบนาที ครั้นไปถึงยังไม่มีแขกที่รับเชิญมานอก จากเพื่อนผู้นี้พยกำลังคอยมองดข้าพเจ้า พอเห็นก็แสดงความดีใจ ลุกขนมาพาข้าพเจ้าไปนั่งสุดเก้าอี้ที่เขาจัดไว้รับรองแขก พอนั่งลงเรียบร้อยแล้วแกก็เอ่ยขึ้นว่า

"ขอบใจที่ส่งหนังสือไปให้ หนังสือของคุณอ่านแล้วสบายใจดีถ้ามีอีกอย่าลืมส่งไปให้อีกนะ ผมชอบอ่าน ที่บ้านทั้งเด็กผู้ใหญ่คนแก่คนเฒ่าก็ชอบ"

ข้าพเจ้าขอบใจที่ชอบหนังสือของข้าพเจ้า และถามว่ามีเรื่องอะไรสำคัญที่ข้าพเจ้าจะรับใช้ได้บ้างก็โปรดบอกมาเถิดเพื่อนผู้นี้บอกว่า

"ผมมีเรื่องเหมือนกัน นัดมานี่ก็ตั้งใจจะเล่าให้ฟังบางทีจะเป็นประโยชน์บ้าง ผมจะเล่าอย่างเปิดอกและจิตใจอันแท้จริงในความรู้สึกของผม ผมจะไม่มีสิ่งใดที่จะอับอายปิดบังสำหรับคุณ แม้เรื่องที่จะเล่านี้มันจะเก่าไปหน่อย แต่คิดว่าดีกว่าไม่เล่าเสียเลย

เมื่อสงครามโลกครั้งที่สองเลิกใหม่ ๆ ผมเห่ออยากจะขับรถยนต์รุ่นแรกหลังสงคราม ซึ่งเป็นรุ่นใหม่เข้ามาถึงในประเทศไทย ผมจึงไปหาผู้ขายบอกว่าผมต้องการรถรุ่นใหม่คันหนึ่งในเทียวเรือทะถึงน คนขายเอาบัญชีคนของมาเปิดให้ดูมีชื่อผู้จองมากมาย แม้จะจองต่อท้ายก็ยังไม่มีโอกาสได้รถแน่ และเวลานั้นผมมีนิสัยอยากได้อะไรแล้วต้องได้ เสียเงินเท่าใดไม่ว่า ผมจึงเรียกคนขายมากระซิบว่าราคาขายธรรมดาเท่าใด เมื่อคนขายบอกราคาให้ทราบแล้ว รู้สึกว่าราคาขายธรรมดานั้นก็สูงมากอยู่แล้ว ผมบอกกับคนขายว่า "เอาอย่างนี้แล้วกัน ผมเพิ่มพิเศษจากราคาขายให้คุณอีกสามพัน" คนขายทำท่าคิดแล้วพูดว่า "ผมยังรับปากไม่ได้หรอกครับ ต้องไปถามผู้ที่เขาจองไว้ว่าเขาจะสละสิทธิหรือไม่" ผมไม่ยอมให้ล่าช้าจึงพูดขึ้นว่า "ผมต้องการคำตอบเดี๋ยวนี้ว่าจะได้หรือไม่ได้ ผมรู้ว่าคุณทำได้ผมเพิ่มให้พิเศษอีกสองพันบาทเป็นห้าพัน ถ้าคุณบอกว่าไม่ได้ผมก็ไม่เอาจะได้ไปหาย่อนต่อไปเพราะไม่อยากคอยให้เสียเวลา" ผมนึกยิ้มในใจว่าผมต้องชนะแน่ การจองก่อนจองหลังนั้นหมดความหมายสำหรับผม จริงอย่างใจนึก พอคนขายทำท่านึกคิดสักครู่ก็พูดออกมาว่า

"ตกลงครับ คุณจะได้รถใหม่แน่นอนที่มาในเรื่องเที่ยวนี้ จากราคาขายเพิ่มพิเศษอีกห้าพันบาท"

ต่อจากนั้นผมก็ได้นั่งรถเก๋งรุ่นใหม่หลังสงครามตามราคาที่ตกลงกันไว้ เมื่อได้รถตามความประสงค์แล้ว ผมก็นึกอิ่มใจและภูมิใจ ชวนเพื่อนไปเที่ยวกันตามสถานที่ต่าง ๆ เพื่อจะอวดว่า อ้วนแหละนั่งรถรุ่นใหม่หลังสงคราม ความจริงผมมารู้ว่าคนอื่นส่วนมากเขาไม่เอาใจใส่ แต่ใจของเราต่างหากที่นึกภูมิใจไปเอง ทำให้ผมมองเห็นรถรุ่นเก่าเป็นรถที่ล้าสมัยคนละชั้น เช้าวันนั้นเราตกลงว่าจะไปเที่ยวลพบุรี จึงออกรถตอนเช้า พอสายหน่อยเราก็มองเห็นรถคันหนึ่งวิ่งไปข้างหน้า รถคันนั้นเร่งความเร็วทำให้ควันออกทางท่อไอเสียข้างหลังดำฟุ้งตลบไปหมดทั้งถนน เพื่อนของผมนั่งอยู่ข้างหลังได้กลืนไอเสียก๊โกรธ ผมเร่งเครื่องวิ่งขนหน้า เพื่อนของผมยื่นหน้าออกมาตะโกนว่า

"เฮ้ย ขับรถภาษาอะไรกันวะ ปล่อยควันไอเสียนิวแซนรถคันอื่นเขา"

รถคันนั้นนั่งเพียง ๒ คนทั้งคนขับ แม้ว่าถูกตะโกนใส่หน้าเช่นนั้นแกกลับตอบอย่างสุภาพ และขอโทษที่เติมน้ำมันเครื่องมากไป แล้วแกก็ค่อยผ่อนความเร็วลงควันก็ลดน้อยลง เรามอง

เห็นรถคันนั้นช่างโกโรโกโสจะพังมิพังแหล่ เมื่อจะเปรียบเทียบกับรถของเราเปรียบกันไม่ได้ ส่วนความเร็วนั้นจะเปรียบก็เหมือนกระต่ายกับเต่าเราดี ๆ นี่เอง เมื่อเราถึงประตูน้ำพระอินทร์ เราก็แวะพักทานอาหารเช้าจนเกือบจะเที่ยง เจ้ารถโกโรโกโสคันนั้นเพิ่งจะผ่านไป ครั้นเราทานอาหารและน้ำชากาแฟเรียบร้อยแล้วเราก็ออกเดินทางต่อไป ไม่ช้าเราก็ไล่ทันรถโกโรโกโสคันนั้นพอจะผ่านเพื่อน ๆ ในรถต่างก็โห่ร้องเยาะเย้ยมองดูอย่างสมเพชสงสารว่า รถวิ่งแทบไม่ไหวแล้ว ยังอุตส่าห์หอบโครงมาเที่ยวทางไกลกับเขาด้วย อีกคนก็ว่า "อ้ายรถเกือบจะเป็นศพอยู่แล้ว ควรเข้าบ่าช้าเชียงกงได้" ต่างพูดเยาะเย้ยหัวเราะกันเล่นอย่างสนุกสนานตามความคะนองของคนปากอยู่ไม่สุข เวลานั้นผมอยากสารภาพว่า ผมได้ดูถูกและเหยียดคนขับรถเก่าโกโรโกโสคันนั้น ไม่แพ้พวกเพื่อนร่วมคะนองปากของผม แต่ผมไม่แสดงกิริยาออกมานอกหน้า ส่วนคนในรถโกโรโกโสคันนั้น รู้สึกว่าไม่สนใจอะไร ได้แต่ยิ้มรับถ้อยคำที่คะนองปากของพวกเรา เขาขับไปตามสบายไม่สนใจใคร เมื่อผ่านแล้วเพื่อนผมยังพูดอย่างขบขันว่า "โธ่ อ้ายรถจะเป็นศพแล้วยังอุตส่าห์เอามาใช้ ประเดี๋ยวมันก็จะพังลงกลางทาง จะได้สมน้ำหน้าและดีใจ ต่างก็แช่งให้รถ

โกโรโกโสคันนั้นพัง” และเพื่อนอีกคนหนึ่งว่า “หากว่ารถมันเกิดพังขึ้นมากลางทางจริงอย่างเราแช่งล่ะ เราจะช่วยนำมันไปโรงพยาบาลไหม?” เราต่างก็ตอยเย็นเสียงเดียวกันว่า “ไม่” แล้วต่างก็หัวเราะกันอย่างสนุกสนาน

เมื่อรถเราวิ่งเที่ยวในเมืองลพบุรีจนใจแล้วก็กลับ พอถึงสระบุรีเราก็แวะเข้าไปเพื่อเที่ยวตลาด ผมจอดไว้ข้างทางกำลังจะหมุนกระจกขึ้นได้ยินเสียงเพื่อนที่เดินล่วงหน้าไปก่อนร้องตะโกนบอกว่า

“เฮ้ย! ดูอ้ายเต่า มาจอดอยู่นี่เอง ดันอุตส่าห์มาถึงสระบุรีเหมือนกันนี่” พูดแล้วก็พากันหัวเราะ ทั้งทีคนขับก็นั่งทานอาหารหรือดื่มกาแฟอยู่ในร้านที่จอดรถนั่นเอง เมื่อเราวิ่งเที่ยวตลาดสระบุรีพอสมควรแล้วก็ออกจากสระบุรีเดินทางกลับกรุงเทพ ฯ เจ้าเต่าคันนั้นยังจอดอยู่หน้าร้านอาหารนั่นเอง เราต่างมองดูเจ้าเต่าแล้วพากันหัวเราะแล้วก็พูดถึงคุณภาพรถใหม่ของเราด้วยความภูมิใจ เครื่องเดินเงียบสนิท สปริงอ่อนเบาะนิ่มไม่กระเทือน ไม่มีทางที่เครื่องจะเสียง่าย แต่เวลานั้นถนนสายกรุงเทพ ฯ สระบุรียังไม่สู้จะเรียบร้อยนักบางแห่งกำลังลงหินใหญ่ หลายครั้งเราต้องผ่านหินก้อนใหญ่ ๆ และครูดใต้ท้องรถไปบ้าง และกระเด็นเข้าไปกระทบใต้ท้องรถบ้าง

บางก้อนใหญ่กระแทกใต้ท้องรถไปบ้าง แต่รถเราก็วิ่งได้สะดวก ต่อจากนั้นวิ่งเลยตำบลบางปะอินมาได้ไม่นานนักรถก็หยุดวิ่งเพราะเครื่องไม่ทำงาน จะพยายามสตาร์ทเร่งเครื่องเร่งน้ำมันสักเท่าไรเครื่องก็ไม่ยอมติด พวกเราต่างมองหน้ากันด้วยความไม่สบายใจ เพราะเราทุกคนไม่มีความรู้ในทางเครื่องยนต์มีผมผู้เดียวที่ขับได้และพอจะถอดหัวเทียนแล้วขูดเขม่าออกแล้วใส่กลับอย่างเดิมเท่านั้น นอกเหนือกว่านี้หมดปัญญา ต่อจากนั้นผมก็ลงไปเปิดฝากระโปรงเครื่องดูว่าเพราะเหตุใดมันจึงไม่ติด โดยเป็นช่างจำเป็นแข็งใจถอดโน่นถอดนี่มาดูแล้วก็รีบใส่กลับเข้าไปอย่างเดิมแล้วก็ขึ้นไปสตาร์ทเครื่อง แต่รู้สึกว่าเหนื่อยเปล่า เหงื่อเต็มหน้าเครื่องก็ไม่ติด นาน ๆ จะมีรถผ่านมาสักคันหนึ่ง คนในรถที่ผ่านไปก็พากันหัวเราะไม่มีใครมีแก่ใจลงมาถามเลย แต่ผมก็มีทิฐิไม่ยอมขอความช่วยเหลือใคร และผมก็อดเริ่มคิดในใจไม่ได้ว่า นี่เป็นกรรมของเราที่ได้หัวเราะเยาะอ้ายเต่าคันนั้นว่าเป็นรถเก่าแก่ คนอื่นที่หัวเราะเราคันนั้น เขาคงเห็นรถใหม่รุ่นหลังสงคราม ไม่น่าจะมาเสียเช่นนี้ คันเวลาพระอาทิตย์ใกล้จะตกผมเองก็หมดปัญญา เจ้าเพื่อนอีกสามคนซึ่งเคยปากมาก บัดนี้หน้าซีดเซียวไปตาม ๆ กัน พูด

ได้แต่เพียง "มีหวังไหม?" พอผมสั่นหัวแทนคำตอบแกก็ยิ่งหน้าซีดลงไปอีก ผมเข้าใจว่าแกคงหิวข้าวหรืออยากดื่มเหล้า แต่ความจริงแกกลัวถูกจับปล้น เพราะแถวนั้นในระยะนั้นเคยมีรถยนต์ถูกจับปล้นกันบ่อย ๆ ผมเองเวลานั้นก็หมดทิฐิแล้วคิดว่าถ้ามีรถใครผ่านมาก็จะโบกมือให้หยุดแล้วอ้อนวอนขอความช่วยเหลือ ถ้าใครแก้ให้เครื่องดีดได้เรียบร้อยจะเอาสัก ๕๐๐ บาทก็จะทูลหัวให้ทันที หรือจะมากกว่านนผมก็ยินดีให้ขอให้ได้รถกลับบ้านวันนี้เย็นแล้วกัน ในใจผมเวลานั้นคิดวุ่นวายไปหมด หากว่าคนที่ผมขอความช่วยเหลือเขาแก้ไม่ตกละจะทำอย่างไรดี ผมก็คิดว่าจะขอโดยสารกลับกรุงเทพฯ ด้วยกันทั้งหมดและทิ้งรถไว้ทน พรุ่งนี้ค่อยให้คนที่อยู่มาแก้ไขแล้วนำกลับ แต่ก็ไม่สะดวกใจเพราะรถที่เห็นผ่าน ๆ ไปแล้วมีแต่รถบรรทุกของเต็มที่จะขอแทรกนั่งก็ไม่มี คิดแล้วก็กลุ้มใจที่เวลาล่วงไปทุกที ดูเหมือนครึ่งชั่วโมงพระอาทิตย์จะตก ความมืดจะปกคลุมท้องทุ่งอันมหาศาลทั่วไป พยายามมองดูทั้งซ้ายและขวา ทั้งไปและกลับยังไม่เห็นจุดหรือเงาว่าจะมีรถผ่านไปหรือผ่านมา ผมมีความร้อนใจเย็นกำลัง เวลานั้นมีเงินก็ทำอะไรไม่ได้ นึกถึงถ้าค่ำลงรถยังเสียอยู่ไปไม่ได้อาจถูกจับถูกปล้นก็ได้ ใครจะไปรู้ชักจะกลัวขึ้นมา ถ้าไม่ตายพรุ่งนี้คงเหลือกางเกงในคนละตัว

ก็เป็นบุญ ยิ่งคิดก็ยิ่งทุกข์หนัก เจ้าเพื่อนทั้งสามนั้นปัดน้ำมัน
ตาขาวเป็นเจ้าเรือน มันคิดกันว่าจะบุกผ่านทุ่งไปขออาศัย
ชาวบ้านหรือกำนันผู้ใหญ่บ้านนอน เพราะมันกลัวถูกจับ แต่แล้วผม
ก็เห็นจุดทางเหนือแสดงว่ามีรถกำลังผ่านมาจะวงเข้ากรุงเทพ ฯ
จิตใจผมมาเป็นกอง เพราะเป็นความหวังของเราที่จะช่วยเหลือ
พอระยะใกล้เข้ามาเห็นชัดจำได้ว่าคือ "อ้ายเต่า" ที่เรา
หัวเราะเยาะนั่นเอง ผมเองก็เสียใจ หมดหวังตามเดิม ความ
จริงตัวเองใจชั่วแล้วก็นึกว่าคนอื่นเขาคงใจชั่วเหมือนตัว ผมจึงไม่
ยอมขอความช่วยเหลือจากเจ้ารถคันที่เราต่างชื่อว่าอ้ายเต่าน
เด็ดขาด เพราะคิดว่าถึงจะขอความช่วยเหลือเขาอย่างไรเขาก็
คงไม่ช่วย เขาคงสมน้ำหน้าจะให้เขาเยาะเย้ยเราอายเขาเปล่า ๆ
ครานี้เป็นโอกาสที่เขาจะเยาะตอบเราแล้ว เขาว่าคนหัวเราะ
ที่หลังนั้น ย่อมหัวเราะดังและนานกว่า รถคันนั้นใกล้เข้ามาแล้ว
จะทำอย่างไรล่ะ ไม่อยากมองหน้าเขา ผมอายจนอยากจะ
แทรกแผ่นดินหนี คิดได้ผมก็เอาหัวซุกเข้าไปในกระโปรงเครื่อง
หันหลังให้ถนน หลบไม่ให้เห็นหน้า เอามือหยิบโน่นฉวยนี่ทำ
เป็นแก้เครื่องเหมือนไม่เอาใจใส่กับใคร พอให้อ้ายเต่าพ้นผ่าน
ไป ส่วนเพื่อนสามคนรีบโดดขึ้นไปนั่งบนรถหลับตาพิงเบาะ

เพราะขายหน้า เราต่างมีใจตรงกันคือ อยากให้อ้ายรถคันนั้น ผ่านไปเสียเร็ว ๆ มันเป็นนาทีที่นานแสนนานและทรมานที่สุด เมื่อผมได้ยินเสียงรถใกล้เข้ามาไม่กล้าเงยหน้าขึ้นไปมอง รู้สึกกลั้นหายใจภาวนาขอให้มันผ่านไปเร็ว ๆ แทนที่จะได้ยินรถผ่านไปพร้อมกับตะโกนหัวเราะเยาะ ผมได้ยินเสียงเครื่องยนต์เข้ามาใกล้รู้สึกว่ารถได้หยุดลงข้าง ๆ รถเรา ผมก็นึกว่านี่มันจะหยุดรถหัวเราะใส่หน้ากันหรือนี่ เมื่อได้ยินเครื่องยนต์หยุดแล้วก็ได้ยินเสียงคนเปิดประตูรถลงมา ผมเองใจระแวงไปในทางไม่ดีว่านี่มันจะมาท่าไหนกันแน่ ต่อจากนั้นก็ได้ยินเสียงร้องถามอย่างสุภาพว่า

"รถคุณเป็นอะไรครับ มีทางจะให้ผมรับใช้บ้างไหม?"

ผมเองพอได้ยินเสียงเท่านั้นเกือบจะร้องไห้ เพราะตื้นตันใจขึ้นมา เสียงนั้นคิดว่าคงไม่ใช่คนชั้นต่ำอย่างที่เข้าใจ ไม่มีการเยาะเย้ยแฝงปนอย่างที่เราคิด เป็นเสียงบริสุทธิ์จริง ๆ เมื่อนึกถึงตัวเองและพวกทำอะไรลงไปแล้วก็อายมองหน้าไม่สนิท แม้ตัวผมเองไม่ได้แสดงออกมา แต่เหมือนปลาข้องเดียวก็ต้องเน่าด้วยกัน ข่มใจแล้วก็นึกเกลียดตัวเองที่มัวแต่นึกว่า รถตัวเวิเศษไม่เสีย ไม่ต้องพึ่งใคร ดูถูกคนอื่น แต่คำพูดของชายผู้นั้นสุภาพ

และนิ่มนวล ทำให้ผมค่อยกล้าขึ้นหายกลัวอาย แข็งใจตอบ

"ขอบใจมากครับที่จะช่วย รถผมเป็นอะไรก็ไม่ทราบแล่นมาดี ๆ ก็หยุดลงเฉย ๆ แก้เท่าไหร่ก็ไม่ตก" ชายผู้นั้นเดินเข้าไปที่เครื่องหน้ารถแล้วพูดว่า

"ผมขอตรวจดูหน่อยซิครับ บางทีผมอาจช่วยอะไรได้บ้าง"

ผมก็เดินหลีกออกมาทีหน้าไม่สนิทนัก เชิญให้เขาเข้าไปตรวจดู เพราะผมก็ไม่รู้จะทำอะไรดีกว่านั้น แต่แล้วก็เกิดความยินดีขึ้นมา ที่ว่าชายผู้ซึ่งผมคิดว่าเป็นศัตรู แท้จริงก็เป็นมิตรที่ผมไม่เคยพบมาก่อน เมื่อเขาเข้าไปตรวจโน่นตรวจนี่แล้วก็บอกว่า น้ำมันไม่ขึ้นหม้อน้ำมันเป็นซิน (คาบิวเรเตอร์) และจับโน่นจับนี่อยู่พักหนึ่งแล้วหันมาบอกผมว่า

"สงสัยว่าน้ำมันหมดถัง"

ผมจึงตอบว่า "เห็นจะไม่ใช่แน่ เพราะน้ำมันยังเต็มถังอยู่ ดูเข็มยังไม่ตกเลย"

เขาบอกว่า "เข็มอาจค้างก็ได้ครับ" ผมตรวจดูแล้วอะไรก็ดีหมดน้ำมันไม่ขึ้นอย่างเดียว ผมจะทดลองให้คุณดู พูดแล้วเขาก็เดินไปที่รถโกโรโกโสคันนั้น ครู่หนึ่งก็ถือกระป๋องเล็ก ๆ ใส่เป็นซินพร้อมด้วยเครื่องมือ แล้วถอดข้อต่อทางเข้า

สายท่อคาบิวเรเตอร์กรอกเข็นซินลงไป ผมยืนดูและนึกชมความ
ชำนาญของเขาอยู่ในใจ เสร็จแล้วบอกให้ผมขึ้นไปลองสตาร์ท
เครื่องดู ทันใดเครื่องยนต์ติดขึ้นมาทันที ทำให้ผมดีใจมีหวัง
ขึ้นมาคิดว่าอย่างไรรถคันนี้ต้องไปได้ แต่เครื่องยนต์ติดไม่นาน
ก็ดับ เขาชี้แจงว่าน้ำมันเข็นซินไม่มาจากถังใหญ่ พอหมด
เข็นซินที่เติมใส่ทางคาบิวเรเตอร์แล้วเครื่องก็ดับ หลังจากตรวจ
ดูด้วยความชำนาญและเอาใจใส่ อุตส่าห์นอนตรวจดูใต้ท้องรถ
ทางท้ายถังเข็นซินโดยไม่มีความรังเกียจ ก็จับต้นเหตุได้ว่าใต้
รถถูกหินกระแทกถังน้ำมันทะลุ น้ำมันไหลออกมาหมดถังผม
จึงนึกขึ้นได้ว่า ได้กลิ้นน้ำมันอยู่พักหนึ่ง เมื่อหลังจากถูกหิน
ข้างทางกระแทก แต่แล้วกลิ้นก็หายไปไม่ช้ารถก็หมดกำลัง
เครื่องหยุดลง ผมไม่ได้นึกเฉลียวใจว่าน้ำมันจะรั่ว เมื่อเขา
บอกว่าน้ำมันรั่วหมดถังผมก็ตกใจ ไม่ทราบว่าจะไปซื้อที่ไหน
และถังรั่วก็ไม่รู้จะไปปะอย่างไร กลางทุ่งนาสุดสายตาเช่นนี้ได้
แต่รำพึงว่า

"แย่แน่น้ำมันก็ไม่มี ถังน้ำมันก็รั่วผมจะทำอย่างไรดี"

ตอนนี้ผมหมดที่ยึดถือตัว กำลังจะอ้อนวอนขอความเห็นใจ
ช่วยเหลือเพราะจนปัญญาจริง ๆ เขาเหมือนจะรู้ใจ ยิ้มแล้วพูด
ปลอบใจผมขึ้นว่า

"ไม่เป็นไรหรอกครับ ผมจะจัดการให้เรียบร้อย คุณจะต้องกลับถึงกรุงเทพ ฯ ในคืนนี้แน่นอน"

ผมได้ยินเช่นนั้นรู้สึกมหวังขนมา แต่ยังมองไม่เห็นทางว่าเขาจะจัดการอย่างไรให้เรียบร้อยไปได้ แต่แล้วก็เห็นเขากลับไปที่รถของเขาหยิบเอาสบู่ขนมาจากใต้เบาะนั่งก้อนหนึ่ง แบ่งครึ่งแล้วก็เอาไปขยำนวดกับน้ำข้างทางให้เหนียว และหยิบผ้าเก่า ๆ ไปด้วยผืนหนึ่ง แล้วก็นอนหงายใต้ท้องรถ เขาทำด้วยความเต็มใจ สักครู่หนึ่งก็บอกว่าเรียบร้อย พอจะไปถึงกรุงเทพ ฯ ได้ และสั่งว่าเมื่อถึงกรุงเทพ ฯ ก็เข้าอู่ขัดกรีถังให้เรียบร้อย ไม่มีอะไรเสีย เป็นแต่ถังรั่วและบุบไปข้าง และบอกว่า

"ตอนนี้คุณอย่าให้ใครไปจุดบุหรี่สูบใกล้ท้ายรถ หรือจุดไม้ขีดไฟเพราะยังคงมีน้ำมันซึมออกมาข้าง จนกว่าจะเอาไปเข้าอู่ขัดกรีถังให้เรียบร้อยเสียก่อน"

แล้วเขาก็เดินไปเปิดท้ายรถของเขาหยิบเอาถังเป็นชินแบบของทหารอังกฤษ อเมริกา ใช้อยู่เวลานั้นเปิดเติมลงไปในรถของผมกว่าครึ่ง เสร็จแล้วก็บอกว่า

"น้ำมันที่ผมเติมนี้ คุณกลับไปถึงกรุงเทพ ฯ ได้สบาย ถ้าไม่ไว้ใจจะแวะเติมระหว่างทางอีกก็ได้ คุณขึ้นไปสตาร์ทเครื่องได้แล้ว"

เมื่อผมขึ้นไปสตาร์ทเครื่องยนต์ติดเดินเรียบร้อยเหมือนเดิม ผมดีใจมาก หายห่วงหนักใจเหมือนพระมาโปรดผมดับเครื่องลงมาจากรถเพื่อขอบใจเขา และจะให้รางวัลพร้อมทั้งจะชำระค่าเข็นซินให้ด้วย พอผมล้วงเอาซองธนบัตรยังไม่ทันหยิบออกมาก็ได้ยินเสียงพูดว่า

"ขอโทษเถิด ที่ช่วยเหลือรับใช้คุณนี้ ผมไม่ต้องการสิ่งใดตอบแทนทั้งสิ้น โปรดเก็บไว้เถิดครับ เคยตั้งใจไว้แล้ว ถ้าใครทุกข์ร้อนผมก็จะช่วยโดยไม่ต้องการสิ่งตอบแทน และเป็นเวลาพักผ่อนของผมไม่ใช่เวลางาน และทั้งผมก็ไม่ได้หากินทางแก้รถ"

ผมอ้อนวอนเท่าไหร่เขาไม่ยอมรับ ผมจึงบอกว่า

"ถ้าเช่นนั้นผมขอให้ค่าเข็นซิน ซึ่งคุณต้องซื้อเขามาเหมือนกัน" เขาตอบว่า

"ไม่มีการซื้อขาย มีแต่ให้และช่วยให้คุณกลับกรุงเทพฯ ได้ ผมก็ได้ความสบายใจและความพอใจเป็นการตอบแทนแล้ว"

เวลานั้นผมพูดอะไรไม่ถูก เพราะมันตันใจในความดีของชายผู้นี้ ผมมีนิสัยผิดคนอื่นอย่างหนึ่ง คือ ใครไม่รับผมยิ่งอยากจะให้ ใครไม่ขายผมยิ่งอยากจะซื้อ ผมยิ่งรักน้ำใจของชายผู้นี้ขึ้นมาทันที ผมจึงถามไปว่า

"คุณนับถือศาสนาอะไรครับ" ผมเห็นเขาหัวเราะและตอบว่า

"ผมนับถือพุทธครับ ปู่ย่าตายายนับถือพุทธตลอดมา"

เขาพูดพร้อมกับยมอย่างภูมิใจ ผมจึงเอามือล้วงลงไปในคอเสื้อหยิบพระที่ห้อยคอไว้ ปลดออกมาจากคอของผมพร้อมทั้งสายสร้อยส่งให้เขาพลางพูดว่า

"ผมขอให้คุณเช่นที่ระลึกเพื่อชื่อความดี ถ้าคุณรับไว้ผมจะยินดีมาก เขายมแต่ไม่ได้ยื่นมือออกรับตามความเข้าใจของผม คิดว่าเมื่อเขาเห็นพระของผมแล้วเขาคงอยากจะได้เพราะเป็นของเก่าหายาก แต่ผมก็ต้องผิดหวังอีก เขาเพียงแต่มองดูแล้วพูดว่า

"นั่นพระสมเด็จเลยมทองคำ เป็นพระเก่าของแท้หายากมาก สายสร้อยทองคำก็เส้นโตคงหนักมาก คุณจงเก็บไว้ใช้เถิดครับ ของมีราคาทั้งนั้น พระของผมมีแล้ว ผมรู้ว่าคุณให้พระผมครั้งนี้ให้ด้วยใจบริสุทธิ์ แต่ผมต้องขอโทษที่ผมรับของคุณไม่ได้ เพราะมันจะเสียความตั้งใจเดิมของผมไป"

เขาไม่ยอมรับซ้ำพูดอย่างสุภาพ ผมจึงถามว่า "พระของคุณคงจะไม่ใช่พระสมเด็จแน่ โปรดรับของผมไว้องค์เถิดครับ อย่าให้ผมเสียความตั้งใจเลย" เขาเห็นผมพูดเช่นนั้นก็ยม

"จริงครับ ของผมไม่ใช่พระสมเด็จอย่างของคุณ แต่ของผมเป็นพระปิดทวาร เรามีเพียงองค์เดียวก็พอถมไป ขอให้เรามีใจสุจริตและเคารพท่านจริง ๆ พวกปล้นมีพระห้อยคอเป็นพวงใหญ่ แต่กบ้องกันอะไรไม่ได้ เพราะใจไม่สุจริตหากินโดยปล้นสะดม ของผมมีเพียงองค์เดียวแต่ผมเคารพท่าน เพราะท่านมีความหมายหลายอย่าง ผมบูชาไว้ที่บ้าน เกิดมีเรืองอะไรก็นึกถึงท่าน เช่นผมได้ยินเสียงที่ไม่ดีก็นึกถึงท่าน ก็เห็นท่านปิดหู ผมก็ไม่ฟังเสียงนั้นเป็นสาระเอามาใส่ใจ เมื่อมีเพื่อนมาชวนอ้อนวอนให้ผมดมสุรายาเมา ผมก็นึกถึงท่าน เห็นท่านปิดปาก ผมก็ไม่ยอมดม เพราะนำเมาเป็นของชั่วผิดศีลข้อ ๕ ถ้าผมมีสิ่งใดไม่ดีผมก็นึกถึงท่านทุกครั้ง ท่านสอนให้อดทนผมก็สบายใจ จิตใจไม่มีอะไรกังวล จิตก็อยู่สงบ" พูดแล้วก็หัวเราะอย่างสบายใจ

ผมได้ฟังแล้วรู้สึกตัวขนมาใจคอชื้นชุ่มเคยนึกว่าตัวเองดีกว่า วิเศษกว่าคนอื่น มีเงินจะทำอะไรก็ทำได้ แต่ชายผู้นั้นมีความดีสูงเกินกว่าเงินทองของมีค่าที่จะซื้อน้ำใจเขาได้ หลงเข้าใจผิดคิดว่าศัตรูซึ่งจิตใจนึกแต่ในทางต่ำ ก็มองคนอื่น

ในแง่ต่ำไปด้วย แท้จริงเขาเป็นมิตรที่ประเสริฐของทุกคนที่ได้คบหา ซึ่งผมไม่เคยพบเห็นเลยในชีวิต ถ้าผมได้พบคนอย่างนี้มาก่อนและคบหาสมาคมด้วย ผมคงจะดีทั้งจิตใจและศีลธรรม มันทำให้ผมต้นเต้นอย่างยอกไม่ถูก เหมือนถูกความร้อนแล้วมาสู่ความเย็น ใจนั้นอยากจะร้องไห้ อยากจะเอาผ้าปูแล้วลงกราบเคารพความดีของชายผู้นี้ แต่ผมก็ยังไม่กล้าทำเช่นนั้น

สังเกตดูตลอดเวลาทั้งกริยาท่าทาง ตลอดทั้งคำพูดทั้งสุภาพมีเหตุผลและศีลธรรม ไม่น่าจะขับรถโกโรโกโสเดินทางไกลมาเสี่ยงอันตรายเช่นนี้เลย สงสัยว่าคงมีอะไรแฝงอยู่จึงอยากจะรู้ และรู้สึกว่าคนผู้นี้ชอบพูดกันตรง ๆ ผมจึงถามว่า

“เหตุใดคุณต้องเอารถอย่างนี้มาขับเดินทางไกลมองไม่เห็นความจำเป็น และมีทางอื่นอีกหลายทางที่มาสระบุรีได้ปลอดภัยกว่านี้ ถ้าไม่เป็นความลับกรุณาให้ผมทราบด้วยจะขอบคุณมาก”

ชายผู้นั้นหัวเราะอย่างเปิดเผย และพูดขึ้นว่า

“สำหรับผมเป็นคนไม่มีความลับอะไร แต่อย่าให้เสียหายกับผู้เป็นต้นเรื่องนักแล้วกัน ถ้าคุณไม่สงสัยถึงชื่อเสียงของต้นเหตุในเรื่องนี้ผมก็พอจะเล่าให้ฟังได้ คือเรื่องมีว่าผมมีเพื่อนเล่นกันมาตั้งแต่เด็ก ๆ เพราะผู้ใหญ่ของเราทั้งสองฝ่ายชอบพอ

กันมาก บ้านเรามีรถติดกัน ตอนสงครามโลกครั้งที่สองเรา
ต้องจากกัน เพราะผู้ใหญ่ของผมต้องจากบ้านเก่าไปอยู่บ้านใหม่
ซึ่งห่างไกลกันมาก นาน ๆ จะได้พบกันสักครั้ง ต่อมาผู้ใหญ่ฝ่าย
เพื่อนก็ถึงแก่กรรมทั้งคู่ในเวลาไม่ไกลกันนักทั้งยิดามารดา แก
จึงเป็นผู้ปกครองบ้านเรือน หลังจากนั้นผมสังเกตระยะที่ผมได้
มีโอกาสไปเยี่ยมเป็นครั้งคราว ทราบว่าแกมีนิสัยเปลี่ยนแปลง
ไป มีการเห็นแก่ตัวมากขึ้น การเห็นอกเห็นใจผู้อื่นน้อยลง
จะทำอะไรก็เอาแต่อารมณ์ใจตัวเองเป็นใหญ่ และไม่ว่าแกจะมี
ความเห็นอย่างไรก็คิดว่าความเห็นของแกถูกเสมอ ถ้าคนอื่น
ขัดแย้งแกก็จะโกรธ จะผิดถูกอย่างไร ก็ต้องเห็นตามแกไป
ด้วย ยังเอิญที่บ้านแกมีหญิงแก่คนหนึ่ง ซึ่งแกเคยเป็นแม่นม
เลี้ยงแกมาตั้งแต่เล็ก ๆ แม่นมคนนี้คุณแม่ของผมยอกว่าเมื่อ
ผมเล็ก ๆบางครั้งคุณแม่ไม่ค่อยมีนมพอให้ผมดื่ม ก็อุ้มไปขอ
นมของแม่นมคนนี้ดื่มเหมือนกัน จึงทราบว่าผมก็เคยดื่มนม
เต้าเดียวกับเพื่อนของผมคนนี้ เพราะเรามีอายุแก่อ่อนกว่ากันไม่
กี่วัน แม้ว่าผมจะดื่มน้ำนมแกเป็นบางครั้งบางคราวก็ดี ผมก็ยัง
นึกว่าแม่นมคนนี้เคยเอาเลือดในอกให้ผมดื่มเหมือนกัน ผม
จึงถือโอกาสไปเยี่ยมแกด้วย เมื่อพูดถึงใจจริงแล้ว ผมตั้งใจ
ไปเยี่ยมแม่นมมากกว่าเยี่ยมเพื่อนของผม เพราะระยะหลังนี้

รู้สึกว่า เพื่อนมีจิตใจเปลี่ยนแปลงไปมาก เมื่อผมไปครั้งหลังนี้ก็ได้ทราบข่าวว่า เพื่อนของผมกำลังคิดเสือกไสไล่ส่งให้แม่นมคนนี้ไปอยู่ที่อื่น เพราะแม่นมเคยตักเตือนแกเสมอว่า อย่าให้เห็นผิดเป็นชอบ แกเตือนเพราะความรักใคร่ ที่เคยเลี้ยงดูมาตั้งแต่ยังเล็ก ๆ ผมถือว่าแม่นมเป็นผู้มีบุญคุณอยู่กับผมเหมือนกัน ผมจึงถามว่า

"เพราะเหตุใดถึงได้คิดเช่นนั้น แกเป็นผู้เลี้ยงดูให้ดื่มนมเมื่ออย่านม แล้วก็เลี้ยงดูตลอดมา และใช้ชีวิตอุ่มชูอยู่ในบ้านตั้งแต่สาวจนแก่ ก็ควรจะนึกถึงความดีของแกบ้าง เวลานี้ญาติพี่น้องแกก็ไม่มี" แต่เพื่อนผู้นั้นอ้างว่า "การที่เลี้ยงดูเมื่อเด็ก ๆ นั้นก็ไม่ใช่แกจะเลี้ยงให้เปล่า ๆ แกก็ได้รับค่าจ้างเป็นการทดแทน แล้วบัดนี้แกทำงานไม่ไหวแล้วก็ไม่ควรอยู่และไม่ควรจะรับค่าจ้างด้วย และถ้าจะเลี้ยงแกไว้ก็ต้องหมดเปลืองไปด้วยเหตุไม่จำเป็น ซ้ำจะต้องปฏิบัติคนแก่มันเป็นการยุ่งยาก"

ผมเองก็พูดไม่ออกได้แต่พูดว่า คนสมัยเก่านั้นเขาถือความกตัญญูเป็นทาง เรากมีฐานะดี การเลี้ยงคนที่เคยเลี้ยงเรามาแต่เล็กแต่น้อยนั้น มันก็ไม่หมดเปลืองทำให้เราล่มจมไปได้ มีตัวอย่างที่ดีมามากแล้ว ผมจึงเล่าให้ฟังว่า

"ในสมัยหนึ่ง มีเศรษฐีมั่งมีผู้หนึ่ง ชื่อเสียงโด่งดังในเมืองไทย ท่านผู้นั้นเป็นชาวจีน ซึ่งมาจากประเทศของท่านด้วยความยากจน เมื่อมาถึงครั้งแรกท่านก็ได้ใช้แรงงานเลี้ยงชีพ ต่อมาเมื่อท่านพอมีทุนก็รับซื้อและแลกของเก่าโดยมีตะกร้าและไม้คานหาบขึ้นย่าไปตามบ้าน ต่อมาฐานะก็ดีขึ้นเป็นลำดับจนเป็นนายอากร และเป็นเศรษฐีใหญ่ มีชื่อเสียงโด่งดังในเมืองไทยสมัยนั้น แต่ท่านเศรษฐีผู้นี้ไม่ยอมทิ้งไม้คานคู่ยากอันนั้น ได้เอาทองยึดแล้วเชิญไว้บนแท่นทะนุถนอมตลอดมา แม้ท่านจะมีแขกเป็นขุนนางเพื่อนฝูงมาเยี่ยมท่านที่บ้านท่านก็ให้ดู และได้เล่าเรื่องราวหนหลังให้ฟังเกี่ยวกับชีวิตของท่านคู่กับไม้คาน มิได้ยึดบังฐานะเดิม ทั้งเจ้านายและข้าราชการทุกท่านรู้เรื่องต่างก็ชมเชยที่ท่านไม่ลืมตัว ต่อมาก็มีความรุ่งเรืองยิ่งขึ้น ชื่อเสียงโด่งดังตลอดชีวิตของท่าน"

นี่แสดงว่าคนสมัยเก่ามีความกตัญญูเพียงไร เพียงแต่ไม้คานเท่านั้น ท่านก็ยึดทองเมื่อยามสุข นี่ถ้าเป็นคนสมัยนี้คงจะโยนไม้คานทิ้งหรือทำลาย แล้วก็ไม่ยอมพูดเรื่องเก่า ๆ เป็นแน่ คนที่เดินทางสมัยก่อนเมื่อเหนื่อยอ่อนก็เข้าพักใต้ร่มไม้ พักพอหายเหนื่อยเมื่อจะเดินทางต่อไปก็ยกมือขึ้นไหว้ นึกถึง

คุณร่มไม้ชายคาที่ได้อาศัยพักร้อน นี่แหละผมได้ชักตัวอย่างมาพูดให้เขาเข้าใจ แต่เขาก็ไม่พยายามเข้าใจ เพราะเขาฝังใจว่าเขาจะทำอะไรคิดอะไรต้องถูกเสมอ เวลานี้คนชนิดนี้มีอยู่ไม่น้อย ที่คิดว่าตัวเองวิเศษกว่าคนอื่น ความเห็นของคนอื่นนั้นผิด ถ้าคนอื่นไม่คล้อยตามความเห็นของตัวก็โกรธ ไม่เย็นที่พอใจ มันเย็นช่องทางของพวกประจบสอพลอยกยอสนับสนุน คนสอพลอมากขึ้น ตัวเองก็นึกว่าตัววิเศษไปจริง ๆ แต่เพื่อนผู้มีนิสัยเสียอย่างหนึ่งคือชอบพนันขันต่อ ฉะนั้นทุกสิ่งถ้ามีการต่อรองย่อมเย็นที่พออกพอใจ... รถคันนี้เดิมก็เป็นรถที่บ้านเขาใช้ เมื่อสงครามเขาได้ซื้อรถรุ่นสุดท้ายก่อนสงครามจะเกิด ฉะนั้นรถคันนี้จึงถูกทิ้งไว้ตากแดดตากฝนเพราะโรงรถมีโรงเดียว และเฉพาะรถเพียงคันเดียว ผมเคยพูดเล่นกับเขาว่า

"พอได้ใหม่ก็ลืมเก่าเชียวนะ ปล่อยให้ตากแดดตากฝนไม่นึกถึงเวลาใช้งานบ้างเลย" เขาตอบว่า

"รถคันนี้มันเก่าแก่แล้วไปไหนไม่ไหวจะเอาไว้ทำไม ไม่สมควรจะอยู่ในโรงรถ เพราะได้แต่ใช้วิ่งในเมืองซื้อของเล็กๆ น้อย ๆ ถ้าจะไปต่อนเมืองก็คงกลับไม่ได้"

แต่ผมขอกว่า "เครื่องและยางอะไรก็ยังดีอยู่ทุกอย่าง ทำไมจะเดินทางไกลไม่ได้ถ้าจำเป็นก็ได้แน่"

แล้วเขาก็พูดว่า "มาพนันกันไหมล่ะ ถ้าลอขับรถคันนี้ไปถึงอยุธยาแล้วกลับถึงกรุงเทพ ฯ ลอชนะ มาเดิมพันกันเท่าไรก็ได้ อั๊วว่าลอไปไม่ถึงแน่" เวลานั้นผมก็ไม่ชอบการพนันขันต่อ บันผมคิดว่าไม่มีอะไรดีกว่าเอนเอียงไปในทางที่เขาชอบ จึงพูดกับเขาว่า

"เอาอย่างนี้ไหม อั๊วจะพนันกับลอด้วยการขับรถคันนี้เพื่อนตาลุกขึ้นมาทันที

"นลอพูดเล่นหรือพูดจริง ลอไม่เคยชอบเรื่องการพนันขันต่อนี่นะ"

ผมจึงพูดว่า "ลอเคยท้าอั๊วไว้นี่ มาคราวนี้อั๊วขอสู้ละ"

"แล้วลอจะเอาเดิมพันยังไงยอกมาซิ อั๊วตกลงทั้งนั้นขอให้มันจริงเถิดวะ"

ที่สุดผมก็เสนอเดิมพันพร้อมทั้งข้อตกลงบางอย่างคือ ถ้าผมชนะเขา จะต้องเลี้ยงดูแม่นมไว้ตามเดิม และให้ความสุขแกให้เพียงพอ และเงินเดิมพันที่ผมชนะจะไม่เอา ถ้าผมแพ้ก็สุดแต่ใจแก จะเสือกไล่ไสส่งไปตามอารมณ์ของแก แล้วผมก็จะจ่ายค่าเดิมพันให้ทันที และผมจะยึดการเดินทางให้ถึง

สระบุรีเลย แกก็ตกลงตามข้อเสนอของผมทันที แล้วเราก็เริ่มนัดวันแข่งขันกัน เมื่อตกลงเรียบร้อยผมได้แอบไปหาแม่นม พอแม่นมเห็นหน้าผมแกก็ร้องไห้พูดว่า

"ทำไมคุณถึงลำบากเพราะอีฉันเล่าคะ คุณไม่ควรลำบากเลย อีฉันแก่แล้ว ถ้าไม่ให้อีฉันอยู่ทนอีฉันจะไปอาศัยวัดก็ได้ ตัวคนเดียวไม่ลำบากหรอกค่ะ โถ! ทลหัวของบ่าวต้องมาพลอยลำบากไปด้วย"

ผมบอกว่า นมอย่าร้องไห้ ผมจะตัดสันดานคนคนนี้ให้ได้ ผมแพ้หรือชนะก็ไม่สำคัญ นมอยู่ทนตั้งแต่สาวจนแก่และคงอยากที่จะอยู่ทนต่อไป ผมรู้ นมไม่ต้องไปอยู่วัด ถ้าเขาไม่ให้อยู่ทนจริง ๆ ก็ไปอยู่บ้านผมเตรียมไว้เรียบร้อยแล้ว นมอย่าขอกใครนะ ผมว่านมต้องอยู่ในบ้านนี้ต่อไปแน่ ๆ จงเชื่อผม ความคิดของผมก็ไม่ผิดนัก เพราะตั้งแต่วันตกลงสัญญากันสามวันต่อมาก็จะเป็นวันเริ่มเดินทาง เพื่อนผมรู้สึกกระสับกระส่ายเพราะระยะที่สนทนาโต้ตอบกันถึงเหตุผล แกคงเอาไปคิดและคงเห็นจริงตามผมพูดแกคงจะกลับใจ แต่แกยังมีมานะไม่กล้ารับว่า แกคิดได้เพราะอายผมแทนที่แกเกรงว่าผมจะชนะกลับเกรงว่าผมแพ้ อุตส่าห์มาหาผมแต่เช้าแล้วก็พูดว่า

"ทลอขับอาสาพนักจะขับรถยุโรทั้งคันนั้น ให้ไปถึงสระบุรีนั้น อั๊วมาคิดดูมันไม่ยุติธรรมเลย อั๊วเอาเปรียบลอมาก คราวก่อนนี้อั๊วเสนอลอเพียงอยุธยา แต่ลอกลับเสนอไปถึงสระบุรี มันไกลออกไปอีกมาก อั๊วมานอนคิดดูแล้วว่าไม่ควรเอาเปรียบเพื่อน เคยกินนมร่วมเต้ามาด้วยกันตั้งแต่เล็ก ๆ รู้สึกอายใจมากที่เอาเปรียบเช่นนี้ อั๊วขอเปลี่ยนให้ลอขับไปเพียงรังสิตแล้วก็กลับมาถึงกรุงเทพฯ เป็นอันชนะกันแล้วกัน"

แกพูดเสียงอ่อย ๆ มองเห็นชัดว่า ได้หมดพยศรู้สึกตัวแล้ว ผมจึงพูดว่า

"อั๊วไม่ต้องการเอาเปรียบเพื่อนเหมือนกันสัญญาที่ให้ไว้ต้องเป็นไปตามสัญญาจะเปลี่ยนแปลงไม่ได้" รู้สึกเขากลับไปด้วยความผิดหวัง ต่อจากนั้นผมยังทราบว่าเขาได้ให้คนมาตรวจดยาง สงสัยอะไรก็ให้จัดการเปลี่ยน เขาพยายามทุกอย่างเพื่อไม่ให้ผมแพ้ ผมได้ชนะใจเขาแล้วที่ผมต้องขับรถคันนี้มาทางไกล ก็เพราะเหตุผลอันนี้เอง

เขาพูดอย่างอารมณ์ดีและมีความสุขใจ

ผมถามว่า "คนที่นั่งบนรถนั่นเพื่อนของคุณหรือครับ"

เขาตอบว่า "เปล่า ! แกนั่งมาเป็นพยานว่าผมจะถึงจุดหมายปลายทางจริงหรือไม่ แต่ความจริงผมรู้ว่าเพื่อนได้ให้

ช่างผู้ชำนาญทางเครื่องยนต์คุมมาด้วย จะได้ช่วยเหลือเมื่อมีอะไรขัดข้อง" และเขาพูดต่อว่า

"บัดนี้เวลาก็ถึงย่ำค่ำแล้ว คุณกรุยกลับได้และไม่ต้องเป็นห่วงผมหรอก ส่วนคุณก็วางใจได้ว่าจะถึงกรุงเทพ ฯ โดยเรียบร้อย ถ้าจะมีอะไรขัดข้องขึ้นอีก คุณก็นอนใจได้ว่ายังมีรถผมตามหลังมาอีกคันหนึ่ง เป็นพี่เลี้ยงคงไม่ทอดทิ้งให้คุณลำบากแน่"

เมื่อผมได้ยินเขาพูดเช่นนั้นไม่รู้จะทำอย่างไรดี เพราะตั้งแต่ได้สนทนากันก็รู้สึกว่า ผมชอบนิสัยใจคอคนผู้นี้มาก สนทนาอย่างไม่รู้เบื่อ แต่เวลาใกล้ค่ำแล้วผมจึงขอกว่า

"ผมต้องขอโทษเถิดครับ ที่รบกวนเวลาคุณมาก และผมขอทราบนามและตำบลที่อยู่ของคุณด้วย"

ผมเห็นเขาหยิบกระดาษเขียนตัวอักษรลงไป แล้วส่งมาให้ผม ๆ ก็หยิบนามบัตรส่งให้เขา แล้วผมก็ลาขึ้นรถจากมาด้วยความอาลัยและรู้คุณ ในระยะที่เราสนทนากันนั้น เจ้าพ่อนผมมันทำหลับอยู่ตลอดเวลา ส่วนชายอีกคนซึ่งอยู่ในรถของเขาก็ไม่ยอมลุกออกจากรถ เมื่อผมออกรถจากเขามาแล้วก็เห็นเขายังยืนโบกมืออยู่ รถของผมก็ค่อย ๆ ห่างมาจนลับตาส่วนเพื่อนผมที่ทำเป็นหลับนั้น บัดนี้คิดว่าจะหลับเอาจริง ๆ เพราะตั้งแต่

ผมเริ่มออกรถมาห่างไกลนานแล้ว แต่ก็ไม่ได้ยินเสียงพูดตามความคะนองอย่างที่เคยเป็นมา รู้สึกว่าทุกคนต่างนั่งนิ่งเงียบเหมือนจะรู้สึกตัว เรากลับมาถึงบ้านโดยเรียบร้อยในคืนนั้นดังทุกวันผู้นั้นบอก ผมได้นำรถไปขัดกรีที่อู่ในวันรุ่งขึ้น จากนั้นผมก็ไปหาเขาตามชื่อและตำบลที่จดไว้ให้พร้อมทั้งเลขบ้าน แต่แล้วผมก็แปลกใจว่า ชื่อนั้นเลขบ้านนั้นไม่มีในตำบลนั้น แต่ผมก็ไม่ละความพยายาม ได้เขียนจดหมายลงทะเบียนบอกว่าผมได้ไปหาแต่ไม่พบ อยากจะสนทนาด้วย แต่แปลกเพราะไม่นาน จ.ม. ของผมทางไปรษณีย์ก็ได้ส่งคืนมาให้ผม พร้อมด้วยข้อความว่าไม่มีชื่อผู้รับตามตำบลและเลขบ้านนี้ ที่ประหลาดก็คือมีจดหมายส่งทางไปรษณีย์มาถึงผมหนึ่งฉบับ มีใจความย่อ ๆ ว่า

"ผมขอขอบคุณที่คุณได้พยายามตามหาผม ทั้งได้ส่งจดหมายมาถึงผมอีกหนึ่งฉบับ ถ้าคุณจะมาขอบใจผมอีกก็อย่าไปนึกถึงมันอีกเลย ในวันนั้นคุณก็ได้แสดงความขอบใจผมมากพอแล้ว และผมก็พอใจเมื่อทราบว่าจิตใจของคุณเปลี่ยนเปลงไปในทางดี"

นี่ซิครับ ผมแปลกและประหลาดใจว่า เขารู้ได้อย่างไรว่าผมไปหาก็ไม่พบ จดหมายก็ไม่ถึงต้องส่งกลับมา ถ้าจะว่าเขา

เป็นนักเดาล่วงหน้าก็นับว่าเดาเก่งพอใช้ทีเดียว ส่วนเจ้าเพื่อนของผมที่เคยคะนองปากพูดอะไรไปโดยไม่ได้นึกคิดนั้น ขัดนึกพูดน้อยระวังในการพูดมากขึ้น ได้ถามว่าหมู่นี้ทำไมพูดน้อยไป ก็ได้รับตอบทั้งสามคนว่า

"ได้รับบทเรียนมาแล้ว"

ขาพเจารู้สึกว่าวันนั้นเราสนทนากันอย่างเพลิดเพลิน ครั้นมองนาฬิกา ก็เห็นเลยเวลารถน้ำมานาน แต่แขกทุกคนยังนั่งเป็นปกติ ได้ทราบว่าท่านผู้ใหญ่ที่เจ้าภาพเคารพนับถือที่จะมารดน้ำสังข์เป็นคนแรกนั้นยังมาไม่ถึงเห็นจะเป็นเพราะติดงานรดน้ำสังข์หลายแห่งจึงได้มาล่าช้าไป เราจึงได้มีโอกาสสนทนาจนขบเรื่อง ยังมีโอกาสสนทนาเรื่องอื่นกันอีกพอสมควร ต่อมาท่านผู้ใหญ่มาถึงพวกเราต่างก็รีบเข้าคิวกันเข้าไปรดน้ำสังข์เพื่อเป็นศิริมงคลแก่คู่บ่าวสาวแล้ว ข้าพเจ้าก็ถือโอกาสลาเจ้าภาพกลับ เนื่องด้วยรถของข้าพเจ้าจอดอยู่ใต้ต้นไม้ใหญ่เพื่อบังร่ม เพราะเมื่อเวลาแดดยังร้อนจัด จึงต้องเดินไกลออกไปจากสถานที่ของงาน ขณะที่ข้าพเจ้ากำลังเดินออกมานั้น ก็ได้ยินเสียงร้องเรียกชื่อข้าพเจ้าอยู่ข้างหลัง จึงหยุดหันไปดูเห็นเพื่อนผู้หนึ่งรีบร้อนเดินตามข้าพเจ้ามา ข้าพเจ้าหยุดคอยแล้ว

เราก็ค่อย ๆ เดินสนทนากันมา เพื่อนผู้นั้นขอให้ข้าพเจ้าไปส่งที่บ้าน ข้าพเจ้าตกลงด้วยความยินดี แล้วเพื่อนก็เริ่มถามว่า

"คุณคุยกับ.....เรื่องอะไรนะ เห็นคุยกันไม่รู้จบสักที แต่ผมเห็นคุณเป็นคนฟังอย่างตั้งอกตั้งใจ เห็นจะโน้มเรื่องอะไรสำคัญให้คุณฟังกระมัง"

ข้าพเจ้าบอกว่า เป็นเรื่องส่วนตัว และคิดว่าเป็นเรื่องสำคัญและแปลกดี" เพื่อนผู้นั้นเริ่มระบายความรู้สึกออกมาว่า

"อ้ายหมอนี่ผมไม่ชอบหน้ามันเลย มันทั้งหยิ่งทั้งจองหองกันเคยพูดว่า มันจะทำอะไรเอาเงินฟาดเรื่องก็สำเร็จ มันดูถูกคน ผมเคยเป็นเพื่อนมันมาตั้งแต่เด็ก ๆ เวลามันรวยเคยพบกันในงานหลายแห่ง ผมเข้าไปทักมัน ๆ ก็พูดด้วยอย่างเสียไม่ได้ เห็นเราเป็นตัวอะไรที่น่ารังเกียจ ต่อมาผมก็ไม่อยากทัก มันเองก็ทำเป็นไม่เห็นผม เดินเฉียดกันไปหลีกกันมาเหมือนคนไม่เคยรู้จัก มันมองดูคนอื่นเป็นคนต่ำมันสูงคนเดียว มันคิดว่ามันมีเงินเป็นเทวดา ต่อจากนั้นมันกับผมก็อยู่กันคนละโลก ผมเป็นมนุษย์เดินดินคบกับเทวดาไม่ได้มันสูงไป ผมก็ถือว่าผมไม่เคยขอข้าวใครกิน ไม่ได้ขอเงินใครใช้ บ้านผมก็ไม่ได้ขอใครอยู่"

ข้าพเจ้าสังเกตดู แกยิ่งพูดยิ่งระบายอารมณ์ความรู้สึกเดือดดาลภายในออกมาทั้งท่าทางและคำพูด ผมเห็นว่าควรตัดบทเพื่อให้อารมณ์แกดีขึ้นจึงบอกว่า

"เมื่อก่อนนี้ผมเชื่อว่าคุณพูดมานั้นเป็นความจริง แต่เดี๋ยวนี้ได้เปลี่ยนแปลงจากคนเดิมไปแล้วเป็นคนละคน"

คำพูดของข้าพเจ้าได้เปลี่ยนอารมณ์ของเพื่อนผันไปได้บ้าง เพราะเมื่อเขาฟังข้าพเจ้าพูดแล้ว เขาก็หัวเราะออกมาได้แล้วพูดว่า

"คุณอย่าพูดตลกเล่นหน่อยเลย คุณเชื่อคนเดียวเถิดผมไม่เชื่อหรอก สันดานคนมันเปลี่ยนยาก ต่อให้คุณอมพระมาพูดผมก็ไม่เชื่อว่าเป็นจริง" พูดแล้วก็หัวเราะใส่หน้าข้าพเจ้าเหมือนจะขบขันจริง ๆ ข้าพเจ้าจึงได้ย้ำว่า

"ที่ผมยอกนเป็นเรื่องจริงนะ แกกลับตัวเป็นคนดีจริง ๆ"

เขาทำท่าหัวเราะจนตัวงอ แล้วก็นึกอะไรขึ้นมาได้หยุดหัวเราะแล้วกระซิบว่า

ผมเคยรู้เรื่องดีมาครั้งหนึ่งตอนสงครามเลิกแล้วนี่แหละเจ้าลูกน้องของแกไปทำเข่งอวดโตหรือทำผิดอะไรผมก็ไม่ทราบแน่ ถูกตำรวจจับเอาไป เจ้าลูกน้องยังอวดโตใจเย็นนึกว่าอย่างไรลูกพักคงจะช่วยได้ เมื่อเข้าไปอยู่ในห้องขังก็ตั้งตาคอย

ลูกพี่ พอลูกพี่ไปถึงก็ขอพบกับสารวัตร นายสิบเวรก็พาไปห้องสารวัตร สักครู่หนึ่งก็ได้ยินเสียงทางห้องสารวัตรพูดเสียงดังอย่างโกรธขัดว่า

"เงินของคุณนี่กว่าจะซื้อจิตใจของคนทั่วไปหรือ ถึงผมจะอดตายผมก็ไม่ยอมเอาเงินสกปรกจากคุณ นี่ถ้าผมมีพยานรู้เห็นเพียงคนเดียวเท่านั้นผมจะเอาคุณเข้าห้องขังเดียวนี้"

ทันใดนั้นลูกพี่ก็รีบผลุนผลันออกจากห้องสารวัตรไปเลยเข้าลูกน้องมองตาค้างอย่างหมดหวัง มันถูกใจผมเหลือเกินมันจะได้สำนึกตัวหายหยิ่งเสียบ้าง แต่แล้วก็ไม่เห็นมันหาย แล้วจะให้ผมเชื่อคุณว่าจริงอย่างไร แต่แล้วแกก็หยุดหัวเราะและหยุดพูดต่อไป เพราะมีมือมาโอบเอวเขาไว้เหมือนเพื่อนที่รักใคร่กันอย่างสนิทสนมและมีเสียงพูดว่า

"คุยอะไรกันเพลินถ้าจะสนุกดี ขอผมคุยด้วยคนซิ"

พอเพื่อนผู้นั้นได้ยินเสียงเงยหน้าขึ้นก็ตาเหลือก เหมือนถูกผีหลอกกลางวันอ้าปากค้าง เพราะปรากฏว่าผู้ที่กำลังถูกนินทาเพลินอยู่นั้นเองมาอยู่ข้างหลังนานเท่าใดไม่มีใครรู้ แต่ผู้ถูกนินทานั้นไม่ได้แสดงกิริยาว่าได้ยินคำนินทาหรือโกรธแค้นที่ถูกนินทา หรือได้ยินแต่ไม่เอาใจใส่ข้าพเจ้าก็ไม่ทราบ เห็นแต่แกยิ้มแล้วหันมาพูดกับข้าพเจ้าเป็นเชิงแนะนำว่า

"นี่เพื่อนเก่าแก่ของผม รู้จักกันมาตั้งแต่เด็ก ๆ" แล้วหันไปพูดกับเพื่อนนั้น ซึ่งกำลังยืนงงสงสัยอารมณ์อยู่พูดอะไรไม่ออกว่า

"วันนี้ขอให้อวยพรได้ไปส่งเพื่อนเก่าที่บ้านสักหน่อยนะ"

ข้าพเจ้าสังเกตเห็นว่า บัดนี้เพื่อนผู้นั้นไม่ผิดอะไรกับตุ๊กตาไขลานเดินขาแข็ง ๆ ปล่อยให้เพื่อนครึ่งลากครึ่งจูงไปขึ้นรถไม่ยอมให้ปฏิเสธ ก่อนที่จะขึ้นนั่งบนรถ เขาหันมามองข้าพเจ้าเหมือนรูปหุ่นแล้ว รำพึงออกมาว่า

"ถ้าจะจริงแฮะ" แล้วรถก็วิ่งออกไปจากสถานที่นั้น ข้าพเจ้ามองตามไปจนรถลับสายตาและอดนึกขำไม่ได้ ต่อจากวันงานประมาณเดือนเศษ ข้าพเจ้าได้มีโอกาสพูดโทรศัพท์กับเพื่อนผู้นั้น ..... เมื่อพูดธุระเสร็จข้าพเจ้าจึงถามว่า

"งานนั้นได้ยินเราคุยกันเรื่องอะไรหรือเปล่า?" เสียงหัวเราะตอบมาทางโทรศัพท์ว่า "ได้ยินรู้ว่าเกี่ยวกับตัวผมในทางไม่ดี", ข้าพเจ้าถามว่า "แล้วคุณไม่โกรธหรือ", เสียงหัวเราะอย่างอารมณ์ดีตอบมาว่า "แต่ก่อนผมอาจจะโกรธ แต่เดี๋ยวนี้ผมไม่สนใจ ผมนึกถึงพระคุณท่าน" ข้าพเจ้าชักสงสัยถามว่า "คุณได้พระคุณท่านมาจากไหน รูปร่างอย่างไร"

เสียงหัวเราะอย่างขบขันตอบมาว่า “เปล่า ผมไม่มี แต่ผม
เคยเห็นท่าน ปิดหู ตา จมูก ปากและทวารหนักทวาร
เบา ก่อนผมไม่เคยสนใจ บัดนผมสนใจ และระลึกนึกถึง
ท่านทางใจ องค์ท่านอยู่บ้านคุณ...ผมอยากจะขอกว่าเพื่อนผมผู้นั้น
เวลานี้เขาได้ยกย่องชมเชยผม แทนที่จะนินทาด่าผมเหมือนแต่
ก่อน” เมื่อข้าพเจ้าวางหูโทรศัพท์แล้วก็ยังรู้สึกงงเหตุการณ์
ของโลกนี้ ย่อมจะมีสิ่งแปลกประหลาดเกิดขึ้นเสมอ คิดว่าที่
ข้าพเจ้าไม่รู้คงมีอีกมาก

เรื่องที่ ๒๒

ความบริสุทธิ์

เรื่องความบริสุทธิ์ที่ข้าพเจ้าจะได้เสนอท่านต่อไปนี้ เป็นเหตุการณ์เกิดขึ้นเมื่อข้าพเจ้ายังอยู่ในวัยรุ่น จะเป็นเพราะเหตุบังเอิญหรือด้วยอำนาจคำอธิษฐานก็ตาม แต่ก็อดคิดไม่ได้ว่า ผู้ที่มีความบริสุทธิ์ไม่เคยทำผิดคิดร้ายใคร เมื่อมีคนเข้าใจผิดมุ่งร้ายจนถึงเข้าที่คับขันเกือบจะเอาตัวไม่รอด แต่อำนาจของจิตแห่งความบริสุทธิ์ ย่อมจะเป็นหลักสำคัญเป็นกำลังใจอันหนึ่งเพื่อจะต่อสู้เหตุการณ์ร้ายแรงให้พ้นภัยได้ และข้าพเจ้ายังจำได้อยู่เสมอไม่เคยลืมเหตุการณ์ครั้งนั้นเลย

เมื่อครั้งสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ข้าพเจ้าจำได้ว่า งานออกร้านรื่นเริงมีงานขึดทองพระหริอนมัสการพระพุทธบาทจำลอง เป็นเทศกาลตามวัด ในสมัยนั้นส่วนมากมีการเล่นพนันประเภท ๒ ซึ่งมีตกเบ็ด โยนห่วงยิงเป้า ไม้หมุน เหล่านี้เป็นต้น หากว่างานใดไม่มีการพนันประเภทนี้ กรูสกว่างานนั้นหย่อนความสนุกสนานไปมาก

เวลานั้นอายุของข้าพเจ้าอย่างวัยรุ่น แต่ยังอยู่ในวัยเรียน วันที่จะเกิดเหตุยังจำได้ดีว่าเป็นวันเสาร์ ได้นัดเพื่อนร่วมเรียนและอายุรุ่นเดียวกันเป็นเพื่อนบ้านใกล้เคียงชวนกันไปเที่ยวงานนมัสการพระพุทธบาทจำลองที่วัดบางว้า ตำบลบางกอกน้อย ธนบุรี สมัยนั้นโรงเรียนหยุดเรียนวันเสาร์ครึ่งวัน วันอาทิตย์หยุดเต็มวัน หลังจากเราเข้าเรียนตอนเช้าแล้วก็ถึงเวลาที่นักเรียนเข้าห้องประชุม มีอาจารย์ใหญ่เป็นประธานให้โอวาทอบรมสั่งสอนศีลธรรม ทนักเรียนควรประพฤติเพื่อเป็นพลเมืองดีต่อไป ท่านตักเตือนให้นักเรียนขยันเอาใจใส่ในการเรียนเพื่อความรุ่งเรืองของตนเองในอนาคต จะได้เป็นทพึ่งของพ่อแม่พี่น้อง ให้มีนอบอยู่ในความกตัญญูรู้บุญคุณของบิดามารดาครูบาอาจารย์และผู้ทำคุณให้แก่ตน เว้นสิ่งทผิดทชั่วใครทำสิ่งใดไม่ดีก็เอามาตักเตือนสั่งสอนว่ากล่าวชี้ให้เห็นผิดเห็นชอบให้รู้ว่าสิ่งใดควรและไม่ควรทำ ใครทำดีและประพฤติตัวดี ท่านก็ยกย่องสรรเสริญนำมาเป็นตัวอย่างกล่าวชมเชยในที่ประชุม รู้สึกว่าอาจารย์ใหญ่ได้คอยเอาใจใส่อบรมในความประพฤติของนักเรียนทั้งในและนอกโรงเรียน คอยสั่งสอนทุกวันเสาร์ในห้องประชุม ยกตัวอย่างนิทานและเหตุการณ์ชีวิตจริงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาเล่าให้ฟัง เช่น คนทมีวชาความรู้ดี แต่ต้องติดโทษ

ที่คุมขังทนทุกข์ทรมานด้วยความประพฤติไม่ดีเป็นต้น ท่านเคยกล่าวเสมอว่า ถึงจะมีความรู้ มีวิชาแต่ความประพฤติไม่ดี วิชาความรู้ก็ไม่สามารถที่จะช่วยตัวเองไปสู่ทางดีได้ ถ้ามีทั้งวิชาความรู้ ประพฤติดี มีความกตัญญู ย่อมจะนำไปสู่ความรุ่งเรือง ในชีวิตจะเป็นที่ชื่นชมสรรเสริญของคนทั่วไป เพราะการงานทั่วไปย่อมแสวงหาคนที่มีความรู้ มีความซื่อสัตย์สุจริต พร้อมด้วยศีลธรรมดีงาม เป็นที่ไว้วางใจ

ข้าพเจ้าเคยพบท่านนอกโรงเรียนหลายครั้ง เมื่อทำความเคารพท่าน ท่านจะยิ้มและทักทายด้วยถ้อยคำที่แสดงความรักใคร่กรุณา ท่านชอบเรียกข้าพเจ้าว่า *"พลเมืองดี"* ท่านมักจะทักว่า *"เธอไปไหนมาพลเมืองดี"* ทำให้ข้าพเจ้าหยิ่งและพองด้วยอยากจะทำความดี ประพฤติดีให้สมกับท่านเรียกว่า *"พลเมืองดี"* สัญชาตญาณทำให้เรารู้ว่าท่านมีความเมตตาต่อเรามาก จะเห็นได้จากสายตาแสดงถึงความเอ็นดูและท่าทางอันสุภาพของท่าน ข้าพเจ้ายังเคยได้ยินท่านพูดในที่ประชุมว่า

"ครูอยากให้นักเรียนทุกคนเป็นพลเมืองดี ประพฤติตัวดี ถ้าพวกเธอดี ครูก็มีความสุขสบายใจ แต่ถ้าทราบว่าพวกเธอประพฤติตัวไม่ดี ครูก็เสียใจไม่มีความสุข นักเรียนทุกคนไม่ใช่ลูกหลาน แต่ครูก็รัก

เหมือนลูกเหมือนหลาน หวังว่านักเรียนทุกคนคงจะไม่ทำให้ครูผิดหวังเสียใจและหมดความสุขเป็นแน่"

รู้สึกว่าคำพูดของท่านคงจะเข้าถึงจิตใจนักเรียนบ้างไม่มากก็น้อย พวกเราจงเชื่อฟังคำของท่านและพยายามประพฤติตัวดี

วันเสาร์นั้นหลังจากที่ท่านให้โอวาทเสร็จ ปิดประชุมแล้วก็สวดมนต์ เมื่อจบแล้วก็สรรเสริญพระบารมีเลิกเรียนครึ่งวัน

ข้าพเจ้ามิได้รอช้ารีบชวนเพื่อนกลับบ้าน ผลัดเครื่องแต่งตัวนักเรียนออก สวมกางเกงแพรขาว ใส่เสื้อนอกแพรกระดม ๕ เม็ด ใส่รองเท้าแตะและหมวกตามความนิยมสมัยนั้น ขึ้นรถรางสายเหลืองไปสุดระยะที่หลักเมือง (*เวลานั้นมีรถรางสองสาย คือสายเหลืองมีระยะจากถนนตกถึงหลักเมือง และสายแดงวิ่งรอบเมือง*) เมื่อเราลงจากรถแล้วก็เดินตัดท้องสนามหลวงตรงไปข้ามที่ท่าช้าง ไปขึ้นที่ท่ารถไฟสถานีบางกอกน้อย ไม่ช้าเราทั้งสองก็เข้าไปในเขตงานออกร้านนมัสการยืดทองพระพุทธบาทจำลองวัดบางว้า รู้สึกว่าผู้คนมาเที่ยวในงานยังไม่มากนัก เห็นจะเย็นเพราะเวลาบ่ายแดดร้อน คงเห็นมีทหารเรือจำนวนมากเที่ยวเดินเตร่ทั่ว ๆ ไป เพราะได้หยุดวันเสาร์ครึ่งวันเหมือนกัน

ก่อนอื่นเราไม่ลืมทำะตรงไปไหว้พระยืดทอง โดยซื้อ
ดอกไม้ธูปเทียนและทองคำเปลว ซึ่งมีผู้แย่งเสนอขายในบริเวณ
นั้น รู้สึกว่าสมัยนั้น ต้องทำบุญไหว้พระเสียก่อนทำะหา
ความสนุกสนานกันต่อไป เมื่อเรามัสการจุดธูปเทียนบูชา
พระพุทธยาทพร้อมด้วยดอกไม้ และยืดทองเรียบร้อยแล้ว เรา
ก็เดินออกจากมณฑปพระพุทธยาท เห็นพวกวณพฤนั่งเรียงราย
ตามทางออกใกล้มณฑป คอยผู้ที่ไหว้พระเดินผ่านมา บ้างก็
เป่าสังข์ บ้างก็ตระนาด พิณพาทย์และเครื่องดนตรีเท่าที่หามา
ได้ ต่างคนต่างบรรเลงเพลง คนละทีช้าบ้างเร็วบ้างตามแต่จะ
ถนัด ฟังแล้วจึงดูไม่เข้ากันเลย ผู้ที่มีใจบุญจะหยอดเศษเงินใส่
ลงพานที่ตั้งไว้ตรงหน้าพวกวณิพก พวกนี้เรียกว่าฉลองหรือ
สมโภชเมื่อหลังจากทำบุญแล้ว ฉะนั้นจึงไม่ได้ยินการให้ศีล
ให้พร เห็นจะถือว่าเป็นการแลกเปลี่ยน จากนั้นก็มีพวกแม่ชี
ซึ่งนั่งพับเพียบเรียงรายกัน ตรงหน้ามีผ้าแดงปูไว้เพื่อทำะได้รับ
บริจาคทานจากผู้ใจบุญทั้งหลาย ตลอดทางลงบันไดมีพวก
ขอทานนั่งเรียงรายสองข้างมีสภาพต่าง ๆ กัน บ้างก็ตายอด
แขนด้วน ขาด้วน บ้างก็มีขาลีบ แขนลีบ บ้างก็มีรูปร่างอ้วน
ล่ำสัน ใส่หมวกปีดถึงลูกตานั่งทำหัวสั่น มือสั่น พูดเสียงสั่น ๆ
จนฟังไม่รู้เรื่อง ทั้งน้ำลายยังไหลยืด ขับเค้าพูดได้แต่เพียง

ขอให้ทำบุญทำทาน นอกจากพวกทุพพลภาพก็มีหญิงแม่ลูกอ่อน อุ้มลูกให้กินนม แล้วยังมีลูกเล็ก ๆ หน้าตามอมแมม ตัวดำ ๆ นอนหัวพาดตัก ที่โตหน่อยนั่งข้าง ๆ แม่ คอยร้องขออ้อยกะลาขินชู เมื่อคนผ่านไปมา จากนั้นก็มีพวกเป็นโรคเรื้อนมือกุด จมูกยุบ หูหนา น้ำเหลืองเฟะ คอยยกมือที่ไม่มีนิ้วขึ้นชี้ร้องขอเมื่อคนเดินผ่าน ด้วยเสียงอ้อพึงไม่ได้ศัพท์ คนพวกนี้เป็นพวกที่มีกรรมเป็นที่รังเกียจของสังคม คนที่ผ่านไปมาที่เป็นพวกหนุ่ม ๆ สาว ๆ จะรีบสาวเท้าให้ผ่านพ้นไปเร็ว ๆ แสดงท่าทางขยะแขยงรังเกียจ นอกจากนั้นบางคนก็มีแต่หนังหุ้มกระดูก นอนอยู่บนเสื่อเก่า ๆ มีผ้าขี้ริ้วคลุมร่างกายเป็นส่วนน้อย ลูกตาลึกลงไปในเบ้าแก้มทั้งสองข้างลึกบุ๋มลงไป ทำให้เห็นฟันยื่นเด่นออกมาคล้ายซากศพที่ยังมีลมหายใจ เห็นแล้วเป็นที่น่าสังเวชยิ่ง ไม่รู้ว่าทำกรรมอะไรไว้ ข้างตัวมีชามกะละมังเก่า ๆ ก้นทะลุวางไว้เพื่อให้ผู้ใจบุญทั้งหลายบริจาคทาน รู้สึกว่าส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีใครเข้าไปใกล้ แม้จะเวทนามหาศาลสงสารก็เพียงแต่โยนเศษเงินไปให้แต่ห่าง ๆ สังเกตเห็นเศษเงินตกอยู่ข้าง ๆ มากกว่าอยู่ในกะละมัง เมื่อมีผู้ผ่านไปแก็ได้แต่ยกมือข้างเดียวซึ่งมีแต่หนังหุ้มกระดูก เป็นเครื่องหมายว่าขอให้ช่วยทำบุญทำทาน ส่วนเสียงนั้นแม้จะออกจากปากข้างก็แหบ ๆ

และค่อยจนจับใจความไม่ได้ พวกเด็กและหญิงสาวบางคน
เมื่อเดินผ่านกรีบเขอนหน้าหนีไปทางอื่น เพราะไม่กล้ามองดู
ภาพที่ทุเรศ แสดงกิริยาทั้งรังเกียจและกลัว
สิ่งที่คล้ายคลึงกับของพวกขอทาน เมื่อมีผู้ผ่านมาก็ยกมือ
ขึ้นเหนือหัวและชูภาชนะที่สำหรับใส่เศษเงินขึ้นแล้วร้องรำพันร้อง
ถึงความทุกข์ยากลำบากต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ใจบุญมีความเมตตา
สงสาร พอมีผู้หยอดเศษเงินลงไปให้ก็ให้ศีลให้พรซ้ำ ๆ ซาก ๆ
คล้ายคลึงกันแทบทุกคน ขัดนเมื่อหวนนึกถึงภาพเหล่านั้นครั้ง
ใดแล้ว ก็อดคิดไม่ได้ว่า ภาพนั้นก็คือนรกในเมืองมนุษย์ ที่
เราจะหาดูได้จากสถานที่เหล่านั้น สมัยนี้นรู้สึกว่าจะมีคนใจบุญ
มาก สังเกตดูบางคนมีใจประกอบด้วยมีจิตเมตตาสงสาร เป็น
ผู้ชอบประกอบกรรมดี อุตส่าห์แลกเศษเงินเป็นจำนวนมาก ห่อ
ผ้าแดงตั้งใจมาแต่บ้านว่าจะทำทานแจกเรี่ยงตัวให้ทั่วถึงทั้งสอง
ข้างทาง ท่านพวกนี้ไม่มีการรังเกียจหรือขยะแขยงต่อสภาพ
ความเป็นอยู่ของพวกเหล่านั้นเลย รู้สึกว่าจะปลงตกให้ความ
สงสารและเห็นใจมากกว่าสิ่งอื่น แต่ก็มีบางคนก็เดินผ่านไปเฉย ๆ
ไม่ได้ไยดีต่อเสียงโอดครวญใด ๆ บางคนก็แสดงกิริยารังเกียจ
รีบเดินหนีให้พ้น ๆ บางคนไม่ยอมให้ทานแล้วยังบ่นว่าด้วยความ
รังเกียจและรำคาญ บ้างก็ยิ่งทานเท่าที่เศษเงินจะอำนวยให้

ทุกคนจิตใจไม่เหมือนกันแล้วแต่ใครจะมีใจเย็นกุศลมากน้อย ที่ชั่วกรรมทำมากในหมู่คนทั่ว ๆ ไป สำหรับข้าพเจ้ากับเพื่อนนั้นเลือกให้ทาน แก่คนชราและคนพิการที่ไม่สามารถเลี้ยงชีพได้จริง ๆ เท่าที่ผู้อยู่ในวัยเรียนยังพึ่งผู้ปกครอง เงินจำกัดพอจะเจียดบริจาคได้คิดแล้วก็อดนึกภูมิใจไม่ได้ว่า *"เรานี่ก็เป็นผู้มีบุญที่ได้แผ่ส่วนบุญให้พวกนี้ได้ด้วยการบริจาคทาน อย่างน้อยก็มีความสุขใจที่ได้มาเปรียบเทียบชีวิตเช่นนี้"* ถ้าหากข้าพเจ้ามียาปมีกรรมทำไว้แต่ชาติก่อนก็เห็นจะเป็นฝ่ายผู้รับ และคงจะต้องไปนั่งรวมในแถวฝ่ายผู้ขอเป็นแน่ และคงจะคอยยกมือขึ้นท่วมหัวเมื่อคนเดินผ่านไปมาแล้วก็รำพันรำพึงความทุกข์ยากต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ใจบุญสงสารเวทนาและเห็นใจ นี่ก็เป็นกฎแห่งกรรมดีและชั่วย่อมเกิดมาไม่เหมือนกัน เมื่อผ่านพ้นพวกขอทานเรานี่ก็ไม่ลืมแวะไปนมัสการหลวงพ่อในโบสถ์ ซึ่งชาวบ้านนับถือว่าท่านศักดิ์สิทธิ์มาก จึงไปนมัสการรู้สึกว่ากลิ่นธูปควันเทียนพุ่งไปในโบสถ์ซึ่งไม่สู้ใหญ่โตนัก นอกจากพวกที่มาไหว้พระแล้วบางคนก็ถือโอกาสเสี่ยงใบเซียมซีถามถึงโชควาสนา ได้ยินเสียงพิมพำเขย่ากระบอกตัวอยู่ไม่ขาดระยะ มีทั้งชาวจีนและชาวไทย ส่วนมากเป็นหญิง แต่เราสองคนไม่ได้เอาใจใส่ เพราะถือว่าโชคชะตาเราเป็นผู้สร้างเอง พอไหว้พระ

เสร็จก็ออกไปที่หน้าโบสถ์ เห็นขอทานเรียงรายอยู่แถวนั้นแต่ไม่มากนัก ต่อมาเราก็ไม่ได้เห็นภาพเช่นนั้น เพราะบ้านเมืองเจริญ ภาพที่อุจาดก็หายไป

เมื่อเราได้ทำบุญเรียบร้อยแล้ว ก็ผ่านการละเล่นเก็บเงินค่าดูต่าง ๆ ซึ่งเป็นของธรรมดาของงานวัดทั่ว ๆ ไป เราเดินไปถึงบริเวณที่มีการเล่นพนัน ตกเบ็ด โยนห่วง ยิงเป้า ไม้หมุน การที่ข้าพเจ้าพูดถึงการเล่นพนันตกเบ็ดในสมัยนั้นบางคนในรุ่นหลัง ๆ นี้อาจจะไม่รู้ว่าเขาเล่นกันอย่างไร เพราะการพนันประเภทนี้ได้ยกเลิกมานานแล้ว แต่ในสมัยนั้นเป็นที่นิยมของคนส่วนมาก หากงานออกร้านวัดใดวัดหนึ่ง ถ้าไม่มีการพนันประเภทนี้แล้วงานนั้นก็ย่อมขาดความสนใจของประชาชนไปมาก ในที่นี้ข้าพเจ้าจะพูดถึงวิธีการเล่นตกเบ็ดโดยเฉพาะเท่านั้น เพราะเกี่ยวกับเหตุการณ์ในเรื่องนี้โดยตรง เครื่องมือที่ประกอบการเล่นตกเบ็ดนั้นก็มีไหกระเทียม ที่เรียกว่าไหกระเทียม ก็เพราะไหพวกนี้ใส่กระเทียมดองมาจากเมืองจีน ไหนี้มีมากมายแทบทุกครัวเรือนในเมืองไทยไม่ว่าในกรุงหรือชนบท แต่ในสมัยนี้คงหาดูได้ยาก รูปร่างของไหนั้นสูงประมาณ ๑ ฟุต โตขนาดเท่าบาตรพระเคลือบสีน้ำตาลไหม้ ปากไหพอจะเอามือล้วงลงไปได้พอดี ตรงกลางไหป่องแล้วเรียวขึ้นทางปากไหและเรียว

ลงทางก้น ก้นไหก็ไม่โตกว่าปากไหเท่าไรนักพอจะตั้งได้ไม่ล้ม เขาเอามาตบแต่งให้สวยงาม โดยเอากระดาษสีต่าง ๆ จักเป็นฝอยปิดลงไปโดยไม่เห็นเนื้อเดิมของไห ในไหบรรจุตลับขนาดเท่าเหรียญบาท มีฝาแน่นพอจะปิดเปิดได้เรียบร้อย ในตลับบรรจุเบอร์เลขหรือรูปสัตว์หรือรูปผลไม้ แล้วแต่เจ้าของร้านดัดแปลงให้แปลกไป แต่ละชนิดมีเหมือนกัน ๓ ตลับ ยนโต๊ะปผ้าน้ำมันก็จะเขียนเบอร์หรือรูปสัตว์ ผลไม้แบบเดียวกับในตลับ และขีดเส้นเขตเป็นช่อง ๆ บางแห่งก็เพียงใช้ผ้าขาวขึงตึงและขีดเส้นเขียนเบอร์เลขด้วยหมึกก็มี เขาเอาไหตั้งไว้กลางโต๊ะ ระยะหัวท้ายของโต๊ะข้างตัวเจ้ามือ เอาตลับใส่ลงไปจนครบจำนวนแล้วเจ้ามือจะยกไหขึ้นเขย่าแล้วให้ผู้แทง ๆ เบอร์ตามผ้าใบน้ำมันที่ปูไว้มีเบอร์ตามช่อง ๆ เมื่อมีผู้แทงแล้ว ก็ให้ผู้แทงใช้ไม้ยาวประมาณศอก โตขนาดเท่าตะเกียบปิดกระดาษฝอยเขียว ๆ แดง ๆ ปลายไม้มีเชือกผูกแม่เหล็กรูปเกือกม้า สำหรับหย่อนลงไปเพื่อตกตลับในไห แม่เหล็กก็ไปดูดตลับติดขึ้นมา และจะต้องให้ตลับติดขึ้นมาเพียงอันเดียว หรือไม่เกินครั้งละสามตลับออกครั้งละสามเบอร์ เมื่อเปิดออกถ้าเบอร์ตรงกับที่เราแทงไว้ เจ้ามือก็จะได้ใช้เป็นบัตรแข็ง มีราคาจำนวนเงินและยี่ห้อชื่อของร้านในบัตรนั้นเสร็จเรียบร้อย ผู้แทงถูกได้บัตรนี้จะแทง

แทนเงินต่อไป หรือจะนำเอาไปขึ้นเป็นสิ่งของในร้านนั้นได้ตามราคาในบัตร แต่ส่วนมากมักไปขอขึ้นเงินสดหลังร้าน เพราะบางครั้งมีผู้มาแทงได้เสียกันมาก ๆ เหมือนกัน การเอาบัตรไปขึ้นเงินสดนั้นผิดกฎหมาย ฉะนั้นจึงต้องแอบไปขึ้นหลังร้าน ถ้าทางการรู้จะริบใบอนุญาตห้ามเล่นต่อไป แต่การใช้แม่เหล็กตกนั้นออกจะช้าไม่ได้รับความสะดวก เพราะบางครั้งจะติดตลับขึ้นมาเป็นพวงตั้ง ๔-๕ ตลับ ตามกำลังของแม่เหล็กจะยกขึ้นมาได้ เจ้ามือต้องปลดตลับลงไปในไหใหม่แล้วยกไหขึ้นเขย่าให้ผู้เล่นลงมือตกใหม่ บางครั้งต้องตกกันหลายหนกว่าจะพอดีได้เพียงหนหนึ่งหรือสองถึงสามตลับ รู้สึกว่าช้าและไม่สะดวก ภายหลังเจ้ามือของอนุญาตให้ผู้แทงเอามือล้วงไปหยิบขึ้นมาได้แทนที่จะใช้แม่เหล็กตก ฉะนั้นคำว่า "เล่นตกเบ็ด" ก็ไม่มีความหมายอะไร กลายเป็นล้วงตลับขึ้นจากไห เมื่อเราเลือกร้านตกเบ็ดที่เราเห็นว่าไม่ค่อยมีคนเล่นมากนัก ซึ่งออกเป็นเบอร์เลข ถ้าเป็นกลางคนคงจะเบียดกันเข้าไปหรืออาจจะเข้าไม่ถึงเพราะคนแน่นก็ได้ เมื่อเราเลือกแทงเบอร์เรียบร้อยแล้ว ข้าพเจ้าเป็นคนล้วงเอาตลับขึ้นมาจากไห จะเรียกว่าโชคดีหรือโชคร้ายก็ไม่แน่ เพราะเมื่อข้าพเจ้าล้วงลงไปในไห หยิบตลับขึ้นมาทุกครั้งเบ็ดออกก็ตรงกับเบอร์ที่เราแทงเสมอไป อย่างประหลาด

ทั้ง ๆ ที่ข้าพเจ้าลงขันมาตามบุญตามกรรม คราวนพวกที่ต่าง
คนต่างแทงก็มารุมแทงตามข้าพเจ้าเป็นการใหญ่ เขาเรียกว่า
มอเฮง บางคนแทงหนักมอเสียด้วย พอเปิดออกมาคราวใด
ต้องฮากันแทบทุกครั้ง เพราะมันตรงกับเยอรที่เราแทง เจ้ามอ
รู้สึกว่าชักหน้าเสียเหงอแตก ข้าพเจ้าชอบแทงเยอรซ้า ๆ แต่ก
ถูกเกือบทุกครั้ง เล่นไปสักพักหนึ่ง เจ้ามอมองหน้าข้าพเจ้า
แล้วทำท่าไม่พอใจ บอกว่าขอหยุดพักชั่วคราว แล้วแกก็ยก
ไหขึ้นเทตลับออกจากไหมาดูอย่างพิจารณาแล้วเช็ดด้วยผ้า แต่
ทุกอย่างไม่มีอะไรผิดปกติ พวกเรากำลังสนุกสนานต้องมาขัน
คอยว่าเมื่อใดจะได้ลงมือเล่นต่อไป เมื่อเจ้ามอเทตลับออกมา
ตรวจมันเรียบร้อยแล้วก็เรียกคนในร้านมากระซิบทีหนึ่ง ซึ่งข้าพเจ้า
ไม่ทราบว่าเขาพูดอะไรกัน ชายผู้นั้นหันมามองดูหน้าข้าพเจ้า
แล้วก็เดินไป ยังไม่สงสัยว่าจะมีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้น เมื่อ
เจ้ามอตรวจดูตลับและนับถ้วนเรียบร้อยแล้วก็ใช้มือกอยตลับลง
ใส่ในไหอย่างเดิม แต่แทนที่แกจะเริ่มลงมือเล่นต่อไป แก
กลับพูดขึ้นลอย ๆ ตั้งใจให้ได้ยินทั่วกันว่า

"วันนี้โดนนักเลงดีอกแล้วพวกเรา"

คนในร้านนั้นมีทั้งจีนและไทยต่างก็ซุบซิบกันแล้วมองดู
ข้าพเจ้า รู้สึกว่าบรรยากาศในร้านนั้นไม่สู้จะดี แต่แล้วเจ้ามอ

กันขนพูดเป็นภาษาจีน ข้าพเจ้าเองไม่ทราบว่าเขาพูดว่าอะไร สักครู่หนึ่งจึงเห็นคนทนอนหลับอยู่หลังร้านขึ้นมาทำท่างง ๆ ร้านใกล้เคียงก็หยุดพักการเล่น ออกมายืนฟัง ยืนดู สัญชาตญาณทำให้เห็นกิริยาของคนเหล่านั้น เริ่มไม่เป็นมิตรกับข้าพเจ้าเสียแล้ว เขาคงสงสัยว่าข้าพเจ้าเล่นโกงเป็นแน่ เพราะรู้สึกว่าเขาตางกมองหน้าข้าพเจาผูเดียว เขาคงจะหาเหตุผลและหลักฐานในข้อหาเสียก่อนแล้วค่อยลงมือเล่นงานเป็นแน่ ข้าพเจ้าเริ่มรู้สึกไม่สบายใจ ความสนุกสนานเมื่อครู่หายไปหมด เพราะเคยได้ทราบว่าร้านเหล่านี้เคยช่วยกันจับคนขโมย ของในร้านได้แล้วมาช่วยกันซ้อมคนละทีสองที จนคนร้ายสะบักสะบอมมีอาการปางตายก่อนที่ตำรวจจะมาถึง แต่ก็ยังมีร้านบางร้านที่ไม่ยอมร่วมมือด้วย เพราะเห็นว่าทำโทษเกินเหตุ อุตส่าห์ไปตามตำรวจมาก่อนที่คนร้ายนั้นจะฟุบลงคามือคาเท้าพวกเหล่านั้น ฉะนั้นจึงคิดว่าร้านเหล่านั้นที่ชั่วก็มีก็มาก มิใช่ชั่วไปหมดทุกร้าน ยังดีข้าพเจ้าก็อยู่ในฐานะไม่ผิดกับขโมยคนนั้น ข้าพเจ้าจะทำอย่างไรดี ข้าพเจ้ากำลังคิดแก้ปัญหาพยายามสงบสติอารมณ์คอยดูเขาจะพูดกล่าวหาอะไรก่อนจะพูดโต้ตอบขึ้น หรือหนีเท่ากับกินปูนแล้วร้อนท้อง ได้แต่นึกอยู่ในใจว่า เรามีความ

บริสุทธิ์ไม่ได้มีจิตใจทุจริตคิดโกงใคร เราก็ไม่ต้องกลัว แต่แล้วก็เห็นเข้ามอคนนั้นยืนขึ้นพูดว่า

"เพื่อนน้องทั้งหลาย เมื่อคนนี้พวกเราโดนนักเลงดี พวกเราต้องได้รับความเสียหายไปไม่น้อย ยังดีเราได้ตัวแล้ว และอยากจะอธิบายวิธีโกงให้พี่น้องทั้งหลายทราบเสียก่อน คือ เขาใช้ขี้ผึ้งสีปากติดไว้ที่นิ้ว เวลาล้วงลงไปในไหก็ย้ายไว้ตลับหนึ่ง อันที่ย้ายขี้ผึ้งนั้นเมื่อเปิดออกมาเป็นตัวไหนก็จำไว้ เมื่อเอาใส่ลงไปในไหใหม่ เมื่อเราเขย่าแล้ว เขาก็จะล้วงไปค้นหาตลับที่เขาย้ายไว้ตลับใดตลับหนึ่ง อันที่ย้ายขี้ผึ้งนั้นเมื่อเปิดออกมาเป็นตัวไหนก็จำไว้ เมื่อเอาใส่ลงไปในไหใหม่ เมื่อเราเขย่าแล้วเขาก็จะล้วงไปค้นหาตลับที่เขาย้ายไว้ เมื่อขึ้นมาเปิดก็ต้องถูกทุกครั้งเป็นธรรมดา นี่เป็นเล่ห์เหลี่ยมของคนโกง เราจึงเสียรู้นักเลงดี..."

พอข้าพเจ้าได้ยินคำพูดเช่นนั้นก็รู้สึกตกใจ โกรธแค้นและแสนละอาย แม้จะรู้ตัวเองว่าเป็นผู้บริสุทธิ์แต่ใครจะรู้เห็นกับข้าพเจ้าด้วย ด้วยเหตุผลที่เขายกขึ้นมาพูดนี้ ข้าพเจ้าก็ยังไม่เคยรู้มาก่อนเลย เหมือนจะชี้ให้เห็นว่าข้าพเจ้าเป็นคนโกง ผู้อื่นไม่รู้ความจริงคงเข้าใจว่าเป็นคนโกงแน่ นึกสงสารเพื่อน

ที่ข้าพเจ้าชวนมาด้วย ต้องมารับเคราะห์ด้วยกันแท้ๆ หันไป
ดูเพื่อนเห็นหน้าแดงด้วยความโกรธและอายเหมือนกัน มองดู
รอบๆตัวก็เห็นชายฉกรรจ์รูปร่างล่ำสันใหญ่โตกว่าข้าพเจ้ามาก
มายล้อมคุมเชิงอยู่ประมาณเกือบสิบคน ทุกคนไม่ได้ใส่เสื้อ
มองเห็นกล้ามเนื้อขึ้นเป็นมัด เมื่อจะเทียบกันแล้วเราเสียเปรียบ
มาก แม้จะสู้เพียงตัวต่อตัว ข้าพเจ้าก็หมดทางชนะทางกำลัง
เสียแล้ว ข้าพเจ้ารู้ตัวว่ากำลังเข้าที่คับขัน สิ่งแรกที่ข้าพเจ้า
นึกถึงก่อนคืออาจารย์ใหญ่ เพราะท่านเมตตาเอ็นดูข้าพเจ้ามาก
ท่านเรียกข้าพเจ้าว่า "พลเมืองดี" บัดนี้ข้าพเจ้ากำลังจะถูก
หาว่าเป็นคนโกง ซึ่งตรงข้ามกับพลเมืองดี. ข้าพเจ้าใจหาย
คิดว่าจะมองหน้าอาจารย์ใหญ่ได้อย่างไร แสนจะอับอายขาย
หน้าที่มีคนเขาชี้หน้าว่าเป็นคนโกง เพราะพึ่งได้รับคำสั่งสอน
อบรมมาไม่กี่ชั่วโมงนี้เอง เสียงของท่านยังแว่วอยู่ในหู ท่าน
คงเสียใจ ถ้าทราบว่าศิษย์ของท่านกำลังจะนำความเสื่อมเสีย
ไปให้ ข้าพเจ้าเสียใจจนเผลอตัว นึกว่าอาจารย์มายืนอยู่ตรง
หน้าพูดขึ้นในลำคอว่า

"อาจารย์ครับ ผมเป็นคนบริสุทธิ์ ผมไม่มีความผิดเลย
พวกนั้นกำลังจะทำลายอนาคตและชื่อเสียงของผมหมด"

กำลังจะสะอื้นเสียใจ ฉุกคิดได้สติรีบกลั้นมานะ ลูกผู้ชายไม่ยอมให้ความอ่อนแอเป็นภัยเข้ามาทำลายความเข้มแข็งในจิตใจได้เป็นอันขาด หาหนทางที่จะช่วยตัวเองให้พ้นภัยเสียก่อนดีกว่า นึกคิดเท่าใดว่าจะหาทางออกให้ดีเท่าใดนึกไม่ออก ที่สุดก็นึกได้ว่าเมื่อเด็กเคยได้อ่านหนังสือเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ ซึ่งผู้ใหญ่เคยไปเช่ามาให้อ่านไม่เว้นแต่ละคน เพราะผู้เฒ่าผู้แก่ชอบฟัง จนข้าพเจ้าจำขึ้นใจได้ว่า พวกพระพวกนางในเรื่อง เมื่อถึงทีอับจนคับขันถูกจำจองหรือนำไปฆ่า ถ้ามีความซื่อสัตย์สุจริตบริสุทธิ์อยู่ในตัวแล้วก็จะเสียงสัตย์อธิษฐานแล้ว มีเหตุปาฏิหาริย์ มีผู้วิเศษหรือเทวดามาช่วยให้พ้นภัยไปได้ เรามีความบริสุทธิ์สุจริตเป็นหลักทุนเดิมอยู่แล้ว จะลองอธิษฐานดู เป็นความหวังครั้งสุดท้าย *ข้าพเจ้าเริ่มใช้จิตสงบนึกกราบไหว้พระทุกทิศแต่ในใจว่า ข้าพเจ้าพึงทำบุญให้ทานเมื่อครู่นี้เอง ขอให้บุญกุศลและผลของความบริสุทธิ์สุจริตไม่เคยคิดโกงใคร ด้วยผลแห่งความบริสุทธิ์สุจริตของข้าพเจ้าขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย จงช่วยให้ข้าพเจ้าพ้นภัยอันตรายในคราวนี้ด้วย เมื่อข้าพเจ้าอธิษฐานเสร็จแล้วก็เกิดความมั่นใจขึ้นมาว่า ความบริสุทธิ์ที่เรามีอยู่ในจิตใจจะต้องช่วยเราแน่ เพราะเคยได้ยินผู้เฒ่าผู้แก่เคยพูดเสมอยังจำได้ดีว่า*

"อันความซื่อสัตย์และบริสุทธิ์นั้น ตกน้ำไม่ไหล ตกไฟไม่ไหม้ จะดำน้ำลุยไฟก็ไม่เป็นอันตราย"

เกิดเชื่อมั่นในใจ ความหวาดกลัวหายไป จิตใจค่อยปกติขึ้น คอยดูว่าพวกนั้นจะทำอย่างไรต่อไป ทันใดนั้นได้ยินเสียงเจ้ามือพูดขึ้นอีกว่า

"คนที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ รีบออกไปเสียก่อน ประเดี๋ยวจะพลอยเจ็บตัวไปด้วย"

ในหมู่นั้นมีอยู่หลายคนที่อยู่ในวงล้อมกับข้าพเจ้า ซึ่งเราก็ไม่เคยรู้จักกันมาก่อน ต่างก็ไม่อยากเจ็บตัวกับข้าพเจ้า จึงแหวกวงล้อมของชายเหล่านั้นออกไป ข้าพเจ้าเห็นหน้าเพื่อนก็ส่งสารแอบกระซิบว่า

"ลอรีรีบออกไปให้พ้นทันทีเถิดเพื่อน เขาคงไม่สนใจลอเขาตั้งใจเล่นงานอั๊วคนเดียว ปล่อยอั๊วไว้คนเดียวดีกว่า เจ็บคนเดียวดีกว่าเจ็บสองคน รีบออกไปเสีย"

เพื่อนผู้นั้นพูดด้วยเสียงโกรธว่า "ไม่ไปอั๊วจะอยู่กับลออั๊วไม่ใช่คนขี้ขลาดตาขาว อั๊วไม่ยอมทิ้งลอไปเป็นอันขาด"

ข้าพเจ้าเห็นใจเพื่อนในยามยาก ตันตันใจขึ้นมาทันทีใจคอเพื่อนเด็ดขาดจริงยอกว่า

"ถ้าอย่างนั้นมาลอกับอั๊วมาตายด้วยกัน เตรียมหันหลังชำหากัน"

เวลานั้นคนอื่น ๆ ได้ทยอยกันหลีกออกไปหมด และมีชายอายุคราวลุงผู้หนึ่ง รู้สึกว่าเขาผู้เห็นอกเห็นใจเรามาก แกออกไปเป็นคนสุดท้าย ก่อนที่จะออกไปบ่นว่า

"อ้ายพวกนี้ชักจะหาเรื่องรังแกเด็กแล้ว ประเดี๋ยวคงได้เรื่องแน่" เสียงพวกเจ้าของร้านตวาดว่า

"คนอื่นไม่เกี่ยวข้องไม่ต้องพูดมาก ประเดี๋ยวจะเจ็บตัวไปด้วย"

ลุงผู้นั้นแกแหวกคนมุงออกไปด้วยความโกรธ ก่อนที่จะลับตัวแกหันมาตะโกนบอกเราว่า

"ทำใจดี ๆ ไว้หลานชาย"

ทำให้พวกที่ห้อมล้อมอยู่นั้นตาเขียวมองตามเสียงของแก ด้วยความโกรธ ข้าพเจ้าจะตกอยู่ในอันตรายก็อดขอบใจแกเสียไม่ได้ แม้ว่าแกจะช่วยอะไรไม่ได้ แต่แกก็ยังมีจิตใจเป็นธรรม ส่วนข้าพเจ้าเขากลับไม่ยอมให้ออก จึงรู้แน่แล้วว่าเรากำลังอยู่ในที่คับขัน แล้วเห็นเจ้ามอยน์ขนพูดต่อไปว่า

"เอาล่ะ ทนเราจะชี้ตัวการให้ดู"

เสียงคนที่ล้อมและห่างออกไปร้องถามว่า

"ไหน คนไหน"

คนที่ยืนพูดขึ้นมายังตัวข้าพเจ้าแล้วพูดว่า

"นี่ไงล่ะ เห็นไหม ถึงจะมีปากหนไม่พันแน่"

ข้าพเจ้าโกรธจนตัวสั่น ตะโกนออกไปด้วยความแค้นใจว่า

"ไม่จริง ฉันไม่ใช่คนโกง ฉันไม่รู้เรื่อง"

เสียงเจ้าคนที่ยืนพูดหัวเราะ และพูดต่อไปอย่างใจเย็นและเย้ย ๆ อย่างคิดว่าตัวเป็นต่อ

"คนโกงนั้นไม่มีใครรับว่าตัวโกงหรอก ประเดี๋ยวดูสิ"

แล้วทำเป็นหันไปพูดเป็นเชิงหารือกับพวกของตัวว่า

"เราจะจัดการอย่างไรกับคนโกงดี" เสียงพวกนั้นยอกว่า "สั่งสอนก่อนตามเคย ให้มันรู้จักพวกเราเสียบ้าง"

ทันใดนั้นข้าพเจ้าก็รู้ว่า นาทีสำคัญคับขันที่สุดในชีวิตกำลังจะมาถึงแล้ว แม้ว่าเราจะมีเพียงสองคน จะต้องต่อสู้ป้องกันตัวกับคนจำนวนสิบ เราต้องยอมแลกเพราะไม่มีทางอื่นจะดีกว่านี้ เราจะไม่ยอมให้มันทำเล่นข้างเดียวง่าย ๆ เราไม่ยอมแน่ เสียงตะโกนถามมาว่า

"มันมีอาวุธหรือเปล่า"

แล้วมีคนรับรองตอบไปว่า เห็นจะไม่มี ทันใดนั้น ก็มีเสียงแสดงอำนาจร้องบอกว่า

"เราลงมือจัดการได้เลย"

เสียงนั้นยังไม่ทันจะขาดลง ก็มีเสียงตวาดซ้อนขึ้นมาว่า

"หยุดนะ! ใครจะแตะต้องตัวคนทั้งสองนี้ไม่ได้ ฉันยืนทนฟังแกมานานแล้ว จนฉันทนไม่ไหว ฉันรู้ว่าคนทั้งสองนบริสุทธิ์"

คนที่กำลังจะรุมล้อมขยับเข้ามาจับตัวข้าพเจ้า ต่างชะงักแล้วหันไปทางเสียงนั้น ต่างก็หน้าซีดไปตามๆ กัน ชายคนนั้นตวาดอีกว่า

"ถอยไปให้พ้น" พอพวกนั้นหางตัวข้าพเจ้าออกไปตามคำตวาดแล้ว ข้าพเจ้ามองเห็นทหารเรือชั้นจ่าโทคนหนึ่งเป็นผู้กล่าวถ้อยคำเหล่านั้น และมีพลทหารเรือประมาณ ๗—๘ คนยืนล้อมอยู่รอบๆ หลังผู้ที่ล้อมข้าพเจ้าอีกชั้นหนึ่ง พวกทหารเรือเหล่านี้เตรียมตัวจะเล่นงานผู้ที่จะจับตัวข้าพเจ้า ทันทีข้าพเจ้ามองเห็นพลทหารเรือซึ่งก่อนหน้านี้กระจัดกระจายไปตามร้านอนๆ กำลังวิ่งตรงรวมกันเข้ามาเป็นจำนวนสิบๆ เข้ามายืน

ล้อมในร้านที่ข้าพเจ้าอยู่ เพราะคิดว่า คงจะมีอะไรเกิดขึ้นกับพวกของตัว ในไม่ช้าบริเวณนั้นก็เต็มไปด้วยทหารเรือต่างอยากรู้เรื่องว่าเกิดอะไรขึ้นต่างก็มุงถามกัน เจ้ามือคนที่ประณามข้าพเจ้าและพวกที่กำลังจะจับตัวข้าพเจ้านั้นเห็นได้ชัดว่า ต่างตกใจหน้าซีดเผือดไปตาม ๆ กัน ก่อนหน้านี้พูดเสียงดังกังวานอำนาจอวดโตอยู่เมื่อครู่ บัดนี้เสียงแล้ว พูดเสียงอ่อย ๆ ว่า

"ถ้าคุณเห็นว่าสองคนนี้บริสุทธิ์ ผมก็ไม่ว่าอะไร ผมไม่ทำอะไรอีก"

ทันใดนั้นพ่อลุงซึ่งเป็นผู้เห็นอกเห็นใจเราเมื่อครู่นี้ แทรกออกมาจากพวกที่มุงดูพูดขึ้นว่า

"ถ้าเขาจะโกงพวกลอเขาคงไม่ เล่นแทงพวกลอที่ละสิบสตางค์ และพวกสิบแปดเขาไม่ใช้คนเพียงสองคนอย่างนำเอาไว้ด้วย ยอกแล้วว่าถ้าลอขืนทำอันตรายคนที่บริสุทธิ์ไม่มีความผิดแล้ว ประเดี๋ยวร้านพังกว่าตำรวจจะมา ข้าวของฉิบหายหมด"

ทุกคนเงียบเสียงไม่มีใครโต้ตอบ ทันใดนั้นก็มีจนสูงอายุผู้หนึ่งเดินออกมายกมือขึ้นไหว้ว่าโทผู้นั้น ไหว้แล้วไหว้อีกปากก็พูดเสียงสั่น ๆ ว่า

"โต้หลงน่ออานายเถ้า อย่าให้มีเรื่องเลย ผมขอโทษเถิดอย่าให้มีเรื่องเลย"

ข้าพเจ้าเห็นแกพนมมือยกขึ้นยกลงตลอดเวลาที่พูด จำโท
ษผู้นั้นตอบว่า

"อั๊วไม่ได้เป็นคนหาเรื่อง พวกลอต่างหากที่หาเรื่องเอง
อั๊วเป็นคนชอบความยุติธรรม ถ้าเขาเป็นคนผิดจริงๆ อั๊วจะช่วยลง
โทษให้ แต่เขาเป็นคนบริสุทธิ์ พวกลอหาเรื่องกับเขาก่อนนี่
บ้านเมืองมีขื่อมีแปจะใช้อำนาจอย่างนี้ไม่ได้"

จินชราผู้นั้นก้มหัวลงอย่างยอมรับผิด จำโทษผู้นั้นหันมา
ยิ้มให้กำลังใจกับข้าพเจ้าแสดงความสงสารและเห็นใจว่า

"ตกใจมากไหมน้องชาย เราเป็นคนบริสุทธิ์ไม่ต้องกลัว
วันนี้ฤกษ์ไม่ดีแล้ว กลับบ้านเสียก่อนดีกว่า ไหนมีบัตรเท่าไหร่
ไปขึ้นเงินเลย"

พลางพูดกับจินชราผู้นั้นว่า "เอ้า! จัดแจงคืนเงินตาม
ราคาบัตรนั้นให้เขาเป็นอันหมดเรื่องกันเสียที ต่อไปนี้อย่า
ทะนงตัวไปเที่ยวข่มเหงคนบริสุทธิ์เช่นนี้อีกนะ! อย่าตั้งศาลเตี้ย
เอาเองจำไว้"

เราทั้งสองส่งบัตรที่เล่นได้ให้จินชราผู้นั้น แกเดินงกๆ เงิ่นๆ
ด้วยความกลัวจะมีเรื่อง หยิบเงินคืนให้เราทั้งสองคนมือสั่นตาม
ราคาในบัตร ข้าพเจ้าพูดอะไรไม่ถูกรู้สึกเหตุการณ์เปลี่ยนแปลง
อย่างรวดเร็วจนข้าพเจ้างงไปหมด คล้ายกับว่ากำลังฝันร้าย

แล้วก็ตนขึ้นก่อนที่จะได้พูดอะไรกับจำโทผู้นั้น เพราะยังไม่หาย
ตื่นเต้นเพียงแต่พูด

"ขอบคุณครับ" เพราะนึกไม่ออกว่าจะพูดอะไร จำโท
ผู้มีคุณผันนพูดขึ้นอีกด้วยความห่วงใยว่า

"วันนี้อย่าเที่ยวต่อเลยนะน้องชาย กลับบ้านเถิด บ้าน
น้องชายอยู่ที่ไหนล่ะ ?"

ข้าพเจ้าบอกที่อยู่ให้ทราบด้วยเสียงสั่น จำโทผู้นั้นพูด
ขึ้นว่า

"โอ ถ้าจะอยู่ไกล และยังต้องข้ามฟากไปอีก"

ความจริงสมัยนั้นรู้สึกว่ากรุงเทพฯ กว้างขวางใหญ่โตมาก
เพราะการคมนาคมไม่สะดวกนักจะไปไหนก็เสียเวลาเป็นชั่วโมงๆ
ไปมาหาสู่กันก็ยากลำบาก ฉะนั้นตำบลและถนนบางสาย จึงมี
คนรู้จักไม่ค่อยมากนัก นอกจากตำบลที่ตนอยู่และใกล้เคียง
จากนี้นกเป็นสถานที่สำคัญที่ขึ้นหน้าขึ้นตา จำโทผู้นั้นมีหน้าตา
ยิ้มแย้มและพูดด้วยอารมณ์ดี เห็นจะเป็นเพราะแกมีความสุข
สบายใจเหมือนได้ทำบุญกุศล คล้ายว่าได้ช่วยลูกแกะสองตัว
ที่เข้าไปอยู่ในฝูงสุนัขป่าที่กระหายเลือด ให้รอดพ้นภัยออกมาได้
แกร้องบอกกับพวกทหารเรือที่ยืนด้วยสีหน้ายิ้มแย้มว่า

"เอ้า ! พวกเราช่วยพาน้องชายสองคนนี้ไปส่งที่ท่าเรือข้ามฟากหน่อยซิ"

ข้าพเจ้ายกมือขึ้นทำความเคารพแล้วรีบเดินตามพลทหารเรือสองนายที่ได้แสดงตัวออกมาว่า จะเป็นผู้คุมกันไปส่งเราทั้งสองที่ท่าเรือข้าง พอถึงท่าเรือก็พอดีกับเรือกำลังจะออกจากท่า ข้าพเจ้าไม่ลืมที่จะขอบคุณและลาทหารเรือผู้ใจดีทั้งสองลงเรือข้างก็แจวออกมุ่งข้ามฟากทันที พอเรือออกห่างจากท่าก็เห็นพลทหารทั้งสองกลับเข้าไปในบริเวณงานอีก เมื่อเรือข้างถึงกลางแม่น้ำก็ได้ยินเสียงลุงที่แจวเรือผู้นั้นถามขึ้นว่า

"เมื่อกี้มีอะไรเกิดขึ้นในงานนะ เห็นพวกทหารเรือวิ่งกันกรูที่เดียว คงจะเล่นงานกันอีกกระมัง ?"

ข้าพเจ้าบอกว่า "เปล่าหรอกลุง ทหารเรือเขารักษาความยุติธรรม ไม่ยอมให้มีการรังแกกันเกิดขึ้นในวัด"

เสียงลุงแจวเรือข้างแกหัวเราะหึ ๆ ในลำคอ พลางพูดว่า "อย่างนั้นหรอกหรือ นึกว่าเล่นงานกันเข้าอีกแล้วล่ะ"

เวลานั้นข้าพเจ้าไม่สนใจอะไรนอกจากจะนึกตำหนิตัวเองที่ลืมถามถึงชื่อจ่าโท ทหารเรือผู้นั้น ซึ่งมีพระคุณไว้ในความทรงจำ เรือกำลังจะเข้าจอดที่ท่าแล้วจึงนึกขึ้นได้ เราทั้งสองพึงถึงบุญคุณผู้ที่ช่วยเราในนาทีสุดท้ายให้พ้นภัยได้ ตั้งแต่นั้น

มาข้าพเจ้าก็ไม่ได้แตะต้องการพนันตกเบ็ด อีกต่อไปเลย จน กระทั่งทางการยกเลิกไม่อนุญาตให้เล่นเด็ดขาดต่อมา

หากท่านผู้นั้นและเพื่อน ๆ ยังมีชีวิตอยู่ เมื่อท่านได้อ่านเรื่องนี้แล้วขอให้ทราบว่าเด็กวัยรุ่นในเวลานั้น บัดนี้ย่างเข้าวัยชราแล้ว กำลังนึกถึงชีวิตในอดีตยังจดจำได้ดี และยังนึกถึงบุญคุณที่ท่านเหล่านั้นได้ช่วยเหลือในเหตุการณ์วันนั้นอยู่เสมอ หากหนังสือเล่มนี้จะมีส่วนดีที่เป็นกุศลบุญอยู่บ้าง ข้าพเจ้าขออธิษฐานอุทิศส่วนกุศลบุญนั้นให้แก่ทุก ๆ ท่านที่อยู่ในสถานที่เกิดเหตุในครั้งนั้น แม้แต่ผู้มุ่งร้ายต่อข้าพเจ้าในเวลานั้น ก็ขอให้ได้รับส่วนบุญกุศลอันนี้ทั่วถึงกันเถิด เพราะข้าพเจ้าไม่สามารถที่จะตอบแทนบุญคุณในทางอื่นได้ เหตุประสพการณ์ในครั้งนั้นทำให้ข้าพเจ้านึกถึงคำโบราณอยู่เสมอว่า "ความซื่อสัตย์บริสุทธิ์ย่อมตกน้ำไม่ไหลตกไฟไม่ไหม้ จะเอาไปดำน้ำลุยไฟก็ไม่เป็นอันตราย คนไม่เห็นความบริสุทธิ์พระท่านย่อมรู้ ชีวิตคือความฝัน เราทำดีฝันดี เราทำชั่วฝันร้าย"

เรื่องที่ ๒๓

วันเกิด

ครั้งหนึ่งข้าพเจ้าได้รับเชิญ ไปในงานมงคลที่บ้านเพื่อน
ผู้คุ้นเคยกันมานาน แต่บ้านของท่านผู้นี้อยู่อำเภอชั้นนอกเกือบจะ
สุดเขตจังหวัดพระนคร ฉะนั้นบรรยากาศของตำบลที่อยู่ของ
ชาวบ้านแถบนั้น จึงอยู่ในลักษณะกึ่งชาวชนบทกึ่งชาวกรุง
วันนั้นข้าพเจ้าจำได้ว่าไปถึงบ้านงานเวลาบ่ายและได้นั่งสนทนา
กับผู้คุ้นเคยและเพื่อนเก่า ๆ เจ้าภาพได้แนะนำให้ข้าพเจ้ารู้จัก
ผู้ที่มาในงานนั้นอีกหลายท่าน แล้วเจ้าภาพก็ขอตัวไปต้อนรับ
แขกอื่นที่มาใหม่

ข้าพเจ้ารู้สึกว่าผู้ที่ได้รับเชิญมาในงานนั้น มีทั้งชาวกรุง
และชาวชนบท จากนั้นก็มีชาวพื้นบ้านทั้งชายหญิง ซึ่งต่างก็
ช่วยกำลังแรงอย่างเต็มใจมีทั้งการครัว อาหาร คาวหวาน
หยิบยกแยกหามตามความสมัครใจด้วยหน้าตายิ้มแย้ม ส่วน
การเลี้ยงดูนั้นเห็นได้ว่าอุดมสมบูรณ์ ทั้งข้าวปลาอาหารคาว-
หวานและผลไม้สด สุรากับแกล้ม เจ้าภาพมีไว้ต้อนรับอย่าง

ไม่จำกัด ในโรงครัวรู้สึกว่ามีอาหารมากมาย เห็นแล้วยังสงสัยว่า ผู้รับเชิญคงน้อยกว่าอาหารมาก หากว่าอาหารเหลือก็น่าเสียดาย แต่ข้าพเจ้ามาทราบภายหลังว่า เจ้าภาพผู้มีใจอารีจะส่งสำรับคาวหวานไปตามในละแวกบ้าน แถวนั้นทั้งผู้สูงอายุไม่สามารถมาในงานได้ และผู้ที่มาช่วยในงานทางบ้านไม่มีใครหงหาให้ทาน คิดว่าเป็นประเพณีของชาวชนบท เห็นจะเป็นข้าพเจ้ามีอายุมากขึ้น เมื่อสังเกตเห็นสิ่งใดที่แปลก ๆ ก็อดเอามานึกคิดไม่ได้ เลยกลายเป็นคนช่างคิดช่างสังเกต หาเหตุผลไปโดยไม่รู้ตัว ข้าพเจ้าเห็นผู้รับเชิญ ชายสูงอายุส่วนมากมักจะจับกลุ่มสนทนากัน ในหมู่ที่มีวัยสูงอายุหรือวัยไล่เลี่ยกัน น้อยนักที่จะมีต่างวัยกันมากเข้าไปแทรกร่วมสนทนาด้วย เห็นจะเป็นเพราะวัยที่ต่างกันมาก ย่อมจะหาเรื่องที่สนทนาเข้ากันยากก็เป็นได้ หรืออาจเป็นเพราะชาวไทยเราถือกันมาแต่เก่าแก่ว่า *“ผู้ใหญ่เขาจะพูดกัน เด็กอย่าสอด”* เพราะฉะนั้นรุ่นเด็กจึงไม่อยากจะเข้าไปสนทนากับผู้ใหญ่ รุ่นปู่ รุ่นตา แต่ถ้าหากผู้ใหญ่คนใดเข้าได้ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ทุกรุ่นได้ ท่านผู้นั้นก็จะได้รับความยกย่อง นิยมชมชอบจากชาวบ้านทั่ว ๆ ไป ส่วนพวกผู้หญิงนั้นมักจะเข้ากันได้สนิทสนม ไม่ว่าคนแก่หรือเด็กหรือสาว เห็นจะเป็นเพราะผู้หญิงมีนิสัยนิ่มนวลอ่อนหวาน หรือจะเป็น

ประเพณีของชาวไทยภาคกลางเรายังถือกันมาแต่ดั้งเดิมในการหวงลูกสาว ฉะนั้นลูกผู้หญิงแม่จึงต้องควบคุม ไม่ยอมให้ไปห่างหูห่างตากเย็นได้ จึงเห็นรุ่นคุณยายกับคุณหลานสนทนากันได้สนิทสนม

เท่าที่ข้าพเจ้าได้เห็นที่เข้าใจกันได้ทุกรุ่น ทุกสมัยสนุกสนานเฮฮากันก็ในวงสุรา โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ข้าพเจ้าเพิ่งจะพบเห็นมา เมื่อตอนที่ข้าพเจ้าจะเดินเข้ามาในบ้านงาน ทางที่จะเดินเข้าเขตบ้านงานต้องเดินผ่านต้นไม้ใหญ่น้อย มีลักษณะคล้ายทางไปสวนเบญจพรรณ ที่ใต้ต้นจันทน์ใหญ่ต้นหนึ่ง มีกิ่งก้านสาขาออกผลเหลืองอร่ามน่าดูเย็นตรมเย็น ใต้ต้นมีเสื่อปูเย็นบริเวณกว้าง บนเสื่อมีคนนั่งล้อมวงประมาณสักสิบคน ในจำนวนนั้นมีทั้งชายหญิงสูงอายุและเด็กชายวัยรุ่น นอกจากหญิงสาวและเด็กหญิงเท่านั้นที่ไม่เห็นอยู่ในกลุ่มนั้น ตรงกลางก็มีขวดเหล้า, แก้ว, และอาหารกับแกล้มนานาชนิดในชามและจานตั้งอยู่เต็ม บางคนก็ใช้ช้อนตักอาหารใส่ปาก บ้างก็ใช้ซ่อมจิ้ม บางคนถนัดตะเกียบก็ใช้คีบ ระหว่างกินและดื่ม ก็คุยกันสนุกสนาน เห็นจะเย็นอาหารเทียงแต่ยกยอดมาทานเอาตอนบ่ายเมื่อข้าพเจ้าเดินผ่านมา เผอิญเชือกผูกรองเท้าหลุดจึงหยุดข้างทางจัดการก้มลงผูกให้เรียบร้อย ข้าพเจ้าเห็นชาย

สูงอายุผู้หนึ่ง ใช้มือซ้ายปาดริมผีปากหลังจากยกแก้วขนมขึ้นดื่มแล้ว มือขวาจับตะเกียบคีบอาหารจากจานใส่ปาก ทั้ง ๆ ที่ยังมีอาหารอยู่เต็มปาก แกก็ยังหันไปพูดกับเด็กวัยรุ่นซึ่งนั่งอยู่ข้าง ๆ ว่า

"ดมซิ อ้ายจก ไม่ต้องกลัวหรอกวะ เมากินอน"

เด็กวัยรุ่นอายุราว ๑๖-๑๗ ที่นั่งอยู่ข้าง ๆ เหลือบตาขึ้นมองชายสูงอายุ ทำหน้าย่นแล้วพูดขึ้นว่า

"ไม่ไหวหรอก ลุงพร้อม อ้ายนี่มันบาดคอเหลือเกิน ฉันชอบเบียร์มากกว่ามันไม่บาดคอ" แล้วทำท่ากลัวว่าจะถูกบังคับให้ดื่มต่อ

ข้าพเจ้าได้ยินชายสูงอายุที่หนุ่มวัยรุ่นเรียกว่า 'ลุงพร้อม' นั้นหัวเราะในลำคอหึ ๆ แล้วพูดว่า

"ดื่มเข้าไปเถอะวะ แรก ๆ มันก็บาดคออย่างนี้ทุกคนแหละ ต่อไปมันก็เคยชินไปเอง มึงจะไปกินทำไมวะ อ้ายเบียร์น่ะ มันจืดยังกับน้ำท่า"

ยังไม่ทันที่เด็กวัยรุ่นจะตอบว่าอะไร ก็ได้ยินเสียงหญิงกลางคนในวงสุรานั้นพูดขึ้นว่า

"พอทีเถิด พพร้อม อย่าให้อ้ายหนูมันกินอีกเลย มันกินเข้าไปมากแล้ว และอ้ายลูกทุ่งนี่มันแรงมากนะ มันไม่เคย

กินประเดี๋ยวก็หัวทิ่มหัวตำตกท้องร่องตายเท่านั้นเอง แล้วก็งานการเขาก็ยังไม่เสร็จ”

เสียงคนในวงสุราหัวเราะและมีเสียงหนึ่งพูดขึ้นว่า

“น้าแสงแกกลัวอ้ายกลูกชายจะเป็นลูกหมาตกน้ำลงไปแช่ในท้องร่อง งานการไม่ต้องห่วงหรอกพวกฉันจะไม่ให้เสียงาน”

พอดีกับเวลาที่ข้าพเจ้าผูกเชือกรองเท้าเสร็จ ก็เดินผ่านวงสุราจะเข้าไปสู่ตัวบ้านงาน เห็นคนที่ชื่อลุงพร้อมแกยิ้มให้ข้าพเจ้ากยิ้มตอบลุงพร้อมด้วยไมตรีจิต และมองดูเด็กหนุ่มคนที่ร้องว่าไม่ดื่ม แต่ผู้ใหญ่ก็ยังพยายามขยันขยอให้ดื่ม ทำให้นึกถึงตัวเองเมื่อตอนวัยรุ่น กำลังนึกเปรียบเทียบตัวเองกับเด็กวัยรุ่นคนนั้นอยู่ ก็ได้ยินเสียงลุงพร้อมชิงตั้งใจจะพูดกับข้าพเจ้าว่า

“คุณจะไม่ลองชิมลูกทุ่งดูหน่อยหรือครับ ลูกทุ่งบ้านนี้เขาดีจริง ๆ นะ ทอนสูไม่ได้เดือดขาด” ข้าพเจ้ายิ้มแล้วตอบแกว่า

“ไม่ละลุง ขอบใจมากที่อุตส่าห์ชวนให้ดื่ม” แล้วข้าพเจ้าก็เดินห่างจากวงสุราใต้ต้นไม้ใหญ่ แต่ก็ยังได้ยินเสียงผู้หญิงมีอายุพูดขึ้นว่า

"คนบางกอกเขาไม่กินหรอกอ้ายลูกทุ่งอย่างนี่ะพพร้อมเขากินเหล้าฝรั่งเติมโซดา โน่นขนบ้านใหญ่เขาเตรียมไว้เสร็จแล้ว"

แล้วข้าพเจ้าก็ไม่ทราบว่าในวงสุรา เขาจะพูดอะไรต่อไปอีก เพราะได้ผ่านมาไกลเกินกว่าจะได้ยินคำพูดใด เมื่อข้าพเจ้าขึ้นมาอยู่ขนบ้านงานแล้วก็อดคิดไม่ได้ว่า คนชนบทนั้นเข้ากันง่าย ยิ่งในวงสุราแล้วก็ยกเว้นไม่ว่าวัยแก่อ่อนอย่างไร เข้ากันได้อย่างสนิทสนม ส่วนขนบ้านกับวงสุราต่างประเทศพร้อมโซดาแซ่เย็น ที่คอสุราก็ผสมสุรานั่งดื่มสนทนากันไป ส่วนมากผู้รับเชิญก็ไปจากพระนคร ข้าพเจ้านั้นได้ห่างจากการดื่มมานานแล้ว แม้ตัวเองจะไม่ดื่มก็ไม่รู้สึกเดือดร้อนหรือเกี่ยงอย่างไร และสนทนากับผู้ที่เมาและไม่เมาในทันนั้นได้อย่างสนิทสนม

ตอนบ่ายผู้ที่รับเชิญต่างทยอยกันมา ขนชานเรือนแบบโบราณ ซึ่งมีผ้าใบดาดเย็นหลังคากันแดดชั่วคราวอรรมดาก็กว้างขวาง บัดนี้รู้สึกว่าจะแคบไปเสียแล้ว แต่บริเวณสนามข้างล่างก็ยังมีกระโจมผ้าใบอยู่หลายกระโจมพร้อมทั้งโต๊ะเก้าอี้จัดไว้สำหรับเลี้ยงอาหารเวลาค่ำ ผู้ที่ข้าพเจ้าสนใจมาก ก็คือชายหญิงคู่หนึ่งอายุกลางคนมาถึงหลังข้าพเจ้าไม่นานนัก ท่าน

คุนรูสกว่าขะคุนเคยกับเข้าภาพมาก แต่ข้าพเข้ายังไม่รู้จักกับท่านคู่นั้นมาก่อน สังเกตดูกิริยาท่าทางของท่านเรียบร้อยนิ่มนวลสุภาพด้วยกันทั้งคู่ แม้ขะมีอายุแล้วก็ช่างดูสมกันมาก รู้สึกว่าท่านขะเป็นผู้ดีกว้างขวางในวงสังคม ข้าพเข้าเห็นผู้ชายสนทนาในวงเหล้าขนบ้านร้องทักทายกันหลายท่าน บางท่านเชื้อเชิญให้ไปร่วมวงเหล้าด้วย โดยรินเหล้าต่างประเทศผสมโซดาส่งให้เห็นท่านผู้นั้นพนมมือขึ้นแสดงความขอบใจ แล้วสั่นศีรษะไม่ยอมรับแก้วเหล้า แล้วพูดว่า

"ขอโทษเถิดครับ ต้องขอตัว ผมเลิกดื่มเสียแล้ว" พูดแล้วก็ยิ้มอย่างภูมิใจ ข้าพเข้าเห็นคนในวงเหล้าซึ่งเคยรู้จักท่านผู้นั้นมาก่อน ต่างแสดงความประหลาดใจ ร้องออกมาว่า

"อ้าว! เลิกดื่มเมื่อไหร่ล่ะ ไม่ยักรู้ เมื่อคราวก่อนก็ยังดื่มกันทีสโสมรนี่นะ"

ท่านผู้นั้นยิ้ม แล้วพูดขึ้นว่า

"ผมเลิกมาหลายเดือนแล้วครับ"

ขณะเดียวกันก็มีเสียงหญิงผู้เป็นภรรยาซึ่งอยู่ข้าง ๆ พูดขึ้นว่า

"คุณของดิฉันแกมีเรื่องแปลกประหลาดจะเล่าให้ฟังค่ะ ว่าเหตุใดแกจึงเลิกเหล้าได้"

พูดแล้วก็แสดงกิริยาสนับสนุนให้สามีเล่าถึงสาเหตุที่เลิกดมเหล้าได้ให้เพื่อน ๆ ฟัง ทุกคนที่อยู่ในที่นั้นต่างก็สนับสนุนให้เล่า และข้าพเจ้ากรุสึกสนใจอยากจะฟังเรื่องราวของท่านผู้นั้นเหมือนกัน ท่านผู้นั้นตกลงใจเริ่มเล่าให้ฟังว่า

"ความจริง เดิมเรื่องมันก็ไม่มีอะไรมากนักหรอกครับ ตัวผมมาคิดดูว่า เราก็อายุมากแล้ว แต่ก็ยังดมจัดทุกเวลาเย็น ร่างกายกำลังทรุดโทรมไปตามวัย วันโกนวันพระไม่เคยละเว้นเข้าพรรษาออกพรรษาก็ไม่เคยหยุดเหมือนคนอื่น ก่อนไม่เคยนึก แต่เดี๋ยวนี้คิดดูแล้วว่าเราเอาเวลามีค่ามาเย็นเวลาเมาเสียอย่างน่าเสียดาย เวลาที่ผ่านพ้นไปแล้วเรียกคืนมาไม่ได้ เรามีชีวิตอย่างปกติไม่เท่าไหร่ หักเวลาที่เราเมาเหล้าเสียวันละหลายชั่วโมง เมื่อรวมเวลาที่เสียไปจะเย็นตัวเลขที่เห็นแล้วน่าใจหายเสียดายเวลาที่ล่วงไปจะเรียกคืนก็ไม่ได้ ใช้เวลาโดยไม่มีประโยชน์กลับมีแต่โทษ เสียทั้งสุขภาพ ทั้งทรัพย์ และความรักใคร่สนิทสนมภายในครอบครัว นอกจากนั้นเวลาเมาเหล้าหมดสติยั้งคิด คล้ายคนบ้าเหมือนมีชีวิตบ้าบ้างดีบ้าง เราไม่คิดก็ไม่เห็น พอดีมีเพื่อนเย็นแพทย์มาเตือนว่า คนที่เมาทุกวันอย่างนี้ โดยไม่มีวันหยุดเลย ย่อมจะเย็นโรคพิษสุราเรื้อรังเย็นอันตรายได้ง่าย ฉะนั้นคนที่หยุดไม่ดมในเข้าพรรษาเย็น

เวลาสามเดือนนั้น นอกจากทำจิตใจให้เย็นกุศลชั่วระยะหนึ่ง
แล้ว ยังมีผลดีในทางสุขภาพด้วย ผมมาคิดดูว่าเวลาเข้า
พรรษาผมก็ไม่ได้หยุดดื่ม คิดจะหยุดวันพระก็เย็นวันที่ไม่ค่อย
แน่และบางครั้งลืมได้ง่าย เพราะวันพระหมุนเวียนเปลี่ยนไป
ไม่ซ้ำกันใน ๗ วัน ควรจะหาวันหยุดดื่มสักวันหนึ่งใน ๗ วัน
อายุก็มากแล้ว วันตายก็ยิ่งใกล้เข้ามา เป็นของแน่นอน
คิดว่าควรทำความดีอะไรไว้บ้าง ดีกว่าไม่เคยทำความดี
อะไรเลย เสียแรงได้เกิดมาในร่มโพธิ์ของพุทธศาสนา
คืนนั้นผมนอนคิดถึงตัวเอง คิดถึงสังขารที่กำลังจะ
ร่วงโรยไปทุกวัน คิดถึงอนาคตของบุตรภรรยา คิดว่า
เราควรจะอยู่บ้านให้มากกว่าเมาอยู่ตามข้างถนนหรือ
สโมสร เพราะเดิมบ้านนั้นไม่ค่อยมีความหมายสำหรับ
ผม ซึ่งเป็นคนขี้เหล้า เพียงแต่เมามาดก ๆ แล้วซุก
หัวนอนเท่านั้น ตอนเช้าก็ไปทำงาน ข้าวเย็นไม่ค่อย
ได้กินที่บ้าน เหมือนกับเป็นคนไม่เต็มคน ลูกเต้าไม่
ค่อยพบหน้าพ่อบ่อยนัก เพราะกลับบ้านดึกลูกก็หลับ
พอตื่นขึ้นมาลูกก็ไปโรงเรียนหมดแล้ว ฉะนั้นแม้จะอยู่
บ้านเดียวกันก็ไม่ค่อยได้พบหน้ากัน ผมเห็นเพื่อน ๆ เขา

ใส่บาตรตรงกับวันเกิดของเขาทุก ๆ เจ็ดวัน มันเย็นตัวอย่างดี เพราะวันพระมีผู้คอยใส่บาตรมากจนพระขนไม่ไหว วันธรรมดาพระได้ข้าวน้อยไม่พอฉัน ผมควรจะเอาอย่าง เพราะเย็นทางดีต้องฝึกจิตให้เข้าไปในทางดี รู้สึกชั่วทำผิดศีลข้อ ๕ มานานแล้ว ตั้งแต่นั้นมาทุก ๆ วันเกิด ผมจะไม่ดื่มเหล้าในวันนั้น หากว่าตรงกับวันหยุด ผมก็ไม่ไปไหน อยู่บ้านอ่านหนังสือหาความรู้ ตรงกับวันงาน ผมก็ออกจากบ้านไปทำงาน เย็นกลับบ้านตรงเวลา ครั้งแรกมันชอบกลเหมือนจะทำไปไม่รอด รู้สึกพอถึงเวลาเย็นก็อยากจะแวะดื่มเหล้าจนน่าลายสอเปรี้ยวปาก เพราะความชินติดนิสัยมานาน ต้องทำใจให้เข้มแข็ง นึกว่ามารมันกำลังขัดขวาง การอดนั้นมันยาก การดื่มอีกมันง่าย คิดอีกทีการทำความดีทำยาก ต้องอดทนฝึกจิตใจมันดอย จะเอียงมาทางชั่วเราต้องมีความมานะ จิตใจต้องเข้มแข็ง ถ้าเราทำใจอ่อนแอก็หลีกทางชั่วไม่พ้น พอเย็นออกจากที่ทำงานก็กลับบ้านไม่ได้ไถลไปถึงที่ไหนอีก แม้จะอยากดื่มใจจะขาดก็ไม่ยอมทำตามความรู้สึก ผมต้องพยายามเตือนตัวเองอยู่เสมอว่า คนเราถ้าชนะใจตัวเองไม่ได้ก็เห็นจะแพ้ตลอดชาติเพราะใจตัวเองยังเอาชนะไม่ได้ จะเอาชนะสิ่งอื่นได้อย่างไร เพื่อไม่

ประมาท ผมจึงคิดต่อไปว่า ในวันเกิดแม้จะไม่ดื่มเหล้า และทำบุญใส่บาตรแล้วก็จริง แต่ควรหาหลักธรรมเป็นทัยดเหนี่ยวคิดว่าสิ่งที่ดีที่สุดที่ควรทำ คือรับศีล ๕ ในวันเกิดนพร้อมกันเสียด้วย เพื่อเป็นหลักธรรมทางจิตใจให้มั่นคงยิ่งขึ้น จะนิมนต์พระสงฆ์มารับบาตรเวลาเช้า ๆ มาขอท่านให้ศีลเพื่อรับศีลจากท่านก็รู้สึกยังไงชอบกลอยู่ เพราะลำบากกับท่าน คิดเล่น ๆ แต่ในใจว่า หากเช้า ๆ จะมีพระให้ศีลห้าทางวิทยุ เพื่อตรงกับวันเกิดของผู้ใดก็จะได้รับศีล แล้วไปปฏิบัติก็คงจะดี แต่เมื่อเห็นว่าไม่มีทางอันดี จึงคิดขอพึ่งพระพุทธรูป คือเมื่อใส่บาตรเช้าวันเกิดเสร็จแล้วก็ตรงเข้าห้องพระกราบไหว้พระพุทธรูปเสร็จแล้วก็อาราธนาศีลห้าจากท่าน และอธิษฐานว่าข้าพเจ้าจะขอรับศีลห้าตลอดวันหนึ่งและคืนหนึ่ง ผมรู้สึกว่าจิตใจดีขึ้น อย่างน้อยที่สุดก็ยังภูมิใจว่าตัวเรา ผิดศีลข้อ ๕ อย่างหามรุ่งหามค่ำมาก่อนนั้น บัดนี้กำลังจะเริ่มทำความดีแก่ตัวเองบ้างแล้ว และรู้สึกว่าเป็นตัวของตัวมากขึ้น บ้านช่องลูกเมียมีความหมายมากขึ้น

ต่อมาเช้าวันหนึ่ง เป็นวันหยุดงานเทศกาล มีเพื่อนขับรถเข้ามาในบ้านแต่เช้า บนรถมีเพื่อนฝูงหลายคน บังเอิญ

วันนั้นเป็นวันตรงกับวันเกิดของผมในเจ็ดวัน หลังจากผมได้ใส่ยาตรเช้าเสร็จแล้ว กลับมารับศีลจากพระพุทธรูปเรียบร้อย เพื่อนที่มาหาออกปากชวนไปเที่ยวและดื่มเหล้ากันที่ชายทะเลให้สนุกสักวันหนึ่ง ผมต้องขอตัวและขอโทษ เพื่อน ๆ ที่อุตส่าห์ขับรถมารับถึงที่บ้าน แล้วบอกความจริงว่า วันนี้เป็นวันตรงกับวันเกิดของผม ผมถือศีลห้าเว้นการดื่มของมึนเมา แต่เพื่อน ๆ ไม่ยอมฟังคำขอแก้ตัวของผม บอกว่าถึงไม่ดื่มก็ต้องไปเป็นเพื่อน พยายามจะฉุดผมไปให้ได้ กลับบอกว่าผมคิดจะไปถือศีลกินเพลเรืองอะไรกัน เกิดเป็นคนต้องหาความสำราญสนุกสนานเท่าที่จะหาได้ดีกว่า อนาคตอย่าไปคิดถึงมัน สนุกไว้ก่อนเป็นกำไรของเรา ผมบอกพวกเพื่อน ๆ ว่า ผมคิดว่าผมทำถูกแล้ว อย่าเอาผมไปเกะกะรถเลย มันจะทำให้เพื่อน ๆ หมดสนุกไปด้วยกัน เพราะผมรับศีลห้าแต่เช้าแล้วจะคุยให้สนุกเฮฮาพูดจาตลกคะนองก็ต้องระวัง เพราะกลัวจะผิดศีลห้าข้อมุสา ถ้าไม่ใช่วันเกิดและไม่ได้รับศีลแล้ว ผมคงไม่ขัดใจเพื่อนเป็นแน่ ผมพยายามอธิบายขอตัวเพื่อน ๆ ก็ไม่ยอมท่าเดียว ทำท่าจะฉุดผมขึ้นไปบนรถให้ได้ ภรรยาผมต้องช่วยพูดขอตัวแทนเพื่อน ๆ จึงยอม แล้วเพื่อนก็พากันขึ้นรถขับออกจากบ้านผมไป

พร้อมกับความรู้สึกไม่สะพอใจนัก ผิดหวังที่ไม่ได้ตัวผมไปร่วมสนุกด้วย และผมก็เห็นใจและสงสารเพื่อน แต่ผมก็ต้องเอาชนะใจตัวเอง วันนั้นผมอยู่บ้านค้นหนังสือทางธรรมอ่านอยู่ตลอดวัน ทั้งภรรยาและพวกลูก ๆ ก็รู้สึกพอใจและมีความสุขที่ได้อยู่พร้อมหน้ากัน

คืนวันนั้นประมาณสองทุ่มเศษ ผมกำลังนอนอ่านหนังสืออยู่ในห้องรู้สึกตัวว่าพอจะเคลิ้ม ๆ หนังสือยังอยู่ในมือก็มองเห็นเพื่อนผู้มาชวนให้ไปเที่ยวด้วยกันเมื่อตอนเช้าผู้หนึ่ง ได้เดินเข้ามาทางประตูด้วยท่าทางที่เมามาก เสื้อผ้าเต็มไปด้วยละอองฝุ่นและยับยู่ยี่ ก้มหน้าคอตกเดินโซเซเข้ามานั่งเก้าอี้ตรงหน้าเก้าอี้ยาวที่ผมนอนอยู่ ผมลุกขึ้นนั่งตกตะลึง เห็นเพื่อนไม่ยอมเงยหน้าขึ้นมองผม คงนั่งก้มหน้าตลอดเวลา คิดว่าแกเมาขนาดไม่มองดูทางแล้วมาได้อย่างไร ผมจึงแข็งใจถามออกไปว่า

"ลอเพิ่งกลับมาหรือ เป็นอย่างไรสนุกมากไหม ทำไมกลับคนเดียวล่ะ เพื่อนฝูงไปไหนกันหมด"

แม้ผมจะถามนำขึ้นเพื่อนผู้นั้นก็ไม่ยอมเงยหน้าขึ้นมามองดูผม คงนั่งก้มหน้าคอตกคล้ายกับไม่ได้ยินผมพูด ผมนึกในใจว่า เพื่อนคงจะเมามาก จึงพูดขึ้นว่า

แล้ลอเมามากอย่ากลับบ้านเลย ค้างกับอัวทันแหละ เอาน้ำชาร้อน ๆ ดมสักถ้วยไหมเพื่อน ประเดี๋ยวก็คงสร่างเมา แล้วเอาผ้าขนหนูกับน้ำอุ่น ๆ มาเช็ดหน้าเช็ดตัว บางทีจะทำให้ลอดขึ้น อั๊วะให้เขาจัดการให้เดียวนี้,,

แต่แล้วเสียงของเพื่อนก็พูดออกมาอย่างลำบากและกมหน้าคอตกอยู่อย่างเดิมว่า

"ไม่ต้อง - อั๊วอยู่ไม่ได้ -- อั๊วต้อง -- อั๊วต้องไป -- ไป - อั๊วมาบอก -- อั๊วมาบอก -- ว่า -- เมื่อ -- เมื่อ -- เช้า -- ลื้อ -- คิดถูก -- แล้ว -- ทำถูกแล้ว -- อั๊วมาขอโทษลื้อ -- มาขอโทษ -- อั๊ว -- ผิด -- ความสนุก -- คือทุกข์ - ขออโหสิ -- ให้อั๊วด้วย -- !"

ผมคิดว่าแกคงจะเมามากเลยพูดไปตามเรื่องของคนเมาจึงไม่ได้ได้เอาใจใส่ในคำพูด ถึงอย่างไรแกก็คงจะกลับบ้านไม่ไหวแน่ เนื่องจากพวกเราเคยเมากันมาเช่นนี้เสมอ การนอนค้างแรมบ้านเพื่อนก็ไม่ใช่ของใหม่ และไม่ใช่ครั้งแรก ทางบ้านก็ชินต่อการเย็นห่วงเสียแล้ว ฉะนั้นผมจึงเดินไปที่ประตูห้องร้องเรียกให้ภรรยาหาน้ำชาร้อนมาให้ถ้วยหนึ่ง แล้วให้หาผ้าขนหนูชุบน้ำร้อน เพื่อมาเช็ดหน้าเช็ดตัวให้แกด้วย

จากนั้นก็ให้คนจัดห้องจัดที่นอนให้แกค้างคืนที่บ้าน พอสั่งเสร็จ ผมก็หันหน้าเข้าไปในห้อง เพื่อจะสอบถามบางอย่างว่า พวกเพื่อน ๆ ทำไมจึงปล่อยให้แกมาหาผมคนเดียวทั้ง ๆ ที่แกเมาถึงขนาดหนักเช่นนี้ แต่ก็มองไม่เห็นแกนั่งอยู่ที่เก้าอี้เสียแล้ว ผมใจหายเพราะห้องผมไม่ใหญ่โตอะไรนักและไม่มีอะไรรกรุงรังทุกอย่างโปร่ง แม้จะมีแมวสักตัวเข้าไปในห้องก็มองเห็นไม่มีที่ซ่อน และประตูเข้าออกก็มีประตูเดียวที่ผมยืนอยู่ ผมตกตะลึงขนลกซ่าหมดทั้งตัว พอดีภรรยาผมถือถาดใส่ชาร้อนเข้ามาในห้องพอดี ผมละล่ำละลักเล่าเรื่องประหลาดให้ฟัง ภรรยาผมได้ยินแล้วก็ตันเต้นตกตะลึงจนถาดใส่น้ำชาเกือบจะตกจากมือ ผมต้องรีบรับไว้ก่อนที่จะหกตกลงพื้นห้อง แกพูดด้วยเสียงสั่นว่า

"อีฉันสงสัยอยู่แล้ว อีฉันนั่งอยู่ไม่เห็นใครเดินผ่านเข้ามาในห้องคุณเลย ทำไมถึงได้มีเสียงพูดสนทนากันในห้อง แล้วคุณก็ให้ชงชาร้อน ๆ และผ้าขนหนูชุบน้ำร้อน ๆ สั่งจัดที่นอนให้ นี่คงมีเหตุร้ายเกิดขึ้นกับคุณ.....จิตแกเป็นห่วงจึงมาบอกล่วงหน้าให้ทราบ"

พอดีเด็กคนใช้ถือถาดใส่ผ้าเช็ดหน้าขนหนูชุบน้ำร้อนบิดพอหมาด ๆ เดินเข้ามา ผมจึงบอกให้วางไว้แล้วรีบออกไปได้เพราะไม่อยากให้ใครในบ้านรู้เรื่องประหลาดนี้เป็นอันขาด ถ้ารู้พวกเด็ก ๆ จะตื่นเต้นตกใจกลัว

คืนวันนั้นผมและภรรยานอนไม่หลับ เพราะเหตุการณ์ประหลาดที่เห็นนั้นหลอนประสาทเราอยู่ตลอดคืน เราพูดถึงเรื่องวิญญาณและอะไรอีกหลายอย่างที่ไม่สู้จะเป็นมงคลนัก นึกเป็นห่วงเพื่อนผู้นั้นมากและหวั่นใจว่าอาจจะมีข่าวร้ายตามมาในไม่ช้าเป็นแน่

ขวนรุ่งสว่าง เราจึงได้หลับไปเพราะความเพลีย แต่หลับไปได้ไม่นานนัก ก็มีเด็กมาปลุก บอกว่ามีคนมาหา ผมต้องรีบลุกขึ้นทั้งที่เพิ่งจะนอนหลับไปได้ครู่เดียว พอออกมาก็พบภรรยาของเพื่อนคนที่เห็นภาพเมื่อคืนตอนหัวค่ำ ยืนแต่งดำทั้งชุดและนั่งน้ำตายวมซาทั้งสองข้าง แสดงว่าร้องไห้มามากแล้ว ก็เดาเหตุการณ์ได้ถูกต้องทั้งหมด ทั้งที่ผมนึกไว้ล่วงหน้าแล้วว่าจะได้ข่าวร้าย หลังจากได้พบภาพสามีเธอเข้ามาในห้องเมื่อคืนนี้ แต่ก็ไม่วายใจหาย และเศร้าโศกอย่างบอกไม่ถูก เพราะครอบครัวนี้กับครอบครัวผมสนิทสนมรักใคร่กันมากทั้งเด็กและผู้ใหญ่ ภรรยาของเพื่อนมาบอกว่า

"เมื่อคนนี้หลังจากสามีของเธอสนุกสนานกับเพื่อน ๆ อย่างเต็มที่แล้วก็ขับรถกลับกรุงเทพ ฯ เห็นจะเป็นเพราะเมามาก และคงประมาทขับรถด้วยความเร็วสูง และสวนกับรถบรรทุกขับมาด้วยความเร็วสูงเหมือนกัน กินทางข้างขวาจะชนกันจึงขับหลบรถที่สวนมา รถแฉลบลงข้างทาง ตกถนนพลิกคว่ำหลายทอดด้วยความเร็วและแรง สามีของเธอนี้เสียชีวิตลงทันที เพราะกระดูกก้านคอหัก ส่วนผู้อื่นที่ร่วมทางไปด้วยแม้จะไม่ตายแต่ต่างก็บาดเจ็บสาหัสไปตาม ๆ กัน เธอเองเมื่อทราบข่าวสามีเสียชีวิตจากคนนำข่าวร้ายมาบอกแต่เช้ามืด ก็รีบแต่งตัวไว้ทุกข์ตรงมาบ้านผม เพราะยังคิดว่าผมคงจะต้องบาดเจ็บสาหัสด้วยผู้หนึ่งในหมู่ที่ไปด้วย เพราะทราบว่าสามีของเธอจะต้องมาชวนผมไป และผมก็เคยไปด้วยทุกครั้ง พอมาถึงบ้านทราบข่าวจากเด็กว่าผมยังไม่ตื่น จึงรู้ว่าผมไม่ได้ไปด้วยและไม่เป็นอะไร พอภรรยาผมตื่นขึ้นเมื่อเห็นภรรยาของเพื่อนและทราบข่าวอันน่าสลดใจ ก็พลอยร้องไห้สงสารไปด้วย ช่วยกันปรับทุกข์และแสดงความเห็นอกเห็นใจ ผมเองก็เศร้าใจอย่างบอกไม่ถูก เพราะเมื่อวานนี้แท้ ๆ ผ่านไปยังไม่ถึง ๒๔ ชั่วโมง เพื่อนรักยังเดินเข้ามาในบ้านชักชวนให้ไปเที่ยว

ด้วยกัน กิริยาท่าทางสนุกสนานร่าเริงและเป็นคนแข็งแรง ไม่มีวี่แววว่าจะเป็นคนอายุสั้นจบชีวิตอย่างง่าย ๆ เช่นนี้ คิดแล้วก็ใจหาย ในชาตินี้เราหมดโอกาสได้พบกันอีกแล้ว เวลาของความตายเป็นของไม่แน่นอน อย่าไปทะนงนึกว่าตัวเรายังแข็งแรงยังไม่ตายง่าย ความประมาทนั้นเป็นทางนำไปสู่ความตาย ความประมาทเพียงคนเดียวก็อาจนำคนอีกหลายคนไปสู่ความตายได้ง่าย

จากนั้นผมกับภรรยาต้องไปช่วยจัดการวางเต้นในเรื่องงานศพของเพื่อนผู้นี้ตลอดวัน และไม่ลืมไปเยี่ยมเพื่อน ๆ ที่ยังนอนอยู่ที่โรงพยาบาลก็ได้ทราบว่าในคืนวันนั้น ต่างเมากันจนแทบจะไม่มีสติ แต่ยังขับขี่รถจนได้รับอันตราย นับตั้งแต่วันนั้น ภรรยาของผมก็ขอร้องให้ผมเลิกดื่มเหล้าเด็ดขาดตลอดไป แต่ผมจะหยุดดื่มเฉพาะตรงวันเกิดหนึ่งวันในเจ็ดวัน และก็เป็นความตั้งใจของผมอยู่แล้วที่จะเลิก เพราะเริ่มแต่เพื่อนได้เสียชีวิตแล้วก็เห็นโทษของเหล้าได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ต่อมาก็กลายเป็นการเลิกดื่มตลอดไปตั้งแต่นั้นมา”

ท่านผู้นี้เล่าเหตุการณ์อย่างยืดยาว จบลงในท่ามกลางของผู้สนใจซึ่งมีข้าพเจ้าผู้หนึ่ง และก็มีการสอบถามบางอย่าง

ที่ยังสงสัย แต่ก็ได้รับคำบอกเล่าด้วยความเต็มใจ และเป็นที่พอใจของผู้ที่สนใจอย่างยิ่ง ข้าพเจ้าอดขอบคุณท่านทั้งสองเสียมิได้ ที่ทำให้ได้รับความรู้อันเป็นสารประโยชน์ วันนี้ข้าพเจ้าแข็งกับท่านเจ้าภาพว่า มีธุระอันในเมืองจึงจำเป็นต้องขอตัวกลับก่อน นับตั้งแต่วันนั้นมาข้าพเจ้าก็คิดถึงเหตุการณ์ที่ได้ยินได้ฟังมาในงานวันนั้นไม่เคยลืมเลย

หลังจากงานมงคลผ่านพ้นมาสี่ห้าวัน ข้าพเจ้าก็พบเพื่อนคนหนึ่งซึ่งเป็นญาติกับเจ้าภาพงานวันนั้นและอยู่ตำบลเดียวกัน เป็นคนหนึ่งที่อยู่ในงานวันนั้นด้วย เล่าให้ข้าพเจ้าฟังว่า หลังจากที่ข้าพเจ้ากลับแล้ว ก็มีเหตุเกิดขึ้นในวงเหล้าใต้ต้นลูกจันทน์ใหญ่ในสวน เป็นที่น่าเสียใจยิ่งนัก เพราะคู่วิวาทนั้นเมามาก ด้วยกันทั้งคู่ ฝ่ายหนึ่งก็เป็นเด็กวัยรุ่น อีกฝ่ายหนึ่งเป็นชายสูงอายุ พูดกันไปพูดกันมาก็เถียงกันขึ้น เพราะความเมาทำให้ฟังไม่ถูกหู เมื่อเหตุการณ์รุนแรงเกิดลุกขึ้นชกต่อย ที่สุดเด็กหนุ่มก็ชักมีดแทงชายสูงอายุจนบาดเจ็บสาหัส ก่อนผู้อื่นจะห้ามทัน เป็นเหตุการณ์ที่น่าสลดใจอย่างยิ่ง ที่สุราของมึนเมาทำให้จิตใจของเด็กเปลี่ยนแปลงไป หมดความเคารพนับถือผู้ใหญ่ ส่วนผู้ใหญ่เพราะความเมาขาดสติ ก็ลด

ตัวลงมาเป็นคู่วิวาทกับเด็กหนุ่มคราวลูกหลาน น่าเมาย้อมจิตใจคนสู่ความต่ำช้า คล้ายสัตว์บ้าในร่างมนุษย์

ข้าพเจ้าทราบข่าวนี้ด้วยความสลดใจ อดนึกไม่ได้ว่าเด็กหนุ่มคนนี้ได้ทำลายอนาคตของตัวเองอย่างย่อยยับ เพราะอำนาจสุราที่ดื่มเข้าไปจนหมดความรู้สึกผิดชอบ ไม่ทราบว่าเวลานั้นตนได้ทำอะไรลงไปบ้าง พอได้สติรู้ตัวก็สายไปเสียแล้ว กฎหมายมิได้ยกเว้นผู้ทำผิดในเวลามึนเมา ประวัติศาสตร์ซ้ำรอยกันตลอดมา ที่ข้าพเจ้าสลดใจมากก็คือ แทนที่ผู้ใหญ่จะห้ามปรามเด็กวัยรุ่น และชี้แจงให้เห็นโทษของสิ่งมึนเมา กลับสนับสนุนแกมบังคับให้เด็กไปร่วมดื่มกับตนด้วย ดังที่ข้าพเจ้าเห็นกับตามาแล้ว ข้าพเจ้าเลยฉุกคิดขึ้นมาได้ถามเพื่อนว่า

“คนถูกแทงชื่อตาพร้อม หรือเปล่า และเด็กหนุ่มที่แทงชื่อจุกใช่ไหม?”

ที่ข้าพเจ้าถามนี้เพราะในวงเหล้านั้น ข้าพเจ้าทราบชื่อเพียงสองคน และก็ทราบโดยบังเอิญไปได้ยิน และไม่เคยรู้จักคนทั้งสองนี้มาก่อนเลย เพื่อนผู้นั้นหันหัวเราะแล้วถามว่าข้าพเจ้ารู้จักตาพร้อมกับเจ้าจุกได้อย่างไร และยอกว่าเจ้าจุกนั้นเป็นชื่อเรียกเล่น เพราะเมื่อเด็กไว้จุกเมื่อโกนจุกแล้วก็เรียก

กันมาจนโต ชอจริงเขาชอนิพนธ์ ตาพร้อมกับเข้าจุกนั่นเย็น
นั่งหลานกัน วันนั้นไม่ใช่สองลุงหลานนหรอก เพราะสองคน
นี่เมาจนฟุบคาวงเหล้าไม่ยอมลุกขึ้น มิใยที่ใครจะตักันชกกัน
ข้ามหัวไปมา แกก็ไม่รู้สึก พูดแล้วเพื่อนผันนกหัวเราะแล้ว
ก็ขอกว่า อ้ายคู่วาทมันกเย็นญาติกัน คือ อ้ายหนุ่มนั่นเย็น
หลานเมย คนแกเย็นอาเชย เขาพูดแลวกหัวเราะ คลายกบ
ว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั่นเย็นของธรรมดา เกิดขึ้นจนชินเลยไม่
รู้สึกตันเต้น แต่ข้าพเจ้าผู้ซึ่งไม่ค่อยจะได้พบเหตุการณ์เหล่านี้
บ่อยนักก็ตันเต้น และอดคิดไม่ได้ว่า คนเราจิตใจไม่เหมือน
กัน บางคนยินดูเขาฆ่าวัว ฆ่าหมู โดยไม่รู้สึกอะไร แต่
บางคนเพียงเห็นเขาเชือดคอไก่เท่านั้น ก็จะเย็นลมเสียแล้ว
ทำอย่างไรหนอจึงจะทำให้ท่านเหล่านั้นชนะใจตนเองในทางที่ดี
อย่างท่านผู้เล่าเหตุการณ์ในวันเกิดของท่าน เมื่อนั้นและทุกคน
ก็จะมีความสุขและความเข้าใจอันดีต่อกัน และชีวิตก็คงไม่ต้อง
หวาดระแวงต่อไป ชีวิตก็จะมีความหมายน่าอยู่และอบอุ่นมาก
โลกก็จะอยู่ด้วยความสงบสันติสุข.

เรื่องที่ ๒๔

ทางผิด

ก่อนเข้าพรรษาไม่นานนัก ข้าพเจ้าได้ไปในงานอุปสมบท ที่วัดหนึ่งทางฝั่งธนบุรี เมื่อถึงวัดเย็นเวลาบ่าย ๑๓.๐๐ น. เห็นแขกที่มาในงานมากมายทั้งชายหญิงผู้ใหญ่และเด็ก มีผู้ใหญ่หลายท่านที่ข้าพเจ้ารู้จักคุ้นเคยดี แต่ก็ไม่ทันได้ทักให้ทั่วถึง เห็นเจ้าภาพกำลังยุ่งจัดขบวน นาคกำลังจะขึ้นบนบ่าคนเพื่อเดินเวียนรอบโบสถ์ ในมือนาคที่พนมอยู่นั้นมีดอกบัวและธูปเทียน พวกญาติมิตรสหาย และพวกเด็กรุ่นสาวแต่งกายสวยงาม ต่างก็ถือสิ่งของที่จะนำไปถวายพระ เดินเย็นขบวนโห่ร้องตามประเพณีของการอุปสมบททั่ว ๆ ไป พวกญาติผู้ใหญ่และบิดามารดาของผู้อุปสมบทต่างก็อุ้มและถือของเครื่องอุปกรณ์ที่จำเป็นประกอบในการอุปสมบท เดินตามนาคไปด้วยใบหน้าอันอิ่มเอิบ แสดงออกถึงความสุขทางใจ พอเดินเวียนได้สามรอบก็พากันหยุดที่หน้าโบสถ์ทำพิธีวันทาเสมา เมื่อเสร็จแล้วพวกญาติ ๆ ส่วนมากเป็นผู้เฒ่าผู้แก่ก็อยากให้นาคจูงเข้าโบสถ์

เนื่องด้วยญาติมิมากด้วยกัน ลำพังสองมือสองแขนของนาค
คงไม่สามารถจะจูงให้ทั่วถึงกันได้ จึงมีผู้อาวุโสแนะนำให้ใช้
ผ้าขาวม้าให้นาคขับชายไว้ข้างหนึ่ง แล้วก็ปล่อยให้ญาติขับและ
เกาะไว้คนละมือ แล้วนาคก็ฉุดผ้าจูงญาติเข้าไปในโบสถ์
สังเกตดูเห็นญาติ ๆ ของนาคต่างก็มีหน้าตาชื่นชม คงจะปลาบ
ปลื้มยินดีที่ได้ร่วมประกอบบุญกุศลครั้งนี้ บางท่านเห็นน้ำตา
ไหลออกมาด้วยความดีใจที่ได้เห็นบุตรหลานของตนได้อุปสมบท
จะได้ห่มผ้ากาสาวพัตรเป็นสาวกขององค์สมเด็จพระสัมมาสัม-
พุทธเจ้า การอบรมบุญกุศลเช่นนี้ ในชีวิตของท่านเข้าใจว่า
คงไม่มีมากครั้งนัก เมื่อเห็นแล้วข้าพเจ้าเองก็พลอยยินดี
ยินดีไปด้วย ทำให้หวนไปนึกถึงเมื่อครั้งข้าพเจ้ายังเป็นเด็ก
แม้ว่าสมัยนั้นบ้านเมืองยังไม่เจริญเหมือนเดี๋ยวนี้ เมื่อจะพูดถึง
จิตใจที่เข้าถึงบุญกุศลแล้วเทียบกันไม่ได้ คนสมัยก่อนจิตใจมี
ศีลธรรมและคุณธรรมสูงมากกว่าปัจจุบันนี้ ครั้งนั้นข้าพเจ้าเห็น
ผู้ใหญ่ไปทำบุญทำทานสร้างบุญกุศลใด ๆ ก็ดี เมื่อกลับบ้านก็
พกเอาความอิ่มอกอิ่มใจในกุศลทานที่ตนได้บำเพ็ญกลับมาด้วย
แม้เดินมาในระหว่างทางถ้าเห็นเศษกระเบื้องแตก หรือเศษแก้ว
แตก หรือหนามไม้อยู่ตามทางเดิน ก็จะก้มลงเก็บทิ้งไปให้พ้น
ทางเดิน เพื่อไม่ให้เป็นอันตรายกับผู้อื่นภายหลัง และก่อนที่

จะถึงบ้านเมื่อพบปะผู้ทรุจักก็จะ ร้องบอก แบ่งผลแผ่ส่วน กุศลให้ ได้ไปทำบุญกุศลอันใดมาก็บอกให้ทราบ บางทีก็แวะตามบ้านผู้ทรุจักคุ้นเคยนับถือ จะเยี่ยมเยียนเยี่ยมยาเยี่ยมตาเยี่ยมยาย พอพบหน้าก็ยกมือพนมขึ้นเหนือหัว พร้อมกับพูดว่า

"วันนี้ฉันเอาส่วนบุญมาฝาก ได้ไปทำบุญ....."

เมื่อผู้ใดยินก็ยกมือขึ้นพนมเหนือหัวด้วย หน้าตายิ้มแย้ม พร้อมกับพูดว่า "โมทนาสาธุ" คล้ายกับว่าได้รับส่วนบุญกุศล เย็นตัวเย็นตนไว้ในใจ พาให้อิ่มเอิบในบุญกุศลด้วยความสบายใจ แม้ตัวข้าพเจ้าเองเมื่อนึกถึงอดีตที่ผ่านพ้นมาแล้วก็อดนึกถึงภาพ และบรรยากาศเก่า ๆ ที่เห็นคนสมัยนั้นหน้าตายิ้มแย้มเข้าหากัน แม้ว่าข้าพเจ้าไม่เคยรู้จักผู้ใหญ่ เมื่อพบท่านก็เรียกข้าพเจ้าว่าลูกหลานได้เต็มปาก จากความมีจิตใจดีพร้อมทั้งเมตตากรุณาของคนในสมัยนั้น เมื่อหวนไปนึกถึงสมัยเก่า ๆ แล้ว ทำให้จิตใจข้าพเจ้าสบายขึ้น ข้าพเจ้ายังจำคำของผู้เฒ่าท่านพูดว่า

"หลานเอ๋ย ต่อไปข้างหน้าถ้าคนเห็นห่างจากศาสนา ศีลธรรมก็จะหายาก คนก็จะมีจิตใจเหี้ยมโหดขึ้น การฆ่าฟันกันก็เป็นธรรมดา ลืมเรื่องบุญบาป ศาสนาก็จะเสื่อมลง"

ในงานอุปสมบทวันนั้นข้าพเจ้าได้พบเพื่อนรุ่นพี่ผู้หนึ่ง ซึ่ง

มาร่วมในงานกุศลนี้ด้วย ข้าพเจ้ามีความดีใจมาก เพราะเรา
ไม่ได้พบกันมานาน และข้าพเจ้าก็มีความเคารพรักใคร่นับถือ
ท่านผู้นี้มาก ข้าพเจ้าเคยเคารพท่านผู้นี้เหมือนพี่ชายแท้ ๆ
เพราะเคยคอยตักเตือนไม่ให้เห็นผิดเป็นชอบ คอยชี้แจงเหตุผล
ชั่วและดีให้ฟัง ข้าพเจ้าจึงเรียกท่านผู้นี้ว่า "คุณพี่" ตลอดมา
เวลานี้คุณพี่มีหลักฐานอยู่ฝั่งธนบุรี เมื่อมีอายุแล้วเรา
ต่างก็เป็นผู้ใหญ่ เรามีอาชีพคนละทาง คุณพี่เข้ารับราชการ
ได้ประสบชีวิตรุ่งเรืองราบรื่นตลอดมา ส่วนข้าพเจ้าเข้าทำงาน
เกี่ยวกับการค้า ภาระกิจต้องรับผิดชอบตามหน้าที่มากขึ้น เรา
จึงไม่ค่อยมีโอกาสพบกันบ่อยเหมือนเมื่อวัยรุ่น แต่ความรักใคร่
สนิทสนมก็มิได้เลือนไป แต่เมื่อเราพบกันครั้งไรก็มีเรื่องสนุก
สนานมาเล่าสู่กันฟังไม่รู้เบื่อทั้งทั้งเย็นค่ำและทั้งยืนค่ำ ข้าพเจ้า
เป็นผู้ชอบฟังมากกว่าเป็นผู้เล่า การรับราชการของท่านเป็นที่
ไว้วางใจของผู้บังคับบัญชา และเป็นที่เคารพนับถือของผู้ที่อยู่
ใต้บังคับบัญชา ประวัติของท่านขาวสะอาด ภายหลังสุขภาพ
ของท่านไม่ค่อยจะสมบูรณ์ จึงขอลาออกเพื่อรับบำนาญ การ
ออกจากราชการมาพักอยู่บ้านไม่ได้ทำอะไรเลย เป็นการทรมาน
ทางจิตใจสำหรับผู้เคยงานประจำมาแล้ว ฉะนั้นท่านจึงหันมา
ทางการค้า และมีโอกาสเดินทางไปต่างจังหวัด เป็นความ

ประสงค์เพื่ออยากให้สุขภาพดีขึ้น และไม่อยากจะนั่งทำงาน
จำเจอยู่กับที่ ภายหลังสุขภาพดีขึ้นและอายุก็มาก ทั้งทรัพย์สิน
ก็มีพอจะเลี้ยงชีพตลอดไปได้โดยไม่เดือดร้อน จึงได้พักงานหา
เวลาเข้าศึกษาธรรม เพื่อหาทางสงบความสุขทางใจในขั้นปลาย
แห่งชีวิต

คุณพี่เป็นคนใจบุญอยู่ในศีลธรรม เคยมีผู้อยากจะ
อุปสมบทหากแต่ขัดสน คุณพี่สงเคราะห์ให้เป็นองค์พระตาม
ความประสงค์หลายองค์มาแล้ว และยังอุปการะตลอดเวลาจำ
พรรษา ชีวิตของท่านเป็นตัวอย่างที่ดีผู้หนึ่งที่ข้าพเจ้าเคยเห็นมา
เมื่อได้พบคุณพี่ในที่นี้ข้าพเจ้าถือว่าเป็นสิริมงคล และเป็นลาภ
ทางใจเป็นบุญกุศลอย่างหนึ่ง

เมื่อเราได้ทักทายปราศรัยกันด้วยความยินดี ซึ่ง
นาน ๆจะได้พบกัน แสดงความดีใจออกมาอย่างซาบซึ้งแล้ว
เราก็พากันไปหาที่สงบเพราะที่ในโบสถ์มีผู้คนเข้าไปนั่งเต็มหมด
ถ้าเราจะแทรกเข้าไป ก็คงไม่มีโอกาสได้สนทนากันตามลำพัง
และได้ทราบว่าท่านผู้เป็นองค์อุปัชฌาย์ ในการบวชครั้งนี้ยังมา
ไม่ถึง เพราะท่านติดงานบวชหลายวัดด้วยกัน ฉะนั้นเราจึง
มีเวลาสนทนากันอีกนาน กว่านาคจะบวชเป็นองค์พระ เมื่อหา

ที่สงบนอกโบสถ์ได้แห่งหนึ่ง แล้วพวกเข้าภาพก็ช่วยกันยกเก้าอี้และโต๊ะวางน้ำร้อนน้ำเย็นมาให้ เมื่อนั่งลงเรียบร้อยต่างก็ถามถึงทุกข์สุขและกิจการตามธรรมดา แล้วหลังจากนั้นคุณพ่อก็เอ่ยขึ้นว่า

"พ่อเคยได้รับหนังสือเล่มหนึ่งเรื่อง "ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว" พิมพ์แจกในงานพระราชทานเพลิงศพ คุณพระพินิจกลกาล ที่วัดเครือวัลย์วรวิหาร ธนบุรี (ตอนนี้ข้าพเจ้านึกตำหนิตัวเองที่ไม่เคยส่งหนังสือให้คุณพ่อเลย นึกไปว่าคนที่เข้าวัดเรียนธรรมแล้วคงไม่สนใจ) เมื่อพ่อได้อ่านแล้วรู้สึกว่าเป็นคติ และทราบว่าเธอเป็นผู้เขียน เมื่อได้อ่านคำนำของท่านเจ้าคุณธรรมวินดาภรณ์ ท่านได้กล่าวชมไว้ว่าเป็นหนังสือที่มีเรื่องคติธรรมดี ท่านได้บอกว่า เป็นหนังสือที่แพร่หลายเป็นประวัติการณ์ของยุคนี้ พ่อเห็นด้วยกับท่านเจ้าคุณในเรื่องคติธรรม เพราะว่าถ้าเด็ก ๆ ได้อ่านแล้วคงจะได้แบบอย่างที่ดี ธรรมดานิสัยเด็กทั่ว ๆไปมักชอบเรียนแบบผู้ใหญ่ท่านเจ้าคุณยังได้เขียนคำชวนเชิญว่า หากผู้ใดมีเรื่องที่เกิดขึ้นในชีวิตเป็นคติธรรม ขอให้บันทึกส่งไปให้เธอ หรือส่งตรงไปยังท่านที่วัดราชบพิธก็ได้ เพื่อจะได้รวบรวมพิมพ์ขึ้นต่อไป พ่อคิดว่าเรื่องเก่า ๆ ที่เป็นคติ

ของพักมีอยู่บ้าง จึงอยากให้เธอพิจารณาดู หากสนใจก็เอาไปเรียบเรียงเอง

ข้าพเจ้ารีบตอบทันทีว่า "เรื่องของคุณพ่อผมสนใจมากเชื่อแน่ว่ามีคติธรรมสูง" คุณพ่อยิ้มอย่างอารมณ์ดี พูดว่า

"เธออย่าด่วนแน่ใจให้มากนัก อาจผิดหวังก็ได้"

ข้าพเจ้าบอกว่า "ผมแน่ใจว่าไม่ผิดหวังเพราะคุณพ่อเคยแนะนำผมในทางดีมาแล้ว และคราวนี้อยากจะขอความเห็นแนะนำจากคุณพ่อว่าสมัยนี้เยาวชนเกเรมีมากขึ้น และมีจิตใจเหี้ยมโหด มีเรื่องเล็กน้อยก็ถึงกับฆ่ากันถึงแก่ความตายก็มากราย รุนแรงกว่าเมื่อครั้งสมัยเราเป็นเด็กมาก นักเลงสมัยก่อนการฆ่าฟันถึงสาหัสไม่ค่อยมี บางครั้งจะตีกันก็ยังใช้ผ้าห่อไม้ตะพด เพราะกลัวผู้ถูกตีจะเจ็บตัวเกินกว่าเหตุ สิ่งใดเป็นต้นเหตุที่ทำให้จิตใจคนเหี้ยมโหดมากขึ้น และมีทางใดที่จะแก้ไขผมคิดว่า ความเห็นของคุณพ่อคงจะเป็นประโยชน์บ้าง" เมื่อข้าพเจ้าพูดจบก็เห็นคุณพ่อยิ้มเศร้า ๆ อย่างใช้ความคิด และปนไปด้วยความหนักใจไม่น้อย แล้วพูดขึ้นช้า ๆ ว่า

"เรื่องเด็กเกเรเหลือขอสมัยนี้ พ่อคิดว่าเป็นเรื่องใหญ่มาก ยุคนี้มีทางเสียได้หลายทาง ความเจริญทางวิทยาศาสตร์

ก็มีทางดี และทางเสียก็มีมากเหมือนกัน ไม่แน่ใจว่าความเห็นของคุณพ่อจะผิดหรือถูก เท่าที่พ่อเคยรู้เคยเห็นมานั้นมันสมัยก่อน อาจเก่าไปสำหรับสมัยนี้ ซึ่งเป็นสมัยยุคดาวเทียม ทุกสิ่งย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา แม้แต่จิตใจของคนสมัยหนึ่ง ต่อมาอีกสมัยหนึ่งก็ย่อมไม่เหมือนกัน แล้วแต่ความหมุนเวียนของโลก และสิ่งแวดล้อมในทางจิตใจเป็นสาเหตุอันหนึ่ง อย่าเอาความเห็นของพ่อเป็นหลักอะไรที่แน่นอนเลย คิดว่าเป็นความเห็นของคนแก่ที่เล่าเรื่องสมัยเก่า ๆ ให้ฟังก็แล้วกัน

สมัยก่อนต้นเหตุสำคัญส่วนมากที่ทำให้เด็กเกเรเกกมะเหรกก็เกิดจากครอบครัวที่ไม่ค่อยจะราบรื่น และครอบครัวที่ขาดพ่อเป็นหลักของบ้าน บางครอบครัวพ่อแม่แยกทางกันเดิน บางครอบครัวมีปากเสียงกันอยู่เสมอ เด็กขาดความเอาใจใส่ขาดความอบอุ่นที่ควรจะได้รับ ขาดความเห็นอกเห็นใจ ผู้ใหญ่ใช้กิริยาวาจาหยาบและทารุณต่อเด็ก ทำความขมขื่นให้เด็กต้องได้รับความทรมานทางจิตใจ บางรายพ่อบ้านชอบเมาเหล้า เมื่อกลับบ้านพาลหาเรื่องตบตีบุตรและภรรยา เด็กต้องอยู่ในที่แวดล้อมในสิ่งที่เลวร้ายทารุณ ได้ยินแต่คำด่าทอหยาบคาย ได้เห็น

แต่สิ่งที่ขาดศีลธรรมตลอดเวลา หลักการครองชีพก็ลุ่ม ๆ ดอน ๆ ความสัมพันธ์ทางครอบครัว ก็ตกอยู่ในภาวะที่ไม่มีระเบียบและวินัย เด็กที่ไม่เคยสากต้องรับยาปไปด้วย บางครั้งผัวเมียทะเลาะกันก็เฆี่ยนตีเด็กกระทบ เป็นการระบายอารมณ์โกรธเป็นการทารุณต่อเด็กอย่างไม่มีเหตุผล เด็กก็ไม่รู้ว่าตัวมีความผิดอะไรที่ต้องมารับยาป เมื่อเฆี่ยนตีมากขึ้นก็ด้านไม่เรียว ต่อไปก็เป็นเด็กแก่นกลายเป็นเด็กเกเรไปก็มี เพราะเมื่อชินแล้วก็หมดความเกรงกลัวต่อการลงโทษใด ๆ เด็กเกเรส่วนมากเป็นเด็กยากจนที่กำพร้าพ่อ ขาดการพะเน้อพะนอเอาอกเอาใจ ขาดการอบรมที่ดีขาดผู้สั่งสอนชี้ให้เห็นโทษของความชั่ว ให้เห็นคุณของความดี หมดคนเอาใจใส่ ต้องกำหนดโชคชะตาชีวิตของตนเอง การอ่อนต่อโลกเป็นทางหนึ่งที่เด็กกำพร้าจะต้องแก้ปัญหาตัดสินใจในทางที่ผิดมากกว่าถูก เมื่อไปพบเด็กหัวโจกแก่วัยกว่า แล้วถูกหว่านล้อมให้ถูกนิสัยสันดาน แล้วก็นำไปในทางที่ชั่วได้ง่าย เด็กพวกนี้ส่วนมากมักชอบใฝ่ผันทะเยอทะยานอยากผจญภัย อยากเป็นคนเก่งคนเด่นเพื่ออวดชาวบ้าน มุ่งชีวิตไปทางนักเลงหัวไม้ อยากฝากตัวเป็นศิษย์ผู้ทรงคุณวุฒิทางไสยศาสตร์ คิดว่าเป็นคนเก่งกล้าสามารถ

มีวชาล่องหนอยู่ยงคงกระพัน เด็กพวกนี้ถ้าผู้ใดเชื่อว่าอาจารย์ใดเก่งแล้ว ก็จะเชื่อมั่นบูชาผู้นั้นตลอดไป ลุ่มหลงในทางคาถาอาคมว่าเป็นจริงเป็นจังอย่างงมงาย ง่ายที่จะหลงเข้าไปในแก๊งค์ชั่ว มั่วสุมกันประพฤติการประกอบกรรมที่ผิดกฎหมาย แก๊งค์เหล่านี้มากไปด้วยเด็กพาลเกเร แต่ก็ไม่ใช่แต่เด็กที่ขาดพ่อแม่และยากจนอย่างเดียว แม้เด็กที่พ่อแม่มีอันจะกินที่มีฐานะดีก็มีไม่น้อยเพราะถูกตามใจจนเกินไป ทำอะไรตามอารมณ์ชอบ พวกนี้ถูกชักชวนให้เห็นผิดเป็นชอบ ไปมั่วสุมอยู่กับความชั่วด้วยใจสมัคร เมื่อพูดถึงแก๊งค์หรือซ่องในสมัยนี้มีพวกนักเลงโตรวมพวกหัวโจกเกเรเป็นบริวารตั้งตัวเป็นเจ้าถิ่นถืออำนาจเป็นผู้ยิ่งใหญ่ประจำถิ่น บางครั้งก็ยกพวกออกตีรันฟันแทงเพื่อรักษาอำนาจของเจ้าถิ่นไว้ ไม่ยอมให้นักเลงถิ่นอื่นมาอวดอำนาจ มาเบ่งบีบในถิ่นของตัว พวกนี้ส่วนมากแยกออกเป็นก๊กเป็นเขต ใครจะยกพวกข้ามไปถิ่นใครก็มีการขออนุญาตเสียก่อน เป็นการเคารพเจ้าของถิ่น มิฉะนั้น ก็ถือว่าเป็นการดูถูก เจ้าถิ่นก็ให้พวกหัวโจกคุมพวกเกเรไปชกต่อยต่างถิ่นต่างแดน พวกเด็กเกเรเห็นเป็นของสนุกสนาน ได้รับการตื่นเต้นผจญภัยต่างก็มิได้เกรงกลัวโทษทางบ้านเมือง มิได้

คิดว่าจะเกิดความเสียขึ้นแก่ตนและชื่อเสียงของวงศ์สกุล และอนาคตอันเฉาอย่างน่าเสียดาย เพราะบ้านเมืองไม่พึงประสงค์คนชนิดนี้ ซึ่งเป็นภัยของสังคมทั่วไป ส่วนเด็กที่ยังไม่โตพอจะเข้าก๊กเข้าเหล่าก็ได้แต่แสดงความสนุกสนานตื่นเต้นที่ตัวคิดว่าผจญเสี่ยงต่ออันตราย ไม่มีอะไรสนุกเท่ากระโดดเกาะท้ายรถราง เมื่อนายตรวจหรือกระเป๋าเดินมา ก็ย่อตัวแอบหลบอยู่ข้างบันไดทางขึ้นลงยังมิให้เห็นตัว เมื่อจวนตัวก็กระโดดลงทั้งทรถกำลังวิ่งเป็นการเสี่ยงต่ออันตราย เป็นการยุ่งยากหนักใจกับพนักงานรถรางมาก เพราะถ้าพลาดก็ต้องรับผิดชอบไปด้วย เด็กเกิดจากพ่อแม่ที่ยากจนมิใช่เป็นพาลเกเรหมดก็หามิได้ ส่วนมากก็เป็นพลเมืองดี บางคนแม่ยากจนแต่ความรักลูกอุตสาห์หาเงินมาส่งเสียให้ลูกเล่าเรียน บางคนกรีดข้างหาบน้ำ บางคนก็ขายขนม นำเงินไปส่งให้ลูกได้เรียนดี แม่จะลำบากยากแค้นอย่างไรก็ทนเพื่อลูก ส่วนมากเด็กจน ๆ เหล่านี้เป็นคนดีเรียนดี บางคนก็สอบชิงทุน (คิงสกอลาชิป) ได้ไปเรียนต่อต่างประเทศทั้ง ๆ ที่เวลานั้นบัณฑิตมีสอบได้เพียง ๑ ถึง ๓ คนเท่านั้น และเมื่อสำเร็จกลับมาทำราชการเป็นใหญ่เป็นโตมีความรุ่งเรืองในชีวิตก็มีไม่น้อย บางคนที่หลงเข้าไปในแก๊งค์ เมื่อรู้สึกผิดชอบขึ้นมา หรือมีผู้แนะนำให้เห็น

ทางชั่วและทางดี เมื่อสำนึกในทางผิดก็ถอนตัวออกโดยไม่ยอม
เข้าไปมั่วสุมเมามัวลุ่มหลงในทางชั่วอีกต่อไป ทางวัดก็เป็น
สถานที่แห่งหนึ่ง ที่ช่วยให้เด็กที่เดินทางผิด ให้มองเห็นทาง
ที่ถูกโดยอบรมศีลธรรม พระได้ส่งเสริมให้เล่าเรียนด้วยความ
เมตตา มีไม่น้อยที่ได้ประสบความรุ่งเรืองในชีวิต เด็กบางคน
เมื่อรู้ว่าเดินทางผิด แม้จะมีผู้แนะนำไปในทางดีอย่างไร แต่ก
ไม่คิดจะถอนตัวกลับใจถือว่าตกกระไดพลอยโจน กลับเห็นดี
เห็นชอบในทางผิดทางชั่ว กลายเป็นคนรกโลกสังคมไม่
ปรารถนา

สมัยนั้นยังมีเรื่องแปลกอย่างหนึ่ง คือคุณพ่อเล่าให้ฟังว่า
"คนหนึ่งบ้านของเราถูกขโมยของไปหลายสิ่ง และมีสิ่งหนึ่ง
ที่คุณพ่อรักและเสียดายมาก เพราะเป็นของเก่าแก่ตกทอดมา
หลายชั่วคน แม้จะมีราคาน้อยกว่าสิ่งอื่นทั้งหมดก็ตาม
แต่คุณพ่อก็ไม่สนใจในสิ่งอื่น อยากได้คืนแต่สิ่งเดียวเท่านั้น
มีเพื่อนบ้านแนะนำให้ไปหาเจ้าถิ่น ซึ่งคุณพ่อไม่เคยสนใจมา
ก่อนเลย แต่เมื่อของที่รักที่หวงหายไปและอยากได้คืน จึง
จำเป็นต้องลองไปดู เพราะไม่มีทางอื่นจะดีกว่านี้ แต่ใจคุณพ่อ
นั้นไม่เคยนึกว่าจะได้ของคืน หากจะได้คืนก็คงจะถูกเรียกร้อง
เอาค่าถ่ายแพง ๆ เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยน และเมื่อรู้สึกว่า

เจ้าของหวงและเสียดายมากก็คงเรียกค่าตอบแทนมากเป็นธรรมดา"

เมื่อไปถึงเจ้าถิ่นก็ออกมาต้อนรับอย่างดี กิริยาสุภาพพูดจาไพเราะน่านวล คุณพ่อแปลกใจที่เจ้าถิ่นผู้รู้จักคุณพ่อดีบอกว่าคุณพ่อเป็นคนที่น่านับถือผู้หนึ่งในตำบลนี้ ถ้ามีสิ่งใดที่เจ้าถิ่นจะรับใช้ได้ก็โปรดบอก คุณพ่อจึงเล่าความประสงค์ให้ฟัง และบอกว่ามีของหายไปหลายสิ่งขอให้ช่วยจัดการให้ด้วย เมื่อได้ทราบเรื่องแล้วเจ้าถิ่นก็แสดงความเสียใจกับคุณพ่อ และรับปากว่าจะช่วยจัดการนำมาคืนให้ ตอนหนึ่งเจ้าถิ่นพูดกับคุณพ่อว่า

"ผมสั่งเด็กพวกนี้แล้วว่า อย่าไปรบกวนกับคนดีทมีศีลธรรมอย่างคุณพ่อ แหละผมก็รู้จักมานานแล้ว ถ้าเป็นคนไม่ดีผมก็ไม่ห้าม เอาเถิดครับ ถ้าเป็นเด็กของผมก็จะจัดการให้เรียบร้อย แต่ก็คงไม่มีคนถิ่นอื่นกล้าเข้ามายุ่งในถิ่นนี้แน่ ผมเคยสั่งสอนเด็กพวกนี้ให้รู้จักคนดีคนชั่ว ที่ผมรับเป็นหัวหน้าพวกนี้ มิใช่ผมจะชั่วไปด้วย ผมสงสารอนาคตของเด็ก พยายามจะชักจูงไปให้เป็นคนดี ไม่อยากให้ประพฤติชั่ว นอกจากอ้ายพวกที่มีความชั่วติดสันดานอยู่แล้วก็ปล่อยไปตามเรื่อง แต่ก็ขอให้อยู่ในขอบเขต ให้รู้จักคนดีอย่าไปรบกวน"

เมื่อคุณพ่อกลับมาถึงบ้านก็บอกว่า "ถ้าไม่มีเหตุเกิดขึ้น เพราะของหายต้องไปขอความช่วยเหลือแล้วก็ยังคงนึกว่าคนเป็นหัวหน้าพวกเกเรเหล่านี้ คงจะต้องมีจิตใจเหี้ยมโหดเด็ดขาดจึงจะปกครองพวกนี้อยู่ได้ แต่เมื่อไปพบกับเจ้าถิ่นแล้วรู้สึกว่าไม่จำเป็นที่จะต้องเหี้ยมโหดเด็ดขาดเสมอไป และต่อมาก็ทราบว่า เจ้าถิ่นผู้นี้ได้เคยเป็นเด็กเกเรหัวโจกหรือนักเลงโตมาก่อนเลย แกเคยบวชเป็นพระภิกษุมีชื่อว่าวิทยาคมขลังมีผู้นับถือมาก เหตุที่ถูกยกย่องขึ้นหลังจากแกได้ลาสิกขาบท แล้วนอกจากมีอาคมขลังแล้วยังมีความยุติธรรม มีวาจาสัตย์ พวกนิยมจึงพากันยกขึ้นเป็นหัวหน้าในหมู่เกเร

คุณพ่อบอกว่า การที่เจ้าถิ่นพูดแต่คำไพเราะและพูดแต่ความจริง เหล่านี้เป็นการถือโชคลางทางไสยศาสตร์ หากว่าไม่รักษาสัตย์ พูดจามดเท็จใช้วาจาหยาบคาย ด่าทอถึงพ่อถึงแม่ใครแล้วก็จะเกิดอาถรรพ์ทำให้วิทยาคมเสื่อมคลายลง ทันทีนี้เป็นสมัยเก่า และต่อจากที่คุณพ่อไปพบเจ้าถิ่นมาไม่กี่ชั่วโมง คุณพ่อก็ได้รับของที่หายนั้นกลับคืนมาจนครบตามจำนวน และเจ้าถิ่นไม่ยอมรับสิ่งใดเป็นการตอบแทนเลย ตั้งแต่นั้นมาบ้านเราก็ไม่มีอะไรหายอีกตลอดมา นี่เป็นเรื่องครั้งเมื่อสมัยยังมีนายโปลิศเป็นคนผิวขาว มีพลโปลิศเป็นแขกส่วนมาก ซึ่ง

เวลานั้นยังเรียกชื่อว่าโปลิศ ภายหลังเรียกว่าพลตระเวน เจ้าถ่านผู้นี้ได้เคยช่วยเหลือทางการหลายครั้ง เมื่อคุณพ่อเล่าถึงเรื่องเก่า ๆ แล้วรู้สึกว่าหน้าตาสดชื่นกระชุ่มกระชวยขึ้น คุณพี่พูดถึงโปลิศแขกนายโปลิศฝรั่งในสมัยนั้น ทำให้ข้าพเจ้าหวนกลับไปนึกเห็นภาพขึ้นมา โปลิศแขกนั้นโพกผ้าสีกากีหัวโต กลางกระหม่อมมีผ้าสีแดงคล้ายหัวปลีโผล่ขึ้นมา และมีหนวดงอโค้งเป็นเขาควาย แกคงนึกว่าเมื่อแต่งฟอร์มโปลิศสีกากีแล้วคงโก้ดี เคยเห็นโปลิศแขกผู้หนึ่ง เมื่อเห็นผู้หญิงสาวก็ทำท่าเจ้าชู้ทำตาเล็กตาน้อย ยิดหนวดขึ้นยมน้อยยมใหญ่ หญิงบางคนก็ไม่สนใจเดินผ่านไปเฉย ๆ แต่บางคนเห็นกิริยาเจ้าแขกแล้วหมั่นไส้ก็ด่าเอาคำแรง ๆ เจ้าโปลิศแขกก็ได้แต่ยมเก้อ ๆ ยิงฟันขาว ส่วนนายโปลิศฝรั่งผิวขาวนั้นแต่งตัวตามยศสีกากีใส่หมวกกะโล่สีเดียวกัน ชอบถือแซ่หนังสั้นยาวประมาณศอกเศษ บางคนรูปร่างอ้วนลงพุงหน้าแดงเป็นลูกตำลึงสุกและที่ผอมซีดก็มี ส่วนมากไว้หนวด เห็นจะเป็นสมัยนิยมหนวด ส่วนพลโปลิศแขกนั้นบางคนใหญ่โตสูง แต่งแบบแขกโพกหัว ส่วนโปลิศที่เป็นคนไทยรูปร่างเล็กแต่งไปอีกแบบหนึ่ง เวลาเดินแถวไปตามถนนเพื่อเข้าเวรเปลี่ยนยามแล้วอดขำไม่ได้ คนอ้วนกับคนผอม คนสูงกับคนเตี้ย เดินคู่กัน

ไปตามถนน แม้ผู้มีทุกข์อยู่ในใจเมื่อแลเห็นแรวโปลิศเดินมา แล้วก็อดหัวเราะไม่ได้ เมื่อนักถึงโปลิศสมัยนั้น ก็อดนึกถึงหนังญี่ปุ่นซึ่งเวลานี้ยังเรียกว่าหนังญี่ปุ่น ข้าพเจ้ายังจำได้ว่าดูหนังเรื่องแรกในชีวิตที่โรงหนังพระองค์เจ้าปริดา คือเรื่อง "ซิโกม่า" เป็นจอมผู้ร้าย ยังจำได้ว่ารูปร่างหน้าตาดุร้ายนายสตาลินมากและมีหนวดเหมือนกัน ส่วนนางเอกนั้นคือโปรเตียเป็นนางผู้ร้ายชอบแต่งชุดดำรัดรูปรัดร่าง เด็ก ๆ ชอบดูออกที่ไรตบมือทุกที ส่วนนักสืบที่ข้าพเจ้าเห็นครั้งแรกก็คือ "นิกวินเตอร์" ทั้งผู้ร้ายและนักสืบและตัวประกอบล้วนแต่ไว้หนวดไว้เครา และส่วนนักสืบนิกวินเตอร์นั้น นอกจากไว้หนวดเคราแล้วยังแถมไว้ขนคิ้วหนาใหญ่ผิดมนุษย์ธรรมดา ปีดลงมาเกือบจะไม่เห็นลูกนัยน์ตา ส่วนหนังตลกก็คือ นายแม็กสลิน-เดอร์ชาวฝรั่งเศสหนวดงาม เวลาแสดงชอบใส่หมวกทรงสูงแบบกระป๋อง (ทอบแฮท) ชอบถือไม้เท้าแกว่งไปควงมา เวลาแสดงชอบหันมายักคิ้วหลิ่วตาทางคนดูเสมอ ไม่ค่อยเห็นจริงเห็นจังเหมือนสมัยนี้ เมื่อข้าพเจ้าคิดออกข้ายมออกมาคนเดียว คุณพ่อเห็นกริยาของข้าพเจ้าก็ถามขึ้นว่า

"เธอทำอะไรน่ะ" ข้าพเจ้าต้องสะดุ้งรู้สึกตัวคิดว่ามัวแต่นึกเรื่องเก่า ๆ คงจะไปกันใหญ่จึงตอบคุณพ่อว่า

"เมื่อคุณพูดถึงโปลิศสมัยโน้น ผมก็เลยนึกไปถึงพวกหนังตลกในสมัยก่อนกับโปลิศก็ตลกพอ ๆ กัน" คุณพี่เลยพลอยหัวเราะไปด้วยแล้วนึกอะไรขึ้นมาได้จึงพูดว่า

"พูดถึงหนังญี่ปุ่นสมัยนั้นกับภาพยนตร์สมัยนี้เจริญผิดกันไกลมาก ตัวแสดงสมัยก่อนดูก็คล้ายจำอวดท่าทางเหมือนงี่เง่า พี่เองดูหนังโรงแรกในชีวิตก็คือโรงหนังปะกาต่อมาไฟไหม้คงมีพัฒนากร กับวังพระองค์เจ้าปริดาสองโรงเท่านั้น แต่ก็แข่งขันไม่ถูกกัน สมัยนี้วิทยาศาสตร์เจริญก้าวหน้ากำลังจะไปโลกพระจันทร์พระอังคาร และโลกอื่น ๆ อีกมากมาย เวลานี้วิทยาศาสตร์กำลังจะกำชะตาของโลกอยู่แล้ว อิทธิพลทางวิทยาศาสตร์ได้แพร่ออกไปอย่างกว้างขวางความเจริญทางวัตถุ แต่ก็เสื่อมทางจิตใจแทบทุกครัวเรือนต้องมีเครื่องรับวิทยุ ได้ฟังทั้งข่าวสารการเมืองตลอดเครื่องบันเทิงเช่นละครวิทยุมีส่งกันตลอด ๒๔ ชั่วโมง เครื่องโทรทัศน์ก็กำลังเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างมากมาย ภาพยนตร์โทรทัศน์ก็หรือละครตามรายการออกอากาศก็ดี สิ่งเหล่านี้เป็นส่วนสำคัญที่จะชักนำเยาวชนของเราไปสู่ทางดีและทางชั่วได้ง่าย เพราะไม่ว่าละครก็ดี ภาพยนตร์ก็ดี มีทั้งจูงจิตใจไปในทางดีก็มากและจูงจิตใจไปในทางไม่ดีก็มีไม่น้อย ควรจะพิจารณา ควรให้เด็กดูหรือฟังเรื่องใด เพราะสิ่งเหล่านี้มีส่วนสำคัญมีอิทธิพลมาก

ที่จะเข้าถึงจิตใจเยาวชนได้ง่าย” เมื่อคุณพ่อพูดแล้วก็นิ่งนึก ข้าพเจ้าจึงพูดขึ้นว่า

“ผมเห็นจริงครับในข้อนี้ โดยเฉพาะอิทธิพลหนังทางโทรทัศน์ทำให้เด็กไม่เคี่ยงสาเอาอย่างพระเอกอยากเป็นตัวนั้น ตัวนี้ชอบเล่นพกบ้น อยากชักปืนเร็วอยากยิงปืนเก่งเป็นต้น แต่เด็กมีใจบริสุทธิ์ชอบความเป็นธรรมเอาใจช่วยพระเอก สงสารผู้ถูกรังแกชังนิสัยชั่วของผู้ร้าย”

คุณพ่อพยักหน้าแล้วพูดว่า “ใช่! นี่แหละอิทธิพลความเจริญทางวิทยาศาสตร์แพร่ออกไปแทบทุกครัวเรือน ซึ่งเด็กสมัยก่อนจะไม่ได้พบ ไม่ได้ยิน ไม่ได้ฟัง จะซุกซนก็ซนไปตามธรรมชาติ ขุดดิน ปั้นดิน เล่นทอยกอง กระเบื้อง เล่นลูกหิน แต่เดี๋ยวนี้ในกรุงเราจะไม่ได้เห็นอีกแล้ว” เมื่อคุณพ่อหยุดพูด ข้าพเจ้าจึงถามขึ้นว่า

“คุณพ่อจะมีทางใดบ้าง ที่จะให้เด็กเหล่านี้รู้จักถึงสิ่งใดผิด สิ่งใดถูก สิ่งใดชั่ว สิ่งใดดี สิ่งใดที่สมควรทำ และไม่สมควรจะทำ คงจะเป็นประโยชน์ชี้ทางถูกให้ดำเนินต่อไป”

คุณพ่อนิ่งคิดครู่หนึ่งแล้วพูดว่า “พ่อเองก็ไม่รู้ว่าจะแนะนำอย่างไรดี จึงจะเหมาะสมกับนิสัยของเด็กในเวลานี้ เด็กย่อมจะต่างกันแต่ละคนสุดแต่สิ่งแวดล้อมทางชีวิต พ่อเห็นจะต้องชี้ตัวอย่าง

สมัยเก่าของคุณพ่อที่ท่านเคยอบรมพวกผมมีหลายอย่างเป็นสิ่งที่น่าคิด มีหลายอย่างได้ช่วยเตือนใจให้พวกผมรู้สึกผิดชอบชั่วดี เพื่อนำมาดำเนินชีวิตตลอดมา คุณพ่อให้ลูกปฏิบัติอย่างมีระเบียบวินัยเพื่อเป็นทางไปสู่ทางถูก ทางดี ทางชอบ สิ่งที่คุณพ่อห้ามเด็ดขาดคือไม่ยอมให้ลูกไปชกต่อยกับเด็กเพื่อนบ้านหรือเด็กเกเรและเด็กอื่น ๆ หากไปเกิดชกต่อยขึ้นแล้ว ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายผิดหรือฝ่ายถูก จะถูกรังแกหรือว่าไปรังแกผู้อื่นก็ดี จะถือว่าเป็นความผิดทั้งสิ้น และไม่ยอมฟังเหตุผลใด ๆ หมด คุณพ่อสอนไว้ว่า “เกิดมาเป็นคนต้องรู้จักอดทน ต้องมานะผ่กใจแต่เด็ก ๆ ไว้เพื่อต่อสู้ชีวิตในอนาคตเมื่อโตขึ้น ความอดทนย่อมจะผ่านอุปสรรคความยุ่งยากไปได้ ถ้าถูกเพื่อนรังแกหลีกให้ห่างอย่าไปโต้ตอบ หักความโกรธทิ้งเสีย ถ้ารู้ว่าเขาเป็นเด็กพาลเกเรก็อย่าไปเล่นกับเขา ถ้าเขาพูดหยาบช้าชั่วเย้าให้เราโกรธ ก็ใช้ความอดทนนิ่งเสียมันก็ไม่มีเรื่องร้อนใจถึงพ่อแม่” แต่คุณพ่อไม่รู้หรอกว่าการที่ต้องทำใจเป็นพระอิฐพระปูนปล่อยให้คนอื่นเขารังแกข้างเดียวเราต้องเป็นฝ่ายนิ่งฝ่ายถอยอยู่ตลอดเวลา ต้องอดทนไม่มีโอกาสโต้ตอบตามคำสั่งของพ่อ มันเป็นการทรมานจิตใจของ

เด็กเพียงไร พ่อต้องถูกเฆี่ยนเพราะไม่มีความอดทน ที่จะปล่อย
ให้เขาดูถูกทำข้างเดียวไม่ไหว แต่เมื่อถูกเฆี่ยนแล้วคุณพ่อได้
ชี้แจงเหตุผลให้ฟัง ต่อมาพักพยายามอดทนได้และยังนึกถึงคุณ
ของท่านที่ทำให้พ้นใจเย็น ผลที่ได้รับต่อมาก็คือได้ยินพวกเด็ก
เกเรพูดกันว่า

"เฮ้ย! อย่าไปท้ามันชกเลยวะ พ่ออั๊วห้ามไว้ว่าสงสาร
ถ้ามันไปชกกับใครเมื่อกลับไปถึงบ้านพ่อมันเฆี่ยนทุกที ความ
จริงมันก็ไม่เคยท้าใครก่อนเลย มีแต่พวกเราหาเรื่องกับมันเสมอ
พ่ออั๊วยอกเย็นคำขาดว่าถ้าอั๊วไปชกกับมันพ่ออั๊วจะต้องเตะอั๊วออก
นอกบ้าน ทั้งพ่อทั้งแม่อั๊วสงสารมันมากว่ามันเย็นคนดี ให้อั๊ว
ควรเอาเย็นตัวอย่าง อั๊วก็ชักจะเห็นใจมันเหมือนกัน"

ต่อมาพักก็ไม่ถูกพวกเด็กเกเรรังแกอีก เมื่อมาคิดดูภาย
หลังแล้วเห็นว่า พ่อทำถูก เพราะเห็นเด็กอื่นไปเกิดชกต่อยกัน
มาแล้วก็ให้ไปฟ้องผู้ใหญ่หาว่าถูกรังแก เมื่อเด็กต่างฟ้องว่าถูก
รังแกทั้งคู่ ผู้ใหญ่รู้เรื่องแทนที่จะระงับเรื่องโดยคิดว่าเย็นธรรม
ดาของเด็กเล่นกัน ก็มีการทะเลาะกันบ้าง ไม่ช้าหายโกรธก็
เล่นกันใหม่ แต่ผู้ใหญ่กลับโกรธแทนเด็กเย็นฟืนเย็นไฟใครจะผิด
จะถูกไม่สำคัญ ส่วนมากเข้ากับตัวเอง เข้ากับลูกหลานของตัว

ไว้ก่อนว่าเป็นฝ่ายถูกรังแก แต่ก็มีผู้ใหญ่บางท่านก็มีสติระงับไว้ได้ไม่ให้เรื่องยืดยาวโดยไม่เอาเรื่องหรือทำโทษลูกของตัว เช่น คุณพ่อของพี่ถ้าต่างฝ่ายเอาเรื่องเข้ากับลูกหลานเกิดต่อว่าต่อขานกันขึ้น ต่างเถียงกันด้วยโทษะเมื่อเหล่าออดแล้วผู้ใหญ่ต่อผู้ใหญ่กลงมือกันเอง เรื่องเล็กกลายเป็นเรื่องใหญ่โต ถึงกับฆ่าฟันกันถึงแก่ชีวิตก็มี บางรายก็ถึงกับขึ้นโรงขึ้นศาล ต่างก็ไม่ยอมแพ้ไม่ยอมเสียเปรียบซึ่งกันและกัน เรื่องของเด็กเล็กก็กลายเป็นเรื่องของผู้ใหญ่ เพื่อนบ้านที่เคยชอบพอรักใคร่กันมานานก็ต้องมาโกรธกัน เพราะเรื่องเล็กน้อยของเด็กถึงกับไม่ยอมดูหน้ากันก็มีมาก

พี่จำได้ว่าคุณพ่อคิดถูกที่ห้ามไม่ให้ชกต่อยกับใคร แต่ก็แปลกที่คุณพ่อยอมให้พี่ไปหัดมวยไทยและ ยิวยิตสู (ยูโด)

ครั้งหนึ่งมีเพื่อนบ้านมาว่ากับคุณพ่อ "ทำไมผู้กลูกว่าไม่ให้สู้คนอย่างนี้ โตขึ้นมิขาดตาขาวแล้วจะไปสู้ใครได้"

คุณพ่อหัวเราะแล้วพูด "*การสู้เพราะความดันของแรงดันของความโกรธเป็นธรรมดา เกิดได้กับทุกคนที่ไม่รู้จักอดทน เวลาโกรธขึ้นมาคำโบราณว่า เห็นช้างเท่าหนูไม่กลัวความตาย คนชนิดนี้หาได้ง่ายแล้วจะได้รับประโยชน์อะไรที่ดีบ้าง ผมต้อง*

ผึกลูกของผมให้รู้จักบังคับใจให้มีความยั้งคิด ให้มานะอดทน ให้หาเหตุผล ใจเย็นโกรธยาก เป็นคนที่หัดได้ไม่ง่ายนัก แต่เมื่อถึงเวลาผมก็ลนับสนุนให้สู้อย่างลูกผู้ชาย สู้อย่างมีเกียรติ ไม่ใช่ไปชกต่อยกันข้างถนนหรือในวัด สู้เช่นนั้นเรียกว่าสู้อย่างทำลายเกียรติ

เพื่อนบ้านผู้นั้นสงสัยจึงซักถามว่า "สู้อย่างไรจึงจะเรียกว่าสู้อย่างมีเกียรติ สู้อย่างลูกผู้ชาย

คุณพ่อหัวเราะแล้วบอกว่า "กสู้เพื่อชาติศาสนาพระมหากษัตริย์ สู้เพื่อส่วนรวม เพื่อสันติและยุติธรรม ไม่ใช่เพื่อส่วนตัว เรียกว่าสู้อย่างมีเกียรติ และไม่เสียชาติเกิดมาในแผ่นดินของชาติไทย"

เพื่อนบ้านผู้นั้นได้พึงกันงองไป เมื่อพูดถึงความเป็นอยู่ในครอบครัวของเราเวลานั้นได้รับความอบอ่น คุณพ่อให้ทั้งความเป็นพ่อและเป็นเพื่อนเป็นทั้งครู และเป็นทั้งพี่ของลูกอย่างใกล้ชิดสนิทสนม ช่วยแก้ปัญหาขัดข้องบางประการ ขณะเดียวกันเราก็ต้องปฏิบัติตามระเบียบและวินัยที่คุณพ่อวางไว้เป็นกฎ ถ้าเราละเมิดจะต้องถูกทำโทษ และคุณพ่อจะไม่ยอมยกโทษให้เป็นอันขาด พวกเราเด็ก ๆ ทุกคนชอบฟังนิทาน คุณพ่อจงหาเรื่องนทานมาเล่าให้ฟังเสมอ และก็อบรมนิสัยไป

ในตัวด้วย บางครั้งก็เอาเรื่องโบราณมาเล่า บางครั้งก็เล่าเรื่องชีวิตของคนจริง ๆ ชี้ให้เห็นความดีความชั่ว สิ่งใดทำแล้วเกิดโทษทางจิตใจหรือทางร่างกายเอามาสอนให้รู้จักศีลธรรมไปด้วย นอกจากนั้นคุณพ่อยังชอบติดตามข่าวสารการเมืองของโลก เช่นเมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่ ๑ คุณพ่อรับหนังสือพิมพ์รายวันฉบับหนึ่ง พยังจำได้ว่าชื่อจีนโนสยามวารศัพท์ ของท่านซินแสเซียวฮุดเส็ง คุณพ่อเลือกบทความที่เหมาะกับเด็กแล้วนำมาอ่านมาวิจารณ์ให้พวกเราฟัง คุณพ่อบอกว่า คนเราเกิดมาชาติดามารดาเดียวกันบางครั้งนิสัยก็ผิดกันก็มี บางครั้งพ่อดีลูกไม่ดี หรือพ่อไม่ดีลูกดี พี่ดีน้องไม่ดี หรือน้องดีพี่ไม่ดี เขาเรียกว่าผ่าเหล่าผ่ากอมีถมไป คุณพ่อเล่าเรื่องตัวอย่างให้ฟังว่า

เมื่อครั้งสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระปิยะมหาราช รัชกาลที่ ๕ สมัยนั้นมีจีนผู้หนึ่งเดินทางจากบ้านเกิดเมืองนอนมาหวังพึ่งพระบรมโพธิสมภาร ในประเทศสยาม เมื่อมาถึงก็ไม่มีทรัพย์สินสมบัติติดตัวมามากนัก เพียงแต่ค่าโดยสารเรือกลไฟเดินทะเลเพียงให้ได้มาถึงเมืองไทยเท่านั้น เพราะการกินอยู่ในระหว่างทางเป็นหน้าที่ทางเรือเดินทะเลเป็นผู้จัดการให้ นอกนั้นก็มีเพียงเสื่อหมอนที่จะต้องนำ

ติดตัวมาปูนอนระหว่างแรมคืนกลางทะเลอยู่ในเรือ ความหวังตั้งใจจะมาหาทรัพย์สินเงินทองเอาข้างหน้า สมัยนั้นคนจีนพูดกันว่า เมื่อถึงปากอ่าวสยามมองเห็นต้นไม้ยืนผุงเขียว ๆ ก็ขอกว่าถึงเมืองไทยแล้วไม่ต้องกลัวอดตาย เพราะเมืองไทยเป็นเมืองที่อุดมสมบูรณ์ เมื่อจีนผู้นนมาถึงเมืองไทยก็อาศัยความอุตสาหะเฉลียวฉลาด ขยันขันแข็ง มีความมานะบากบั่นซึ่งเป็นคุณสมบัติติดตัวของจีนผู้นนอยู่แล้ว สร้างตัวเองด้วยความอดออมจนสะสมทรัพย์สินเงินทองได้มากมาย ต่อมาก็ได้เป็นนายอากร และได้ผูกขาดจากหลวงเก็บภาษีอากรจนได้เป็นเจ้าสัวมีชื่อเสียงโด่งดัง ฝากเงินทองไปเมืองจีนและปลูกบ้านอยู่อย่างใหญ่โต หลังจากนั้นไม่ช้าทางเมืองจีนซึ่งเป็นบ้านเกิดเมืองนอนของเจ้าสัว ก็ได้ส่งหลานชายสองคนพี่น้อง ซึ่งเป็นลูกของพี่ชายเจ้าสัวให้มาอยู่ด้วย เจ้าสัวก็ได้ต้อนรับชายหนุ่มผู้หลานเป็นอันดี เมื่อหลานชายอยู่เมืองไทยแล้ว เจ้าสัวก็บรรจุหลานชายทั้งสองเข้าทำงานในตำแหน่งหน้าที่นับเงินซึ่งอยู่ในความดูแลของหลงจู ผู้จัดการผลประโยชน์ของเจ้าสัวอีกต่อหนึ่ง หลานชายคนโตผู้พี่รู้สึกว่าเป็นคนถือตัวนึกว่าเจ้าสัวผู้เป็นอาซึ่งเป็นน้องชายของพ่อ คงมอบการงานในตำแหน่งสำคัญใหญ่โตให้ทำเพราะตัวก็เป็นหลาน แต่เมื่อผิดหวังต้องมารับหน้าที่นับเงินซึ่งตัวเห็นเป็นงานต่ำ ๆ อย่าง

เคียวกับลูกช้างทั้ว ๆ ไป ตนเองก็ไม่มีอำนาจ ซ้ำต้องมาอยู่ใต้บังคับบัญชาของหลงจู๊ผู้จัดการให้ว่ากล่าวตนด้วย ก็ยิ่งไม่พอใจมาก ส่วนหลานชายคนเล็กผู้น้อง นับว่าเป็นคนสงบเสงี่ยมเจียมตัว ไม่ถือตัวว่าเป็นหลานชายเจ้าสัว เชื่อฟังคำของหลง ๆ และผ้มอาวโส ก้มหน้าก้มตาทำงานด้วยความขยันไม่ยอมนึกคิดไปในทางที่ไม่ดี แม้จะเป็นงานต่ำ ๆ ก็ทำด้วยความเต็มใจ ไม่เคยดูถูกลูกช้างที่ทำงานต่ำ ๆ ซ้ำให้ความเห็นอกเห็นใจให้ความสนิทสนมทั่วไป ฉะนั้นพวกลูกช้างคนงานของเจ้าสัวต่างก็เกิดความรักใคร่นับถือในความดีของชายหนุ่มผู้น้องทุกคน ส่วนหลานชายคนผู้พี่นชอบดูถูกลูกช้างและคนงาน ถือตัวว่าเป็นหลานของเจ้าสัวไม่ยอมลงกับผู้ใด บางครั้งก็แอบพูดนินทาเจ้าสัวผู้เป็นอาให้น้องชายฟังว่า

"อาเป็นคนใจร้าย เอาลูกหลานมาใช้อย่างทาสให้คนอื่นมาว่ากล่าวกดขี่ดูถูก"

น้องชายจึงได้เตือนพี่ชายว่า "อาเป็นคนมีงานมากการควบคุมงานไม่ทั่วถึง จำเป็นที่จะใช้คนที่ซื่อสัตย์สุจริตดูแลการงานแทน เรามาใหม่ก็ทำหน้าที่ต่ำ ๆ ไปก่อนเพื่อจะได้เรียนงานให้รู้ทุกอย่างตั้งแต่ชั้นต่ำขึ้นไปจนถึงชั้นสูง ขอให้พี่อย่าเอาแต่อารมณ์ทำตนเป็นคนถือตัว ขอให้มีความอดทนอย่าไป

นึกว่าเป็นหลานชายของเจ้าสัว เราควรจะทำงานให้ดีที่สุดตามหน้าที่ของเรา ไม่ต้องคิดอะไรให้มากเราก็จะสบายใจไม่ต้องทุกข์ร้อน ถ้าเราคิดว่าเป็นหลานเจ้าสัวจะทำอะไรก็ได้ไม่ทำก็ได้อย่างที่แสดงกิริยาอย่างทุกวันนี้ไม่เกรงใคร มันไม่น่าดูเป็นการหาทุกข์มาใส่ตัวเองไม่เกิดประโยชน์แก่ตัวเราเลย คนอื่นเขาจะหัวเราะเยาะ จะเสียถึงอาด้วย ::

พ่ชายได้ฟังน้องตักเตือนให้สติเช่นนั้น แทนที่จะเอามาคิดหาเหตุผล กลับโกรธหาว่าน้องชายยังอาจมาตักเตือนสั่งสอนตนผู้เป็นพี่ คิดแต่จะลองดีในทางผิด หลงจ้จะมอบหมายการงานให้ก็ไม่สนใจทำบ้างไม่ทำบ้างแล้วแต่ใจตัว เอาแต่เที่ยวเตร่ถือตัวว่าเป็นหลานชายของเจ้าสัว คนอื่นเกรงใจไม่กล้าว่ากล่าวตักเตือน

วันหนึ่งพ่ชายบอกกับน้องชายว่า ตัวเองหมดความอดทนที่จะอยู่อย่างลูกจ้างทำงานต่ำ ๆ ต่อไปแล้ว จึงเขียนจดหมายบอกไปทางเมืองจีนพ่อให้รู้ว่าอาใช้ตัวอย่างทาส ไม่คิดว่าเป็นหลาน จนไม่สามารถจะทนอยู่กับอาใจร้ายได้ต่อไปแล้ว ขอให้พ่อเขียนจดหมายมาบอกให้อาจัดการส่งตัวกลับไปบ้านเมืองจีน เพราะเบื่องานของอาแล้ว ฝ่ายน้องชายทราบเช่นนั้นก็ไม่สบายใจ เพราะตัวเองยังไม่อยากกลับเมืองจีน แต่เมื่อพ่ชาย

พ่องพ่อไปเช่นนี้ก็ไม่รู้จะทำอย่างไรดีเพราะตัวก็เป็นเพียงน้อง พ่อคงเชื่อฟังมากกว่าเป็นธรรมดา

ต่อมาเจ้าสัวก็ได้รับจดหมายจากพี่ชายทางเมืองจีน บอกให้ส่งหลานชายทั้งสองกลับบ้านด่วน เจ้าสัวเมื่อทราบเช่นนี้ก็รีบจัดการจองห้องชั้นหนึ่งบนเรือกลไฟเดินทะเล เมื่อทราบกำหนดเรือจะออกจากเมืองไทยไปเมืองจีนแล้ว ก็บอกหลานชายทั้งสองให้รู้ตัวกำหนดวันเดินทาง

เช้าวันหนึ่ง เจ้าสัวเรียกหลานชายทั้งสองมาสั่งว่า "วันนี้อาจะไปหาของฝากไปทางบ้าน เพราะพรุ่งนี้เรือที่จองห้องไว้ให้หลานก็จะออกเดินทางจากเมืองไทยไปแล้ว วันนี้เป็นวันสุดท้ายที่หลานจะมีเวลาอยู่กับอาในเมืองไทย ยังมีเวลาช่วยอาทำงานเพียงวันเดียวเท่านั้น ขอให้หลานช่วยอาทำงานโดยตั้งอกตั้งใจเป็นวันสุดท้าย" ว่าแล้วก็ให้หลงจู๊จัดการจ่ายเงินให้สองพี่น้องทำตามเคย พอสั่งเสร็จเจ้าสัวก็เดินออกไปเที่ยวซื้อของ

ส่วนหลานชายผู้พี่มีความโกรธมาก พูดกับน้องชายว่า "อาเรานี้มันเห็นแก่ตัวมาก ดูซิเราจะลงเรือกลับบ้านพรุ่งนี้แล้ว มันยังใช้ให้เราทำงานอีก ไม่ยอมให้เรามีเวลาพักผ่อนเลย ตั้งแต่นี้ต่อไปเราไม่ต้องพึ่งพาอาศัยอีกแล้ว ไปเที่ยวกันเถิดน้อง

อย่ามานั่งนับเงินที่เป็นสมบัติของคนอื่นเขาเลย ไปเที่ยวกัน ให้สบายใจสักวันหนึ่ง พรุ่งนี้เราจะกลับบ้านกันแล้วอย่าไปห่วงงานเขาเลย เราไม่ทำก็มีคนอื่นทำ ตั้งแต่น้องมาอยู่เมืองไทย ไม่เคยไปเที่ยวที่ไหนเลยเอาแต่ทำงานตั้งแต่เช้าจนเย็น กลับไปถึงบ้านเขาจะถามว่าเมืองไทยมีอะไรบ้างก็คงตอบไม่ถูก พี่ได้ไปเที่ยวทุกหนทุกแห่งแล้วพอจะเล่าให้พวกทางบ้านฟังได้"

แต่น้องชายไม่ยอมไปตามที่พี่ชายชักชวน กลับอ้อนวอนพี่ชายว่า "เมื่ออามอบงานสั่งให้ทำก็ควรทำให้เรียบร้อย ฉันมาอยู่กับอาก็ทำงานตลอดมา และฉันก็จะทำดีต่อไปถึงวันสุดท้าย จนกว่าจะออกจากเมืองไทย ส่วนพี่ตั้งแต่มาอยู่เมืองไทย ไม่ค่อยช่วยอาทำอะไรเป็นชิ้นเป็นอัน ก็ควรทำดีในวันสุดท้ายเสียบ้าง ไหน ๆ เราก็จะจากอาไปแล้ว อย่าคิดว่าเรากลับไปบ้านแล้วไม่ต้องง้อใคร ทำเช่นนั้นไม่ดี คนอยู่ทางนี้เขาจะหัวเราะเยาะนินทาเราไปในทางไม่ดี เราไม่มีทางแก้ตัว เพราะเราไปแล้ว พี่ลองคิดดูให้ดี"

น้องชายยังไม่ทันพูดจบ พี่ชายมีความโกรธมากตวาดน้องชายว่า "แกอยากทำงานเป็นคนดีคนขยันก็ทำคนเดียวเถิด ข้าไม่ทำงานต่ำอย่างนี้ใช้จนไม่รู้เวลา พรุ่งนี้จะกลับบ้านแล้ว ใครจะหัวเราะนินทาก็ช่างมันเราไม่อยู่ไม่ได้ยิน ไม่ต้องทุกข์

ร้อนอะไร” พูดแล้วผู้พี่ลุกขึ้นโดยความโกรธ ก่อนที่จะเดินออกไปก็หันมาหัวเราะเยาะน้องชายอย่างแค้น ๆ ว่า

“อ้ายหน้าโง่ มานั่งนับเงินให้คนอื่นเขา เชิญเอาหน้าคนเดียว พ่อคนดีคนขยัน ข้าไม่ต้องการเป็นขี้ข้าใครต่อไปอีกแล้ว เชิญตามสบายเถิดเจ้าคนขยัน”

น้องชายนั่งมองดูพี่ชายเดินออกไปด้วยความเศร้า แต่ก็ไม่รู้จะพูดอะไรที่จะให้พี่ชายเข้าใจดี พอตกเย็นเจ้าสัวกลับมาพร้อมทั้งสั่งของมากมายที่จะฝากไปทางบ้าน ครั้นเห็นหลานชายคนเล็กนั่งทำงาน แต่ไม่เห็นหลานชายคนโตก็ไม่ว่าอะไร ครั้นตอนย่ำค่ำวันนั้น เจ้าสัวก็จัดโต๊ะมาเลี้ยงส่งหลานชายทั้งสอง เมื่อพวกแขกที่ถูกเชิญพร้อมทั้งหลงจู๊และพวกลูกจ้างคนงานลงนั่งประจำทุกโต๊ะ แล้วก็ยกอาหารที่ดีมีราคาแพงพร้อมทั้งสุราอย่างดีมาตั้ง ทุกคนต่างดื่มกินกันอย่างสนุกสนานเป็นที่สำราญ • พอกินดื่มผ่านไปพอสมควรแล้ว เจ้าสัวก็ถามหลานชายคนโตว่า “วันนี้หลานนับเงินได้เท่าไหร่ ?”

หลานชายคนโตได้ยินเช่นนั้นก็ตกใจ เพราะไม่นึกว่าอาจะเอาเรื่องการงานมาถามในเวลากินเลี้ยง นึกโกรธในใจอารู้ว่าตัวไม่ค่อยได้ทำงานจะฉีกหน้าตัวต่อหน้าแขก จึงตอบอ้อมแอ้มไม่เต็มปากว่า “นับได้สองถุง”

เจ้าสัวก็หันมาถามหลานชายผู้น้องเช่นกัน หลานชายคนเล็กตอบว่าได้ "ห้าสิบกว่าถุง" (เข้าใจว่าเป็นถุงผ้าใบ คงเป็นถุงละหนึ่งชั่งเป็นอย่างน้อย เพราะเป็นเงินเหรียญบาทล้วน ๆ) เจ้าสัวก็หันมาสอบถามหลงจู๊ซึ่งนั่งรวมอยู่โต๊ะเดียวกันว่า จะตรงกันไหม หลงจู๊ก็รับรองว่าถูกต้อง แล้วเจ้าสัวก็พูดขึ้นให้แขกที่เชิญมาทั้งพวกลูกจ้างและคนงานให้ได้ยินทั่วถึงกัน เริ่มต้นเป็นการให้ศีลให้พรในการเดินทางไปโดยสวัสดิ์ ตอนท้ายก็พูดว่า

"การที่หลานชายทั้งสองมาอยู่กับอาในเมืองไทย ก็ได้ทำงานให้ตามความขยันมากขยันน้อย ฉะนั้นอาก็ไม่รู้จะให้อะไรเป็นรางวัลให้สมกับหลานทั้งสอง จึงคิดว่าการที่อาให้หลานทั้งสอง นับเงินวันนี้ ใครนับได้เท่าใด อาก็ยกให้เป็นรางวัล คนไหนขยันมากก็ได้มาก คนไหนขยันน้อยก็ได้น้อย อาเห็นว่าเป็นการยุติธรรมดีแล้ว"

เจ้าหลานชายผู้พ่อครัวโตกำลังจะกลืนอาหารพอได้ยินเจ้าสัวผู้เป็นอาพูดเช่นนั้นก็สะดุ้งคอแข็งกลืนอาหารไม่ลง นั่งนิ่งสักครู่หนึ่งก็ลุกจากโต๊ะอาหารหลบไปด้วยความละอายและเสียใจ นี่เป็นเรื่องสมัยเก่าที่คุณพ่อนำมาเล่าให้ฟัง เพื่อชี้ให้เห็นว่าพี่น้องท้องเดียวกันก็ยังมีนิสัยผิดกัน ทั้งดีและชั่ว คนขยัน

น้ำย่อมได้ผลดีเมื่อปลายมือ ส่วนคนขี้เกียจจองหอง ถือตัว ก็ได้รับผลแห่งความชั่ว และความอับอายเป็นการตอบแทน สำหรับหลานชายคนเล็กผู้น้อง เมื่อกลับไปถึงเมืองจีนไม่นานนักเจ้าสัวผู้เป็นอาได้จดหมายไปขอให้กลับมาเมืองไทย เพื่อมอบหมายการงานที่สำคัญให้อยู่ดูแลต่อไป ส่วนหลานคนโตนั้นไม่ได้พูดถึงเลย

เมื่อคุณพ่อเล่าจบ ข้าพเจ้าจึงพูดได้ว่า "เรื่องนี้ผมเคยได้ยินมาบ้างแล้ว และคนจีนสมัยเก่ารู้เรื่องนี้เป็นส่วนมาก" คุณพ่อยิ้มและพูดว่า

"คุณพ่อได้เรื่องนี้มาจากหลวงจู๋ผู้อยู่ใกล้ชิด แล้วนำเรื่องปะติดปะต่อเล่าให้ลูก ๆ ฟัง และพ่อก็ได้ยึดถือเป็นหลักเตือนใจตลอดมา"

ข้าพเจ้าจึงพูดว่า "ผมมีเรื่องเตือนใจเรื่องหนึ่งเมื่อครั้งยังเป็นเด็ก ๆ ครั้งนั้นผมได้รู้จักชายสูงอายุผู้หนึ่ง ผมเรียกแกว่าลุงพันธ์ แกมีอาชีพเป็นคนแจวเรือจ้าง รับจ้างทั่วไป มิได้ประจำท่าหนึ่งท่าใด ส่วนมากรับจ้างชาวบ้าน เช่น จะเป็นขนย้ายหรือไปสวนไปท้องนาสักกี่คนก็ได้ เพราะแกไม่มีครอบครัว ตัวคนเดียวอาศัยเรือเป็นบ้าน ถ้าไม่มีใครจ้างไปไหนก็จอดเรืออยู่ที่หน้าวัด ซึ่งเป็นที่จอดประจำ

ที่ผมรู้จักและคุ้นเคยกับลุงพันธ์ ก็เพราะผู้ใหญ่ของผม
เคยว่าข้างเรือของแกเสมอเป็นประจำทุกปี ในเดือน ๑๑-๒๑
เราจะถือโอกาสไปเยี่ยมญาติข้างแม่ ที่จังหวัดสมุทรปราการ
และทุกครั้งผมก็จะติดตามไปด้วย การที่เลือกเอาสองเดือนนี้ไป
เยี่ยมญาติ มิใช่เป็นธรรมเนียมอะไรหรอกครับ เป็นเพราะใน
สองเดือนนี้เป็นเดือนที่ปากอ่าวสยามคลอนลมสงบท้องทะเลนางเหมือนปูด้วยแผ่นกระจก เรือข้างจึงแจวเลยปากอ่าวไปได้โดยไม่ต้องกลัวคลื่นลม ผิดจากสองเดือนนี้ เราก็ต้องไปโดยเรือฉลอมทะเลหรือเรือเบ็ดทะเล เพราะบ้านญาติผมอยู่ที่ตำบลช่องลมเลยปากอ่าวไปพอประมาณ ฉะนั้นการรอนแรมไปไกล ๆ ย่อมจะมีเวลาใกล้ชิดสนิทสนมและสนทนากันได้มาก เพราะการไปและกลับทั้งพักบ้านญาติก็กินเวลา ๗-๘ วัน ผมสังเกตดูเมื่อเวลาหยุดพักจอดเรือใต้ร่มไม้ ลงพันธ์มักจะหยิบกระดายห่อกลม ๆ เล็ก ๆ ปลายม้วนบิดเป็นจุกคล้ายกับประทัดดอกไม้เพลิงที่ใช้ป่าเล่น เมื่อแกเอาออกมาแก้ใส่ลงที่ฝ่ามือ เห็นมีก้อนเล็ก ๆ ดำ ๆ คล้ายผงถ่าน แล้วก็เอาหัวแม่มือขยี้ให้แหลกพอแหลกดี ก็หงายหน้าอ้าปากเอาฝ่ามือที่มียาตขใส่ลงในปาก แล้วก็กินน้ำกลิ้นตามลงไป เวลานั้นผมยังเด็กไม่เคยเห็นไม่เคยรู้มาก่อนจึงถามว่า

"นั่นลุงกินอะไรน่ะ" แกหัวเราะหึ ๆ ไม่ทันพูดอะไร ผู้ใหญ่ของผมก็ไปเรือด้วยก็ดุผมขึ้นมา เพราะกลัวลุงพันธ์จะอายว่า

"ไม่ใช่เรื่องราวอะไรของเด็ก ถามอะไรไม่เข้าเรื่อง เด็กต้องอยู่ตามภาษาเด็ก อย่าไปสอดรู้สอดเห็นเรื่องของผู้ใหญ่ อย่าไปกวนลุงพันธ์แกให้รำคาญเลย"

ลุงพันธ์แกยิ้มอย่างใจดี บอกว่า "ช่างเถิดครับ ดีแล้วที่แกอยากรู้ว่าอะไรดีอะไรชั่ว ดีกว่าเด็กที่ไม่อยากรู้ไม่อยากเห็น ไม่มีตัวอย่างเมื่อตัวทำชั่วก็ไม่รู้ พอรู้ว่าชั่วก็ถอนตัวไม่ออก มันสายเสียแล้ว อย่างผมเข็นตัวอย่าง พูดความจริงเมื่อก่อนผมคิดผิดใหม่ ๆ ผมอายครับ กลัวคนจะรู้ กลัวคนจะเห็น เวลาจะเข้าโรงยาก็ต้องแอบไป เมื่อถึงโรงยาก็ต้องมองซ้ายมองขวาดหน้าดหลัง เมื่อเห็นว่าไม่มีคนรู้จักก็รีบผลุบเข้าไป เพราะเวลานั้นยังมีเงิน ยังมีหน้ามีตา มีคนนับถือ แม้จะหมดเงินต้องถูขยากก็ไม่อยากให้ใครเห็น ที่อายก็เพราะมันเข็นเรื่องไม่ดีเข็นของชั่ว ใครรู้เข้าก็ขาดความนับถือ เห็นว่าเสียผู้เสียคนไปแล้ว แต่เดี๋ยวนี้หมดยางอายแล้วละครับ เงินทองก็ไม่มีจะมามัวอายอะไรกันอีก แต่ขอให้ได้ถูน ให้ได้สูบก็แล้วกัน จิตใจมันด้านหมดแล้ว ความอายไม่มีเหลืออยู่เลย

ปล่อยให้หนูแกถามผมเถิดครับ บางทีมันอาจเป็นประโยชน์เมื่อแกเติบโตขึ้นภายหน้า”

เมื่อแกพูดกับผู้ใหญ่แล้วก็หันมาตอบกับผมว่า “ทลุงกินเมือกินน่ะเขาเรียกว่าถูนขยา เขาแคะออกมาจากกล้องยาผึ้นเมือลงไม่มีเงินซื้อเนื้อผึ้นสยกต้องถูนขยาอย่างนี้แหละ”

ผมเห็นลุงพันธุ์พูดตอบอย่างเป็นกันเอง ก็จึงกล้าถามขึ้นอย่างเด็ก ๆ ว่า

“ทำไมลุงถึงต้องถูนขยาล่ะ” ลุงพันธุ์ทำหน้าเศร้า ๆ อย่างน่าสงสาร แล้วพูดว่า

ทำอย่างไรได้เล่าหลานเอ๋ย ลุงมันติดจนงอมแงมเสียแล้ว อยากจะเลิกก็เลิกไม่ได้มันทรมานจริง ๆ เหมือนตกอยู่ในนรกทั้งเป็น” แกพูดแล้วก็ถอนหายใจยาวและพูดต่อไปว่า

“เมื่อก่อนลุงมีเงินมีทองมีบ้านมีช่อง มีเรือนฝากระดานไม้จริง (หมายถึงไม้สัก) ซ้ำยังมีสวนทุเรียนและนาด้วย เมื่อพ่อแม่ตายลุงก็มีมรดกมากพอสมควร เพราะพ่อของลุงเป็นขุนนางเก่า แม่ของลุงก็เคยเป็นชาววัง เชือสายผู้ดี มาระยำตอนลุงติดผึ้น ลุงจึงยากจนไม่มีแผ่นดินจะอยู่ ต้องมาแจวเรือข้างเทียวเร่รอนอยู่ไม่เป็นที่เป็นทางอย่างนี้”

ผมจึงถามแกว่า "ทำไมลุงต้องติดฝิ่นด้วยล่ะ มันอร่อยมากหรือลุงฝิ่นน่ะ"

ลุงพันธ์สั่นหัวแล้วถอนหายใจยาวอย่างคนเบื่อชีวิตแล้วพูดว่า "*ลุงไม่รู้ว่ามันจะติดงอมแงมอย่างนี้ เมื่อหนุ่ม ๆ ก็เป็นธรรมดา พ่อแม่ทิ้งสมบัติไว้ให้พอที่จะหาความสุขความสบายได้ตลอดไป เพื่อนฝูงก็มากทั้งที่ชั่วที่ดี เพื่อนที่ชั่วมันก็ชักชวนไปลองสูบฝิ่น ลุงรู้แล้วว่ามันเป็นของชั่ว ไม่อยากลองกลัวมันจะติด อ้ายเพื่อนมันรับรองว่าสูบครั้งสองครั้งมันไม่ติด ฝิ่นมันดีจริง ๆ สูบแล้วหัวมันโปร่งสมองใสปัญญาดี ลุงหลงเชื่อลองสูบดูไม่ช้าก็ติด*"

ผมจึงถามว่า "แล้วสมองโปร่งปัญญาดีจริงไหมลุง"

ลุงพันธ์หัวเราะอย่างฝืนแล้วพูดว่า "ดูสภาพของลุงเวลานี้เป็นคำตอบที่ดี สมองโปร่งปัญญาดีแล้วลุงจะมาแขวเรือข้างทำไม คนปัญญาดีเขาไม่มาแขวเรือข้าง คงเป็นคนใหญ่คนโตไปแล้ว"

ผมถามแกอีกว่า "แล้วลุงทำอย่างไรลุงจึงมาแขวเรือข้างล่ะ"

ลุงพันธ์เล่าว่า "เวลานั้นเงินทองยังมีมาก เพื่อนฝูงก็พากันมาชวนสูบ ต่อมาก็ตั้งกล้องสูบฝิ่นในบ้าน ไม่กี่ปีบ้านช่อง

เรือกสวนไร่นาของลุงก็ถูกสูบเข้าไปอยู่ในกล้องยาผั่นหมดทุกอย่าง สมบัติของลุงทพ่อแม่เหลือไว้ให้ก็เปลี่ยนไปเป็นของคนอื่นหมด ลุงคงเหลือทปลูกกระท่อมปลายสวนไว้เพียงเล็กน้อย แล้วก็ย้ายจากบ้านลงไปอยู่กระท่อม เพื่อนฝูงก็ค่อย ๆ หายไปหมด เมื่อลุงหมดเงินไม่มีซื้อเนื้อผั่นสูบก็ต้องถูนขยาแก้อยากไปพลาง ๆ ก่อน บางครั้งเงินไม่มีซื้อขยาก็ต้องใช้ใบกระท่อมแก้ขัดไปพลาง ๆ ก่อนแล้วก็เก็บของเก่าขายพอแก้ขัดไปได้ ความทุกข์ยากลำบากของลุงเพราะอำนาจการติดผั่นมากมายเหลือเกิน ลุงรู้สึกตัวเหมือนเป็นเศษคน ไม่เต็มคนเหมือนคนอื่น ผั่นได้ทำลายความรู้สึกของความเป็นคนไปเกือบหมดแล้วลุงต้องตกเป็นทาสของมันอย่างหนีไม่พ้น ลุงลุงต้องสูญเสียอนาคตทจะรุ่งเรืองไปจนหมดสิ้น จะไปไหนมาไหนจะมองดหน้าใครก็ไม่สนิท ไม่มีใครเขาอยากคบค้าสมาคมด้วย เพื่อนฝูงก็คอยเดินหลีกหนีหลบหน้า ลุงได้เสียหมดแล้วทุกสิ่งทุกอย่าง.....”

ลุงพันธิพูดถึงแคน รู้สึกว่าแกกำลังสะอื้นอยู่ในทรวงอก พูดไม่ออกแม้น้ำตาแกจะไม่ออก แต่จิตใจของแกคงได้รับความทรมานอย่างแสนสาหัส เมื่อแกต้องมาพูดถึงเรื่องเก่าให้ผมฟัง แต่แกก็พยายามระงับใจให้เป็นปรกติ แล้วจึงพูดต่อไป

อย่างเสียงแหบ ๆ ว่า "ลุงขอกว่าเป็นเศษคนก็เพราะลุงไม่มีอะไรเหลือในตัวลุงอีกแล้ว แม้วิชาความรู้ที่เคยเรียนมา เคยมีคนเคารพนับถือ เคยมีคนยกย่อง เมื่อยามมีเงินมีคนเรียกว่า "คุณพ่อ" ได้สูญสิ้นไปหมด คงมีแต่ชื่อที่ชาวบ้านตั้งให้ลุงใหม่อีกว่า "อ้ายขยา" ลุงได้รับความดูถูกดูหมิ่น เจ็บแค้นอย่างแสนสาหัสทั้งที่ลุงเป็นคนบริสุทธิ์ไม่เคยลักขโมยใคร แต่ก็ไม่วายเป็นที่รังเกียจของชาวบ้านแถบนั้น เหตุที่ชาวบ้านชังลุงก็เพราะลุงมีญาติห่าง ๆ คนหนึ่งเป็นผู้หญิงไม่ถูกกัน เพราะมันหวังมรดกของลุง แต่มันไม่มีสิทธิ์ในทรัพย์สมบัติ จึงตกมาเป็นของลุงคนเดียว มันจึงพยายามยุยงชาวบ้านให้จงเกลียดจงชังลุงตลอดมา เพราะฉะนั้นถ้าบ้านใครมีของหายถูกลักขโมยไป มันก็พากันสงสัยว่าลุงเป็นตัวการ หญิงชาวบ้านบางคนปากมันร้ายมันร้องด่าดัง ๆ เพื่อประจานลุง ให้ชาวบ้านได้ยินทั่ว ๆ กันว่า

"ของกูหายคราวนี้ไม่มีใครเอาไป นอกจากอ้ายขยาคอยดูเอาของแม่ไป แม่จะแช่งเช้าแช่งเย็น คนอดข้าวเขาไม่ขโมยหรอกโว้ย ขอชาวบ้านกินได้ ไม่ขอชาวบ้านไปขอพระกินก็ได้ แต่อดผีนี่ไม่มีใครเขาให้ทานมันต้องขโมยถึงได้เงินมาสุข"

ลุงถูกดูหมิ่นถูกคนตะโกนด่าอยู่ทุกวันมันเหลือจะอดจริงๆ ลุงคิดว่ามันต้องมีคนแกล้งไปขโมยของชาวบ้านแล้วไปเที่ยวยุยงป้ายความผิดใส่ลุง คงไม่มีคนอื่นนอกจากญาติของลุงที่มันพยาบาท ลุงเย็นคนสิ้นคิดแล้ว ถ้าขืนอยู่ต่อไปลุงต้องเย็นบ้าไม่กี่ต้องเย็นผู้ร้ายฆ่าคน แม้ลุงจะอาลัยบ้านที่เกิดเติบโตมาในตำบลนั้น แต่ก็ทนอยู่ต่อไปไม่ไหว ไปตายเอาดาบหน้าดีกว่า ถ้าจะย้ายไปอยู่ที่อื่นตำบลอื่น ก็คงไม่พ้นคนดูหมิ่นดูถูก แม้ที่บ้านเกิดแต่อ้อนแต่ออกก็ยังอยู่ไม่ไหว จะไปอยู่ที่อื่นก็คงหนีไม่พ้นคนดูถูก เห็นจะไม่มีที่ไหนดีกว่า "หากินตามลำน้ำเจ้า พระยา" เมื่อลุงคิดตกลงใจแล้วก็รวบรวมของเก่าที่ยังเหลือทุนชนสุดท้ายที่ปลูกกระท่อมอยู่ขายเสียเพื่อจะได้มาแลกกับเรือข้างมีประทุนลำหนึ่ง แล้วก็อาลาแผ่นดินที่เกิดเย็นครั้งสุดท้ายด้วยความอาลัย ต่อจากนั้นลุงกับเรือคู่ยากก็ล่องไปตามลำน้ำค่ำไหนนอนนั่น ไม่ต้องได้ยินเสียงชาวบ้านชากปลาร้า จิตใจค่อยสงบข้างนอนในเรือกินในเรือ ใครข้างที่ไหนก็ไป พอได้เงินมาพอซื้อกินไปวันหนึ่งวัน ๆ โรงยาฝิ่นก็มีตามริมแม่น้ำพอจอดเรือก็เข้าถึงโรงยาเลย จนที่สุดก็มาจอดที่หน้าวัดเย็นประจำ ข้าวปลาอาหารก็ไม่เดือดร้อน ถึงเวลาก็เข้าไปหาพระ

หาลูกศิษย์ ลงก็พออิ่มท้องประทังชีวิตไปได้ นี่แหละหลานเอ๋ย ชีวิตของลุงเป็นอย่างนี้แหละ”

เมื่อลุงพันธ์เล่าให้ข้าพเจ้าฟังแล้วก็ทำตาแดง ๆ เพราะนึกถึงความขมขื่นทรมานจิตใจในชีวิตที่ได้ผ่านมาแล้ว และกำลังเป็นอยู่ในอนาคตซึ่งยังมืดมนอยู่ เพียงแต่มีชีวิตผ่านไปวันหนึ่ง ๆ เท่านั้น

ผมจึงถามว่า “ทำไมผมนี่ใครก็รู้ว่าสูบแล้วมันติด แต่ก็มีคนชอบยอมเข้าไปเป็นทาสของมัน”

ลุงพันธ์พูดอย่างหน้าเศร้า ๆว่า มันเป็นเวรกรรมของลุงเองที่ลุงเห็นผิดเป็นชอบ ที่สูบผมก็เพราะเพื่อนแท้ ๆ ลุงที่แรกก็ไม่กล้า แต่เพื่อนก็ขยันชอยมากเข้าว่าวิเศษอย่างโน้นอย่างนี้ นานเข้าใจลุงที่เข้มแข็งก็อ่อนลง คิดว่าเอาก็เอาลองก็ลองดูมันคงไม่ติด ถ้าเราไม่หลงมันคิดว่ามันจะวิเศษแค่ไหน พอลองเข้าจริงมันก็ติด จะโทษเพื่อนโดยตรงก็ไม่ถนัดเป็นเพราะเรามีใจไม่เข้มแข็งพอ นี่แหละต้นเหตุของการติดผมของลุง หลานควรจะจำไว้ต่อไป ถ้ามีใครมาชวนให้ไปลองโน่นลองนี่ ดีอย่างโน้นดีอย่างนี้ ในพวกยาเสพติด ก็อย่าไปเชื่อเขาเป็นอันขาด ใจแข็งไว้อย่าไปนึกอย่างอื่น นึกแต่เพียงว่าเขากำลังจะชวนเราไปลงนรก คนชวนเรานี่คือตัวมาร เขาจะทำลายชีวิตอนาคต

ของเราอย่าใจอ่อนเป็นอันขาด ลองไปถามพวกติดผีนงอมแงม ผอมโซเหลือแต่หนังหุ้มกระดูก ซูโครงยานคอยรอเวลา เพราะไม่มีเงินจะสูบหรือถูนไม่ช้าก็ลงแดงตาย นอนรอเวลาตายอยู่ตามศาลาวัด พวกนี้เขาจะบอกได้ว่าแต่ก่อนไม่เคยมีใจสมัครไปสูบเองเลย มีแต่เพื่อนพาไปแล้วก็อยากลองเท่านั้นคิดว่าคงไม่ติด เมื่อลองแล้วมันก็เกิดติดจนถอนตัวไม่ขึ้น ผลที่สุดเป็นอย่างไรก็ดูลุงนี่แหละเป็นตัวอย่างที่ดี เมื่อลุงชั่วมาแล้วก็ไม่อยากให้คนอื่นหลงชั่วไปด้วย ถึงจะไม่ใช่ญาติหรือลูกหลานก็สงสารไม่อยากให้ตกนรกเหมือนลุงจึงเล่าให้ฟังเพื่อเอาบุญ”

ผมได้ฟังลุงพันธ์เล่าชีวิตของแกให้ฟังคราวนั้นทำให้คิดแล้วทึ่งเกล็ดทึ่งกลัว เกิดคำปฏิญาณขึ้นในใจว่า “*สภาพเช่นนี้ ขออย่าได้เกิดแก่ข้าพเจ้าเลย ขอให้ไกลร้อยโยชน์แสนโยชน์ และในชาตินี้ข้าพเจ้าจะไม่ขอเหยียบย่างก้าวเข้าไปในเขตธรณีประตูโรงยาฝิ่นเป็นอันขาด ขอสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในสากลโลกจงช่วยป้องกันข้าพเจ้าอย่าให้เห็นผิดเป็นชอบเลย*” หลังจากนั้นเมื่อผมย่างเข้าเป็นผู้ใหญ่ผมได้ขึ้นไปภาคเหนือ มีเพื่อนฝูงอาวุโสผู้หนึ่ง มีชื่อในทางการพิมพ์ในสมัยนั้น ท่านผู้นั้นชวนผมไปเที่ยวโรงยาฝิ่นด้วย ทำให้ผมนึกถึงเรื่องลุงพันธ์ และนึกถึงคำ

ปฏิญาณชนมาทันที ผมต้องขอโทษและขอตัวต่อท่านผู้นั้นว่า ผมได้ปฏิญาณไว้แล้วว่า ผมจะไม่ย่างก้าวเข้าประตูโรงยาฝิ่นเย็นอันขาด ท่านผู้นั้นนิยม และแสดงความสนใจ และแสดงความยินดีกับผมด้วย เรื่องของลุงพันธ์ยังได้ประโยชน์มิใช่เฉพาะผมผู้เดียว ได้แผ่ไปถึงผู้อื่นด้วย คือครั้งหนึ่งเพื่อนรุ่นน้องหลายคนล้วนแต่มีความรักกลางซุบซิกกัน ยังเอญผมเห็นเขาจึงถามดูว่า เรื่องอะไรจึงต้องซุบซิบกัน”

เพื่อนเหล่านั้นกระซิบให้ผมฟังว่า “*เขากำลังจะชวนกันไปดูดหมู*” ผมไม่เคยได้ยินศัพท์นี้มาก่อนจึงสนใจถามดูหมายความว่าอะไรก็ได้ความว่า การดูดหมูนี้คือเอาฝิ่นมาชโลมหรือทาใบพลู แล้วก็หั่นให้เย็นฝอยเหมือนเส้นยานำไปลนไฟให้แห้ง แล้วเอาไปใส่ในข้องกัญชาสูบแทนกัญชา ผมรู้เช่นนั้นก็สะดุ้ง คิดในใจว่าพวกนี้กำลังจะเดินไปลงนรก ขนาดว่าฝิ่นไม่ว่าจะสูบโดยวิธีใดหรือแบบใดมันก็ต้องติดเหมือนกันทั้งนั้น ผมจึงขอร้องห้ามไม่ให้ลองเย็นอันขาด แล้วก็เล่าเรื่องชีวิตของลุงพันธ์ให้ฟัง เมื่อฟังแล้วเพื่อน ๆ รุ่นน้องต่างก็มองเห็นผลร้ายจะติดตามมาภายหลังจึงพากันงดไม่ลองในสิ่งที่ตนจะนำตนเข้าสู่นรก อานิสงส์ผลบุญเรื่องของลุงพันธ์ได้เกิดผลขึ้นโดยยับยั้งกัน

ผู้ที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ ที่เกือบจะเห็นผิดเป็นชอบไปสักหน่อย ผมจึง
อุทิศความตอนนี้ให้แก่ดวงวิญญาณของลุงพันธุ์ผู้ล่วงลับไปแล้ว
ยังทิ้งเรื่องที่เป็นประโยชน์กับคนรุ่นหลังไว้เป็นอนุสรณ์

เมื่อข้าพเจ้าหยุดเล่า คุณพี่จึงถามขึ้นว่า "พี่อยากรู้ว่า
ลุงพันธุ์แกจบชีวิตแบบไหน เธอเล่าต่อไปให้จบด้วยสิ"

ข้าพเจ้าจึงบอกว่า "ชีวิตบั้นปลายของลุงพันธุ์ผ่านสงสาร
แกจบลงง่าย ๆ แต่กินเหมือนกันที่แกไม่ต้องทรมาน ไม่มีอะไร
จะเป็นห่วงนอกจากเรือคู่ยากลำเดียว แต่แกก็เคยยอกพระไว้
แล้วว่า ถ้าแกตายแล้วเรือของแกขอถวายเป็นสมบัติของวัด ใคร
จะอ้างสิทธิภายหลังไม่ได้ เพราะแกไม่มีญาติพี่น้อง เรื่องฉาก
สุดท้ายของลุงพันธุ์ก็คือ

เช้าวันหนึ่ง เมื่อพระฉันเช้าเสร็จแล้วก็ไม่เห็นลุงพันธุ์
ตามปกติลุงพันธุ์แกตื่นแต่เช้า หากว่าแกไม่ไปออกไปรับข้าง
แจวเรือ ก็ต้องขึ้นมาบนกุฏิพระจัดการติดไฟต้มน้ำร้อนชงชา
เพื่อถวายพระ แล้วกวาดเช็ดถูทำความสะอาดบนกุฏิเป็น
ประจำ เมื่อถึงเวลาพระฉันก็ช่วยจัดโน่นจัดนี่เท่าที่แกจะทำได้
เมื่อพระฉันเสร็จแกก็ถือโอกาสกินข้าวพร้อมกับลูกศิษย์แต่เช้า
วันนี้ก็ไม่เห็นลุงพันธุ์แกขึ้นมาบนกุฏิตามที่เคยปฏิบัติมาแล้ว

พระท่านมองลงไปทางท่าน้ำก็ยังเห็นเรือจ้างของลุงพันธ์ยังจอดอยู่ที่ท่า จึงบอกให้เด็กเอาอาหารทั้งคาวหวานไปให้ลุงพันธ์ที่เรือ คิดว่าแกไม่สบาย เมื่อเด็กยกอาหารไปถึงท่าจอดเรือของลุงพันธ์ แล้วก็ร้องเรียกให้ลุงพันธ์ลุกขึ้นมารับอาหาร เมื่อเรียกอยู่หลายคำก็ไม่ได้ยินลุงพันธ์แกขานรับก็สงสัย จึงวางอาหารไว้ที่ท่า แล้วก็สาวเชือกหัวเรือที่ผูกไว้กับเขื่อนหน้าวัดให้เข้ามาใกล้ แต่พอจะเหยียบลงไปที่หัวเรือ ก้มลงดูใต้ประทุน ก็เห็นลุงพันธ์แกนอนอ้าปากค้างหน้าเหลืองซีด ตัวแข็งหมดลมหายใจอยู่ในประทุนกลางลำเรือนั่นเอง เด็กลูกศิษย์วัดตกใจด้วยความกลัวร้องขึ้นจากท่าตะโกนปากคอสั่น บอกพระและเพื่อนเด็กด้วยกันให้ทราบว่าลุงพันธ์แกตายแล้ว ไม่ช้าที่ท่าน้ำก็เต็มไปด้วยพระเณรลูกศิษย์วัดและชาวบ้านต่างมายืนมุงดูศพของลุงพันธ์ด้วยความสังเวชใจในชะตากรรมของลุงพันธ์ ชีวิตของแกได้มายุติฉากจบเอาง่าย ๆ ที่สุดพระทางวัดก็ช่วยกันเป็นเจ้าภาพจัดการศพของลุงพันธ์ไปตามมีตามเกิด เรื่องที่ผมทราบละเอียดลออก็เพราะบ้านผมก็อยู่ไม่ห่างไกลจากวัดนักเมื่อข้าพเจ้าเล่าจบ คุณพ่อพูดขึ้นอย่างหนักใจว่า

"ผีนี่ร้ายแรงมากเอาการอยู่แล้ว ทำลายอนาคตของคนมามากแล้ว แต่บัดนี้มันเกิดมี "เฮโรอีน" มันยิ่งร้ายกว่า

สูบฝิ่นมากมายนัก เมื่อใครติดแล้วก็คอยวันเวลาได้เลย ถึงกระนั้นก็ยังมีคนสมัครใจโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์เป็นทาสของมันมากมาย คิดแล้วก็เศร้า”

พักมเรืองจากคุณพ่อเล่าให้ฟังเป็นเรื่องเกิดขึ้นในสมัยก่อน คือมีผู้หนึ่งกำพร้าพ่ออยู่สองคนกับแม่จนโตเป็นหนุ่มใหญ่แต่ชายผู้นี้เป็นคนติดกัญชา ย่ายวันหนึ่งกัญชาหมดไม่มีจะสูบก็เกิดจิตใจฟุ้งซ่านหงุดหงิด พอดีแม่กำลังจะไปจ่ายตลาดจึงบอกแม่ให้ช่วยซื้อกัญชามาฝากสักสองกำเวลานั้นกัญชาเพียงกำละหนึ่งอัฐเท่านั้น เมื่อสั่งแม่ไปซื้อกัญชาแล้วลูกชายอยู่ทางบ้านก็จัดแจงเตรียมลับมีดไว้สำหรับหั่นกัญชาที่แม่จะซื้อมาจากตลาด ครั้นแม่กลับมาจากตลาดวางกระจาดกับข้าวไว้บนหัวบันไดแล้วก็ก้มลงหยิบกะลาตักน้ำในโอ่งล้างเท้าก่อนที่จะขึ้นเรือน ลูกชายดีใจที่เห็นแม่กลับมาจากตลาด เพราะกำลังอยากสูบกัญชาอยู่ด้วย จึงรีบยกกระจาดกับข้าวขึ้นไปรอหากัญชา เมื่อค้นหาไม่เห็นมีกัญชาในกระจาดกับข้าวก็โกรธตวาดแม่ออกไปว่า

“กัญชาอยู่ที่ไหน”

พอแม่ได้ยินก็ตอบแล้วร้องว่า “อ๋ายตาย! แม่ลืมสนิทที่เดียว แม่จะรีบกลับไปตลาดซื้อมาให้เดี๋ยวนี้”

เจ้าลูกชายโกรธจนตาขวางเป็นบ้าเพราะอยากสูบกัญชาจนหูออ แม่พูดอะไรก็ไม่รู้เรื่องเสียแล้ว บ้ากัญชาจนตาลายร้องด่าแม่บังเกิดเกล้าของตนเองว่า

"มึงอย่าอยู่เป็นผู้เป็นคนเลย กูสั่งมึงแค่นี้ยังลม ด่าแล้วก็หยิบมีดที่เตรียมไว้ฟันกัญชาโดดลงจากบันได ลงมาตรงเข้าแทงแม่ซึ่งไม่ทันรู้ตัวและไม่ได้ระวัง เพราะไม่นึกว่าลูกชายจะเป็นเอามาถึงเพียงนน เมื่อถูกแทงก็ตกใจกลัวได้แต่เพียงร้องว่า

"โอย! อ้ายหนูฆ่าแม่แล้ว"..... เท่านั้นแม่ก็ขาดใจตายคาบันได

ลูกชายเมื่อได้สติกทิ้งมีดเข้ากอดศพแม่ร่ำไห้อาลัยรักแม่บังเกิดเกล้า พอยากจะชให้เห็นว่า แม้แต่คนติดกัญชาก็ร้ายแรงเพียงไรเมื่อไม่ได้สูบ สมัยนนข่าวทร้ายแรงเรื่องฆ่าฟันกันถึงตายนาน ๆ หลายปีจะมีสักครั้ง เมื่อเกิดขึ้นก็เป็นเรื่องเล่าลือกันไปไกลไม่ค่อยจะลืมกันง่าย ซึ่งผิดกันกับสมัยนการฆ่าฟันกันเป็นของประจำวันจนกลายเป็นของธรรมดาไป ไม่ค่อยจะมีใครเอาใจใส่เสียแล้ว เมื่อคุณพูดจบแล้วหันมาถามข้าพเจ้าว่า

"เธอยังจำเหตุการณ์เมื่อสมัยเรายังรุ่น ๆ ได้ไหม เพื่อนรุ่นพี่ของเราได้เสียผู้เสียคนไปคนหนึ่งอย่างหน้าเศร้าใจ"

เมื่อข้าพเจ้าทบทวนความจำแล้วตอบว่า "ผมจำได้ดีครับคุณพี่" คุณพี่มแล้วพูดต่อไปว่า

"เรื่องมันก็เป็นประโยชน์ดีเหมือนกัน ถ้าเธอจะเขียนชน"

ข้าพเจ้าตอบว่า "จริงครับ คงจะเป็นประโยชน์ไม่มากก็น้อย" ข้าพเจ้าอยากจะพูดว่าเรื่องที่ข้าพเจ้าจะเล่าต่อไปนี้เป็นเรื่องยุคหนึ่งที่ข้าพเจ้าและคุณพี่ยังอยู่ในวัยรุ่น เราต้องต่อสู้ระหว่างความดีกับความชั่วเราได้พยายามชี้ทางให้เพื่อนผู้พ้นให้เห็นทางดี ไม่ควรหลงทางผิด แต่ก็น่าสลดใจ แม้เราทั้งสองจะพยายามเพียงไร ก็ไม่สามารถยับยั้งแกไม่ให้เดินไปในทางผิด แกก็ต้องไปผจญชีวิตในทางที่แกเดินตลอดไปจนจบฉากสุดท้ายอันน่าสลดใจ

เรื่องมีว่าครั้งหนึ่งเมื่อข้าพเจ้ากับคุณพี่อยู่ในวัยรุ่น เรามีเพื่อนผู้หนึ่ง ข้าพเจ้าขอให้ชื่อว่าโต หรือต่อไปข้าพเจ้าจะเรียกว่าพี่โต และพี่โตผู้นี้ได้ทราบว่าแกไม่ค่อยเอาใจใส่ในการเรียนนัก พี่โตมีอายุมากกว่าคุณพี่สองปี ส่วนคุณพี่มีอายุแก่กว่าข้าพเจ้าสามปี ฉะนั้นข้าพเจ้าจึงเป็นผู้มีอายุน้อยที่สุดใน

สามคน ครอบครัวของพี่โตอยู่ในฐานะมีอันจะกิน แต่พ่อแม่ตามใจลูกเกินไปจนกลายเป็นกลัวลูก พี่โตเป็นคนใจใหญ่ชอบเลี้ยงอาหารและขนมเราทั้งสองเสมอ แม้เราจะเลี้ยงตอบแทนก็ไม่ยอมจนเรารู้สึกเกรงใจ เพราะฉะนั้นเราจึงชอบกัน เพราะเห็นเป็นคนใจดี แม้เราจะรักพี่โตเราก็ไม่เคยไปเที่ยวที่ไหนไกล ๆ และนาน ๆ ด้วยกัน

วันหนึ่งเป็นครั้งแรกที่พี่โตได้ชวนเราไปเที่ยวหาซื้อของในระยะไกล ซึ่งห่างจากบ้านสองระยะรถราง ข้าพเจ้ายังจำได้ดี พี่โตก็ชวนเราไปหาซื้อของที่เวงเชิงสะพานเหล็กบน (เวลานั้นยังไม่มีโรงหนังหรือโรงละครนาครเกษม ภายหลังถึงได้เรียกเวงนาครเกษม) เวงนั้นมีอยู่สองเวง คือสองฝั่งหลังตึกข้างถนนเจริญกรุง ทั้งสองเวงก็ขายของเก่าที่ใช้แล้วเหมือนกัน ผิดกันแต่ฝั่งวัดพระพิเรนทร์มีเวงเล็กกว่าทางตลาดประกา ของที่ใช้แล้วมีขายทุกอย่างทุกชนิด เราจะหาได้ที่เวงเหล่านี้ด้วยราคาไม่สู้จะแพงนัก กล่าวคือราคากับของที่ใช้แล้วทราบว่าของเหล่านี้เอามาจากโรงรับจำนำที่ผู้จำนำขาดส่งดอกเบี้ยหรือเกินกำหนดที่จะถ่ายคืน พวกโรงรับจำนำจึงได้ระบายขายให้พวกเวงนี้ เห็นมีมากมายคือพวกเสื้อผ้าสำต่าง ๆ แขวนไว้มากมาย บางอย่างก็ยังใหม่ ยังไม่เคยใช้เลย พี่โตบอกเรา

ว่าของพวกนี้มราคาถูกกว่าที่เราไปซื้อของใหม่ที่ร้านใหญ่ ๆ หลายเท่า บางทีเราเลือกได้ของดี ๆ ตามตลาดไม่มีขาย แกจึงพาเราเข้าไปในเวงผังวัดพระพิเรนทร์เที่ยวเดินหาของที่ต้องการ เข้าร้านโน้นเข้าร้านนี้เราก็เดินตามแกไป แต่เราก็พยายามยืนคอยนอกร้าน เพราะเราไม่มีอะไรที่ต้องการ และพวกจีนที่ขายของเหล่านี้ชอบเรียกพวกเราว่าพ่ทั้ง ๆ ที่เรายังอายุอ่อนกว่าจีนคนขายมาก บางคนก็เป็นตาแป๊ะผมขาวแล้วก็ยังเรียกพ่ และดูเหมือนจะเป็นธรรมเนียมที่พูดคล้าย ๆ กันว่า

"พ่เชิญก่อนซิพ่ ต้องการอะไรเชิญข้างใน นั่งก่อนซิพ่"

บางร้านก็ตรงเข้ามาจูงมือเข้าไปในร้าน บางทีเราเดินเลยมาแล้วแกก็กวักมือเรียกว่า "กลับมาก่อนซิพ่ อย่าพึ่งไป"

นอกจากเราที่เดินเที่ยวหาของแล้ว ก็ยังมีชาวบ้านนอกก็เดินเที่ยวหาซื้อของใช้แล้วเช่นกัน เราปล่อยให้พ่โตเข้าไปเลือกของเก่า ๆ ในร้านแห่งหนึ่ง ซึ่งเราสองคนยืนคอยที่หน้าร้านห่าง ๆ คุณพ่แอบกระซิบข้าพเจ้าว่า

"พ่ไม่ยอมใช้ของพวกนี้เป็นอันขาด กลัวมันจะเอามาจากคนตายหรือคนเป็นโรค"

เราเรียกพี่โตมากระซิบบอกว่าไม่ควรซื้อ และช่วยกันอธิบายเหตุผลให้ฟัง แต่พี่โตไม่ยอมฟังและกลับหัวเราะว่าแกไม่กลัว แล้วก็กลับเข้าไปในร้านให้เจ้าของร้านผู้ชายขนผ้าม่วงสีต่าง ๆ ออกมาเป็นตั้ง ๆ เมื่อเลือกได้ตามต้องการแล้วก็ถามราคาต่อรองกัน จะเป็นด้วยต่อราคาถูกเกินไป หรือจะเป็นด้วยคนขายรีบขนผ้าออกมามากมายแล้วก็ผิดหวังในการซื้อขายไม่ตกลงจึงไม่เป็นที่พอใจของผู้ขาย แกคงโกรธมากจึงถ่มน้ำลายออกมาด้วยกิริยาหยาบคาย ย่นด่าภาษาของแกซึ่งเราไม่รู้เรื่อง พี่โตเกิดโมโหขึ้นมาบ้างจะเอาเรื่องเกือบวางมวยกับจีนคนขาย เราไม่รู้เรื่องอะไรมากนักเพราะยืนอยู่นอกร้าน พอเห็นท่าไม่ดีจะเกิดเรื่อง คุณพ่อเป็นคนใจเย็นผูกจิตมาตั้งแต่เด็ก เห็นข้าพเจ้าหันหันจะวิ่งเข้าไปในร้านเพื่อจะช่วยพี่โต คุณพ่อจึงกระตุกแขนไว้แล้วพูดว่า

"อย่าทำอะไรลงไปโดยไม่คิดเสียก่อน เอาไว้เป็นหน้าที่ของพี่เอง"

คุณพ่อจึงเข้าไปห้ามและขอโทษจีนผู้นั้นเพียงสองสามคำแล้วก็ฉุดพี่โตออกมานอกร้านไม่ให้มีเรื่อง เมื่อออกมานอกร้านแล้วคุณพ่อบอกว่า

"อย่าเอาแต่โมโหประเดี๋ยวเรื่องเล็กจะกลายเป็นเรื่องใหญ่ ถ้าเกิดเรื่องก็มีแต่ทางเสียเปรียบ คุณพ่อเคยบอกว่า ถ้าเกิดเรื่องกับร้านพวกนั้นมักจะช่วยกันรุมเล่นงานเราแย่ ถ้ามันร้องเสียงพะชนมาเราก็หนีไม่ทันพวกมันก็จะพากันมาเล่นงานเราทุกซอกทุกมุม เคยมีตัวอย่างมาแล้วเพราะพวกนี้ส่วนมากเป็นอันธพาลพวกอันธพาล

เคราะห์ดีที่พี่โตเชื่อฟังคำของคุณพ่อ เรื่องที่จะเกิดขึ้นก็สงบลง เราก็พากันออกจากเวิ้งไปทันที ปล่อยให้พวกเจ้าของร้านบ่นด่าไปตามเรื่องของมัน เป็นอันว่าพี่โตซื้ออะไรยังไม่ได้เลย เมื่อเราออกมาทางถนนเจริญกรุงแล้ว ก็มองเห็นพวกตำรวจกองปราบกำลังอยู่ข้างถนนเป็นแถว โดยมีเสื้อกันฝนอยู่หน้าตกแถวข้างริมทางเดิน แต่ละแห่งมีตำรวจตั้งไว้หลายนายประกบเหรียญตราผูกเข้าไปในกองอย่างสวยงามเป็นการประกวดกันว่าของใครจะมีเหรียญตราแปลกและสวยกว่าใคร และมีเหรียญมากกว่ากันบางแห่งเจ้าของกำลังหันกลับขนเชียงเล็ก ๆ ปากก็ร้องเชื้อเชิญให้ผู้คนที่เดินผ่านไปมาให้หยุดลองสูบดู และบอกชื่อกองกลับแต่ละกองมีชื่อต่าง ๆ กันอย่างไพเราะ คุณพ่อกับข้าพเจ้าเคยรู้ความร้ายแรงของผู้ตกเป็นทาสของกลับมาแล้ว

ก็เศร้าใจ ที่เห็นการสูบกัญชาเป็นการค้า เพราะการสูบกัญชาข้างถนนเวลานี้รู้สึกว่าเป็นของธรรมดา บางแห่งเราคนหนุ่มนั่งลงบนเสื่อกันหน้ากันตาดูดควันจากบ้องกัญชา ซึ่งมีเจ้าของบ้องบริการอยู่ข้าง ๆ และมีเด็กหนุ่มเป็นกลุ่มหลายคนนั่งล้อมวงสรวลเสเฮฮา ผลัดกันดูดควันจากบ้องกัญชาอันเดียวกันอย่างสนุกสนาน เจ้าของบ้องหันกัญชาคอยบริการแทบไม่ทันบางแห่งเจ้าของบ้องก็นั่งอยู่เฉย ๆ เพราะไม่มีลูกค้ามานั่งสูบข้าพเจ้ากับคุณพี่เดินหน้าขยะแขยงและรีบเดินผ่านไปให้พ้น ๆ ดงกัญชา ด้วยความรังเกียจเหมือนเดินอยู่รมเหวนรก ถ้าพลาดก็ตกลงไป แต่เราระวังเพราะรู้ตัวอยู่ก่อน ส่วนพี่โตนั้นเดินข้างหลังรั้งท้าย

เมื่อเราเดินผ่านดงนรกแล้วก็ได้ยินเสียงพี่โตร้องเรียกเราหันหลังกลับไปดู ก็เห็นพี่โตนั่งลงบนเสื่อเจ้าของบ้องกัญชาเจ้าสุดท้ายที่เราเพิ่งผ่านมาแล้วกวักมือเรียกเรากลับไป เราทั้งสองแทบไม่เชื่อสายตา พี่โตกำลังจะเดินเข้าไปลงนรกซึ่งเราพยายามหลีกหนีมาแล้ว เราจึงย้อนกลับไปเพื่อจะรั้งตัวแกให้ออกมา ในใจขอให้แกเพียงไปขอพักเหนื่อยและสนทากับเจ้าของบ้องกัญชาเท่านั้น อย่าให้คิดเลยไปว่าแกจะลองสูบเลย

เมื่อเราไปถึงแกก็เรียกให้นั่งลงบนเสื่อ เราบอกแกให้เดินต่อไปดีกว่า แกก็บอกว่าหยุดพักลองสูบกัญชาคนละข้อง ข้าพเจ้ากับคุณพี่ต่างก็มองดูหน้ากัน แทบไม่เชื่อหูว่าได้ยินแกชวน และไม่นึกฝันมาก่อนว่าแกจะประพฤติตัวเช่นนั้น แล้วแกกำลังชวนเราทั้งสองลงนรกไปด้วย เราทั้งสองก็มลงฉุดแขนคนละข้าง เพื่อให้แกรีบลุกขึ้นเดินต่อไป แกสบัดมือไม่ยอมลุกขึ้น แม้เราจะพยายามขัดขวางไม่ยอมให้แกลอง แอบกระซิบอธิบายโทษของกัญชาเท่าที่เรารู้มาให้แกฟัง เราไม่พูดดังเพราะกลัวเจ้าของบ้องกัญชาจะโกรธเราสองคน แม้เราทั้งสองจะช่วยอธิบายอย่างไรแกก็ไม่ยอมเชื่อ ซ้ำแกพูดด้วยความไม่พอใจและเคืองเราอย่างอวดดีด้วยว่า แกมีอายุมากกว่าเราและอาบน้ำร้อนมาก่อน ฉะนั้น จึงเป็นผู้ใหญ่พอที่จะรู้รู้ชั่วมากกว่าเรา ขอให้เราอย่ามาสอนแกเลย เราไม่สามารถจะยับยั้งแกได้แล้ว ซ้ำยังดูถูกดูหมิ่นว่าเราเป็นเด็ก ข้าพเจ้ารู้สึกมีความโกรธจนหน้าชาและอายจนเลือดขึ้นหน้าร้อนผ่าวขึ้นมาทันที ที่แกหาว่าดอและยังดูถูกว่าเราเป็นเด็ก กระซิบบอกคุณพี่ด้วยความโกรธว่า

"คนชนิดนี้ดอและอวดดี เรากลับบ้านดีกว่า อย่าเอาใจใส่กับคนชนิดนี้เลย"

แต่คุณพี่เป็นคนใจเย็นปลอบข้าพเจ้าว่า "อย่าไปโกรธแกเลย ให้เราสงสารแกดีกว่า เพราะอนาคตของแกกำลังตกอยู่ในอันตราย กำลังจะเดินทางผิด เราอย่าไปถือแกเลย ช่วยกันจูงให้แกพ้นอันตรายดีกว่า"

ข้าพเจ้าคิดดูจึงได้สติกลับนึกสงสารแกขึ้นมา จึงพูดกับคุณพี่ว่า

"คราวนี้เราไม่มีโอกาสยับยั้งแกได้ ก็ปล่อยแกให้หลงไปก่อนแล้วค่อยแก้ภายหลัง"

คุณพี่ก็พูดว่า "พี่คิดเช่นนั้น หากต่อไปแกยังอวดดีไม่ยอมฟังเหตุผลของเรา ก็คิดว่าเป็นกรรมของแกเอง เราก็หมดทางที่จะช่วยแกได้แล้ว"

เมื่อข้าพเจ้าพูดกับคุณพี่เข้าใจกันดีแล้ว เราก็ปล่อยให้พี่โตตามสบายไม่ขัดขวาง เพราะรู้ว่าถึงอย่างไรก็ไม่สามารถจะขัดขวางแกได้ เราจึงออกมายืนคอยห่าง ๆ ด้วยจิตใจที่ไม่มีความสุข เรามองเห็นเจ้าของบ้องกัญชาหยิบบ้องกัญชาที่พิงไว้บ้องหนึ่งออกมาและคุยว่า

"บ้องนี้ของผมชื่อว่า 'หนุมาณครองเมือง' มีฝรั่งมาขอซื้อให้ผมสิบตำลึงยังไม่ยอมขาย บ้องนี้ผมรักมาก สูบเข้าไปแล้วสบายเหมือนนั่งแท่นเป็นเจ้าเมือง นึกไปถึงเหมือนนาง

สนมมาแวดล้อม เต็มไปด้วยความสุขเหมือนอยู่สวรรค์ชั้นฟ้า”

เมื่อพูดขบแล้วก็หันมาทางเราสองคนซึ่งดูอยู่ห่าง ๆ ว่า “คุณทั้งสองไม่ลองดูคนละข้างหรือ ผมรับรองว่าสบายแน่ มันบำรุงประสาท เจริญอาหารดีแน่วิเศษจริง ๆ”

เราทั้งสองส่ันหัวเป็นคำตอบ เมื่อชักชวนเราไม่ได้ผล แกก็หมดความสนใจเรา หันไปหยิบกัญชาที่หั่นไว้ยัดเข้าไปในกล้อง แล้วก็ส่งไปให้พี่โต ซึ่งเวลานั้นนั่งชันเข่าคอยอยู่แล้วก็รับกล้องก้มลงเตรียมดูด เมื่อเจ้าของข้องเอาธูปดอกใหญ่เผากัญชา พี่โตก็ดูดอัดควันกัญชาเข้าไปในลำคอพักหนึ่งก็พ่นออกมาทางปากแล้วทำตาปรือ เราทั้งสองมองดูหน้ากันอย่างสงสัย ว่าแกคงจะเคยลองมาก่อนแล้ว และคิดสงสัยที่แกกำลังเดินทางไปสู่ความชั่ว เราต้องสะอึกเมื่อได้กลิ่นควันกัญชาลอยโชยมาตามอากาศเราต้องหันหน้าหนี แต่ก็หนีกลิ่นนรกไม่พ้น เราจึงชวนกันถอยห่างออกมา พอไม่ให้กลิ่นที่เรารังเกียจมารบกวนประสาทเราได้ จึงต้องมายืนตรงห้องซึ่งมีป้ายบอกว่า “ที่พักคนเดินทาง”

เรามองเข้าไปในห้องเห็นมีหญิงสาวคนหนึ่งไว้ผมประบ่า นุ่งผ้าลายสีเหลืองดอกแดง รูปร่างสันทัด ผิวเนื้อขาวเหลืองหน้าตาค่อนข้างสวยแต่รู้สึกว่าซีดเซียวเหมือนปลาสำลักน้ำ

กำลังพูดกับเพื่อนสาวอีกคนหนึ่ง รูปร่างค่อนข้างเจ้าเนื้อและผิวดำ ตัดผมทรงดอกกระทุ่ม หน้าตาเย็นบ้านนอกมากกว่าชาวกรุง นุ่งโสร่งปาเต๊ะ หญิงคนผิวขาวซูบซีดพูดว่า

"เมื่อคืนนกูนอนไม่หลับ ไม่รู้ว่าเลือดมันแห่มาจากไหน มารุมกัดกูคนเดียว คนอื่นไม่เห็นมันไปกัด เห็นเขานอนหลับกันอย่างสบาย"

หญิงอ้วนผิวดำหัวเราะแล้วก็พูดว่า "ถ้าเลือดมันคงจะเห็นมึงสวยกระมังวะ มันจึงชอบมารุมกัดมึงแย่คนเดียว" พูดแล้วก็หัวเราะแสดงท่าทางขบขันอย่างจริง ๆ จัง ๆ ข้าพเจ้าเองเผอิญได้ยินโดยไม่ได้สนใจ มองดูข้างในก็เห็นยกพื้นสูงยาวตลอดไป ข้างในปูเสื่อยาวเย็นแถวมีหมอนไม้ตั้งเรียงไว้ เข้าใจว่าเย็นทางหัวนอน ปลายเท้าก็เห็นกระโถนบ้วนน้ำหมากอยู่หลายใบ คนที่มาพักคงจะต้องนอนเรียงกันเย็นตับ มองดูแล้วไม่สู้จะปลอดภัยนักที่คนไม่รู้จักจะมานอนรวมกันเช่นนี้ กลางคืนคงมีม่านลงยุงกัดเพราะเห็นตลบขึ้นไว้เพื่อกันอุจาดที่ได้พบเห็นคนเวลาหลับในท่าต่าง ๆ แต่เห็นป้ายบอกราคาเพียงคนละสลึงเท่านั้น เห็นราคาและสภาพที่พักก็พอสมกัน แต่คิดว่าเป็นความเข้าใจเอาเองว่าคงจะมีฝ่ายชาย และฝ่ายหญิงซึ่งคงจะไม่ปะปนกัน และเข้าใจว่าข้างบนคงเป็นห้องและราคาสูงขึ้น

ที่พักเหล่านี้ทราบว่ามีมากมายแถวเชิงสะพาน เหล็กเลยมาจนถึง
หน้าโรงหวย คงจะเนื่องมาแต่ครั้งมีหวย ก.ข. นักเสี่ยงโชค
ในการพนันหวยชอบมาพักรอฟังข่าวเมื่อหวยออก ยิ่งวันออก
พรรษาผู้คนต่าง ก็พากันมาเข้ากรุงมากมาย เพื่อเสี่ยง โชคการ
พนันหวย ก.ข. เรียกว่าหวยออกพรรษา หน้าโรงหวยก็แน่นไป
ด้วยผู้คนที่มาจากชนบท ที่พักคนเดินทางไม่พอต้อนรับคนมา
เล่นหวยพรรษา พวกบ้านนอกก็ต้องนอนตามริมทางเดิน หรือ
นั่งนกตลอดรุ่งเพื่อรอฟังข่าวหวยออก

ต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๙ ทางการให้เลิกเล่นหวย
ก.ข. ขนบานออกหวยคนสุดท้าย ข้าพเจ้าจำไม่ผิดก็ค่อยกองฮง
พวกที่พักคนเดินทางจึงค้างมาแต่ครั้งนั้น และก็ค่อย ๆ เลิก
ล้มไปจนถึงเวลานั้นเหลือไม่กี่แห่ง ข้าพเจ้านึกเพลินอยู่ จึง
ย้อนมาถึงเรื่องของพี่โต เมื่อแกเห็นเราทั้งสองไม่ยอมใจอ่อน
เห็นดีเห็นชอบไปลองสูบกัญชากับแก และเมื่อเราห้ามหรือ
ขัดขวางแกไม่ให้สูบกัญชาไม่ได้ผล กลับรู้สึกว่าเราได้แยกกัน
ทางจิตใจ ตลอดของความรู้สึก ส่วนแกก็ไม่รู้สึกไม่สนใจกับ
เราต่อไป หาความสำราญด้วยการสูบกัญชาอย่างสบายอกสบาย
ใจ มิได้คิดว่ามีเราทั้งสองคนกำลังนั่งรออยู่ด้วยความกระวน-
กระวาย ไม่มีความสบายใจ ที่ได้เห็นสภาพของเพื่อนประพฤติ

ไปในทางผิดเช่นนี้ แกสูบกัญชาจนจุใจแล้วก็เดินมาสบทบกับเรา แต่เราต่างก็นิ่งไม่พูดจาอะไร

แต่แทนที่พี่โตจะเดินข้ามฟากเข้าไปในเวงทางตลาดบ้ระกา แต่กลับเดินเข้าไป "ที่พักคนเดินทาง" เราเห็นผู้หญิงผิวขาวหน้าซีดเซียวผู้นั้นคอกใจ เดินออกมาขัดมือถือแขนอย่างสนิทสนมเราทั้งสองตลอดไม่น่ากว่าจะเห็นภาพเช่นนั้น และเห็นความประพฤติของพี่โตซึ่งเราไม่ทราบมาก่อนเลย

เสียงผู้หญิงนั้นต่อว่า "ไหนว่าจะซื้อผ้าม่วงมาฝากยังไม่เห็นสักผืนเลย"

เราก็ไม่ทราบว่าพี่โตแกตอบว่ากระไร เพราะแกพูดเสียงค่อยเกินกว่าเราจะได้ยิน แล้วผู้หญิงคนนั้นก็หัวเราะ เมื่อพี่โตมองเห็นเรายืนรออยู่ข้างนอกไม่ยอมเข้าไป แกวักมือแล้วพยักหน้าให้เราเข้าไป

ข้าพเจ้าจะเดินเข้าไป คุณพี่ฉุดแขนไว้แล้วพูดว่า "อย่าเข้าไป"

ข้าพเจ้าบอกว่า "จะไปฉุดพี่โตออกมา".

คุณพี่สั่นหัวแล้วพูดว่า "ทุกอย่างมันสายเสียแล้ว เราสองคนไม่สามารถจะฉุดแกออกจากหล่มลึกแห่งความชั่วได้ พี่ทราบดี"

ข้าพเจ้าถามคุณพ่อว่า “แล้วเราจะทำอย่างไรดี”

คุณพ่อบอกว่า “เธออย่าเข้าไปในที่พักคนเดินทางเป็นอันขาด พ่อเคยทราบข่าวว่า มีผู้มาสำรวจได้พบเชื้อโรคบุรุษแถวที่พักคนเดินทางเชิงสะพานเหล็กนี่เป็นเชื้อโรคร้ายแรงที่สุด”

เมื่อพ่อพยายามเรียกเราเข้าไปไม่สำเร็จ แม้ว่ากวักมือก็แล้วชี้บากแล้ว เราทั้งสองก็ไม่ยอมเข้าไป จนรู้สึกว่าแกจะเคืองเราที่ไม่ยอมตามใจแก และยังคอยขัดใจตลอดมา แกเดินออกมาที่เราทั้งสองยืนอยู่หน้าที่พักคนเดินทาง พูดด้วยหางเสียงสบัด ๆ ด้วยความโกรธว่า

“เมื่ออยากจะกลับก็เชิญกลับก่อน ต่อไปเราก็อย่ามาเดินร่วมทางกันดีกว่า”

แกพูดอย่างโกรธจัด แล้วหันหลังกลับเข้าไปที่พักคนเดินทางข้าพเจ้ารู้สึกฉิวขึ้นมาบ้างอยากจะว่าให้เจ็บ ๆ เราหวังดีแท้ ๆ ยังมาแสดงกิริยาไม่น่าดูกับเรา แต่กลับใจมองตามหลังแกหายเข้าไปในที่พักคนเดินทางด้วยความสงสาร

คุณพ่อพูดขึ้นว่า “เมื่อแกโกรธขอกเราให้กลับก็ดีแล้ว ความจริงเราก็อยากกลับอยู่แล้ว แต่เกรงใจแก ปล่อยแกตามเรื่องเราหมดทางช่วยแล้ว”

วันนั้น เรากลับกันสองคนด้วยความเศร้าใจจนพูดอะไรไม่ออก นับแต่วันนั้นต่อมาเราก็มิได้เดินร่วมทางกับพี่โตต่อไป และไม่ค่อยได้ทราบข่าว รู้สึกว่าเราได้แยกกันทางจิตใจและความประพฤติ

ต่อมาเราก็ได้ข่าวว่าแกได้ลอบหลบหนีออกจากบ้านพร้อมด้วยเงินสดจำนวนหนึ่ง พ่อแม่ของแกต้องผิดหวังในบุตรที่รักมาประพฤติชั่ว ไม่ช้าพ่อของแกก็ถึงแก่กรรมลงด้วยความเสียใจ ต่อมาแม่ของแกก็ยากจนลงอพยพจากบ้านเก่าไปอยู่แห่งใดไม่มีใครทราบ จากนั้นเราต่างก็เข้าทำงานมีแล้วมีเล่าได้ผ่านไป จนเราต่างก็มีครอบครัวเป็นภาระที่จะต้องรับผิดชอบนาน ๆ ข้าพเจ้าจะได้พบคุณพักครั้งหนึ่ง และต่างก็ถามข่าวถึงพี่โตแต่ก็ไม่มีใครเคยเห็นหรือได้ทราบข่าวว่าอยู่ไหนเลย

แต่มาวันหนึ่ง ข้าพเจ้าก็พบแกขณะที่ข้าพเจ้าขับรถไปบนท้องถนนสายหนึ่งในจังหวัดพระนคร ข้าพเจ้าเรียกแก ขอให้แกหยุดพบกับข้าพเจ้า และรับรองว่าข้าพเจ้าจำแกไม่ผิด แม้รูปร่างแกจะเปลี่ยนไปบ้างในระยะสิบ ๆ ปี. ที่ไม่ได้พบกัน ข้าพเจ้าก็ยืนยันได้ วันที่ข้าพเจ้าพบแกนั้นยังจำได้ว่าแกเอาผ้าขาวม้าพันคอ เมื่อเรียกชื่อแกก็ยังหันมามอง แทนที่แกจะหยุด

ตามที่ข้าพเจ้าขอร้อง แกกลับรีบเดินเหมือนคนที่ไม่เคยรู้จัก หรือสนใจ ข้าพเจ้าจึงหาที่จอดรถข้างถนนให้เรียบร้อย แล้วก็รีบลงจากรถเที่ยวตามหาตามทิศทางที่แกเดิน เข้าใจว่าแกคงไม่อยากพบ คงจะหลบเข้าถนนซอยไป เพราะถนนนั้นมีหลายซอย และตามซอยก็ยังแยกไปได้หลายทางและใกล้ตลาด คนกำลังชุลมุน พากันมาจ่ายตลาด เป็นอันว่าข้าพเจ้าผิดหวังที่จะพบตัวแก ต่อมาข้าพเจ้าไม่ได้พบแกอีก ทั้งๆ ที่ข้าพเจ้าหาโอกาสไปแถวที่เคยพบอีกหลายครั้ง

ต่อมาคุณพ่อได้บอกว่าไปราชการภาคใต้ โดยทางเรือเดินทะเลไปตามชายฝั่ง ได้ไปพบพี่โตซึ่งทำงานเป็นกลาสีอยู่ในเรือลำนั้น ครั้งแรกแกเห็นคุณพ่อโดยสารมาในเรือด้วยก็พยายามจะหลบหน้าไม่ให้พบ แต่ในเรือมีเนื้อที่จำกัดการหลบก็ไม่ได้นาน เมื่อคุณพ่อเห็นก็พยายามตามมาจนพบตัวอยู่ข้างหน้า คุณพ่อพิจารณาดูแล้วก็เศร้าใจ เห็นมีผ้าพันรอบคอบางหัวก็หายแล้วบางหัวก็กำลังจะหายแต่ยังไม่สนิท เมื่อถามถึงทุกข์สุข แกทำท่าจะร้องไห้บอกว่าอายเพื่อนฝูงเหลือเกิน ไม่อยากจะพบหน้า รู้สึกตัวว่าผิดมาตั้งแต่ยังไม่เชื่อฟังคำเพื่อนที่ตักเตือน มองข้ามความหวังดีไป มีแต่ความอวดดีอยู่ในตัว เมื่อมารู้สึกตัวก็สาย

เสียแล้ว ก็ต้องมาใช้กรรมอย่างนี้จนกว่าจะสิ้นลม พูดแล้วน้ำตาไหล

คุณพ่อมีความสงสารมากปลอบโยนว่า “อย่าเข้าใจผิดเลย เพื่อนฝูงทุกคนไม่มีใครเขาดูหมิ่นหรอก เขาคิดถึงสงสาร อยากจะช่วยเหลือ การมีหรือการจนเป็นของธรรมดา มันแล้วแต่ชะตาชีวิตที่จะหมุนเวียนเปลี่ยนแปลงไปตามกฎแห่งกรรม อย่าไปย่อท้อ เวลาก็ยังไม่สายเกินไปนัก ขอให้พวกเพื่อนเราได้ช่วยเหลือบ้าง แล้วคุณพ่อก็ให้นามบัตรไว้และกำชับว่า ให้ไปหาตามตำบลนี้ให้ได้ คงจะมีงานทำดีกว่านี้”

แต่เมื่อคุณพ่อกลับจากราชการเข้ากรุงเทพ ฯ แล้วคอยเท่าไรก็ไม่เห็นพี่โตไปหา คุณพ่อจะออกจากบ้านทุกครั้งจะต้องสั่งคนใช้ไว้ว่า หากใครมาหาชื่อนกพยายามหน่วงจนกว่าคุณพ่อจะกลับมาพบ แต่แล้วข่าวก็หายไป คุณพ่อทนคอยไม่ไหว ตรงไปหาเรือทะเลเดินชายฝั่งลำที่พี่โตเป็นกลาสีประจำอยู่ ก็ได้ทราบว่าพี่โตได้ขึ้นบกลาออกจากงานเสียแล้ว เราต้องผิดหวังตามเคยอย่างเศร้าใจยิ่ง

ต่อมาประมาณปีกว่าหลังจากพบพี่โตเป็นกลาสีในเรือ วันหนึ่งคุณพ่อได้ไปติดต่อเป็นทางการกับอู่เรือแห่งหนึ่ง เป็นอู่ใหญ่ที่ซ่อมแซมเรือเดินทะเล ของฝรั่งแห่งเดียวในเมืองไทย ซึ่ง

เป็นอู่ทำมาหากินที่สุดในสมัยนั้น เมื่อตกลงกิจการกับฝรั่งเศสเรียบร้อย ฝรั่งได้พาไปดูงานภายใน เห็นเรือกำลังอยู่ในอู่ เห็นคนงานตั้งร้านเคาะสนิมและทาสีใต้ท้องเรือ ที่อู่นั้น น้ำแห้ง ฝรั่งอธิบายว่าเมื่อเรือลำนี้ซ่อมเสร็จก็จะปล่อยน้ำเข้ามาพอเรือลอยลำน้ำได้ระดับกับน้ำในแม่น้ำ ก็จะเปิดทางให้เรือออกได้ และได้พาดเรือกำลังเข้าอู่ใหญ่ เห็นคนงานและกลวิธีการเปิดประตูกันน้ำออกมีพวกกุลีเป็นจำนวนมาก ทั้งกว้านด้วยเครื่องจักรฉุดคง และด้วยแรงคนฉุดลากและให้ทรงตัว เพื่อจะนำเรือกลไฟลำใหญ่ซึ่งเรือลำนี้เดินระหว่างเมืองท่าสิงคโปร์และกรุงเทพฯ เมื่อเรือค่อยเคลื่อนลำได้เข้าไปในอู่สุดลำ แล้วคนงานพวกหนึ่งก็จัดการกันยึดน้ำแล้วสูบน้ำออกจากอู่ พวกนายงานและกุลีต่างก็ชุลมุนทำตามคำสั่งของหัวหน้างาน ซึ่งเป็นฝรั่งเสียงเอะอะวุ่นวาย อีกพวกหนึ่งก็จัดใช้ไม้ขอนค้ำยันตัวเรือไว้ทุกด้าน เพื่อให้เรือทรงตัวอยู่เมื่อน้ำแห้งหมด การทำงานได้ประสานกันทุกฝ่ายอย่างมีระเบียบวินัยดี ไม่นานนักก็มองเห็นพวกผู้หญิงและเด็กในมือมีกระป๋องคนละใบสิ่งคนละอัน เตรียมขนคอยน้ำจะแห้งอู่จะได้จับปลาที่ค้าง เข้าใจว่าคงเป็นเมียและลูกหลานของคนงานที่บ้านอยู่ภายในบริเวณอู่ เพราะบุคคลภายนอกห้ามเข้าไป ทันใดสายตาของคุณพ่อก็มองไปเห็นคน ๆ หนึ่งจำได้อยู่ในกลุ่ม

คนงานกุลีกำลังทำงาน คนนึ่งเสื้อผ้าชาวจีน กางเกงตอนท่อนล่าง ขาดเป็นรูเป็นแฉก ๆ เสื้อผ้าสกปรกเปรอะเปื้อนแทบไม่เห็นสีผ้าเดิม เสื้อนั้นข้างหลังโหว่ขาด เนื้อผ้าหายไป คุณพี่เพ่งดูก็จำได้ว่าเป็นพี่โต แต่กลุ่มกุลีพวกนั้นมีเสื้อผ้าที่สวมใส่สภาพคล้ายคลึงกัน แม้จะอยู่ในสภาพเช่นนั้นคุณพี่ก็จำได้ดี เสียงนายงานควบคุมหรือหัวหน้ากุลีดุ บางคนไม่มีแรงจะทำงาน บางครั้งก็ด่าว่าค่าหยาบ ๆ คุณพี่เห็นแล้วก็เศร้าใจ คนพวกนี้ก็เป็นมนุษย์เหมือนกันกับเรา แต่กฎแห่งกรรมได้ผลักดันให้เขาได้มาสู่ชะตากรรมเช่นนั้น ต้องใช้กำลังเป็นแรงงาน ต้องอาบเหงื่อต่างน้ำ ใช้ความอดทนลำบาก เพราะไม่มีทางอื่นจะเลือกพอที่จะแลกเปลี่ยนกับมูลค่าเล็กน้อย เพื่อยังชีพแบบหาเช้ากินค่ำ นึกเพราะเหตุที่ตนสร้างขึ้นเมื่อชาติวัยรุ่น ผลรับได้เห็นเมื่อปลายมือในชาตินี้ ไม่สามารถจะหนีกฎแห่งกรรมไปได้ เช่นพี่โตผู้ใจดีเคยเลี้ยงอาหารและขนมเราเมื่อเด็ก

คุณพี่เศร้าใจอย่างบอกไม่ถูก เผลอไปเมื่อฝรั่งพูดอะไรซักอะไรให้ดูเหมือนถูกมนต์สะกด พอฝรั่งพูดซ้ำจึงได้สติ เพราะกำลังคิดเรื่องเศร้าวันนั้นตลอดเวลาคุณพี่ไม่มีความสบายใจเลยจะเข้าไปทักทายปราศรัยกับพี่โตในเวลางานเช่นนี้ ย่อมไม่

เหมาะสมที่ควรจะทำ และควรทำเป็นไม่รู้ไม่เห็นไว้ก่อน แล้ว ค่อยมาพบภายหลังแกคงยังไม่ไปไหน

เวลานั้นพี่โตคงเห็นคุณพี่เข้าแล้ว เพราะคุณพี่แต่งเป็น ข้าราชการนุ่งผ้าม่วงสวมถุงเท้ารองเท้าซ้ำยังยืนเคียงข้างกับฝรั่ง เป็นเป้าสายตาของคนงานและกรรมกรทั่วไป จึงคิดว่าควรพบ ภายหลังคงสะดวกกว่า

ต่อจากนั้นมาอีกสองวัน คุณพี่ก็ตั้งใจว่าจะพบกับพี่โต การที่จะเข้าไปในอู่ซึ่งมีบริเวณกว้างขวางใหญ่โต เที่ยวตามหา คงไม่พบได้ง่ายซ้ำจะเสียเวลางานของเขาด้วย และข้อสำคัญ อย่างหนึ่งก็คือ พี่โตแกคอยหลบหลีกไม่อยากให้พบ ฉะนั้น จึงตกลงใจว่าจะไปพบในเวลาเลิกงานเย็นคงพบได้ง่ายดีกว่าเวลา อื่น เมื่อจวนเวลาบ่ายห้าโมงเย็น กำหนดพวกกรรมกรและคน งานในอู่จะเลิกงาน คุณพี่ก็ไปถึงและรอคอยอยู่หน้าประตูทาง ออกของพวกคนงานและกรรมกร อู่นั้นมีสองประตูอยู่ห่างกัน ประตูหนึ่งสำหรับฝรั่งมีรถยนต์และเสมียน และคนงานใน ออฟฟิศ และอีกประตูหนึ่งสำหรับพวกช่างกลในโรงงานและ กรรมกรกุลีออก

พอไปรอสักครู่ ทางประตูออกของพวกโรงงานช่างและ กรรมกรทั่วไปออก ก็ได้ยินเสียงสัญญาณเลิกงานดังขึ้น ทันใด

แขกยามก็เปิดประตูคนงานทยอยกันออกมากมายล้วนแต่แต่งตัวด้วยสีน้ำเงิน ส่วนมากเป็นช่างจักรกลและเป็นชาวจีน ถนนหน้าอู่ก็มืดมัวไปด้วยฝูงคนทยอยกันออกไม่ขาดสาย ต่างก็เร่งกลับบ้าน คุณพ่อคอยดูอยู่ข้างประตูจนคนงานออกเกือบจะหมด ถึงพวกกรรมกรกลุ่มนี้ส่วนมากใส่เสื้อผ้าขาดวิ่นเนื้อตัวมอมแมม มีนายงานหรือหัวหน้ากุลีแต่งกายเรียบร้อยสะอาดถือถุงเงินและบัญชีเดินนำหน้าออกมา มีกรรมกรหรือกุลีตามมาเป็นแถว เมื่อถึงร้านกาแฟตรงหน้าประตูพอดี นายกุลีก็ไปนั่งที่โต๊ะร้านกาแฟมุงล้อมไปด้วยพวกกรรมกรกุลีคอยเบิกค่าแรงงาน นายกุลีหรือหัวหน้ากรรมกรหยิบบัญชีมากางเชื่อแล้วก็เรียกชื่อทีละคน บางครั้งก็ถามบางคนว่า วันนี้เอา *ขี้ยาไปกี่ห่อ* บางคนก็บอกว่าเอาไป *สองห่อ* และบางคนก็เอาไปเพียง *ห่อเดียว* หัวหน้ากรรมกรก็หักเอาเงินไว้ แล้วก็จ่ายค่าแรงที่เหลือให้ไป ทราบว่าพวกกุลีกรรมกรพวกนี้ต้องถูกชักนายหน้าทุกคน คงเหลือคนละไม่ถึงหนึ่งบาทต่อค่าแรงหนึ่งวัน คุณพ่อบอกว่ามีความร้อนใจที่ในกลุ่มกรรมกรหรือกุลีเหล่านั้นไม่มีพโตรวมอยู่ด้วย จนมองเห็นทางอยู่เรื่อแขกยามกำลังปิดประตู แสดงว่าคนงานได้ออกมาหมดแล้ว ด้วยความกลัวจะผิดหวังก็ไปเที่ยวถามพวกกุลีด้วยกันว่าเห็นพโตหรือเปล่า มีกุลีคนหนึ่งเป็นคนที่รู้จัก

พิโตดิ บอกว่าพิโตไม่ได้ทำงานอยู่ที่อู่นี่เสียแล้ว เพราะทนบ่นทนว่าไม่ไหว เพราะแกไม่ค่อยจะมีแรงยกแยกหามของหนักเหมือนคนอื่น นายงานหรือหัวหน้ากุลีก็ปากจัด ผลที่สุดก็ไปสมัครขนสินค้าขึ้นเรือใหญ่ที่จอดอยู่เกาะสีชัง และทราบว่าแกไปกับเรือลำเลียงเมื่อตอนเช้านี้เอง และได้ค่าแรงเพิ่มขึ้นกว่าทำงานในกรุง เพราะเรือใหญ่ไม่สามารถจะผ่านสันดอนเข้ามาในลำน้ำเจ้าพระยาได้ เพราะกินน้ำลึก

คุณพิบอกว่า ต้องผิดหวังอีกครั้งหนึ่ง ตั้งใจว่าจะฝากแกเข้าทำงานแม้ว่าจะได้เดือนละสามสิบบาท แต่ก็คงสบายกว่าการเร่ร่อนทำงานเป็นกุลีคุณพิเสียใจที่ต้องผิดหวังอีก ต่อมาเราก็ได้ข่าวอันสลดใจจากหนังสือพิมพ์รายวันว่า "มีกรรมกรผู้หนึ่ง ได้ทำงานขนสินค้าขึ้นบนเรือใหญ่ขณะที่กำลังทำงานอยู่ เป็นลมล้มจากปากเรือตกลงไประวางเรือถึงแก่ความตายทันที" กรรมกรที่ตายนั้นก็คือพิโตนั่นเอง

นี่คือชีวิตจริงของบุคคลผู้หนึ่ง ที่ต้องต่อสู้ตลอดมาด้วยความลำบากยากแค้น เพราะเดินทางผิด ต้องมาขายชีวิตอย่างไม่นึกฝันเช่นนี้ อย่างไรก็ดี พิโตก็เคยเป็นคนใจดีเคยเลี้ยงอาหารและขนมเราเมื่อวัยเด็ก ซึ่งเวลานั้นเรากินข้าวมื้อหนึ่งยังหาได้ยากเราจึงไม่สามารถลืมได้เมื่อได้ทราบข่าว ย่อมนำความสลด

ใจกับผู้ที่คุ้นเคยและทราบประวัติในชีวิตมาก่อน เช่นข้าพเจ้ากับคุณพ่อดังที่ท่านได้ติดตามเรื่องตลอดมา

วันนั้นข้าพเจ้ากับคุณพ่อได้สนทนากันเย็นเวลานานพอสมควร ก็ได้ยินเสียงพิณพาทย์ดังขึ้น กรูว่าพระยวชใหม่กำลังครองผ้า ผู้ที่มาในงานนั่นต่างก็เตรียมตัวจะถวายของ ต่อมาถึงเวลาที่จะไปถวายของพระยวชใหม่ เราจึงเข้าไปในโบสถ์ประเคนของที่เตรียมมาถวายรออยู่จนพระให้พร กรวดน้ำเสร็จเย็นอันว่าสุดสิ้นงานในวันนั้น นับว่าเย็นวันที่เราได้คุยเขี่ยเรื่องเก่า ๆ เย็นเรื่องเศร้าใจขึ้นมาสนทนากัน ยากที่จะลืมได้ในชีวิต

เรื่องที่ ๒๕

มัจจุราชเอ๋ยมไม่ถึง

เราทุกคนรู้วันเกิด แต่ไม่มีใครรู้วันตาย
ถ้าเรานึกว่าเรายังไม่ตาย ก็เป็นความประมาท ส่วนหนึ่ง
การสร้างจิตใจให้เป็นกุศล การไม่ประมาท
ถึงเวลาตายก็จะตายได้อย่างสงบสบาย อย่าตายอย่างคนมีบาป
เมื่อเกิดแล้วก็ต้องตายด้วยกันทุกคน

อันชีวิตของคนเรานั้น ก็แปลกประหลาดพิสดารยิ่งกว่าเรื่องอ่านเล่น บางครั้งสิ่งที่เรานึกไม่ถึงว่าจะเป็นไปได้ แต่กลับเป็นไปได้ กุศลของผู้ที่เคยสร้างคุณงามความดีเป็นบารมีที่สะสมไว้ซึ่งมองไม่เห็นด้วยตาของมนุษย์ธรรมดา แต่แล้วก็ถึงเวลาอันหวะของกรรมดีจะให้ผล ได้ช่วยผลักดันชีวิตซึ่งกำลังอยู่ในเงื้อมมือพญามัจจุราชที่เอื้อมมาฉุด ให้รอดพ้นจากความตายไปได้อย่างหวุดหวิด และความดีนี่เองได้มาช่วยแยกออกจากกลุ่มความตายได้ทันท่วงที เป็นเรื่องประหลาดอัศจรรย์ที่ควรจะนำมาคิดเพื่อเป็นคติต่อไป

เรื่องมีว่า ข้าพเจ้ามีเพื่อนที่รักใคร่กันมากผู้หนึ่ง เพื่อน
ผู้นี้เป็นคนดีมีศีลธรรม เห็นอกเห็นใจผู้อื่นไม่ยอมเห็นแก่ตัว
เป็นข้าราชการฝ่ายปกครองอยู่ต่างจังหวัด
ครั้งหนึ่งเพื่อนผู้นี้ได้ออกจากอำเภอที่อยู่ เดินทางไป
ราชการที่ตัวจังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งเป็นจังหวัดที่ตนสังกัดอยู่
เมื่อเสร็จการงานแล้วก็เวลาบ่ายเที่ยง ตั้งใจว่าจะรีบกลับอำเภอ
ที่ตนอยู่ พอดีมีเพื่อนที่ชอบพอรักใคร่ที่จังหวัดสามคน ได้
เชื้อเชิญไปทานอาหารกลางวันเป็นการต้อนรับ แล้วทั้งสี่ก็เข้า
ไปในร้านอาหารแห่งหนึ่ง และสั่งอาหารสำเร็จรูปและที่จัด
ปรุงใหม่ ระหว่างรอการจัดปรุงอาหาร ทั้งสี่นั่งสนทนาถึง
เรื่องราวต่าง ๆ ไม่ช้าการปรุงอาหารก็เสร็จ จัดใส่จานพร้อมกับ
อาหารสำเร็จที่ปรุงไว้ขายตั้งแต่เช้า ตักใส่ชามตั้งโต๊ะพร้อมกัน
เมื่อคนขายได้จัดโต๊ะไว้เป็นที่เรียบร้อยพร้อมทั้งช้อนซ่อม โถข้าว
และจานชามเครื่องจิ้มไว้เป็นระเบียบพอเห็นโต๊ะอาหารจัดเรียบ-
ร้อย ต่างก็ชวนกันเข้าไปนั่งเตรียมรับประทาน พอตักข้าวใส่
จานก็ได้ยินเสียงหวูดสัญญาณของเรือเมล์โดยสาร ซึ่งจอดอยู่
คนละฝั่งน้ำดังขึ้นถี่ ๆ เป็นระยะ ๆ เป็นเครื่องหมายให้รู้ว่าเรือ
เตรียมจะออกจากท่า เพื่อนของข้าพเจ้ารีบลุกขึ้นจากโต๊ะทันที
ทั้งที่อาหารกำลังจะเข้าปากอยู่แล้วและบอกกับเพื่อน ๆ ว่า

"ผมต้องขอโทษ เรือจะออกอยู่แล้ว ผมจะไปหาอาหารรับประทานเอาข้างหน้า เชิญคุณตามสบายเถิด"

แต่เพื่อนทั้งสามไม่ยอม ขอให้ทานอาหารกันก่อนแล้วยอกว่า

"ไม่ต้องรีบร้อนหรอกน่า ทานข้าวให้สบายใจได้ ผมจะให้เด็กไปบอกนายท้ายเรือว่า อย่าเพิ่งออกเรือ ขอเวลาให้นายอำเภอกินข้าวก่อน เรือลำนั้นต้องผ่านท้องที่เราทุกวันมันต้องรอเราแน่ เชื่อผมเถิดน่าให้เด็กไปบอกนายท้าย ดีกว่า"

นายอำเภอสั่นศีรษะแล้วพูดว่า "*อย่าเลย ผมไม่ชอบทำอย่างนั้น มันเป็นการเห็นแก่ตัวเกินไป ผมไม่ยอมให้รอให้เขาออกตรงเวลาดีกว่า อย่าให้คนจำนวนมากมารอผมคนเดียวเลย เพราะไม่รู้ว่าใครในเรือจะมีธุระร้อน ธุระด่วน มีความจำเป็นที่จะต้องรีบไปให้ทันเวลา อย่าเอาเรื่องไม่จำเป็นมาถ่วงเวลาคนอื่นเขาเลย เขาไม่กล้าว่าต่อหน้าเรา แต่อาจแช่งด่าลับหลังก็ได้ หาว่าเราเห็นแก่ตัวเอง เอาละผมต้องลาก่อน*"

แล้วก็อำลาเดินทางออกจากร้าน ทั้ง ๆ ที่เพื่อนยอกว่าให้ทานข้าวสักสองสามคำก็ยังดี แต่นายอำเภอไม่ยอมฟังคำอ้อนวอนของเพื่อน รีบมาริมผู้เรียกเรือข้างให้ส่งข้ามฟากตรงไปที่

เรือเมล์โดยสารจอดอยู่ทันที เมื่อขนไปถึงบนเรือแล้วก็ถาม
นายท้ายเรือว่า "จะรีบออกหรือจึงเบ็ดหวูด"

นายท้ายเรือตอบว่า "ยังหรอกครับ ผมเบ็ดหวูดสัญญาณ
เรียกให้เด็กคนเรือรีบกลับ เห็นว่าไปตลาดนานแล้ว เรือก็ช้วน
ได้เวลาออก ท่านนายอำเภอมีธุระจะไปไหน เชิญเถิดครับ ผม
รอได้"

นายอำเภอพูดว่า "ขอบใจมากน้องชาย ฉันไม่ชอบให้
คนอื่นเสียเวลาเพราะฉันโดยไม่จำเป็น อย่าได้เห็นแก่หน้าใคร
มิฉะนั้นจะขาดความนับถือว่าไม่รักษาเวลาตามระเบียบ"

จากนั้นไม่นานเรือก็ออกตรงเวลา นายอำเภอก็กลับมา
ถึงที่อยู่โดยเรียบร้อย ความจริงหากเรื่องจะลงเอยเพียงแค่น
ก็ไม่จำเป็นที่จะนำมาเล่าให้ท่านฟัง เพราะข้าราชการที่เห็นอก
เห็นใจประชาชนและปฏิบัติราชการโดยความซื่อสัตย์เที่ยงตรง
มิถมเถไป แต่เหตุการณ์ของเรื่องมิได้จบลงเพียงนั้น

พอรุ่งขึ้นต่อจากวันนั้น มีผู้เดินทางมาจากตัวจังหวัดมา
ส่งข่าวให้นายอำเภอทราบว่า

"เพื่อนสามคนที่ชวนนายอำเภอรับประทานอาหาร
เที่ยงเมื่อวานนี้ บัดนี้ได้ถึงแก่กรรมลงแล้วทั้งสามคน"

นายอำเภอตกใจมาก เพราะไม่นึกไม่ฝันว่าจะได้รับข่าวร้ายเช่นนี้ และไม่คิดว่าจะเป็นไปได้ เพราะเพิ่งจะจากมายังไม่ถึง ๒๔ ชั่วโมง และยังสนทนากันอย่างสนุกสนาน บัดนี้ได้ข่าวร้ายเศร้าสลดใจอย่างยิ่ง

เมื่อผู้มาส่งข่าวเล่าให้ฟังจึงได้ทราบว่า หลังจากนายอำเภอได้ลงเรือข้ามฟากมาขึ้นเรือเมล์แล้ว เพื่อนทั้งสามก็ลงมือรับประทานอาหารที่จัดไว้ เมื่ออิ่มเรียบร้อยแล้วต่างก็แยกย้ายกันกลับบ้านของตน ซึ่งไม่ห่างไกลกันนัก เมื่อไปถึงบ้านก็เกิดปวดท้องและท้องเดินอย่างรุนแรงทั้งสามคนเช่นเดียว หมอได้ตรวจพบว่าเป็น “อหิวาตกโรค” อย่างแรง หมอได้พยายามจนสุดความสามารถแต่พอกลางดึกในคืนวันนั้น เพื่อนทั้งสามก็หมดลมในระยะเวลาใกล้ ๆ กัน ญาติจึงรีบให้คนนำข่าวมาบอกนายอำเภอให้ทราบ เพราะเป็นเพื่อนที่รักใคร่คุ้นเคยกันมาก เป็นเรื่องที่น่าคิดว่าบุคคลที่ประกอบกรรมดีเห็นประโยชน์ส่วนรวมของผู้อื่นยิ่งกว่าประโยชน์ส่วนตัว ทางพระชี้ให้เห็นกฎแห่งกรรมดี ทั้งที่ความตายเฉียดเข้ามาใกล้ แต่ความดีได้แทรกเข้าไปขัดจังหวะฉุดออกมาให้พ้นจากความตายได้ทันท่วงที นี่เป็นเรื่องชีวิตของผู้ประกอบกรรมดีผู้หนึ่งที่น่าคิดมาก

วิญญาณกตัญญู

เมื่อครั้งสมัยก่อน ข้าพเจ้าเดินทางไปภาคเหนือต้องลงพักสถานีปากน้ำโพ เพื่อความสะดวกจึงพักแรมที่สถานีรถไฟ เวลานั้นชั้นบนของสถานีรถไฟเป็นที่พักแรม รู้สึกว่าโรงแรมนั้นไม่ค่อยจะมีผู้คนมาพักมากนัก เพราะทุกคนเมื่อลงจากรถไฟแล้วก็ข้ามไปพักฝั่งเมือง ที่โรงแรมบนสถานีรถไฟนั้น นอกจากข้าพเจ้าแล้ว ยังมีชายอีกผู้หนึ่ง อายุมากกว่าข้าพเจ้าการที่มาพักในโรงแรมเดียวกัน ซึ่งมีเราเพียงสองคนเท่านั้น ซ้ำยังเป็นคนไทยด้วยกัน ไม่มีปัญหาอะไรที่จะไม่หันหน้าเข้ามาสนทนาและทำความรู้จักกันก็ไม่ยากนัก แล้วเราก็สนิทสนมกัน ท่าทางของชายผู้นี้เป็นคนดีมีความรู้เป็นคนเปิดเผย คบง่ายเป็นกันเอง ตอนหนึ่งข้าพเจ้าบ่นว่าที่พักมีความสะอาดน้อยกว่าโรงแรมรถไฟทั่ว ๆ ไปที่เคยพักมา แล้วเพื่อนร่วมที่พักของข้าพเจ้าบอกว่า

"อย่าไปสนใจอะไรเลยคุณเรืองที่พัก เมื่อเราออกจากบ้านแล้วหาความสะดวกความสบายได้ยาก เราพักเพียงคืนเดียวเท่านั้นทนเอาหน่อยอย่าไปนึกอะไร ผมผจญมามากกว่าคุณ"

แล้วก็เล่าเรื่องผจญต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ให้ฟัง ให้เวลาผ่านไปอย่างเพลิดเพลิน แต่ข้าพเจ้าสนใจเรื่องหนึ่ง ข้าพเจ้าจึงตัดตอนมาเล่าให้ท่านฟัง

เมื่อรถยนต์โดยสารจอดที่หน้าโรงแรมแห่งหนึ่ง พวกคนโดยสารวิ่งลง ผมมาในรถโดยสารนั้นผู้หนึ่งจึงลงมาด้วย เพราะเราต้องเดินทางมาเกือบตลอดวัน ต่างก็ขัดฝุ่นสีแดงที่ตามเสื้อผ้าและหน้า ผม แล้วก็มองดูโรงแรมที่จะพักเป็นตึกเก่า ๆ ปลูกอย่างหนา เทอะทะ เอาความแข็งแรงเป็นข้อแรก เอาความสวยงามรองลงมา คงจะเป็นตึกที่เก่าแก่หลังหนึ่งในจังหวัดนั้น ข้างบนเป็นโรงแรม ข้างล่างเป็นร้านขายอาหารและกาแฟ ผมเข้าไปนั่งพักและสั่งกาแฟมาถ้วยหนึ่ง มองดูเด็กประจำรถยืนขึ้นไปบนหลังคารถโดยสารเลิกผ้าคลุมออกแก้เอาหิ้วกระเป๋าเดินทาง ซึ่งผูกไว้กับเหล็กหลังคารถ ยกส่งลงมาข้างล่างแล้วก็เอาเข้าไปไว้ในร้านกาแฟ นอกจากผมที่จะพัก

โรงแรมนั้นแล้ว ก็ยังมีชายกลางคนกับภรรยาสาว ซึ่งมีอายุวัยอ่อนกว่าสามีประมาณยี่สิบปีที่จะลงมาพักด้วย ผู้โดยสารพวกอื่น คงจะเป็นชาวเมืองนั้นจึงกลับไปบ้านของตน ผมกำลังนั่งดื่มกาแฟอยู่ ส่วนชายสูงอายุผู้นั่งคอยภรรยาของเขากำลังเข้าห้องน้ำ ผมจึงถามว่า

"คุณจะพักแรมคืนที่นี่เหมือนกันหรือครับ" ชายผู้มีอายุตอบว่า

"ครับ, ผมจะแรมคืนอยู่ที่นี่ รุ่งขึ้นก็จะเดินทางต่อไป ขณะนั้นพอดีภรรยาท่านผู้นั้นก็ออกมาจากห้องน้ำ มานั่งรวมสนทนาด้วย ทันใดนั้น ก็มีจีนไหหลำคนหนึ่งแต่งกายเสื้อผ้าขาวสะอาดเดินออกมาจากข้างในถามว่า

"คุณจะต้องการห้องพักหรือครับ"

ผมเลยบอกไปว่า "หาห้องพักสะอาดดี ๆ ให้สักสองห้องซิเถ้าแก่ห้องหนึ่งสำหรับท่านผู้นี้กับคุณนาย และผมอยู่คนเดียวห้องหนึ่ง" เถ้าแก่ผู้นั้นบอกว่า "ห้องยังมีเหลือห้องเดียวครับคุณ นอกนั้นเต็มหมด"

ผมจึงบอกว่า "ทำไมโรงแรมใหญ่ ๆ จึงมีเหลือห้องเดียว"

เถ้าแก่บอกว่า "มีหลายห้องแต่มีคนเช่าหมดไว้แล้ว"

ผมจึงถามว่า "เมื่องนกเห็นคนไม่มาก ทำไมห้องพักจึงเต็มหมด"

เถ้าแก่ตอบว่า "คนเช่าไว้ตั้ง ๕ ห้อง มีฝรั่งสองคนและคนไทยสามคน กลางวันเขาไปทำงานในป่า (สำรวจแร่) กลางคืนถึงกับมานอนเช้าขึ้นก็ออกไป เขาเช่าไว้ตั้งหลายวันแล้ว คิดว่าคงจะอยู่สองอาทิตย์"

ผมจึงบอกว่า "เหลือห้องเดียวก็ให้คุณทั้งสองนี่แล้วกัน"

เถ้าแก่ผู้นั้นถามว่า "แล้วคุณจะไปนอนที่ไหนล่ะ"

ผมจึงบอกว่า "คนเดียวไม่เป็นไร จะไปหาพักโรงแรมอื่นก็ได้"

เถ้าแก่เจ้าของโรงแรมบอกว่า "เมื่องนี้ไม่มีโรงแรมที่ไหนอีกนอกจากที่นี่"

แต่แล้วเถ้าแก่โรงแรมทำเป็นนึกสักครู่ก็ส่งภาษาจีนพูดกับข้อย ผมเห็นเจ้าเด็กข้อยนั้นสูง และเถ้าแก่บอกกับผมว่ายังมีห้องหนึ่งต้องทำความสะอาด เพราะไม่มีคนเข้าไปพักนานแล้ว ถ้าคุณจะพักก็ขึ้นไปดูได้

ผมขอกว่า “ตกลงไม่ต้องดู จัดการทำความสะอาดก็แล้วกัน”

เถ้าแก่จึงสั่งบ๋อยให้ยกกระเป๋าเดินทางขึ้นไปข้างบน และเอากุญแจไปไขห้องสำหรับผัวเมีย และเอาไปในห้องร้างที่จะให้ผมเข้าไปพักด้วยเมื่อเราขึ้นไปชั้นบนมองดูสภาพก็เป็นโรงแรมบ้านนอกธรรมดาทั่ว ๆ ไป สองผัวเมียได้ห้องติดข้างถนนใหญ่ สำหรับผมบ๋อยเดินนำเอากุญแจไปเปิดอีกห้องหนึ่งอยู่ลึกเข้าไปมาก บ๋อยพยายามไขกุญแจเท่าไรไม่ออกเพราะมือสั่น ผมต้องหยิบกุญแจมาไขเอง เมื่อหยิบกุญแจก็เห็นสนิมคิดมอ จึงรู้ว่าห้องนี้คงไม่ได้เปิดมานานแล้ว เมื่อเปิดออกแล้วเจ้าบ๋อยถามผมว่า “นายจะนอนห้องนี้หรือ”

ผมพยักหน้า บ๋อยจึงพูดว่า “นายเข้าไปก่อนซิ ประเดี๋ยวผมจะไปทำความสะอาดให้”

ผมสังเกตดูว่าเจ้าบ๋อยคนนี้ลุกลี้ลุกลนชอบกล ผมจึงเข้าไปเปิดหน้าต่างออก ห้องรู้สึกอับ ๆ เห็นจะเป็นเพราะปิดไว้นาน มองดูสภาพก็ไม่เห็นมีอะไรผิดแปลก นอกจากมุ้งไม่มีและที่นอนม้วนไว้ สักครู่บ๋อยอีกคนหนึ่งก็หอบเอาผ้าปูที่นอนหมอนมุ้งขึ้นมา และจัดการเช็ดกวาดทำความสะอาดกันสอง

คนและคุยกันซุบซิบซึ่งผมไม่รู้ว่าพูดอะไรกัน แต่ทผิดสังเกต
ก็เพราะเข้าย่อยสองคนพูดกันแล้วก็หันมาดูหน้าผม แล้วก็
หัวเราะกันคล้ายผมเป็นตัวตะลก ผมไม่รู้เรื่องเขาหัวเราะผม
เพราะเรื่องอะไร และผมก็ไม่เอาใจใส่เมื่อเช็ดถูปัดกวาด
กางมุ้ง ปูที่นอน ใส่ปลอกหมอนเรียบร้อยแล้ว ก็ไม่เห็นว่า
มันผิดกว่าห้องอื่นอย่างไรเลย ทำไมเถ้าแก่เจ้าของโรงแรม
จึงไม่บอกแต่ครั้งแรก แต่ก็ไม่ได้คิดอะไรมาก เพราะเรา
ได้ห้องนอนเรียบร้อยแล้ว ไม่ต้องวิตกว่าจะต้องไปหาที่อื่นนอน
ทราบว่าตามปรกติห้องพักไม่ค่อยจะมีคนเต็ม แต่คราวนี้มี
นักสำรวจทั้งไทยและฝรั่ง ๕ คน ได้มาเช่าห้องไว้ จึงทำให้
โรงแรมนี้เต็ม เย็นนี้ผมอาบน้ำชำระร่างกายเสร็จแล้วก็เดิน
ลงมากินอาหาร สั่งอาหาร รู้สึกว่าเมื่อผมลงมานั่ง พวกบ๋อย
และคนจีนไหหลำในโรงแรมนี้ต่างมองผมเป็นตาเดียวกัน ผม
ต้องก้มหน้าลงดูเสื้อผ้าอาจจะใส่ไม่เรียบร้อยหรือขาด แต่ดูแล้ว
ดูอีกก็ไม่เห็นมีอะไรผิดปรกติ แล้วก็เลยคิดว่าใครจะดูเราอย่างไร
ก็อย่าไปสนใจเลย เมื่อผมสั่งอาหารทานเสร็จแล้วก็กลับขึ้นไป
นอนพักในห้อง สักครู่บ๋อยก็เอาตะเกียงเติมน้ำมันมาเสร็จ
เรียบร้อยขึ้นมาให้ แต่เป็นเรื่องที่ทำให้ผมสงสัยว่าเพียงเอา
ตะเกียงขึ้นมาก็ต้องขึ้นมาตั้งสองคน ผมอยากจะให้รู้แน่ จึง

สั่งให้ข้อยเอาขนมาให้ผมหนึ่งซอง แต่แล้วก็ทำให้ผมสนใจมากขึ้นเพราะเพียงยาซองเดียวก็ยังขนมาให้ผมตั้งสองคน ผมนึกแต่ในใจว่าโรงแรมนี้คงมีสิ่งผิดปรกติเป็นแน่ แต่นึกไม่ออกว่าจะเป็นอะไรแน่ เพราะสังเกตดูว่าข้อยหน้าตาดี เมื่อเข้ามาในห้องที่ผมอยู่ เมื่อข้อยออกไปแล้ว ผมก็คิดสักครู่หนึ่ง จึงใส่กุญแจห้องแต่ก็จุดไฟทิ้งไว้ แล้วก็เดินลงบันไดไปข้างล่าง เห็นแสงไฟเจ้าพายุแขวนอยู่กลางห้อง มีพวกจีนไหหลำนั่งคุยกันเสียงดังใต้แสงไฟเจ้าพายุ พอผมเดินลงไป เสียงที่ดังก็ค่อยลงทันที ผมก็ทำเป็นไม่สนใจ เถ้าแก่เจ้าของโรงแรมถามว่า

"คุณจะต้องการอะไรบ้างครับ"

ผมจึงบอกว่า "อยากได้น้ำชาจีนสักหนึ่งกา บอกให้ข้อยเอาขึ้นไปให้ด้วย"

เสียงเถ้าแก่สั่งข้อยเป็นภาษาไหหลำ แล้วก็พูดโต้ตอบกันสองสามคำ เถ้าแก่หันมาพูดกับผมว่า

"ประเดี๋ยวเขาจะเอาขึ้นไปส่งพร้อมกับคุณ"

ผมก็เลยบอกว่า "เอาขึ้นไปได้ผมจะนอนละ"

เมื่อผมพูดแล้วก็เดินขึ้นไป ก็เห็นข้อยถือกาน้ำชาขึ้นมาพร้อมกันสองคนเดินตามหลังผมขึ้นไป เมื่อผมไขกุญแจเข้าไป

ในห้อง เข้าอยู่ก็เข้าไปในห้อง วางกาน้ำด้วยท่าทางงก ๆ เง่น ๆ ผมเตรียมไว้แล้วพอเห็นแกจะรีบออกจากห้องผมก็จับมือไว้ ผมเห็นบ่อยคนที่ถูกจับมือ ตกใจสะดุ้งสุดตัว ปากสั่นพูดว่า "คุณอย่าเล่นอย่างนผมใจไม่ดี"

ผมจึงถามว่า "น่อยากจะถามอะไรหน่อยนะ ฉันรู้สึกมีอะไรแปลกหแปลกตาลึกลับมากโรงแรมนี้" ผมสังเกตุดบ่อยสองคนได้ยินคำพูดแล้วทำตาเหลือกกลัวคนจะได้ยิน ชี้มือไปข้างนอก แล้วทำท่ากลัวแล้วฉุดมือผมไปข้างนอกห้อง ผมเดินตามออกไปเพราะแกแสดงกิริยาหวาดกลัวมาก พอออกไปพ้นห้องแล้ว แกก็กระซิบบอกเบา ๆ กลัวใครจะได้ยินว่า "ผี"

ผมก็อดหัวเราะไม่ได้ จึงถามว่า "อยู่ที่ไหน"

บ่อยสองคนรีบกระซิบบอกว่า "ในห้องคุณ"

เมื่อผมรู้เรื่องผมก็หัวเราะ เพราะผมไม่ใช่คนกลัวผี จึงยอกกับบ่อยว่า "ไม่ต้องตกใจไม่ต้องกลัว"

บ่อยทั้งสองเห็นผมพูดเช่นนั้นก็ชักจะกล้าขึ้นมาบ้าง เพราะเดิมแกคงคิดว่า พอบอกว่า "ผีอยู่ในห้อง" ผมคงจะสะดุ้งคงจะตกใจกลัว แต่กลับตรงกันข้าม ผมกลับหัวเราะ

แกคงนึกว่า มาพบคนข้างในเข้าแล้วเลยทำให้แกพลอยกลัวไปด้วย พูดออกมาว่า

"ผมพูดจริง ๆ ครับ ไม่ได้พูดเล่น ไม่มีใครนอนจนสว่างได้เลยบางทียังไม่ทันค่ำดีก็วิ่งออกจากห้องไม่ทัน เพราะตกใจกลัวมาก ไม่กล้าเข้าไปในห้องอีก เถ้าแก่จึงไม่ค่อยให้ใครพัก"

ผมจึงบอกว่า "ขอใจเธอสองคนมาก ไม่ต้องเป็นห่วงฉันหรอกเรื่องผีฉันไม่เคยกลัวเลย ผีชอบหลอกคนขี้ขลาดคนใจอ่อน คนตกใจง่าย คนขี้กลัว ฉันใจเข้มแข็งมากพอที่ผีกลัวฉัน ธรรมดาผีไม่หลอกคนเล่นสนุกผีต้องมีเรื่องอะไรทุกข์ร้อนเพื่อให้คนช่วย เอาละฉันจะเข้าไปนอนให้สบายเลย"

เมื่อผมพูดแล้วก็รีบกลับเข้าไปในห้องใส่กลอนภายในแล้วก็ไขไส้ตะเกียงให้สว่างขึ้น เพื่อจะคอยดูเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นต่อไป เมื่อธราบว่าเป็นผีผมก็เบาใจ เสียงบ่อยสองคนได้ยินผมพูดชักจะใจกล้าขึ้นบ้าง ลงไปพูดอะไรข้างล่างแล้วก็มีเสียงโขยกันเป็นภาษาจีนผมไม่เอาใจใส่ ตาก็จ้องทางหน้าต่างที่เปิดไว้ จนผมง่วงนอนก็ยังไม่เห็นผิดแปลกเกิดขึ้น จนผมหลับไปนานเท่าใดไม่ปรากฏ พอลืมตาขึ้นเห็นตะเกียงที่สว่างไสวอยู่นั้นก็ค่อย ๆ หรี่ลง ไฟนวลเมื่อแสงไฟจวนจะดับเป็นสีน้ำเงิน

ผมต้องลุกขึ้นนั่งเบิกตากว้างขึ้นดู เพราะเห็นผู้หญิงสาว แต่งตัวเป็นชาวเมืองเหนือ รูปร่างค่อนข้างสวย แต่หน้าเปรอะเปื้อนเลือด ประเดี๋ยวก็ทำหน้าสวยงาม ประเดี๋ยวก็ทำน่าเกลียดน่ากลัว แล้วก็มายืนจ้องหน้าดูผม จนเห็นหน้าของเธอเกือบมาติดหน้าผมอยู่แล้ว ผมมีจิตใจเข้มแข็ง แม้ว่าเธอแสดงหน้าตาอย่างไร ผมก็ไม่กลัว เพราะผมรู้ว่าแกเป็นผี ผมต้องทำจิตใจให้เข้มแข็ง แกทำอะไรผมไม่ได้ สักครู่แกเห็นผมไม่กลัว แกก็ถามเป็นเสียงชาวเหนือว่า

"คุณบ่กลัวข้าเจ้า"

ผมสันศิรษะบอกว่า *"ไม่กลัวเพราะเธอเป็นผี"*

เธอถามว่า "เพราะอะไร"

ผมบอกว่า เพราะฉันก็เคยเป็นผีเหมือนเธอ เมื่อฉันยังไม่เกิดเป็นคน แหละเธอก็เคยเป็นคนเมื่อยังไม่เป็นผี

เธอพูดว่า "ข้าเจ้ารู้ว่าคุณเป็นคนใจเข้มแข็ง ไม่เหมือนคนอื่นพอเห็นข้าเจ้าก็ตกใจกลัววิ่งหนีไป เราจึงไม่รู้เรื่องกันเลย"

เธอพูดขึ้นเป็นปรกติ และรูปร่างก็เปลี่ยนแปลงไปในทางดี ไม่แสดงกิริยาอะเอาชนะผมอีกต่อไป. เราจึงได้พูดกันอย่างธรรมดา ผมจึงถามเธอว่า

"เธอต้องการอะไร ที่คอยหลอกคนมาพักในห้องน้ำให้เขาตกใจกลัว"

ทันใดนั้นเธอก็สยายผมแล้วก้มหน้าร้องไห้สะอึกสะอื้นโศกเศร้าเสียใจ ผมปล่อยให้เธอร้องไห้จนอุ่นใจแล้ว เธอก็เงยหน้าขึ้นพลางพูดทั้งน้ำตาว่า

"ข้าเจ้าได้รับความลำบาก ต้องทนทุกข์ทรมานอยู่ในที่นี้มานานแล้ว ได้รับความอดอยากยากแค้น ไม่มีใครจะทำบุญอุทิศกุศลให้พ้นทุกข์ ข้าเจ้าขอคุณช่วยข้าเจ้าด้วย เพื่อจะได้พ้นทุกข์ พ้นการทรมานจากที่นี้ไปเกิดบ้าง"

เธอพูดแล้วก็ร้องไห้สะอึกสะอื้น ผมรู้สึกสงสารอย่างจับใจจึงบอกเธอว่า

"เอาเถิดจะหาทางช่วยเหลือเธอให้พ้นทุกข์พ้นร้อนเท่าที่ฉันจะหาทางช่วยเหลือได้ ฉันจะไม่ลืมที่จะช่วยเธอเป็นอันขาด เธอชื่ออะไรนะ" เสียงของเธอตอบแกมสะอื้นว่า

"ข้าเจ้าชื่อ บัวผัด" ผมย้ำทวนชื่อของเธอ แล้วก็ไม่รู้ว่ามีอะไรมาดลใจผมพูดออกมากับเธอว่า

"อย่าร้องไห้เลยฉันจะช่วยเธอได้แน่ จงวางใจเถิด แต่ฉันอยากจะขอร้องเธอว่า .ต่อไปนี้เธออย่าไปหลอกคนให้ตกใจกลัวอีก"

เธอพูดว่า "ถ้าคุณรับรองจะช่วยข้าเจ้าแน่แล้ว ต่อไปข้าเจ้าก็จะไม่แสดงตัวอีกแล้ว ขอให้คุณช่วยข้าเจ้าไวๆ เถิด"

พูดแล้วเธอก็ก้มลงกรายผม กรายแล้วกรายอีกจนผมเผลอสติไป เพียงจำได้ว่าเธอก้มลงกรายเท่านั้น ผมก็ล้มตัวลงนอน ต่อจากนั้นก็ไม่รู้เรื่อง จนรุ่งเช้าผมตื่นขึ้นมาก็นึกถึงเรื่องที่ได้พูดกับวิญญาณของบัวผัดครึ่งหลับครึ่งตื่น พอเปิดประตูห้องก็พอดีนายฝรั่งสองคน และคนไทยอีกสามคนกำลังใส่กุญแจห้องแล้วลงไปข้างล่าง ผมคิดว่าแกคงเข้าบ้าแต่เช้าไปสำรวจตามเคย เช้าวันนั้นตามความสังเกตของผม เหมือนว่าตัวของผมเป็นวีระบรรษในโรงแรม เพราะคนในโรงแรม ตั้งแต่ตัวเถ้าแก่ตลอดถึงบ๋อยหรือกุ๊ก รู้สึกว่าเอาใจใส่กับผมมาก ถามผมว่า

"คุณ เมื่อคืนนอนสบายดีหรือ ?"

ผมบอกว่า "สบายดี ขอบใจที่เอาใจใส่"

เจ้าบ๋อยสองคนนั้นแอบเข้ามากระซิบถามว่า *"เมื่อคืนคุณพบผีผู้หญิงหรือเปล่า"*

ผมตอบสั้น ๆ ว่า "พบ"

ป้อยถามผมต่อไปว่า "ทำไมคุณไม่วิ่งออกจากห้องล่ะ"

ผมจึงบอกว่า "ก็ฉันไม่กลัวนี่"

แกจึงพูดว่า "คุณเป็นคนแรกที่นอนได้ตลอดคืน คุณมีของดีอะไรนะ หรือมีคาถา ขอผมบ้างได้ไหม ?"

ผมจึงบอกว่า "ฉันไม่มีคาถาอาคมอะไร ถ้าเราใจอ่อนเราก็กลัวผี ถ้าเราใจเข้มแข็งผีก็กลัวเรา ต่อไปนี้ไม่ต้องกลัวแล้ว รับรองว่าเธอจะไม่มาหลอกอีก"

รู้สึกว่าเจ้าป้อยมันแสดงความดีใจ ไปเที่ยวบอกคนในโรงแรมตามความเข้าใจของแกว่า ผมได้ปราบผีแล้วไม่มีอยู่ในห้องนั้นอีกต่อไป

หลังจากนั้นผมก็เดินทางไปอีกหลายแห่ง สุดท้ายปลายทางผมก็ขึ้นรถไฟไปเชียงใหม่ พอผมขึ้นไปบนรถก็พบพระภิกษุอาวุโสชั้นเถระผู้ใหญ่องค์หนึ่ง อยู่บนรถไฟชั้นหนึ่ง ผมดีใจมาก เพราะท่านอาจแก้ปัญหาผมได้บ้าง เมื่อผมเข้าไปนมัสการท่านแล้วก็สนทนาด้วย ท่านแสดงความเมตตาปรานีสมเป็นสมณะ และก็ทราบว่าท่านอยู่กรุงเทพ ฯ กำลังจะไปเชียงใหม่เหมือนกัน แต่จะลงพักที่นครลำพูนสัก ๒-๓ วัน จากนั้นก็จะ

ขึ้นรถยนต์จากนครลำพูนไปพักที่จังหวัดเชียงใหม่ ผมจึงถามท่านว่า ถ้าเราจะทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้วิญญาณของคนตายแล้ว จะทำอย่างไรจึงจะถึงผู้ตาย ผมก็เล่าเรื่องประหลาดวิญญาณของบัวผัดถวายท่าน แล้วก็เห็นท่านนิ่งครู่หนึ่ง แล้วพูดว่า

"เห็นจะต้องทำ สังฆทาน อุทิศชิคุณ"

แล้วท่านก็บอกถึงสิ่งที่ต้องถวายพระ และพิธีจัดทำ และให้พระท่านช่วยจัดที่พระพุทธ การนิมนต์พระก็ไม่เจาะจงว่าองค์ใด เราไม่มีบ้านถวายทีวัดก็ได้ ตราวนั้นผมขึ้นไปถึงเชียงใหม่ ในนั้นคิดจะช่วยวิญญาณบัวผัดให้พ้นเวรกรรมตามที่รับปากไว้แล้ว ฉะนั้น เมื่อผมขึ้นไปเชียงใหม่และพักที่โรงแรมรถไฟที่เชียงใหม่ ก่อนอื่นคิดว่าควรจัดการทำสังฆทานเพราะในชีวิตน้อยคนนักที่ได้พบกับเหตุการณ์ประหลาดเช่นนี้ จะต้องใช้เงินเท่าใดผมก็ยอมที่จะอุทิศส่วนบุญกุศล เพราะยังครุ่นคิดถึงวิญญาณของบัวผัดที่ร้องไห้อ้อนวอนขอความช่วยเหลืออยู่ไม่รู้ลม ผมจึงจัดการไปหาสิ่งของเพื่อทำสังฆทาน ทุกสิ่งทุกอย่างหาได้โดยเรียบร้อยจากตลาดวโรรส ผมนึกขึ้นมาได้ว่าที่เชียงใหม่นี้ มีวัดที่พระสงฆ์ไทยภาคกลางมาจำพรรษาอยู่แต่ก็มีวัดซึ่งมีพระพม่าจำพรรษาอยู่เหมือนกัน ซึ่งมีสองวัดอยู่

ใกล้ติดกัน คือวัดพระไทย และวัดพระพม่า ผมจึงคิดว่าควรจะไปคอยอยู่ทางบ้านเข้าวัดไทย เพื่อให้แน่ว่าจะได้ถวายสังฆทานพระสงฆ์ไทยไม่ผิด เพราะเมื่อท่านบิณฑบาตแล้วกลับวัด เมื่อผมลำเลียงเครื่องถวายสังฆทานตามที่พระผู้ใหญ่ท่านได้แนะนำโดยรถม้าของชาวพม่าผู้ขับ ผมรอไม่นานนัก ก็พบพระสงฆ์ท่านกลับจากบิณฑบาตจะเข้าวัด ผมจึงนิมนต์ให้ท่านรับสังฆทานที่วัด โดยรอนิมนต์พระครบสองค์พระท่านได้ช่วยจัดการให้เป็นที่เรียบร้อย และสอนให้ผมทุกสิ่งในคำถวายสังฆทาน แล้วท่านก็ให้ศีลและให้กรวดน้ำ เมื่อเสร็จแล้วก็รู้สึกจิตใจของผมชุ่มชื่นที่ได้ทำสังฆทานหายความทุกข์หนักอกที่รับฝากกับวิญญาณบัวผัด ผมก็ทำตามสัญญาเสร็จโดยสมบูรณ์ไปแล้ว ทางวิญญาณของบัวผัดยังศาจหญิงผู้น่าสงสารนี้จะได้รับส่วนบุญหรือไม่ผมก็ไม่แน่ใจ แต่อย่างน้อยผมก็ได้รับการตอบแทนทางจิตใจ ได้รับความสบายใจ คล้ายกับว่าผมได้ทำงานชิ้นใหญ่หนึ่งอันเสร็จสิ้นไป จิตใจก็โล่งหายหนักอก หลังจากนั้นเมื่อผมติดต่อการงานทางเชียงใหม่เรียบร้อยก็กลับกรุงเทพ ๆ

ต่อนั้นมาไม่นานนัก ผมก็ต้องขึ้นมาทางภาคเหนือด้วยกิจการงานคราวนั้นผมจำได้ว่าพักที่โรงแรมรถไฟที่สบตุ๋ยนครลำปาง ตามปกติผมไม่ชอบพักในเมืองเพราะผู้คนจอแจไม่สงบ

และผู้จัดการที่โรงแรมรถไฟนั้กับผมชอบพอกันมาก เพราะทุกครั้งที่ผมมานครลำปาง ผมก็จะต้องมาพักที่โรงแรมนี้เป็นประจำ เมื่อผมมาพักแล้วก็ตั้งใจว่าจะเดินทางต่อไปถึงเชียงรายในวันรุ่งขึ้น ผมจึงสั่งให้คนไปช่วยจองรถที่ออกเดินทางไปเชียงรายในวันรุ่งขึ้นเช้า และขอจองนั่งข้างหน้ารถ เมื่อคนรับใช้ขับรถยานออกไปไม่ช้าก็กลับมาบอกว่า ได้ตกลงจองที่นั่งข้างหน้าไว้ให้แล้ว พรุ่งนี้เช้ารถจะออกเวลา ๘ โมง รถจะมารับที่โรงแรมให้ผมเตรียมตัวไว้ด้วย จากนั้นผมก็เพียงรอเวลาที่จะเดินทางให้ไปถึงจุดหมายปลายทาง เพื่อติดต่อการงานทางเชียงราย แต่แล้วคืนวันนั้นผมก็ได้รับความประหลาดอัศจรรย์อีกครั้งหนึ่งก็คือ ผมหลับไปจวนรุ่งสว่างแล้วฝันว่า ได้เห็นบัวผัดเดินเข้ามาในโรงแรมที่ห้องผมนอน ในฝันนั้นว่าแกแต่งตัวสวยงาม หน้าตายิ้มแย้มผุดผ่อง ไม่มีรอยความเศร้าโศกเหมือนเมื่อพบแกครั้งแรกเลย เธอมาใกล้ผมแล้วยกมือขึ้นไหว้ ผมก็กะลึงเธอจึงพูดว่า

"คุณได้ช่วยข้าเจ้าพ้นทุกข์แล้ว บัวผัดจึงมาหาคุณได้เพื่อมาขอบคุณที่ได้ช่วยตามที่รับปากกับข้าเจ้าไว้ ข้าเจ้ามานี่ก็เพื่อจะมาบอกให้คุณรู้อีกอย่างหนึ่ง คือ พรุ่งนี้ รถที่จะออกเดิน

ทางไปเชียงราย ออกเวลา ๔ โมง ถึง ๕ โมงเช้านั้น ขอให้คุณงดเดินทางเสียอย่าไปเลย รถคันนั้นสี.....คนขับรถรูปร่าง.....ใส่เสื้อสี..... ขอให้จำคำของข้าเจ้าไว้ด้วย อย่าเดินทางตอนเช้าพรุ่งนี้ ขอคุณจงเสียเงินให้เขาไป ข้าเจ้าลาละ หมดหน้าที่ของข้าเจ้าแล้ว”

รุ่งเช้า ผมตื่นเอนก็ยังจำภาพฝันได้อย่างติดหูติดตา ทั้งคำพูดของยัวผัดก็ยังไม่ลืม แต่มาคิดทบทวนดูแล้วว่าจะไปเชื่ออะไรกับความฝัน ทั้งคนทางโรงแรมก็ไปจองรถและทิ้นั่งไว้ให้เรียบร้อยแล้ว เช้า ๘ โมง รถก็จะมารับ ผมจึงตัดสินใจว่า จะไปเชื่ออะไรกับความฝันให้เสียงานเสียการเปล่า ๆ พอ ๘ โมงเช้า ทางโรงแรมก็จัดไข่ลวก และขนมปังกาแฟมาให้ผมที่ห้อง ผมแต่งตัวเตรียมไว้พร้อมเพื่อไม่ให้เสียเวลาเมื่อรถมาก็จะได้ไป หลังจากจัดการกับอาหารเช้าที่ทางโรงแรมจัดมาให้เรียบร้อยแล้วก็นั่งอ่านหนังสือ เพื่อรอเวลารถมารับออกเดินทาง พลางดูนาฬิกาเรือนใหญ่ที่ติดอยู่ข้างฝาของโรงแรมก็เห็นจวนจะ ๘ โมงแล้ว คิดในใจว่า เจ้าของรถคงจะตระเวณรอบตลาดเพื่อหาคนโดยสาร แต่แล้วก็ได้ยินเสียงแตรรถดังขึ้น ไม่ช้าก็เห็นรถแล่นเข้ามาในโรงแรม เสียงคนรถร้องบอกมาตลอดทางว่า เชียงฮาย เชียงฮาย! พอรถจอดหน้า

โรงแรมผมก็ต้องตกตะลึง เพราะรถคันนั้นมันตรงกับความฝัน ทั้งสีของรถทั้งคนขับ ทั้งสีของเสื้อ แล้วก็เหมือนเสียงกระซิบแว่วๆ ว่า

คุณอย่าไป เชื่อข้าเจ้าเถิด"

ผมต้องชนลูกขึ้นมาทันที *"คุณอย่าไป เชื่อข้าเจ้าเถิด"* ผมตัดสินใจเป็นครั้งสุดท้ายเดินลงจากโรงแรมตรงไปที่รถ ซึ่งกำลังรอผมอยู่หน้าโรงแรม พลางควักเงินค่าโดยสารออกให้แล้วพูดกับคนขับรถว่า

"ขอบใจน้องชายที่มารอตามเวลา ขอชำระค่าโดยสารไปถึงเชียงราย แต่ฉันไม่ไปหรอกวันนี้ ขอโทษด้วยนะ"

คนรถรับเงินแล้วก็งงๆ เพราะไม่คิดว่าผมจะไม่ไป เพราะเห็นเตรียมตัวรออยู่ก่อน เมื่อแกรับเงินจากผม แล้วก็บอกว่า "ไม่เป็นไรครับ"

แล้วไม่ช้ารถคันนั้นก็ออกจากโรงแรมไป ผมเองก็ไม่แน่ใจว่าตัดสินใจไปนั้นผิดหรือถูก สิ่งที่น่าคิดก็คือผมมีธุระด่วนทางเชียงรายและต้องการกลับกรุงเทพฯ ช้ากว่ากำหนดหนึ่งวันโดยไม่มีเหตุผล งานทุกอย่างวางแผนไว้ก็เคลื่อนหมด ตามธรรมดาผมเป็นคนที่ไม่เชื่อโชคลาง วันนี้ผมไม่ได้ออกจากโรงแรมใช้เวลาบันทึกเรื่องและอ่านหนังสือเท่าที่มีติดตัว แต่แล้วเย็นวันนั้นเอง บ๋อยที่โรงแรมไปได้ข่าวมาจากตลาดว่า รถโดย

สารคันที่จะรับผมไปเชียงรายตอนเช้านั้น วิ่งไประหว่างทางได้เกิดอุบัติเหตุตกจากเขาลงเหวข้างทาง คนโดยสารได้รับบาดเจ็บสาหัสและล้มตาย

ผมได้ทราบข่าวร้ายแรงที่น่าสยดสยอง ซึ่งผมก็ไม่รู้สึกสะดุ้งสะเทือนเพราะจิตใจของผมเข้มแข็งพอ

แต่ผมสุดที่จะระงับความตรึงใจที่ผมได้รอดอุบัติเหตุครั้งนี้เพราะ วิญญาณของผู้หญิงผู้หนึ่ง ผมตนตันใจ พูดอะไรไม่ออก ผมเป็นลูกผู้ชายที่มีจิตใจเข้มแข็งอย่างไม่ย่อท้อต่อภัยอันตรายใด ๆ แต่ต้องมาสะอื้นด้วยความตันใจ ผมเล่าไม่อาย ผมต้องร้องไห้ จิตใจผมอ่อนลง เพราะความดีของดวงวิญญาณผู้หญิงผู้หนึ่ง ผมอยากจะเรียกว่า "วิญญาณกตัญญู"

คืนวันนั้น เราเล่าเหตุการณ์ที่ผ่าน ๆ สู่กันฟังจนดึก แล้วเราต่างก็เข้านอน แต่ข้าพเจ้าก็คิดถึงวิญญาณกตัญญู" ของเพื่อนร่วมโรงแรมเสียมิได้ เช้าขึ้นเราต่างก็แยกกันที่สถานี ข้าพเจ้าขึ้นเหนือแต่ท่านผู้นั้นล่องลงใต้ เรื่องวิญญาณกตัญญูเป็นเรื่องน่าคิดเรื่องหนึ่ง

หอสมุดแห่งชาติ รัชมังคลาภิเษก จันทบุรี

พิมพ์ที่โรงพิมพ์คุรุสภา นายทำรง สถิรกุล ผู้พิมพ์และผู้โฆษณา
๗๐ มกราคม ๒๕๐๗

NATIONAL LIBRARY

พระราชหัตถเลขา
ใน
พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
เล่ม ๑—๒—๓

317—318—319

พระราชหัตถเลขา คือ ขดหมายซึ่งสมเด็จพระเจ้าแผ่นดิน ทรงแต่งเอง (บางทีทรงเขียนเองด้วย) และลงพระนามด้วย พระราชหัตถ์ในขดหมายนั้น มิไปถึงผู้หนึ่งผู้ใด เข้าใจว่าเป็นของเกิดขึ้นใหม่ในรัชกาลที่ ๔ พระราชหัตถเลขาของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ถ้าว่าในทางวรรณคดีและในทางโบราณคดี ย่อมเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านเป็นอันมาก พระราชหัตถเลขาเหล่านี้ โดยมากทรงพระราชนิพนธ์เพื่อแสดงพระราชปรารภส่วนพระองค์เฉพาะแก่ผู้ซึ่ง ทรงวิสาสะสนิทสนม คืออย่างที่เรียกกันว่า ขดหมายไปรเวต นอกจากนั้น เรื่องที่ว่าด้วยขนบธรรมเนียมยุโรปในสมัยนั้น รู้จักกันในประเทศนี้ อย่างที่ปรากฏในพระราชหัตถเลขา ไม่มีผู้อื่นจะรอบรู้ยิ่งกว่า พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงทราบ ท่านผู้สนใจในการค้นคว้า และนักศึกษา โปรดหาหนังสือชุดนี้ไว้เป็นสมบัติเพื่อประโยชน์ในการศึกษา และประดับห้องสมุดของท่าน

พงศาวดารไทยใหญ่

เล่ม ๑—๒ .

823—824

พระนิพนธ์ของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิป ประพันธ์พงศ์ เป็นหนังสือที่น่าอ่านน่าศึกษามาก ประกอบด้วยเรื่องราวของชนชาติไทย สมัยก่อกำเนิดรรพ์ และมนุษย์ที่ร่วมชาติกับชาวสยาม ในสมัยโบราณ แต่ละตอนให้ความสนุกตื่นเต้น ตลอดจนความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ การปกครองบ้านเมือง เมื่อตกอยู่ในอำนาจของพม่าและอังกฤษ ตลอดจนลักษณะการแต่งกาย ศาสนา ขนบธรรมเนียมของไทยใหญ่ การเทียบภาษาและคำพูดระหว่างลาวไทยใหญ่และชาวไทยปัจจุบันนี้

ถ้าท่านต้องการจะทราบว่า เดิมไทยเรามีภูมิลำเนาอยู่ที่ไหน แยกออกไปอยู่ถิ่นใดบ้าง และนักปราชญ์ฝรั่งให้ความเห็นเกี่ยวแก่ตำนานชาติไทยไว้อย่างไร ฯลฯ ท่านควรจะอ่านพงศาวดารไทยใหญ่และอย่าลืมหาไว้ประดับห้องสมุดของท่าน.

807—808 พระราชพงศาวดารรัชกาลที่ ๒ เล่ม ๑—๒

พระนิพนธ์ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงนิพนธ์เกี่ยวกับเหตุการณ์ในยุครัตนโกสินทร์ รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย นับตั้งแต่พระองค์ขึ้นครองราชสมบัติ จนกระทั่งเสด็จสวรรคต มีรายละเอียดที่สำคัญมากในเรื่องความเป็นมาของพระราชพิธีต่าง ๆ พระราชกรณียกิจ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ตลอดจนการสืบสันตติวงศ์

อาทิเช่น พระราชประวัติ พระราชพิธีบรมราชาภิเษก พระราชพิธีอุปราชาภิเษก ศึกพม่า เหตุการณ์เกี่ยวข้องกับเมืองญวน เมืองเขมร และเมืองลังกา เรื่องสร้างเมืองนครเขื่อนขันธ์ สร้างพระมณฑปพระพุทธบาท เรื่องจัดการปกครองนครศรีธรรมราช ตั้งเมืองในมณฑลพายัพและเมืองกลันตันเป็นประเทศราช พม่าแหกคุก ฯลฯ เป็นต้น

พระราชพงศาวดารเล่มนี้ เป็นหนังสือที่ทุก ๆ ท่านควรจะมีไว้เพราะเป็นประโยชน์แก่ตัวท่านและเพื่อบุตรหลานของท่าน จะได้ใช้เป็นหลักฐานอ้างอิงในการศึกษาค้นคว้า ให้มีความก้าวหน้าต่อไปในอนาคต คุรุสภาได้จัดพิมพ์จำหน่ายแล้วในชุดภาษาไทย ท่านไม่ควรพลาด

ประชุมพงศาวดาร (ภาค ๑—๗๘)

ในบรรดาหนังสือที่เป็นประโยชน์สำหรับค้นคว้าทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีของไทยแล้ว หนังสือชุดพงศาวดารเป็นหนังสือที่ให้ประโยชน์อย่างยิ่ง เพราะได้รวบรวมเรื่องเก่า ๆ ที่มีสาระและคำอธิบายของผู้มีความรู้ในวิชาดังกล่าวไว้โดยละเอียด นอกจากเรื่องพงศาวดารแล้ว ยังมีตำนานและลัทธิธรรมเนียมที่ควรรู้และน่าสนใจรวมอยู่ด้วยเป็นอันมาก หนังสือชุดนี้เริ่มพิมพ์เป็นภาคแรก เรียกว่าภาคที่ ๑ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๑ และได้พิมพ์ต่อมาจนถึงภาคที่ ๗๓ ใน พ.ศ. ๒๔๘๕ เป็นระยะเวลาถึง ๓๐ ปีเศษ และในขณะนี้ก็ยังมิพิมพ์ภาคอื่น ๆ ต่อมาอีกหลายภาค เนื่องด้วยหนังสือชุดประชุมพงศาวดารนี้ เป็นหนังสือดี และพิมพ์มาแล้วเป็นเวลาช้านาน ทำให้กระจัดกระจาย หาอ่านได้ยากในยามต้องการ ทั้งหาผู้ที่จะลงทุนพิมพ์รวมเป็นชุดได้ยาก ราคาของหนังสือชุดนี้ ในท้องตลาดจึงสูงขึ้นจนทุกวันนี้ชุดหนึ่งถึง ๑๐,๐๐๐.๐๐ บาท คณะกรรมการจัดพิมพ์หนังสือของคุรุสภา มีความประสงค์จะรวบรวมพิมพ์หนังสือดี ราคาพอสมควรสำหรับให้นักศึกษา นักค้นคว้า และผู้สนใจในวิชาการได้หาซื้ออ่านได้สะดวก จึงได้จัดพิมพ์ขึ้น หนังสือชุดนี้ ได้พิมพ์ออกมา ๓ ภาคแล้ว และกำลังจัดพิมพ์ภาคต่อ ๆ ไปตามลำดับ ผู้สนใจโปรดอย่าลืมหาไว้เป็นสมบัติและประดับห้องสมุดของท่าน.